

ประกาศที่มีในนี้

ประกาศห้าม

ไม่ให้แต่งตัวเกิดด้วยเครื่องทองเงิน

“มีผู้จับเอาตัวเกิดๆ จะแก่เอาแต่สิ่งของมา
ส่งกรมพระนครบาล ถ้าเจ้าของมาคิดตาม
ต้องจ่ายเท่าราคาของ เช่นรางวัลผู้จับ ผู้ร้าย
ทำอันตรายเด็ก ไม่คืนของแต่ให้เสียเบี้ยปรับ
ค่าปลุกตัวแต่ค่าของอีกต่อหนึ่ง เช่นรางวัลของ
ผู้จับ” หน้า ๖๕๒ ถึง ๖๖๖

ประกาศ

ขายสวนขายน้าขายฝากแก่กัน

“ให้ขุนศาลทุกกระทรวงตัดสิน ให้แปลสิทธิ์แก่
ผู้ใดหนังสือสำหรับที่ ถ้าจำหน่ายทำให้เช่าต้องมี
หนังสือสัญญาเหมือนนสารกรมธรรม จึงแปลให้
เช่าแต่จำหน่ายแท้” หน้า ๖๕๗ ถึง ๖๕๘

ประกาศ

พระราชบัญญัติเรื่องผิวชายเมีย

“ผิวลักเอาชื่อเมียชายแล้วหนีไป เกาะเมียเร่ง
เอาตัวผิวไว้ เมียแปลทนายเขาอยู่แล้วผิวลักเอาชื่อ

ไปขาย ให้เกาะนายประกันแคว้นเวียน พ่อแม่
 ชายชดอายุต่ำกว่า ๑๕ ปี ไม่มีแกงไตขายได้ ชาย
 เกิน ๑๕ ปี ต้องลงแกงไตจึงเป็นชาย เกาะเป็น
 จำนำได้ใน โรงศาล ถ้าแยกย้ายไปขยอื่นให้เกาะ
 ผู้รับเวียนแลนายประกัน ลูกเขยให้มาเลี้ยง
 ได้อายุ ๗ ขวบชายได้ เกินกว่าไปต้องลงแกงไต
 ให้จึงเป็นชาย เมียทาสผู้ทาสมีเฮกสามชายได้
 ภารที่ จะ ชาย กัน ถ้าลงกำ แหง แกงไตให้ เป็นอัน
 ชายได้,, หน้า ๗๐๐ ถึง ๗๐๒

ประ กาศ

พิภักภานี เรือ โรง ร้าน

๘
 ๘๘ บกภานีเรือเรื่อเรือจร ให้คงเก็บแต่เรือประจำ
 เรือบรรทุกอิฐ ชาย กระเบื้อง วาละบาท โรงร้าน
 ตกทนมพลตระเวนรักษา เก็บ ๑๒ ซักหนึ่งถึง
 แพไว้สินค้ำน้อห้องละ ๒ สลึง สินค้ำ ๕ สึง ๖ สึง
 ห้องละ ๒ บาท แพไว้สินค้ำมากฤาเขียนหอยคัง
 บ่อนห้องละ ๓ บาท โรงทำครามทำกลุ่มชายห้อง
 ละสองสลึง ไว้ชัน เข้าสาน น้ำมัน แลทุกของ
 ต่าง ๆ ชาย โรงสี่เข้าทำเรือแลโรงเลี้ยงสุกร
 ๑๖ ทั่วแปดไก่ ๕๐ ทั่วชันไปห้องละบาท ถ้าทำกว่า

ร. ปนทโดยกลางแจ้งไม่ต้องเสีย ถ้าชื่อบังภาษ
ปรียบ ๓ ต่อ,, หน้า ๗๐๗ ถึง ๗๑๔

ประกาศพระราชบัญญัติลัทธิภา

๕ ชายหญิงมีบิดาทักก็เสมอกัน ตักสิตามใจ
หญิงสมัค หญิงศักดิ์สูงชายศักดิ์ต่ำตามใจบิดามาร
ดาหญิง ๆ จะยกให้แก่ผู้ใดก็ได้ ทรัพย์สินสิ่งของ
หายไปให้ชายใช้จนครบ ผู้ชักล่อแลเจ้าสำนัก
เกาะเร่งเอาตัวชายหญิงได้ ถึงการฉุดลากถ้า
หญิงสมัคอยู่กับผู้ชายจะว่าผิดไม่ได้ หญิงตามชาย
หญิงทำชู้จะปรียบเป็นชู้ไม่ได้ ฟ้องได้แต่สิ่งของ
ที่หาย ถ้าพ่อแม่หญิงหนีชายว่าเป็นเชยถ้ามีชู้
ฟ้องได้,, หน้า ๗๑๕ ถึง ๗๒๒

ประกาศห้ามผู้ไม่ใช่สังกัดวังหน้า

๖ โทนมครังพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าสวรรคตที่ ๑
ผู้ไม่ใช่สังกัดชั้นวังหน้า โทนมมตักให้มาตุกะ
โทษรับตัว,, หน้า ๗๒๓

ประกาศผู้ไม่ใช่สังกัดวังหน้า

๗ โทนมครังพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าสวรรคตที่ ๒
เติมข้อความว่าถ้าโทนก่อนเดือนยี่แรม ๖ คำ
ไม่ห้าม,, หน้า ๗๒๔ ถึง ๗๒๕

ประกาศพระบรมราโชวาท

ไม่ให้ทิ้งสัตว์ตายลงในน้ำ เรื่องทะเลสาบเพลิง

ให้ทำลุ่มประทุน้ำต่าง

“ถ้าชนทิ้งสัตว์ตายต่าง ๆ ลงในน้ำ ให้นำอำเภ
จับตัวตระเวนประกาศห้ามผู้อื่นต่อไป, ให้ก่อเตา
ไฟด้วยอิฐปูนตามตัวอย่างที่ท้องสนาม ถ้ายากจน
จะใช้เตาอย่างเดิมให้เอาหินทผา แลกองฟืนให้
ห่าง ๆ เตาไฟ, ให้ทำลุ่มประทุน้ำต่างให้ต่าง ๆ กันอย่า
ให้ผู้ร้ายลักของได้”

หน้า ๗๒๖ ถึง ๗๓๐

ประกาศห้าม

ไม่ให้ขี่ม้าวิ่งม้ามา ในพระบรมมหาราชวัง

“เมื่อหลวงม้าพระเจ้าลูกเธอ ให้เข้าออกทางประตู
ศรีสุนทร ถ้าข้าราชการขี่ม้าวิ่งเข้าไปชั้นในปรั
ซึ่งหนึ่งชั้นกลาง ๑๐ คำถึง ถ้าเข้าเข้าว่าขุนนาง
วิ่งเข้าไปชั้นในให้นำเสียบเขี้ยวปรัซึ่งหนึ่ง
พระราชอาญา ๕๐ ที่ ชั้นกลาง ๑๐ คำถึง ปรั
เป็นม้าหลวง ม้าพลกเข้ามาให้ถ่ายเต็มราคาถัว
ไม่ถ่ายให้ขายแบ่งให้กรมม้ากรมวังผู้จับ”

หน้า ๗๓๑ ถึง ๗๓๔

๑๐ ประกาศตั้งผู้สำเร็จราชการสถลเลข
แลบอกเลขเข้ามาสถล รั้งหนึ่งสี่คัมสถล

๖๖ สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาพิไชยญาติ แยกหนังสือพิมพ์คัมสถลยังไม่สำเร็จถึงแก่พิลาไลย์ ไปรคให้เจ้าพระยาธิบดีมนตรี แยกหนังสือพิมพ์ต่อไปให้ผู้ซึ่งคอยจับเลข สังเกตตราวิมานลอยล้อมด้วยเมฆประทัยมาคัมขั้ใดให้เชื่อฟังกัฏฐราชันทรมณฑล,,
หน้า ๗๓๕ ถึง ๗๓๖

๑๑ ประกาศร่างพระราชหัตถเลข

พระราชทานนา พระเจ้าตากเชอ

๖๖ นาในแขวงเมืองนนทบุรีฝั่งใต้ ๑๖๐ ไร่ เมืองนครไชยศรีฝั่งเหนือ ๙๓๙๖ ไร่ ฝั่งใต้ ๕๑๘๔ ไร่ แบ่งส่วนขอมยกให้แก่ผู้ใด เมื่อยังไม่ได้ขเบให้แก่ผู้ใดไม่ต้องเสียค่านา ,, หน้า ๗๓๗ ถึง ๗๓๘

ประกาศ

๖๖ เรื่องเสวฐูข้างแมว แลเงินทองเช็ดเปนิคนโกง
๖๖ เสวฐูข้างแมวซึ่งรปนที่ขุนพินิง ไวหาร เปนคนโกง ทายสิ่งเงินก็ไม่รับ เปนเจ้าด้อยหมอความ เงินทองเช็ดแพ้วความเรื่องมรรฎกแลเรื่อง

ผู้มีส่วนทำอากรแล้ว ห้ามมิให้ผู้ใดลอกทำหนังสือต่าง ๆ

หน้า ๗๓๙ ถึง ๗๔๑

๑๓

ประกาศทรงพระราชบัญญัติ

พระอาการกรมหมื่นมเหศวรศิววิลาสประชวน

ว่าไม่ทรงแคะไค้ ให้หมอลวดยายัยคยารนซึ่งรัง
เกียรอนุญาติให้หมอลชดลยคักกรักษา ๆ หายระพระ
ราชทานนางวลวาคาเท่ากับคีย ทรงพระราชคิตเตชา
ถำรังเกียรหมอลหลวงคิให้หมอลหลวงไปเสียบ

หน้า ๗๔๒ ถึง ๗๔๗

๑๔

ประกาศ

ตั้งกรมขนสัพระองคั

เดอนกรมหมื่นนรจกทรวนภาพ กรมหมื่นนราชสค
วกรมเปนกรมขน เดอนสัมเต็จพระเจ้ำเอ็งยาเชอ
เจ้าฟ้ามหามาธา แลสัมเต็จพระเจ้ำลูกยาเชอเจ้า
ฟ้าจุฬาลงกรณเปนเจ้าฟ้ากรมขน

หน้า ๗๔๘ ถึง ๗๕๑

๑๕

ประกาศ

เพิ่มเคิมชายสวณชายนา

ชายฝักชายจำนำ ไม่ให้ตักคสินให้ถำยไค้ ฉำคค
สินให้ถำยให้ถรวยบังคมทูลพระกรรณา น่ำโคคคยูกไค้

๑๖ โทเป็นสิทธิของผู้นี้,

หน้า ๗๕๕

ประกาศ

ว่าด้วยไม่เคารพเสนาบดี

“ พระยาโบราณราชธานินทร์มหาราช เจ้าชอกว้ายบังคับ
ทูตพระกรรณากล่าวไทยเจ้าพระยามหาศิริธรรม ใน
เวลาเสด็จออกแต่หัวใต้ เวียนเสนาบดีก่อนไม่ เป็น
ความผิดให้ลงพระราชอาญาเพิ่มนแลจำ ,”

หน้า ๗๕๓ ถึง ๗๕๕

๑๗

ประกาศคนไทย

ร้องถวายฎีกาทงเสด็จพระราชดำเนิน

“ ให้เจ้าของทิมเจ้าของตรงห้าม อย่าให้คนไทย
ร้องฎีกาสักทางเสด็จฯ ถ้าจะเสด็จฯ ที่ใดให้กรมวัง
บอกให้เจ้าของทิมรู้ แล้ววันกำหนดที่จะถวายฎีกา ,”

หน้า ๗๕๖ ถึง ๗๖๑

๑๘

ประกาศ

ว่าด้วยนำมัตราษประคิษฐ์

“ ให้คนเรียกว่าวติ ราชประคิษฐ์สถิตยมหาสิมาราม
ไม่ให้เรียกว่าวติราชบัณฑิตย์แต่อย่างอื่น ถ้าขึ้นเรียก
ต้อง ปรบเงิน ๒ ตำลึง ชุชทรายถมวติ ,”

08/10/256๘

หน้า ๗๖๒ ถึง ๗๖๖

ประกาศ

สุริยปราสาทมหาดวง

“จะเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรที่เมืองประ
จวบคีรีขันธ์ สุริยปราสาทแห่งนี้ ๕๐๐ ปีเป็นคราวหนึ่ง,
หน้า ๗๖๗ ถึง ๗๖๘

ประกาศ

มหาสงกรานต์ ขาลอัฐศก

“มีสุริยปราสาท ๒ คราว จันทรปราสาท แลดาวพระ
เสาร์จะเข้าในดวงพระจันทร์ ขึ้นแปดสองหนในเก็ช ๕
แลบอกกำหนดการพิธี แลลักษณะจดหมายเหตุ
หน้า ๗๗๐ ถึง ๗๗๘

๒๑

ประกาศกำหนดให้ใช้คำพูด

“ในที่ควรใช้ว่า กั บ กั แต่ แต่ ต่อ ทรง นั
คาย กั แชง ใช้ในที่ควรใช้, หน้า ๗๘๘ ถึง ๗๙๒

๒๒

ประกาศเตือนสติ

ในคำที่เรียกว่าภาษามาลำแลวักพนัญเชิง
“ให้คงเรียกตามชื่อเดิม อย่ายักเยื้องเรียกให้
ผิดไป, หน้า ๗๙๓ ถึง ๗๙๔

๒๓

ประกาศเงินยืมจับชวดทำถนน

“เงินยืมจับชวดได้ทำถนนแล้ว เงินยืมใหม่

ประกาศ

พระบรมราชาไชวาท เรื่อง เค้น เป็นขุนนาง
 “เมืองนครสวรรค์ จะไปรทให้พระยอดเมือง
 ขวางเป็นพระยานครสวรรค์ หลวงเทียรบรมราชเป็น
 พระยอดเมืองขวาง นายเกตเป็นหลวงเทียรบรมราช
 เมืองไชยา พระยาไชยาซ้ายช่วยถ้ำถึงแก่กำม
 จะให้พระยาอภัยภูงคตทิตร์รักษา ฤาพระยาอะภย
 สงครามฤาภูมื่นเท็กชายเป็น ออย่าให้ผู้ใดเ็นเห็น
 ไป เช่น,, หน้า ๘๑๐ ถึง ๘๑๕

ประกาศ

รางวัลราษฎรคุ้มห้ามค่านา

“ลาวพอนลาวทรงกำ ทำที่ประทับที่เขามหา
 สนนไต้ความเหน็ดเหนื่อยมาก เจ้าพระยาศรีสุริวงษ
 ขอพระราชทานตราภูมิพิเศษ ให้คุ้มค่านาเสมอ
 คนละ ๔ บาท,, หน้า ๘๑๖ ถึง ๘๒๐

ว่าด้วยวันธรรมสวระนะ

“กำหนดวันเพ็ญวันกัษ แลวันธรรมสวระนะรักษา
 อุโบสถณวันมาฆะบูชาให้ถูกต้อง,, หน้า ๘๒๑ ถึง ๘๒๓

๓๒

ประกาศ

ว่าด้วยผ้าสีนิต

“เป็นผ้าสำหรับใช้รองนั่งเพื่อรักษาภายในไตรจีวร
เสนาสนตามวินัยบัญญัติ” หน้า ๘๒๔ ถึง ๘๒๗

๓๓

ประกาศว่าด้วยพัชนี

“แต่โบราณว่าเป็นเครื่องประดับยศของผู้มีบันทาคักที่ ๆ ล่วงไปก็ถวายพระสงฆ์ ๆ ใช้ดูไม่งดงาม”
หน้า ๘๒๘ ถึง ๘๓๓

๓๔

ประกาศว่าด้วยเหนือนิลกสาบนี้

“ทำด้วยทองคำส่วนหนึ่ง เงินส่วนหนึ่ง ทองแดง
ส่วนหนึ่ง เป็นของไต่บริสุทธิ ผสมทำแหวน
นวลปลอกมิด พระราชทานสำหรับใช้ในการมงคล
หนักวงละ ๒๕ สลึงเพียง” หน้า ๘๓๔ ถึง ๘๓๗

๓๕

ประกาศมีละครฉลอง

พระศรีวิรัตนมหาเจดีย์ ให้ผู้มาคเข้าส่วนบุญ
เมื่อชูแผ่น หน้าอชญาเงินเพียงทีกเทียมนแล้วรับ
ตัวเข้าไปกุศลคร ” หน้า ๘๓๘ ถึง ๘๓๙

๓๖

ประกาศแก่พระราชกุศล

ขอกเข้าขนิไทกระเทียมมถมพนวัคราษประภิชฐ์
“ใครมีไทกระเทียม ฤาทินซึ่งมาจากเมืองจีน

โปรดให้เข้าในส่วนบุญ ในถารอมพื้นพระอุโบสถ
ฤาเอามาขาย ผู้มาบุตรใครให้มีโทษเทียมนเข้า
เรียไรทวยจึงบุตรคร,, หน้า ๘๔๐ ถึง ๘๔๒

๓๗

ประกาศกำหนดที่

จะเอาทองแปมาขึ้นเอาเงินแต่ท้องพระคลัง
ผู้ที่ได้รับขยทวักเปนทองแปไป ถ้าผู้ที่ได้รับ
ทองแปไว้ จะต้องการเงินให้ไปขึ้นเอาเงินทพระ
คลัง หน้า ๘๔๓ ถึง ๘๔๔

๓๘

ประกาศกำหนดที่รับ

ทอง ทศ พิศ พิศ กิ่งส
ผู้ที่ได้รับทองแปไป ถ้าจะต้องการเงินให้มาขึ้น
ที่ข้างพระที่นั่งสุทไธสวรรย์ใต้ทุกวัน หน้า ๘๔๕

๓๙

ตัวกำกับทองแปพิศกิ่งส

กำหนดราคาทองแปแลขะอนุญาตให้ยุบทำรูปพรรณ
ได้ หน้า ๘๔๖

๔๐

ประกาศ

ว่าด้วยปฏิสังขรณ์วัดชนแดน
“พระมหาสุปเจดีย์ แลสิ่งชำรุดเขนของโบราณ
แลราษฎรนับถือว่าศักดิ์สิทธิ์ โปรดเกล้าฯ ให้
ราษฎรเข้าส่วนบุญในการปฏิสังขรณ์ หน้า ๘๔๗ ถึง ๘๔๘

08/10/2526

ต้องเสียเงินพิไฉน,

หน้า ๘๗๖ ถึง ๘๘๓

๘๖

ประกาศพิกตอากรค่าน้ำ

“ให้รู้พิกตอากรค่าน้ำ มิให้เก็บอากรค่าน้ำเกิน
พิกต ถ้าเก็บเกินพิกต ให้ฟ้องเจ้าพนักงานพระ
คลังหัวเมืองฟ้องต่อผู้ว่าราชการ ให้ชำระให้เสร็จ
ใน ๑๕ วัน ถ้าการมีตลอดให้ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา”

หน้า ๘๘๒ ถึง ๘๘๘

๘๗

ประกาศมหาดสงกรานต์ข่มะโรง

กำหนดลักษณะโทษหมายวันคืนเดือนปี แล้ววันพระราช
พิธีแลพระบรมราชาไชวาท แลมีสุริยุปราคาครึ่งหนึ่ง
วันทรยศปราดาครึ่งหนึ่ง”

หน้า ๙๐๐ ถึง ๙๑๓

349.593

W174

ค.4

๒๙๓ ๑-๒

แต่งตัวให้เต็กลงๆ แล้วปล่อยให้เที่ยวอยู่ตาม
 ลำพัง ในน้ำในบกตามถนนหนทางด้วยความ
 เลินเล่อไม่มีใครระวังระไว จึงมีชายผู้ร้าย
 มาลอบลักพาตัวไปฆ่าเสีย แล้วเก็บเอาของ
 แต่งตัวเด็กไปทิ้งในท้องๆ ไม่มีใครซัดขี้แฉะ
 เกือบคนอยากขอตัวมันก็มีไม่ฟัง ยังขึ้นแต่งตัวด้วย
 เครื่องทองเครื่องเงิน เปนเหยื่อพ่อค้าขายกษัตริย์
 กษัตริย์ให้กินเด็กเสียไม่วางวายขึ้นเกือบ เพราะ
 ฉะนั้นตั้งแต่หนีไป ห้ามไม่ให้ผู้ใดคือบิดามารดา
 แลญาติพี่น้องทำของแต่งตัวเด็ก ๆ ซึ่งเป็นบุตร
 หลานเหลนแลบุตรเลี้ยงหลานเลี้ยงๆ เปนทาสด้วย
 เครื่องทองเครื่องเงิน ทำเป็นรูปพรรณอย่างหนึ่ง
 อย่างใด ผูกติดแลสวมไว้กับตัวเด็ก เปนที่
 พ่อผู้ร้าย แล้วปล่อยให้เที่ยวไปตามลำพังไม่มี
 ผู้ระวังรักษา

ข้อนี้ทรงพระราชดำริเห็นว่า ถ้าแผ่นดินไม่
 ระวังผู้ร้าย ก็ จะฆ่าเด็กตายเสียในท้องๆ จึงให้มี
 ประกาศไปว่า ถ้าใครๆ พบปะเด็กที่มีเครื่อง
 ทองเครื่องเงินติดตัวไม่มีผู้รักษาแล้ว ให้จับ
 ตัวเด็กนั้น มาส่งต่อนายอำเภอกรมพระนครบาล

08/10/2566

01603

ฤๅจะแก้เอา แต่ของมาก็ ตาม แต่อย่าทุยตีทำให้
 เต็กนี้เจ็บช่วย เอามามอบสั่งให้กรมพระนครบาล
 ให้กรมพระนครบาล ปรับใหม่ ผู้เจ้าของแต่งตัว
 เต็กให้ใช้ค่าถ่ายแก่ผู้จับเท่ากับราคาของนั้น ถ้า
 ไม่มีใครจับกันตั้งประกาศมานี้ ในหลวงจะแต่ง
 ให้คนหลวงออกเที่ยวจับ ถ้าคนหลวงจับตัวเต็ก
 เช่นตั้งว่านั้น ได้มาแล้ว ยึดมาบรรดาฤๅญาตีพี่น้อง
 ผู้เจ้าของเต็กนั้น ติดตามมาทันในวันนั้น ก็
 จะให้เสียค่าถ่ายของให้แก่ผู้จับเท่าราคาของ แล้ว
 จะให้ปล่อยตัว เต็กมอไป ถ้าไม่มีผู้ใดติดตาม
 มาว่ากล่าวแล้ว จะให้ยึดเอาตัวไว้เป็นไพร่
 หลวง เต็กผู้ชายให้หัดโซ่ เต็กผู้หญิงให้
 เป็นละครหลวงอย่างเลว เพราะเห็นว่ามิประ
 โยชน์ดี กว่า ให้อายผู้ร้ายลักพาไปฆ่าเสีย
 ใคร ๆ เอาทองเงินของตัวมาวางไว้ กลางถนน
 ถนนทางไม่เก็บระวังรักษา ด้วยจะใคร่ให้คนทั้ง
 ปวงรู้ว่ามึงมี ครั้นผู้ร้ายลักไป จะมาร้องให้แผ่นดิน
 ชำระผู้ร้ายให้จะควรฤๅ? การที่เอาทองเอาเงินผูก
 แต่งเต็ก ปล่อยให้เที่ยวก็เหมือนกัน การ
 ที่อายผู้ร้ายจับเต็กฆ่าเสีย จึงมีเนื่อง ๆ ผู้ร้าย

เช่นนี้ แต่ในแผ่นดินประจันต์นี้ ประการชีวิต
 เสียหลายสิบคนแล้ว ก็ยังมีผู้เขียงอย่างทำ
 อย่างนั้นไป ด้วยคิดว่า จะหลบเสียไม่ให้จับได้ ที่
 ไม่ได้ ตัวมี เป็น ตัวอย่าง ลางเรื่อง ได้ แต่ สพบเด็ก
 ทายอยู่ ลางเรื่อง ทาย ไป ทั้ง เด็กทั้งผู้ร้ายไม่รู้ ว่า ไป
 ช่างไหน การ ที่เป็นดังนี้ เฉพาะ มี ใน บ้านนี้ เมือง
 นี้ เพราะ ขรรคมเห็ยม ไม่คุ้มคอกมั่งมี ด้วยการ
 แต่ง เด็ก ด้วย ทองด้วย เงิน เมืองอื่น ๆ เขาแต่ง
 เด็กแต่ด้วย เลือ แลกาง เกง ไม่มีผู้ร้ายลักขจร เขา
 ไป ไม่มีผู้ร้ายฆ่าเด็กเสีย

ชาว บ้านชาว เมืองเรา จะมาหลงผิดของ ผดเงิน
 ไว้แก่ เด็ก ให้ เขียว วัง เล่นอยู่ พ่อคน ให้ เป็น
 ฝึกษณิก เด็กทำ ไป

ถ้า เกิดผู้ร้าย ถึง ชำระ ใต้ ก็ ไม่ คั้นให้ ของ ที่
 ง่าย ผู้ร้าย ลัก ไป ขด ให้ เป็น รวง วัลแก่ ผู้จับผู้ร้าย
 เข็ยปลุกตัว ผู้ตาย ก็ ไม่ ให้ ได้ จะยก ให้ ผู้จับ เสีย
 แล้ว จะปรบ ให้ เสีย ค่าปลุกตัว แล ค่า ของ อึด ท่อ
 หนึ่ง เป็น รวง วัล ผู้จับ ให้ สม หน้า ตาใจ ผู้ อุดมั่งมี
 จน ทำให้ เด็ก ทาย ม่อย ๆ แล้ว ไม่ รู้ เชื้อ รู้ กล้วย เลข

๖๘๖

ประกาศมา ณ วันอาทิตย์ แรม สิบ เดือน ค่ำ เดือน ๓
ปี ชาน อัฐ ศก ศักราช ๑๒๒๘ เป็นวันที่ ๕๓๘๘
ในราชการประจุบันนี้

สำนักหอสมุด

ประกาศ

ขายสวน ขาย นา ฝากแก่ เงิน

มีพระบรมราชโองการ มารพระบัณฑูร
 สรุ สึงหนาท ค่ำรัสสั่งให้ ประกาศแก่ เจ้ากระ
 ทรวง ถยวง การ โรง สาดทก ตำบล ในกรุง เทพ
 ... .. แต่ก่อน ผู้มีชื่อ เปนอื่น มากมี สวน
 มีนา ของ ตัว คือ มี ผู้ยก ให้ ขาย ให้ ฤา ใต้ มรดก
 ด้ย ครอบ กัดตาม กฎหมาย ของ ชู้ ใน อำนาจ ของ ตัว
 เปนที่ ทำ กิน ที่ อยุ่ แล้ว ไม่ หนึ่ง อยุ่ เห็น ว่า เงิน ที่ กว่า
 จึง เขา สวณ แล นา ไป ขาย ไป จำ นำ ไว้ แก่ ผู้อื่น โดย
 ราคา ถูก ฤา แพง ใน เวลา หนึ่ง เขา เงิน ของ ท่าน มา
 ใช้ การ เปน อย่าง นี้ ก็ เปน เพราะ แต่ ก่อน สวณ แล
 นาราคา ถูก ผู้เจ้า ของ สวน เจ้าของ นา เห็น ว่า จะ
 ขาย จะ จำ นำ เขา เงิน มา ที่ กว่า เขา ที่ สวน ที่ นา
 ไว้ บัดนี้ สวณ แล นา มี ราคา แพง ขึ้น เพราะ มี ผู้
 ทำ นา ทำ สวน มาก ขึ้น จึง ผู้ ขาย ผู้ จำ นำ นี้ เอง
 ฤา ญาติ พี่ น้อง บุตร หลาน ของ ผู้ นั้น หยาก ใคร ใด
 สวณ แล นา คั้น คิด อำน มา พ้อง ร้อง ด้ย เลียง ว่า

ชาย ฝาก ไม่ ใ้ ชาย ชาติ แล จำ น้ ย้ง ไม่ หลุค
 จะ ขอ ถ้าย ตาม รา คา เกิม ทัวย เปน ของ เกิม ของ
 ทัว ต่อ สู้ หนึ่ง สือ สัญญา แล ถียง ทัวย อุบาย ต่าง ๆ ทั
 ใ้ สู้ พยาน ใ้ ยาก แก่ ตรี ลา การ มาถ มาย ทัลาย
 เรือง เนือง ๆ ไป เพราะ คนนี้ บัด นี้ มี พระ บรม ราช
 โอง การ ใ้ ประ กาศ ว่า อย่า ใ้ เจ้า พนักงาน ขน สาล
 กระ ทรวง นี้ ๆ รัย มา พิจาร ณา ใ้ เปน ถ้อย คำ
 สำ นวน ยัก ยาว ไป เลข ถ้า พ้อง ค้าง โรง ทัวาง สาล
 มอ ย ก เรือง กิ ราช ใ้ ขน สาล ทัค สิ้น เสีย ใ้ แล วั
 คือ ทัค สิ้น ใ้ เปน สิทธิ แก่ ผู้ ทั ใ้ โฉนด ทัรา แถง
 สำ หรับ ทั สวน ทั นา วั นี้ นี้ เกิด ใ้ ความ เปน แล วั
 ถ้ ชาย ฝาก แล จำ น้ มี แต่ หนึ่ง สือ เหมือน สार
 ธรรม ธรรม เปน สำ คัญ เปน แต่ ยอม ใ้ เขา เกีย
 ผล ไม่ ใน สวน แล ทั นานา เอา เม็ด ใ้ ต่าง กะยา
 ทัอก เขย โฉนด ทัรา แถง แล หนึ่ง สือ สำ คัญ ทั แต่
 เกิม สำ หรับ สวน แล นา ไม่ ใ้ ใ้ แก่ ผู้ รัย จำ น้ แล ผู้
 รัย ชาย ฝาก ไป เจ้า ของ เกิม ย้ง เกีย วั ใ้ ย้ง ทัก
 อย ทั มี เจ้า ของ เกิม ใ้ จง ควร เห็น ว่า เปน จำ น้ แท้
 เปน ชาย ฝาก แท้ ใ้ ช้ าร เงิน ถ้าย กัน ทัน เงิน
 แล ทัอก เขย เหมือน ทั สิ้น ถ้ ใ้ โฉนด แล ทัรา แถง

แต่หนึ่งสี่ห้า คัญอื่น ๆ แก่ผู้ซื้อผู้รับจำนำไป แล้ว
 ให้ตัดสินให้ผู้รับซื้อผู้รับจำนำ เป็นเจ้าของสวนเช่น
 เจ้าของนาอันเดิม ถ้าผู้ขายฝากผู้จำนำจะเอาคืนให้ได้
 ก็ต้องใช้ราคาตามแต่ผู้รับขายฝาก ผู้รับจำนำ
 จะยอมขาย ถ้าไม่ยอมขายก็ เป็นสิทธิแก่ผู้
 รับขายฝากผู้รับจำนำ แต่ถ้าวผู้รับขายฝากผู้รับ
 จำนำจะไม่เอาไว้ จะขายจะจำนำก็จะที่แทน
 เป็นให้ผู้อื่นไปเสียเป็นเงินเท่าใด เจ้าของ
 เกิมถ้ายังเสียค่างสวนแลนาอยู่ ว่า เป็นของเกิม
 ของตัว ฤฯ ของบิดามารดาญาติพี่น้องก็ให้ใช้
 เงินตามราคาที่เขาของใหม่ จะขายแลจำนำกัน
 นั้นแล้วคืนเอามาได้ จะเอาราคาเกิมมาว่าไม่
 ได้ เพราะที่สวนแลนาแต่เกิมราคาถูก เกียว
 ไรราคาแพง ถ้าผู้อยากจะถ่ายสวนถ่ายนาให้
 ได้ไม่ยอม ออย่าให้ขัดคักไว้ให้เข้ามา ร้องถวาย
 ฎีกาเอาเดิม ผู้ขึ้นประกาศนี้มา ร้องก็เหมือน
 สมักเป็นไพร่หลวง ทั้งชายทั้งหญิง จงรู้ตัวเดิม
 ประกาศมา ณวันอาทิตย์ แรมสิบเอ็ดค่ำ
 เดือน ๔ มีชาน อัฐศก คักราช ๑๒๒๘ ฤฯ เป็น
 วันที่ ๘๘๑/๒๕๖๖ ในรัชการ ประชุมนี้

08/10/2566

14 5
 1228
 29

เป็น สิทธิ แม้ ว่า เจ้า สิณ บอ ก ก็ ค่ะ มี ไต่ บอ ก ก็ ค่ะ แก่ ตัว
 เรือ น เบย ชง มี ซอ อยู่ ใน กรม ขรรม นั้น • ท่าน ว่า เปน
 สิทธิ ไ้ ไท ย ร บิน เมือง ท่าน เหตุ ว่า เจ้า ผัว แล พ่อ แม่
 นาย เงิน นั้น เปน อิศร ภาพ) (บท ห่ง ว่า เมีย ก็
 คื ลุก ก็ คื เอา ซอ พ่อ แม่ ผัว ลง ใน กรม ขรรม
 ชาย ท่าน ว่า มี เปน สิทธิ เหตุ ว่า เมีย ลุก นั้น มี ไ้
 เปน อิศร แก่ ผัว แล พ่อ แม่ นั้น) • กฎ มา ย เติ ม มี อยู่
 เช่น นี้ จึง ทรง พระ ราช คำ ริ ห์ ว่า กฎ มา ย บท
 นี้ เมื่ อ พิ เคาร ร ะ หัก ดู เหมือน ผู้ หลึง เปน ความ ผู้ ชาย
 เปน คน ไป หา เปน ยติ ขรรม ไม่ ไ้ ยก เสียบ จึง มี
 พระ ราช บัญ ญั ตี ใหม่ ว่า ถ้า ผัว จะ เขียน ชื่อ เมีย
 ใน สาร กรม ขรรม ชาย ถ้า เมีย มี ไ้ เมีย ทา ย มี ค่า
 ตัว มี สาร กรม ขรรม ใน มือ ผัว แล้ว ต่อ เมีย ยอม
 ไ้ ชาย • ลง ตาย มือ แยก ไค ด้วย เปน สำ คัญ • ผู้
 เขียน สาร กรม ขรรม ถ้า มี ผู้ ห่ง เปน พยา น รู้ เห็น
 ด้วย จึง เปน อัน ชาย ควร ถือ ว่า เปน ตัว เรือ น เบย
 ไ้ ถ้า เมีย ไม่ ยอม ไ้ ชาย ถ้า ลัก เอา ซอ
 ไป ชาย ไม่ มี พยา น รู้ เห็น ไม่ เปน อัน ชาย แต่
 ถ้า เมีย อยู่ กับ ผัว ไม่ ไ้ ไค ย่า ร้าง ค้าง ชาย แยก
 ย้าย กัน ผัว ลัก เอา ซอ เมีย ไป ทำ สาร กรม ขรรม

ชายกลัวหนีไป นายเงินจะมาร้องฟ้องให้เกาะ
 ครอบเมียมาเร่ง ให้ส่งตัวผู้ตามรบินเมือง
 ใต้ ถ้ามันยอมเป็นจำนำแทนตัวมันให้ใช้
 ต่างกระยาตอกเขี่ย ค่าช่วยการ ฤายอมเป็นทาส
 ต่อภายหลังลงแกงไต ทำใบยอมให้จะยึดเอา
 ตัวเป็นทาสก็ได้ ถ้าไม่ยอมจะเกาะเป็นจำนำ
 ใต้แต่ในโรงศาลจะยึดเอาเป็นตัวทาสไม่ได้ ถ้า
 เมียอย่าร้างขาดจากตัวเมียกัน ก่อนแต่มันหนี
 ถึงมีชื่อในสารกรมธรรม มันไม่รู้เห็นตัวบักก็
 ฤาเมียตัวมันไปชายเป็นทาส ท่านผู้อื่นไว้แต่
 ก่อน ยอมเป็นทาสใช้อยู่ในเรือนนายเงิน
 แล้ว ก่อนแต่ตัวลักเอาชื้อมาทำสารกรมธรรม
 ชายที่อื่นอีกนั้นก็ จะเกาะมันเอามาเป็นจำนำ
 ไม่ได้ ให้เกาะเอาแต่ผู้ นายประกันแลผู้รับเรือน
 นายประกันเงินของตัว ในการเรื่องตัวลักเอา
 ชื้อเมียมาขายนั้นเกิด ในการอย่างนี้ต้องเป็น
 ความลำบากแก่ผู้มักง่ายเชื่อ กฎหมายเก่าว่า
 ผู้หญิงเป็นควายผู้ชายเป็นคน ะ
 ถ้าเมียเป็นทาสมีค่าตัว ตัวยังไม่ได้อีกสาร
 กรมธรรมยกค่าตัวให้ ถึงเป็นเมียไม่ให้ว่า

เลียให้ว่า เป็น-ทาส ทาส เป็นเมีย ก็ดี ไม่ได้ เป็น เมียก็
 ดี   สาร กรมธรรม มี นายเงินซึ่ง เป็น ผู้ แล
 ไป ได้ เป็น ผู้   จะ เอา ชื่อ ไป ขาย ไม่ ยิ่ง กว่า ค่า ตัว
 เต็ม   เพียง เสมอ ค่า ตัว เต็ม ฤฯ หย่อนกว่า ค่า
 ตัว เต็ม ก็ ได้   ต้อง มอบ สาร กรมธรรม เก่า ให้ ไป แก่
 ผู้ นาย เงิน ใหม่ เป็น สำคัญ   ทาส ที่ ยอม เป็น เลีย
 นาย เงิน สาร กรมธรรม ยัง ไม่ได้ ถี กยก ให้   จะ
 ผิด กัย ทาส ที่ ไม่ได้ เป็น เมีย นาย เงิน   แต่ เมื่อ ถัว
 นาย เงิน ผู้ เป็น ผู้   ควร จะ ได้ มรฎก ช่าง เล็ก น้อย
 ใน ฉันทกรรยา   โดย ว่า ทรัพย์ มรฎก ไม่มี   ผู้ รับ
 ทรัพย์ มรฎก ฤฯ เจ้า หิน ของ ผู้ ตาย   ระ ต้อง ลด ค่า
 ตัว เป็น ๑๐ ลต ฤฯ ๑๒ ลต ๑๖ ลต   สม มต ว่า เป็น
 มรฎก ของ ผู้ ตาย   ยก ให้ แก่ มั น ที่ เป็น เมีย   แต่
 ใน การ ขาย นั้น เหมือน กัย ทาส   ถัว ผู้ ขาย เมีย ทาส
 ฤฯ นาย เงิน ขาย ทาส แร่ง กว่า ค่า ตัว เต็ม ไป   ไม่
 ให้ สาร กรมธรรม เต็ม ไป เป็น สำคัญ   ถัว มั น ลง
 แกรง ไค ยิน ยอม ทั่ว กัง ว่า ก่อน   ก็ เช่น อ้น ขาย ได้
 ถัว มั น ไม่ได้ รั เห็น ยิน ยอม ทั่ว   ต้อง พิจารณา เอา
 ความจริง ชำ ระ   เร่ง รัศ เอา ตาม ค่า ตัว เต็ม   เงิน
 ที่ เกิน ให้ เร่ง เอา แก่ ผู้ ขาย ผู้ ที่ รับ เงิน ไป   ถัว นาย

เงินเอาซื้อทานที เป็นเมียก็ดี   ไม่ได้ เป็นเมีย
 ก็ดี   ที่หลบหลีกหนี แล้วมา ขาขแด ช่วยถ่ายไว้
 ได้ ตัว เรือน เข้ม มา   ให้ เรียกค่า ตัว เก็บ แลค่า บ่วย
 การ ตั้ง แต่หนี ไป ได้   แต่ ต้นชน ทอก เข้มตาม กฎหมาย
 ถ้า พ่อแม่ เอา ซื้อ ลูก มาขาย   ถ้า ลูก อาย
 ยัง ไม่ ถึง ๑๕ ปี แล อยู่ กับ พ่อแม่ มัน   ถึง ไม่ มี แกร
 ไท แล ค่า ขอม ด้วย ก็ เป็น อัน ชาย ได้   แต่ ถ้า ลูก แยก
 ย้าย ไป จาก พ่อ แม่ ที่ เป็น ผู้ ชาย แลแล้ว   คือ พ่อ
 แม่ โกรธ ย่า ร้าง กัน   ลูก ถก ไป อยู่ ข้าง อัน จาก
 ผู้ ชาย   หรือ ญาติ ของ ฝ่าย อัน จาก ผู้ ชาย   จะ ดอม
 เอา ซื้อ มา ขาย ไม่ ได้ ไม่ เป็น อัน ชาย   ให้ เร่ง เงิน
 เอา แก่ ผู้ ชาย   แล ผู้ นาย ประ กั้น จะ เกาะ เรือน เข้ม
 ไม่ ได้   ก็ ถ้า ลูก ชาย ก็ ที่ ลูก หญิง ก็ ดี   อายุ
 ถึง ๑๕ ปี ขึ้น ไป แลแล้ว   ถ้า พ่อแม่ มัน จะ เอา มา ขาย
 ต่อ มัน ลง แกร ไท ยิน ขอม มี ผู้ รู้ เห็น ด้วย จึง เป็น อัน ชาย
 อาร ก็ เหมือน กับ เมีย ที่ ไม่ มี ค่า ตัว   ถ้า พ่อแม่ มัน
 ผู้ ชาย นั้น หนี   มัน ยัง อยู่ ใน เรือน พ่อแม่ มัน   จะ
 เกาะ เอา ตัว มัน มา เป็น จำ นำ ใน โรง สาล ได้   ถ้า
 มัน ลง แกร ไท ทำ โย ขอม เป็น ทาย   แทน พ่อแม่
 มัน ให้ ใช้   จะ เอา เป็น ทาย ตาม สार กรม ธรรม ก็ ได้

ถ้ามันไม่ยอม จะเกาะเป็นจํานำ ไว้ได้ในโรง
 สาลให้ มันนำตัว พ่อแม่ มันที่หนี แต่ถ้ามันแยก
 ย้ายตก ไปฝ่ายอื่น ซากไป แล้ว จากพ่อแม่ผู้ขาย
 จะ เกาะเขาเป็นจํานำก็ไม่ได้ ต้องเร่งเอาแต่ผู้
 นายประกัน แลผู้รัย เรือนผู้ประกัน ฝ่ายเดียว
 ถ้าผู้ขาย ตายผู้รัยมรฎก เป็นผิว ฤาเป็นเมีย
 ฤาเป็นลูก ฤาเป็นญาติ ของผู้ตาย ต้องรัยใช้หนี้
 แทนผู้ตาย โทษสมควร แก่กฎหมายมรฎก ถ้า
 เมียชายผิว ๆ เป็นทาสของเมีย มีค่าตัวสารกรม
 บรรณยังไม่ได้อีกยกให้ก็เหมือน กยขายทาส จะเอา
 เรืองที่ เป็นผิว มาเถียงไม่ได้ เมียชายผิว ก็ที่
 ลูกชาย พ่อแม่ก็ตีพี่น้องชายกันก็ตี เพื่อนฝูงชอบ
 พ่อกันก็ตี ถ้าตงกำแหง แกลง ไคยินยอมด้วยมีผู้
 รัยเห็น ก็เช่นอันชาย ถ้าไม่ได้ยินยอมเห็นด้วยไม่
 เป็นอันชาย ลูกที่ ไม่มีพ่อแม่ผู้ขายเอามาเลี้ยง
 เหมือนลูกของตัว แต่ได้อายุ ๗ ขวบลง มาสิทธิ์
 ซากไม่มีใครเถียง ก็ขายได้ เหมือน กยลูกตัว
 เพราะมัน จะ ได้ มรฎก ด้วยความเป็นลูกเลี้ยง
 ขายได้ ในอายุ ๑๕ ปี ลงมา เมื่อพ้นอายุ ๑๕ ปีขึ้นไป
 แล้ว ต่อ เรือน เบี้ย มันยอมด้วย จึงขายได้ ลูกผู้อื่น

ที่ผู้ชายเอามาเลี้ยง เมื่ออายุมันกว่า ๗ ขวบ ถึงอายุ
 ได้ ๑๖ ปีลงมา มันไม่ยอม ไปด้วยเขาไปขายไม่
 ได้ เพราะมันไม่ควร ได้ มรดกของผู้เลี้ยง ได้ ลูก
 ขนตระลาการ ซึ่งจะพิพากษา ความต่อไปเบื้องหน้า
 ว่าตามพระราชบัญญัติซึ่งประกาศไว้ นี้ อย่าให้
 เขากฎหมายเดิมมาว่าเป็นอันขาด ถ้าลูกขนตระ
 ลาการผู้ใดยังว่าตามกฎหมายเดิมอยู่ ไม่พิพาก
 ษาความตามราชบัญญัตินี้ จะให้มีโทษตามโทษ
 มุโทษแต่ผู้หนึ่ง ๆ

ประกาศมา ณ วันที่เสาร์ เดือน ๕ แรม ๑๓ ค่ำ
 จุลศักราช ๑๒๓๙ ปีเถาะ นพศก

ปลูกขาคาสุกกัน จักการ เลีย ไหล่ม ให้สมควร ท่าน
 โสณาก็ปลูกขาคาสุกกัน ให้เลิกอากรตลาดนั้น เลีย
 เปลี่ยนเรียกเป็นภาสัชชชอชาย เพราะ เห็นว่าผู้ที่
 มีทรัพย์ ตั้ง โรง ร้าน ไว้สิน ค้า ของ ตัวบ้าง ให้เช่า บ้าง
 แล เรือ ไปขึ้น ทดสิน ค้า บ้าง รั้ง บ้าง มีผลประ
 โยชนมาก ไม่ ต้อง เสีย ค่า ที่ จึง ไปรตเกล้าฯ ให้
 เลิกอากร เบิกตลาด เลีย เปลี่ยนเรียกเป็นภาสัชชชอ
 คำชาย แล ที่ บ้าน เรือ น โรง ร้าน กัด แพ ที่ คำ ชาย
 ชนใหม่ ความ ทัง บวง แจง อยู่ใน ทรา ทัง เจ้า ภาส
 แล ราช กิจ งาน เบกษา แผ่น ที่ ๑๑ นี้ แล แล้ว ครั้น ภาส
 เรียก ล้อ ๆ มา หลาย บ้าง จึง มี ผู้ กราย บัง คม ทล พระ
 กรุณา ให้ ทรา ย ฝ่า ลของ ฐิติ พระ มาท เป็น หลาย ครั้ง
 ว่า เจ้า ภาส รั้ง ทำ ภาส แล้ว ชาย ช่วง ใต้ ผู้ อื่น เป็น
 คชน ๆ ไป ตาม ระเบียบ แหวง ใน กวง เทพ แล หัว
 เมือง ยาก ใต้ ฝ่าย เหนือ แล ผู้ ที่ ชอ ช่วง ไป ใน
 ทา เรียก ภาส งาม พิกัด ท้อง ตรา นี้ ไม่ ไป ยก
 ข้าย เรียก ให้ เหลือ ๆ เกิน ๆ เขา รั้ง เขา เข็รียบ แก่
 ราช ฏร ๆ ที่ ไม่ ใ้ รั้ง พิกัด ใน ท้อง ตรา ก็ ต้อง ขอม
 รั้ง ใ้ ตาม ใจ ผู้ เก็บ ที่ รั้ง ช่วง ไป จาก เจ้า ภาส
 ไหล่ม เพราะ ผู้ รั้ง ช่วง เมือง กรม การ นาย บ้าน นาย อ่า

เกอ ด้ง สอก ท้อง ตรากัง ไร่ แลว ก็ มิ ไคคัก
 พิกัดในท้องตรา หมายถึง ภาศให้ ราษฎร ไร่ทั่ว
 กั้น ด้ง น้ ทรวง พระ ราช คาริห้ เห็น ว่า ราษฎร
 มิ เวอ ไป บัน ทก สิน ค้า มา ไร่ ชาย ที่ โรง รัน ตก
 แพ ๆ เลียบ ภาส ด้ลว ก็ ท้อง เลียบ ภาส ไร่ อัก เปน
 สอ ง ซ้า ไค ความ ล้า มาก

จึง โปรท เกล้า ไร่ ให้ บัก ภาส ไร่ เวอ เวอ ไร่
 เลียบ ให้ ด้ง ไร่ แค ไร่ ชาย ของ ประ จ้า เหมือน กับ โรง
 รัน แล ไร่ บัน ทก อี ชู ทราย กะ เมอ ง ด้ลว เปน
 ของ มิ ไค เลียบ ภาส แล โรง รัน ตก แพ ที่ ไร่ สิน ค้า
 ให้ เขา ด้ง บ่อน เล่น เมียบ เขียน ทวย แล โรง คน ชัว
 ให้ ทำ ก้าหนด ตาม พิกัด ภาส คี พิม พ้ ประ ภาศ แจก ให้
 ราษฎร ทัง ปวง ไค ไร่ ทั่ว กั้น ว่า เจ้า ภาส ชง จะ เรียบ
 ภาส ใน จัง หวัค กุง เทพ ไร่ กัก ไร่ เมือง กัก
 ถ้า ทำ ผิต ท้อง ตรว แล ประ ภาศ น้ ห้าม ขย้า ให้
 ราษฎร ยอม เลียบ ภาส ให้ ตาม ใจ เจ้า ภาส ให้ ราษฎร ทุ
 ตาม พิกัด ที่ ประ ภาศ มา น้ แล ไร่ เขา น้ สอ พิม พ้
 ประ ภาศ ออก เถียง เถิด ถ้า มิ พัง ให้ ร้อง ทก ช้ ด้ลว
 ไทษ ด้ลว ไร่ ภาส เถิด พิกัด ด้ง น้

ไร่ ชาย ของ ประ จ้า เหมือน กับ โรง รัน แล ไร่

มันทุกขอิฐทรายกะเบื้อง ขาในแขวงกรุงเทพ ฯ
 แลหัวเมือง เป็นของไม้ไผ่เสี้ยนภาษี ให้เรียกภา
 สักคอกละสลึงวาละบาท แต่โรงร้านตักที่ตองเสี้ยน
 ค่าจ้างไปลิสลาคตระเวนรักษา อยู่ทุกซำเดือน
 ตักโรงร้านแลที่ให้เช่า ไว้สินค่าตั้งบ่อนเดินเบี้ย
 เขียนหวยแลคนเช่าอยู่ แลโรงคนขับในท้องที่
 ลาคตระเวน ให้เรียกภาษี ๑๒ ซักหนึ่งก
 คคือ ๑๒ ทำลึงซัก ๒ บาท แต่โรงร้านตักที่ไม้ไผ่
 ให้เช่าไว้สินค่าของตัวเอง ให้เรียกภาษีเทียบ
 เหมือนกันที่เช่า แต่โรงร้านตักที่ไม้ไผ่ลาคตระ
 เวน แลโรงร้านตักตามหัวเมืองให้เรียกภาส
 ค่าเช่า ๑๒ ซักหนึ่ง ถ้าคิดโรงร้านของตัวไว้
 สินค่าขายเอง ให้เรียกภาสเทียบตามค่าเช่า ๑๒
 ซักหนึ่งเหมือนกันที่เช่า กำหนดให้เรียกภาสแพ
 ที่ไว้สินค่าขาย สินค่าสิ่งหนึ่ง สอง สิ่ง สาม สิ่ง
 ๖ เป็นสินค่าราคาน้อย ให้เรียกภาสแพห้อยละหก
 สลึง สองห้อยเป็นเงินสามบาท สามห้อยเป็นเงิน
 ๖ ทำลึงสองสลึง ถ้าสินค่า ๔ สิ่ง ๕ สิ่ง ๖ สิ่ง เป็น
 สินค่าราคาน้อย ให้เรียกภาสห้อยละกึ่งทำลึง
 สองห้อยเป็นเงินทำลึงหนึ่ง สามห้อยเป็นเงินทำ

ลิง กง แล แพท มี สิ้น ค่ำ ราว คา หมา ก กือ ผัว
 ชาว ผัว ตาย ผัว แพร แล เครื่อง ของ หลี อง ของ ชาว
 เครื่อง แก้ว เครื่อง หลี ดัก แล ย่น หนึ่ง เขา ของ งาม สุรา
 ขา ผัน แล ของ ค่ำ แล แพ ให้ เขา เขียน หอบ ตั้ง ย่อน
 เล่น เขี่ย ต่าง ๆ ให้ เรียก ภาสึ ห้อง ละ สาม ขาท สอง
 ห้อง เป็น เงิน หก ขาท สาม ห้อง เป็น เงิน ทั่ว ขาท
 ให้ เรียก ภาสึ แต่ ผู้ ที่ อยู่ ใน โรง ร้าง ตัก แพน นั้น ๆ
 ครั้น จะ ให้ ผู้ ที่ อยู่ ใน โรง ร้าง ตัก แพน นั้น นำ ไป หา
 เจ้า ของ โรง ร้าง ตัก แพน นี้ ก็ ยาก ยาง ที่ ก็ อยู่ ไกล
 ยาง ที่ ก็ อยู่ ไกล ยาง ที่ ไป ไม่ พย บ้าง มัก เกิด วิ
 วาท กัน อย่าง นี้ จึง ให้ เจ้า ภาสึ เก็บ แต่ ผู้ ที่ อยู่ ใน
 โรง ร้าง ตัก แพน นี้ แล จึง ให้ ผู้ เขา ไป หัก เงิน ค่ำ
 เขา แต่ เจ้า ของ โรง ร้าง ตัก แพน ที่ ได้ เสีย ภาสึ
 ไป ตาม มาก แล น้อย แล โรง ร้าง ตัก แพน ซึ่ง อยู่ ตาม
 แถว ค้อง ตลาท แล ชก ย่น อยู่ ใน ระหว่าง โรง ร้าง
 ตัก แพน ที่ วาง สิ้น ค่ำ ชาย ไม่ ประ กอบ การ ชอ ชาย
 ให้ มี ผล ประ โยชน์ เจริญ แก่ แผ่น ดิน นั้น ไม่ ชอบ
 ให้ เรียก ภาสึ เท่า กับ โรง ร้าง ตัก แพน ที่ ไว้ สิ้น ค่ำ
 ชาย เหมือน กัน แล โรง ร้าง ตัก แพน ซึ่ง อยู่ ตาม
 หัว เมือง ปาก ไท ฝ่าย เหนือ นั้น จะ เทียบ เป็น ค่า เขา

ไม่ไค้ • ทว้ย ผู้จะ เข้า นั้น ก็ น้อย • ถ้า ราย ฐร ติ
 ใหล็ก แดหล้อ เครื่อง ทอง เหลลของ ทูของ ชาว แด โรง ษน
 หม้อ ทำคราม ทำป้อ ทำ ไต้ ทำ ตลุ่ม แด โรง ไร่ ษน
 หน้า มัน เข้า เปลือก เข้า สาร ชึ่ง เป็น ลิน คำ ต่าง ๆ
 ไร่ ชาย ให้ เรียก ภาสึ ห้อง ละ สอง สลึง โรง สึ
 เข้า ชาย แด ทำ เรือ ชาย ให้ เรียก ภาสึ ห้อง ละ ยาก
 ล้า มี ลิน คำ ๔ ลึง ๕ ลึง ให้ เรียก ภาสึ ห้อง ละ กิง
 คำ ลึง แด รัน ชึ่ง ตก มาก ตก นือ ตก ปลา
 ใน กรุง เพท ๑ แด หัว เมือง ไร่ ชาย ให้ เรียก ภาสึ
 ห้อง ละ สอง สลึง ราย ฐร สานง อย สาน เลือ ล้า แพน
 เข็ช ยาก เข็ช กระ แสง ไร่ ใน โรง รัน แด ไป รัช มา
 แด อื่น รวม ไร่ ชาย ราคา มาก กว่า คำ ลึง ชน ไป
 ให้ เรียก ภาสึ เช่น ที่ ไร่ ลิน คำ ห้อง ะ สอง สลึง
 โรง เลยง สุกกร ชาย สุกกร ตั้ง แด ๑๐ หัว ชน ไป โรง เลยง
 เปด เลยง ไก่ ชาย ไก่ เปด ตั้ง แด ๕๐ หัว ชน ไป จึง
 ให้ เรียก ภาสึ เช่น ที่ ไร่ ลิน คำ ชาย ห้อง ละ ยาก ถ้า สุก
 กร ทำ กว่า ๑๐ หัว เปด ไก่ ทำ กว่า ๕๐ หัว ลง มา
 แด เช่น ที่ เลยง กลดาง แจ้ง ไม่มี โรง ไม่ ต้อง เลยง
 ภาสึ ถ้า แด โรง ทำ หน้า มัน มี สุกกร อยู่ ใน โรง นั้น
 มาก น้อย เท่า ไค้ ให้ เลยง แด ภาสึ โรง ทำ หน้า มัน อย่าง

เทียบ ถ้า ราษฎร ผู้เช่า บ้าน ตึก   ที่เช่า ราคา มาก
 นอก แต่ น้อย   มี คบ บัง ค่าเช่า ไว้ ไม่ นอก โดย ตรง
 เจ้า ภาษี แล พวก เจ้า ภาษี   สืบ จับ ใต้ ขั้ว ระวัง ใต้ ความ
 จริง   ก็ ให้ ปรับ โทษ ใหม่ แก่ ผู้ ยัง ภาษี   ตาม ต่อ ตาม
 แต่ ผู้เช่า มาก แล น้อย   แล เงิน สิ้น ขน มาก น้อย เท่า ไ้
 ก็ ให้ เจ้า ภาษี เรียก เขา แต่ ผู้ ยัง ภาษี   แล พิ กัด ใน
 ท้อง ตรากำหนด   ให้ เรียก ภาษี ตั้ง ถ้าว มา   แต่
 เจ้า ภาษี ยัก ย้าย เรียก ภาษี เหลือ เกิน อย   ให้ ราษฎร
 ผู้ ที่มี เรือ แล ที่ บ้าน   เรือ น โรง ราน ตึก แล ทั้ง ปวง
 พิ เศรษฐ์ คุก ใน พิ กัด ประ ภาค มี ถ้วน ถี่   จะ ใต้ เสีย
 ภาษี ตาม กำหนด ใน ท้อง ตรากำหนด พิ กัด   ถ้า เจ้า ภา
 ติ จะ เรียก เกิน ขึ้น ไป   อย่า ให้ ราษฎร ขอม เสีย ให้ ๆ
 ร้อง ฟ้อง เลิก   ให้ ผู้ สำ เร็จ ราชการ เมือง กรม ภา
 มี ใจ เมตตา กรุณา แก่ ราษฎร   ระวัง ประ ภาค ที่ พิมพ์
 นี้ แยก ให้ ราษฎร รู้ ทั่ว กัน   อย่า ให้ เป็น ใจ คุ้ม เจ้า
 ภาษี   แล ขอม ให้ เจ้า ภาษี ยัก ย้าย เก็บ ภาษี ให้
 เหลือ ๆ เกิน ๆ ผิด ท้อง ตรา แล ประ ภาค ไป   ถ้า ผู้ สำ
 ร็จ ราชการ เมือง กรม ภา   คุม เหนง ราษฎร ให้ เสีย
 ภาษี ตาม ใจ เจ้า ภาษี   ถ้า ใต้ ความ ว่า ทำ จริง จะ ให้
 มี โทษ คุ้ม   ฝ่าย เจ้า ภาษี เถ่า ไร มี ความ เมตตา

๓๓
 ๓๔
 ๓๕
 ๓๖
 ๓๗
 ๓๘
 ๓๙
 ๔๐
 ๔๑
 ๔๒
 ๔๓
 ๔๔
 ๔๕
 ๔๖
 ๔๗
 ๔๘
 ๔๙
 ๕๐
 ๕๑
 ๕๒
 ๕๓
 ๕๔
 ๕๕
 ๕๖
 ๕๗
 ๕๘
 ๕๙
 ๖๐
 ๖๑
 ๖๒
 ๖๓
 ๖๔
 ๖๕
 ๖๖
 ๖๗
 ๖๘
 ๖๙
 ๗๐
 ๗๑
 ๗๒
 ๗๓
 ๗๔
 ๗๕
 ๗๖
 ๗๗
 ๗๘
 ๗๙
 ๘๐
 ๘๑
 ๘๒
 ๘๓
 ๘๔
 ๘๕
 ๘๖
 ๘๗
 ๘๘
 ๘๙
 ๙๐
 ๙๑
 ๙๒
 ๙๓
 ๙๔
 ๙๕
 ๙๖
 ๙๗
 ๙๘
 ๙๙
 ๑๐๐

๓๓
 ๓๔
 ๓๕
 ๓๖
 ๓๗
 ๓๘
 ๓๙
 ๔๐
 ๔๑
 ๔๒
 ๔๓
 ๔๔
 ๔๕
 ๔๖
 ๔๗
 ๔๘
 ๔๙
 ๕๐
 ๕๑
 ๕๒
 ๕๓
 ๕๔
 ๕๕
 ๕๖
 ๕๗
 ๕๘
 ๕๙
 ๖๐
 ๖๑
 ๖๒
 ๖๓
 ๖๔
 ๖๕
 ๖๖
 ๖๗
 ๖๘
 ๖๙
 ๗๐
 ๗๑
 ๗๒
 ๗๓
 ๗๔
 ๗๕
 ๗๖
 ๗๗
 ๗๘
 ๗๙
 ๘๐
 ๘๑
 ๘๒
 ๘๓
 ๘๔
 ๘๕
 ๘๖
 ๘๗
 ๘๘
 ๘๙
 ๙๐
 ๙๑
 ๙๒
 ๙๓
 ๙๔
 ๙๕
 ๙๖
 ๙๗
 ๙๘
 ๙๙
 ๑๐๐

ปีระภาค

พระราชนิพนธ์โคลง

มีพระบรมราชโองการ ให้นำพระบัณฑูรสร สังก
 หนักให้ ประทายให้ทราบทั่วกันว่า คนมีแผลที่หน้าจะ
 ห้ามไม่ให้ เกายังมีที่ ว่า ควรจะห้ามอยู่เพราะว่า
 เกาเข้าหนัง ถลอก ถ้าที่คั้นนั้นเป็น เมทขอก สำคัญ
 ก็ให้ โทษ มาก ก็ผู้มี บทร หนึ่ง จะมา ชัง ไว้ ไม่ให้
 มีผิว นั้น คอ การ อะไร ก็ผู้มี บันทาคักก็ จะกัก บทร
 หนึ่ง ไว้ ไม่ให้ มีผิว เพราะกลัว จะปน รคนด้วย
 ชาติ คำซ้ำ เพราะ บทร เกิด มา เขา นี้มีชื่อ
 ขนขอตาม หมู บิคา ถ้า ชาย ชาติ คำซ้ำ มา เป็น
 ผิว หนึ่ง บทร ผู้ก็ มี บทร เกิด ขน มา ก็ คง จะ
 ต้องรู้ต้อง เรียกว่า เป็น บทร ไพร่ ตาม ตระ
 กุล บิคา จะ เช็ด ชูตาม ฝ่าย มารคามิ ได้ ด้วย
 เหล็ก บิคา ของ หนึ่ง ที่ มี บันทาคักก็ จะ ชัง จะ กัก
 บทร หนึ่ง ของตัว ไว้ ด้วยกลัว จะปน รคนด้วยคนต่ำ ๆ
 ก็ควร เพราะ ฉนั้น ถ้า บิคา หนึ่ง ถ้า มารคา หนึ่ง มี คักก็
 นาสูง ตั้งแต่ ๔๐๐ ขึ้น ไป ถ้า ฝ่าย ตระ กุล ชาย คือตัวชาย
 ถ้า บิคา ของ หนึ่ง ถ้า บั้วตัว บั้วข้างซีก ๆ ของ ชาย มี บัน
 ทาคักก็สูง เสมอ บิคา หนึ่ง ถ้า สูงกว่า บิคา หนึ่ง ถ้า

ข้าง บิดา ข้างมารดาหญิง รั้งสมภารก็ ..... ไม่ รั้งก็ .....
 ไม่มี เข็ม เล่มนี้ ..... แต่ สิ่ง ของ ..... ฝ่าย บิดามารดา
 หญิง หายไป ..... เมื่อ เวลา ลัก ภา กัน เท่ว ไค ให้ เจ้า
 ทรัพย์ สา ขาล ครอบ สิน ไว้ ..... โดย ไม่ ครอบ สิน ด้วย เข้า
 ใจ ว่า มิ ใช ผู้ ร้าย อื่น ..... เมื่อ มา ให้ การ กำหนด ของ
 แม่ น ย่า ..... ว่า เฉพาะ หาย ใน วัน นั้น เว ลาน นั้น เท่ว ไค
 สา ขาล ได้ ..... เมื่อ จะ ยอม ให้ แก่ บุตร หญิง ไป เท่ว ไค
 ก็ ให้ ยอม ..... เหลือ นั้น ให้ ชาย ผู้ ลัก ภา ต้อง ใช รัง สัน
 แต่ ผู้ ชัก สือ แล พวก เพื่อน ..... ที่ มาก ับ ชาย แล เจ้า สำ นึก
 ที่ ต่าง ๆ ..... ถ้า แม้น ลัก ภา กัน สูญ หาย ไป ไม่ ได้ ทั่ว
 หญิง ..... ไม่ ได้ ทั่ว ชาย ฤ ๆ ไม่ ได้ ทั้ง สอง คน ..... จึง
 ควร ต้อง พ้อง ต้อง เกาะ ครอบ เว ง รัต ให้ ส่ง ให้ นำ ถ้า ได้
 ทั่ว หญิง ทั่ว ชาย มา แล ..... โทศ ผู้ ชัก สือ แล ผู้ มา เป็น
 เพื่อน ..... ผู้ ลัก ภา แล เจ้า สำ นึก ให้ ยก เสีย ..... แต่
 การ ชั่ง ผู้ มี บัน ตาค ศัก ก็ ..... ยังมี นัย ที่ จะ ว่า ไป หลาย
 อย่าง อยู่ ..... ถ้า ที่ อยู่ ของ บิดา มารดา ..... เปน วิง เจ้า
 บ้าน ขุน นาง ผู้ใหญ่ มี ข้าง หน้า ข้าง ใน ..... กำหนด กต ชา
 มัน คง ..... คน ผู้ ล่วง เกิน เข้า ไป ก็ จะ ต้อง ให้ มี โทศ
 สม ควร แก่ วิง ใหญ่ วิง น้อย ..... ตาม บัน ตาค ศัก ก็ ใหญ่
 น้อย ..... ของ เจ้า ของ วิง เจ้า ของ บ้าน ..... ของ ผู้ มี

บันดาลศักดิ์สูงตำจะว่าตามศักดิ์นา เป็นแม่หย้า
 ก็ไม่ได้ เพราะผู้ศักดิ์สูง ลงจำพวก ก็ เป็น
 แต่ผู้ต่ำชั้นเดียว เมื่อมาของมาเกี่ยวข้องกับผู้
 ชั้นต่ำศักดิ์ สิบตระกูลมาหลายชั่วแผ่นดินก็จะ
 ต้องรู้ว่า ผู้มีบันดาลศักดิ์ชั้นเดียว เหมือนกับ
 ไพร่ แต่การในเรื่องอย่างนี้ก็ไม่เป็นวิสัยที่ลูกชน
 จะตัดสินได้ ต้องเรียนท่านเสนาบดีให้ตัดสินเญา
 กรายทูลพระกรุณาให้ทรงตัดสิน เพราะในการใน
 ทิศในทางที่ไม่เคย ถ้าตัดสินไม่ชอบกลก็จะเป็น
 เขียงเป็นอย่างไป ต้องให้ผู้หลักผู้ใหญ่ตัดสินจึงควร
 แต่ในการผู้มี บันดาลศักดิ์ชั้นเดียวด้วยกัน
 ในการที่เหมือน ๆ กัน เคยสมาคมกันอยู่แล้ว
 ให้ตัดสินว่า สดแท้ใจหญิง ๆ สดแท้ใจบิดา
 มารดาฝ่ายหญิง แต่บิดามารดาทั้งสองข้าง
 ประนีประนอมกัน ตามยศบันดาลศักดิ์ทั้งสองฝ่าย
 ถ้าบิดามารดาหญิง เช่น สูงศักดิ์ ตักอา โดยไม่เอา
 เป็นขระไม่พอใจที่จะว่าถึง ถ้าผู้หญิงคบชาย
 ที่ไม่ควรแท้ พระเจ้าอยู่หัวก็จะทรง พระราชดำ
 ริห์ตัดสิน ให้ทำโทษชายแต่จำของหญิงตาม
 อำนาจแผ่นดิน ไม่ให้เลื่อมเสียบเกียรติยศแก่

ราชตระกูลแต่ในการเช่นนี้ ไพร่ผู้ไม่มี บัญคา
 ศักดิ์ แล เชื้อ สายตระกูลสูง ที่ ใ้ ร้อย ทั่ว ๆ กัน
 นั้น แลแล้วแล มี ศักดิ์เกียรต้วกว่า ๔๐๐ ไร่ ลงไป ทั้ง สอง
 ฝ่าย ไม่ ควรที่ จะมา ทาง วุ่นวาย เขาอย่าง ท่านผู้
 มี บัญ คา ศักดิ์ สูง เลข บุตร หลาน ของ ไคว ๆ จึง ระวัง
 รักษา เอง จึง หา ฝัว ให้ เป็น ที่ ชอบใจ ให้ เร็ว ๆ เกิด
 ถ้า เกิด เหตุ ติด ตาม ผู้ ชาย ไป ก็ จะ ต้อง คง คง
 ให้ ตาม ตามใจ หลาน สมัค ผู้ ลอบ ลัก ภา ถ้า ไม่ ได้
 ขอ สมัค ให้ มี เบี้ย เล่ม ิต ของ ช้าง หาย ใน เวลา
 หลาน นี้ ตาม ชาย ไป เจ้า ทรัพย์ สา บาต ได้ ว่า หาย ใน
 เวลา นี้ ผู้ ลัก ภา ก็ ต้อง ใช้ ต้อง เร่ง รัท ให้ ใช้ เจ้า
 ของ ทรัพย์ จึง เต็ม ฤา ตามใจ เจ้า ทรัพย์ จะ ยอม
 ลด ยอม ให้ บ้าง จะ ให้ ว่า ยิ่ง กว่า นี้ ไป ไม่ ได้ เพราะ
 บิคา มาร ภา แล ญาติ ผู้ ใหญ่ เลี้ยง บุตร หลาน ไม่
 ที่ ว่า นี้ ตาม การ ปรกติ ถ้า การ วิ ปริต ก็ ช่าง หลอก
 ลวง ลัก ภา หลาน ไป แล ไป ฆ่า พัน รัท ติ แยก ชิง สิ่ง
 ของ ฤา ไป ชวน ชายอื่น มา ช่ม ชิน ทำ ยับ เป็น ผล เขา
 ไป ชาย เปน คน ชัว ฤา หลาน ไม่ สมัค คุม พวก พ้อง มา คุค
 คร่า เขา ทั่ว ไป ทั่ว พล การ เช่น นี้ ถึง ผู้ มี บัญ คา
 ศักดิ์ สูง เปน เจ้า เปน นาย ทำ ก็ มี โทศ มี ความ สมัค

คุยแค้น คิน ระเบิด เมือง   ควร ต้องลง พระ ราช อาญา
 เสมอ ฤา โกลดถัย โทศ ผู้ ร้าย ปล้น   ยับ ภาย ศักดิ์ แด
 ติระ กุล ไม่ คุ้ม   ผู้ ทุก พิ พาท อย่าง น ถึง จะ ไม่ ใ
 พอง ไรง ศาถ   ด้วย เห็น การ ว่า จะ เนิน ชั่ว ไป จะ มา
 ร้อง ฅววย ฎีกา ที่ เค็ ยวก็ จะ รัย   แต่ การ จะ เป็น อัน ฅฤ
 ฤา ไม่ เป็น อัน ฅฤ จะ ต้อง พัง เคา ค่า ฅฅยง   ฅน ฅกลาง
 เป็น ปรมาณ เพราะ การ ฅาง เรือง ฅฤ ฅลัม ๆ ก็น ก็ มี ด้
 ฅฅยง ฅม ฅอ ฅย กับ ฅาย   แล้ว จะ เหา เรือง ฅฤ ฅน ว่า ไม่ ใ
    ฅน ฅ ฅยง ฅง ฅาม ฅาย ไป   โดย ฅวาม ฅม ฅค
 รัก ใ ฅร กั น เอง   ยี ฅา มา ร ฅา ไม่ ใ ฅอ ม ฅก ใ ฅไม่
 ใ ฅอ ฅก ฅ่าง มี ฅน มี ฅน ฅอ ฅอ อย่าง น   ก็ ฅื่อ ว่า เป็น
 ฅฅยง ใ ฅอ ฅ   ฅาย จะ ฅื่อ ว่า เป็น ฅื่อ ไม่ ใ ฅอ   ก็ ฅื่อ
 ไม่ ฅม ฅค ฅย กับ ฅาย   จะ ฅน ฅล ฅย มา ฅา ยี ฅา มา ร ฅา
 แด ฅญา ฅิ ฅน ฅอง ฅค ฅ   จะ ฅาม ฅาย ฅน ไป ก็ ฅิ ฅาย ฅ
 เร็ย ฅว่า เป็น ฅน ฅน   จะ ฅาม ฅอง ร้อง เรือง รัค เหา ฅว
 ฅา จะ เหา ฅื่อ ปร ฅย ฅก ฅาย ฅว ใ ฅน ไม่ ใ ฅอ   เพราะ มี ฅมา
 ฅน ใ ฅอ ใ ฅน ใ ฅน ใ ฅน   จะ ฅาม ว่า ฅล ฅว ใ ฅอ ใ ฅน
 ฅง ๆ ฅว ฅ ฅน ฅล ฅก ไป ฅื่อ ฅน ฅน   แด ฅ ใ ฅอ ฅา
 ฅรา ฅน ฅา ฅล ใ ฅว   หรือ ฅน ฅน ฅย ฅว ฅง ฅก ฅ ฅน ฅน อย่าง
 ใ ฅน ฅื่อ ฅย ฅว ฅน   ก็ ฅว ฅื่อ ฅน ฅน ใ ฅน ฅน

คยชาย ชาย อันเป็นชู้เข้ามา ในเรือนท้าวชายที่ เพลิน
 จับได้ หรือ สืบความได้ ชาย ที่เป็นผัวควรจะ ร้อง
 ฟ้องว่า กล่าว ให้ มี เบี้ยปรับใหม่ เหมือนอย่าง ผู้ ร้าย
 ชน เรือน แต่ เรื่อง ทำ ชู้ ใน เมีย ให้ ยก เลี้ยง เพราะ เมีย
 เป็น หญิง ไม่ ดี มา แต่ เดิม แล้ว ถ้า บิดา มารดา
 ของ หญิง กล้าย มา ก็ ค้ำ ขน บทรหญิง ขอล้ม ภา ค้ำ ชู
 ให้ ทน รอน ทาษ กรรม กรรม เกรอง เข้าย เรือน หรือ
 หญิง นั้น มี บทร กับ ชาย ที่ ทัว ตาม มา บิดา มารดา
 กล้าย รัก ใคร ว่า เป็น หลาน ทั้ง แต่ การ เมื่อ หญิง นั้น
 ก็ กับ บิดา มารดา แล บิดา มารดา ของ หญิง นั้น ถือ
 ชาย นั้น ว่า เป็น เชย เรียก ใช้ สรรย กิจ การ ต่าง ๆ
 เปน ประกติ ไป เมื่อ นั้น จะ ว่า ชาย หญิง นั้น เป็น เมีย ถ้า
 หญิง นั้น มี ชู้ จะ ฟ้อง ร้อง ชาย ชู้ ตาม สัก ษณ ผัว เมีย
 ก็ ได้ เพราะ โทศ ที่ ให้ เป็น ร้าย กลาย เปน ดี ไป
 เลี้ยง แล แล้ว ประ กาศ นี้ ให้ รู้ ทั่ว ไป ทุก โรง ทุก ศาล
 ว่า เป็น พระ ราช กำหนด ใหม่ ให้ สุภา ภา ตรี การ
 ถือ ตาม แล อย่า ให้ ลูก ความ เกีย เขา การ ที่ ว่า ใน
 กฎหมาย เก่า ๆ ซึ่ง เปน อัน ชัด แก่ พระ ราช บัญ ญัติ
 ใหม่ นี้ มา ว่า ชู้ เป็น สำ นวน ทุ่ม เดียง วุ่น วาย ไป

ประ กาศ พระ ราช บัญ ญัติ ใหม่ มา ณ วัน พุศ

เดือนเจ็ด   ชั้นเจ็ด คำ   ชั้นโรง สัมฤทธิศก
จัดศักราช ๑๒๓๐   ฤๅ เป็นวันที่ ๖๒๒๔ ในราชการประ
ยัม

สำนักหอสมุด

ประกาศห้าม ผู้ที่ มิใช่ สังกัชน วัง นำ โคน สม
ภริ พระบาทสมเด็จพระบรมเชษฐาธิราชที่ ๑

มี พระบรมราชโองการ ดำรัสสั่ง ให้ ประ กาศ
ให้ ทราบทั่วกัน ว่า ในการ สวรรคต พระบรมราชวงศ์
หลวงพี่ ข้าราชการ แลราษฎรไพร่หลวง สังกัชน พรคัทาย
เชลย ยืนคาที่ มิใช่ สังกัชน ขาววัง นำทั้งชายทั้งหญิง
เว้น แต่ข้าเจ้าที่ สนม พระชนม์ แล บ่าว นายทนาย
แลที่ โศกามาร คทา ทาย แล หญิง ผู้ตาย แล แขนก
ที่ เคย โคน อยู่ โดยปรกติ นอกนี้ อย่าให้ พลอย โคน
ผสม เหยยเป็น อันขาดที่ เคี้ยว ถ้าผู้ใดมีที่รู้ พลอย โคน
ผสม เกิน ไป แล้ว ให้ผู้นั้น มาดูแก่ โทษต่อ จมื่นราชา
มาทყ โดยเร็ว ถ้า ไม่ มาดูแก่ โทษ นี้ นอน ใจ เดียว
มี ผู้ ล้อ จัญ คิว มา ไ้ จะให้ ปรอัม ไทม มี โทษ แก่ ผู้ เ็น
เป็น การ ล่อง พระ ราช อาญา ถ้า มาดูแก่ โทษ แล้ว
รับ คิว ประ ทักษตรา ไป เปน สำคัญ

ประ กาศ มา ณ วัน อังคาร เดือน สามี ขน เจ้าคัว
ผู้ ล้อ สัก คิว

• ประการห้าม ผู้ที่ไม่ใช่สังกัดชั้นวังหน้า

โกนผม ครั้งพระบาทสมเด็จพระชนเกล้า ที่ ๒

มีพระบรมราชโองการให้ประกาศว่า คน
ที่โกนผมผิดสังกัด คือคนมิใช่สังกัดวังหน้า

ถ้าผู้ชายเป็นแขกเคยโกนมาแต่เดิมก็ไม่ว่า คน
ที่โกนด้วยเหตุคือช่วยไข้ ได้โกนมาแต่ก่อน

เดือนยี่แรม ๖ ค่ำขึ้นไปก็ไม่ว่า ข้าเจ้าข้าว่านายที่
เจ้าขุนมูลนายตาย หลิงฉั่วตาย ฤาบิดามารดา

พ่อแม่ฉั่วตาย โกงเพราะเหตุนี้ก็ไม่ว่า
ฤาญาติอันใกล้ของมูลนายตาย มูลนายให้โกน

ช่วย อย่างที่สพเจ้าพระยาบรมราชบุตรที่ไม่ได้
ทำราชการ ฤาข้าว่าทนายของพระยาปราจีนบุรีจะ

โกนช่วยในการสพก็ไม่ว่า การโกนนั้นคิดคือ
มาแต่ก่อน เดือนยี่แรม ๖ ค่ำก็ตีกลองหลังก็ตี

ถ้าสพที่ควรอ้างยังมีเป็นสำคัญ อยู่ตราบโตก็
โกนได้ตราบนั้น แต่ซึ่งคนที่หลงโกนประจบไปผิด

เป็นผู้หลิงอยู่กับฉั่ว ฤาเป็นบุตรอยู่กับบิดา
ที่ เป็นข้าราชการอยู่ข้างวังหลวงแล้ว จะอ้างอิง

ฟังเอาว่าเป็นข้าเจ้า ข้าว่านายข้างวังหน้าไม่ได้
หลิงก็อยู่กับฉั่วฤาขายเงิน แลผู้ที่ตีพิพาธา

ไครย์ อยู่ ไทไท   จะ ต้อง โทณ แต่หญิง ที่ เช่น ไพร่
 หลวง สัก   ฤา รัย เขี้ย หวก ใน วัง น่านนี้   จำ พวก
 เกี้ยว อยู่ ไทน   ทุ ก็ ต้อง โทณ   หญิง ลูก หมู ของ พวก นั้น
 ก็ เหมือน กัน   คน อื่น นอก จาก ไพร่ หลวง   จะ อ้าง ว่า
 เปน ข้า เจ้า ย่าว นาย ช้าง วัง น่านนี้   ให้ เขา
 ตาม ที่ อยู่ คือ อยู่ กับ ผัว ก็ ให้ ตาม ผัว   อยู่ กับ บิดา มาร
 ฑา ฤา นาย เงิน   ก็ ให้ ตาม บิดา มาร ฑา ฤา นาย เงิน
 เจ้า บ้าน เจ้า เรือ น เจ้า ที่ อา ไครย์   จะ แก้ว ด้ว ว่า เปน
 ข้า เจ้า ย่าว นาย ช้าง วัง น่านนี้   จะ ช้าง รัย ไป   ไทโร โทณ
 ผิด ก็ ให้ มา สว ภา พ ลู แก่ โทษ เสี้ย โดย เร็ว   แล้ว
 รัย ด้ว คุ้ม จั บ ไป เดิก   ลู แก่ โทษ แล้ว ไม่ ต้อง ปรย
 ผู้ ที่ แก้ว ด้ว ผิด ไม่ พัน ต้อง ปรย

สำนักหอสมุด

ประกาศ

พระบรมราชโองการไม่ให้ตั้งสัตว์ตายลงในน้ำ เรื่อง
ทอดเตาเพลิง เรื่องให้ทำลิ่มประตุน้ำต่าง

มีพระบรมราชโองการ มาน พระ บัด ชูร สุรสิงห
นาท ประกาศแก่ข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อย แล
ราษฎรทั้งปวงให้รู้ทั่วกันว่า บัดนี้ให้ทราบคำคนนอก
ประเทศแลคนนอกกรุงเป็นลาว แลเขมรแลชาว
หัวเมืองคอนไซ่น้ำข่อย แลอื่น ๆ หลายนอกข้อม
ติเคียนว่าชาวกรุงเทพราชนี้ ทำสมมมหนักลงใน
แม่น้ำลำคลอง ด้วยทิ้งซากศพสัตว์ตายให้ลอย
ไป ๆ ลว ๆ น้ำเกลือกน้ำซัง แลวกก็ใช้กินแล
อวยน้ำในแม่น้ำอยู่เป็นนิตย์ เป็นน้ำรังเกียจเสีย
เกียรติพระมทานคร

เพราะเหตุฉนั้นจึงทรงพระมหากรุณา โปรดตั้งสอน
ก่อนสติมาว่า แต่บัดนี้ต่อไปห้ามมิให้ใครผู้ใดผู้หนึ่ง
ทิ้งสิ่งสกปรกตายแมวตาย แลซากศพสัตว์ต่าง ๆ ลง
ในแม่น้ำลำคลองใหญ่ น้อยทั้งปวงเป็นอันขาด ขอ
ให้คิดอ่านใช้สอยจ้างวานใคร ๆ เอาไป ทิ้งเสีย
ที่ป่าช้า กิ่งซากศพคนนั้น เกิด ถ้าบ้านเรือนอยู่
บ

ริม น้ำ จะ เอา ไป ย้ำ ซ้ำ ยาก ก็ ให้ ผัง เสียบ เงิน ใน
 โคลน ให้ ลับ ลี ไป ขยำ ให้ ลอย ไข่ ลอย มา ใน
 น้ำ ใค แล การ ชง ทง ซาก สฟ สत्व ต่าง ๆ ลง ใน
 น้ำ ให้ ลอย ชน ลอย ล่อง อย่ ตัง นี้ คิคค โดย เลอ ยค
 ก็ เห็น เป็น ทรง เกยจ แก่ คน ช่ง ไค้ อา ไค้ รย ใ้ น้ำ อย
 ทัง สน ด้วย กัน พระ สงฆ์ สาม เณร เป็น พระ สมณ ชาว
 นอก กรง เทพ ๑ คอ เมือง ลาว แล หัว เมือง ผา ย เหนอ
 ทัง ปวง แล ราช ฏว ชาว นอก กรง เมอ มี เศค
 ต้อง ลง มา ยง กรง เทพ ๑ นี้ แล ด้ ก็ รัง เกยจ คิ
 เคียน ว่า เพราะ ต้อง ใ้ น้ำ ไม่ สอาด จึง เป็น โรค ต่าง ๆ
 ไม่ เช่น ศุช เหมือน อยุ่ นอก กรง ถึง คน นอก ประ
 เศค คอ ฝรั่งเศส อังกฤษ จีน แชก ทัง ปวง ช่ง เข้า
 มา ค้า ขาย ใน กรง เทพ ๑ ก็ คิ เคียน อยุ่ ตัง นี้ อยุ่ โดย มาก
 เพราะ ฉน น ขอ ท่าน ทัง ปวง จง พร้อ ม ใ้ กัน คิค
 เห็น ลง ใจ ว่า ท่าน ทัง ปวง ชาว กรง กับ คน นอก กรง
 นอก ประ เศค ก็ เป็น มนุษย์ ด้วย กัน ควร จะ มี ภาระ
 แก่ กัน ขอ เสียบ ขยำ ทัง ซาก สฟ สत्व ต่าง ๆ ลง ใน น้ำ
 ทำ ให้ เป็น ทรง เกยจ แก่ มนุษย์ เหมือน กัน เลย แต่ น
 ไป ถ้า ผู้ ไค้ ไม่ พัง พระ บรม รา ไช วาท เดือน สค
 มา ตัง นี้ แล ด้ ยง ชน ทำ มก ง่า ย อยุ่ ตัง เก่า ก็ ใ้

นายอำเภอ ลีบชาวม้านที่ ไกล เคียง เช่นพยาน ขำระ
เอาตัวผู้ไม่เอื้อเพื่อ มั่งง่ายทำน้ำได้เป็น โส
โคกรกนั้น มาตระเวนประกาศห้ามผู้อื่นต่อไป

อนึ่งธรรมนิยมคนชาวไทยทั้งปวง มัก
เป็นคนตระหนี่เห็นขวแผ่นดินหวงทรัพย์สินของตน ไม่
อยากให้ทั่วไปแก่ผู้อื่น แม้ถึงจะเป็นคนมี
ทรัพย์สินมาก

ถอจะก่อก่อกอยู่ได้ก็เสียดายทรัพย์สิน
กลัวจะหมดจะเปลืองไป ทำแต่เรือนฝาจากฝา
และฝากระดานที่เป็นเชือกเพลิง แล้วมักทอดเตาเพลิง
ใกล้ฝาใกล้กองพน จะระวังรักษาอยู่เป็นนิตย์ก็ไม่
ได้ ด้วยมีอะไรกังวลอื่น ๆ มาก แลด้วย

ความประมาทเลินเล่อไป เพลิงจึงติดขึ้นใหม่
ย่อย ๆ เป็นการเคียดร้อน บัดนี้ทรงพระมหา
กรุณาโปรดจะให้ราษฎรมีความสุข ไม่ต้องเสีย
ทรัพย์สินเพราะเกิดเพลิง

บางที่ไหม้เสียในเพลิง
บางที่กระจัดกระจายไปด้วยร้อนชน ประชนคน
อื่นหิบนคว่ำ แลต้องลงทุนทำเรือนขึ้นใหม่ย่อย ๆ
นั้นเลย จึงได้ทรงพระมหากรุณาสั่งสอนให้
ทอดเตาเพลิงเสียอย่างใหม่ จะมีให้ไหม้บ้าน

เรือน ตั้งแทนเสียไป ให้คนที่เป็นผู้ใหญ่ใน

ย้านเรือนของคน ๆ ทอดเตาเพลิงเสียใหม่ เอาใจ
 ใส่ ตรวจตราดูแลระวังให้ดี อย่าให้ทอดเตาถ่อ
 เตาใกล้ฝาที่ รุง รั้ง ให้ทอดเตาเพลิงใหม่
 ที่ ไม่ เป็น เชื้อ เพลิง คือ ทำด้วยอิฐ ด้วยปูน ฤ
 คิน เหมือนอย่าง เตาที่ ถ่อ ไว้ เป็น ตัว อย่าง ที่ ต้อง
 สยามหลวง ริมโรงคู่อันทางใหญ่ นั้น ฤ เป็น
 คนยากจน จะ ถ่อ กัง นั้น มิ ได้ จะ ทอด เตา เพลิง
 อยู่ อย่าง เก่า ก็ ให้ เอา ดิน โคลน กั้น แล ดบ กั้น ทราบ
 ประ สม กั้น เข้า แล้ว ขุด ฝา ทา ฝา ที่ ใกล้ เตา เพลิง
 เสีย ให้ ดี แล้ว ให้ กอง ฝุ่น ที่ จะ หุง เข้า ให้ ต่าง ๆ
 เตา อย่าง ให้ เป็น เชื้อ เพลิง ได้ แล ให้ หมั้น ระวัง
 เอา ใจ ใส่ ใน เรื่อง ที่ จะ เกิด เพลิง ใหม่ ให้ พัง มาก
 อย่า ประ มาท เหย จะ ให้ กรม พระ นคร ขาด ตรวจ
 คำนึง ทก บ้าน ทก เรือน ใน พระ นคร ถ้า เรือน ไค
 ไม่ จืด แฉง ที่ เตา เพลิง ด้วย อิฐ ปูน แล ดิน ให้ ต่าง
 ชน ทำ ให้ รุง รั้ง จะ ให้ ไล่ เสีย จาก ที่ อยู่ เอา ที่ ให้
 คน ที่ รั้ง ระวัง อยู่ ต่อ ไป

หนึ่ง ทรง พระ ราช วิ ตก อยู่ ด้วย เรื่อง โจร ผู้ ร้าย
 มี เนื้อ ๆ มา ต้อง ซ้ำระ อยู่ ใน โรง ศาล ก็มี เรื่อง
 ราว ว่า ผู้ ร้าย เขา ยัน ไท พาด ชน มา ตัก ฝาคัก ล้ม ฝาคัก ลัก

ผลึกต่างลักเอาสิ่งของทองเงินไป เมื่อความ
 เกิดขึ้นที่ใด ๆ ก็ยื่นอยู่อย่างเดียว ทรงพระ
 กรุณาแก่ราษฎรทั้งปวง จะให้สลักเตียงให้พัน
 โจร ไภย์ จึงได้ทรงสั่งสอนเคื่อนสติ ให้ทำ
 ล้มสลักประตุน่าต่าง ให้หนีอย่างที่โจรผู้
 ร้ายจะรู้ง่าย ให้ทำเป็นกระบวนช่างที่คนฉลาด
 คิดทำอย่างไร ๆ ตามสติปัญญาของคนนั้น ๆ ก็
 ว่าจะใส่ลิ้มข้างบนข้างล่างลิ้มขวางๆอย่างไร ๆ ก็ตาม
 แต่จะเห็นควร ให้ยกย้ายจักแรง เสียข้างใดแน่น
 ทน อย่าวให้โจรผู้ร้ายเข้าไปลักเอาสิ่งของ
 ทองเงินไปได้ง่าย ๆ ให้ราษฎรทั้งปวงคิดถึงพระ
 เกศพระคุณ ที่ทรงสั่งสอนมานี้แล้ว จึงคิดอ่านจัก
 แรงให้ถูกต้องตามพระกระแสทุกประการ จะได้
 มีความสุขศิริสวัสดิ์เจริญสันกาลนาน
 ประภาศมา ฅวันอาทิตย์ เกือนสาม ชัน
 เจ้าคำ บั่มโรงนักษัตร อัฐศก

ประกาศ

ห้ามไม่ให้ขี่ม้าจูงม้ามาในพระบรมมหาราชวัง

ประกาศมาให้ทราบทั่วกัน ทุกหมู่ทุกกรม
 ทั้งพระนครว่า คนทั้งปวง รู้ฤา ไม่ ในพระราชวัง
 ห้ามมิให้ใคร ๆ ไปบนหลังม้า แลจูงม้ามาเลี้ยง
 ในพระราชวัง ถกหญ้าหลวงให้ม้าที่มีใช้ม้าหลวง
 กินได้ คนทั้งปวง สังเกตเถิด ถึงคนหลวงพนักงาน
 ซึ่งไปบนหลังม้านำนำ รว เมื่อเสด็จพระราชดำ
 เนิน ออกจากพระราชวัง ก็ข้อมไปด้วยม้านำตั้ง
 แต่ นอกประตูวิเศษไชยศรีไป เมื่อเสด็จพระราช
 ดำเนินกลับ ก็นำมาหยุดเพียงนอกประตูวิเศษไชย
 ศรี แล้วยกส่งไปหมอบอยู่ของอยู่ ก็ควรเห็นว่า
 เป็นเคารพชอบอยู่แล้ว ม้าข้าราชการที่ของเกณฑ์
 นำเสด็จ ตามเสด็จในกระบวน แต่งเครื่องแล้ว
 จะเข้ามาในพระราชวังชั้นในก็ไม่ได้ แต่ม้าเหล่านี้
 ไม่ได้แต่งเครื่องของเจ้านาย แลข้าราชการที่ไม่
 ไปได้ ต้องเกณฑ์เข้าในกระบวน ห้ามมิให้เข้ามาใน
 พระราชวังชั้นใน เว้นแต่ม้าหลวงม้าพระเจ้าลูก
 เชื้อที่ยังอยู่ในพระราชวัง โปรดให้เข้าออกทาง

ประสงค์ ครุ สุนทร แล ประสงค์ สอง ชั้น ได้   ม้า พระ ราช
 วงษา น วงษ์ เข้ามา ได้ เพียง ชั้น กลาง   หยุดเพียง
 ประสงค์ สองชั้น   จะ ล่วง เข้ามา ใน พระ ราช วงษ์ ชั้น
 ใน ไม่ ได้   ถึง เจ้า พนักงาน กรม ม้า จะ ผูก ม้า ใน พระ
 ราช วงษ์   ก็ ให้ บอก กรม วงษ์ เสีย ก่อน จึง ผูก ม้า
 ถ้า ไม่ บอก กรม วงษ์   ให้ กรม วงษ์ จับ ปรับ ให้ เสีย เงิน
 ตาม พระ ราช บัญญัติ •   ถ้า มี พระ บรม ราช โอง การ
 คำ รัสสั่ง ให้ ไป บน หลัง ม้า   ฤฯ ให้ ผูก ประ การ
 ไท ๆ จะ ไม่ บอก กรม วงษ์ ก่อน ก็ ได้   แต่ ข้ำ ราช การ
 ก็ ก็ ฤฯ ข้ำ เจ้า ข้าว ทาย ของ ข้ำ ราช การ ก็ ก็   จะ มา
 บน หลัง ม้า ล่วง เข้ามา ใน พระ ราช วงษ์ ชั้น ใน   ฤฯ ชั้น
 กลาง ไม่ ได้ เลย เป็น อนัน ชาติ   ถ้า ผู้ ซึ่ง ไป บน หลัง ม้า
 เป็น ข้ำ ราช การ ล่วง เข้า มา   ใน พระ ราช วงษ์ ชั้น ใน
 จะ ให้ เสีย เข็ย ปรับ ซึ่ง หนึ่ง   พระ ราช ทาน เป็น รวง
 จุต แก่ ผู้ จับ   ล่วง เข้ามา เพียง ชั้น กลาง จะ ให้
 เสีย เข็ย ปรับ สิบ คำ ลัง   แล้ว เก็บ ม้า เป็น ม้า
 หลวง   ถ้า เป็น ข้ำ เจ้า ข้าว ทาย ขน นาง ล่วง
 เข้า มา ชั้น ใน   แล้ว เจ้า แล เจ้า หมู มล นาย เสีย
 เข็ย ปรับ แทน ซึ่ง หนึ่ง   แล้ว ลง พระ ราช อา ญา ๕๐ ท
 ลัง ไป   ๐๘/๑๐/๒๕๐๖ ชั้น กลาง ให้ เสีย เข็ย ปรับ สิบ คำ

ถึง แล้ว เก็บน้ำ เป็น น้ำ หลวง ถึง น้ำ ที่ ไม่มี
 คน บน หลัง แด่ ไม่มี ใคร รุง พดัก ล่อง เข้า มา ใน
 พระ ราช วง ก็ ให้ จับ เป็น น้ำ หลวง ถ้า มี เจ้า ของ มา
 ทิด ตาม ก็ ให้ เรียบ เอา ค่า ถ้าย ตาม คาร มา น้ำ ที่ ช้อ ขา
 ก่อน จึง ให้ ไป ถ้า เจ้า ของ ไม่ มา ไก่ ก็ ให้ เอา น้ำ
 ไป ขา ขา เขา เงิน มา แ่ง ขึ้น ให้ ผู้ จับ แต่ พระ ราช
 วง ขา นว ย นั้น โปรค ให้ มา บน หลัง น้ำ ไก่ แต่ ประ
 ตุ วิ เสศ ไชย ศรี จน ประ ตุ สอง ชั้น ข้ำ ราช การ มา
 บน หลัง น้ำ ไก่ เพียง นอก ประ ตุ วิ เสศ ไชย ศรี
 เท่านั้น จะ ล่อง เข้า มา ใน พระ ราช วง เพียง ชั้น
 กลาง ก็ ไม่ ไก่ หนึ่ง น้ำ ที่ ผู้ หนึ่ง ผู้ โท นำ มา ถวาย
 ก็ ให้ มอบ กับ เจ้า พนิก งาน กรม น้ำ ให้ รับ ไว้ เมื่อ มี
 พระ ขรม ราช โอง การ คำ รัส สั่ง ให้ นำ เข้า มา จึง
 นำ เข้า มา ถวาย ตัว เทอญ

เพราะ ฉนั้น ตั้ง แต่ นี้ ไป ให้ กรม วัจ กรม น้ำ
 คอย จับ ผู้ ชึ่ง ไป มา บน หลัง น้ำ ฤ ๆ น้ำ เปลา ที่ ล่อง
 เข้า มา ใน พระ ราช วง ตาม กำ หนด ชั้น ใน ตั้ง แต่
 ประ ตุ ศรี สุนทร ประ ตุ สอง ชั้น โดย รอบ ชั้น กลาง
 แต่ ประ ตุ วิ เสศ ไชย ศรี มา จน ประ ตุ สอง ชั้น ค้ำ น
 สกต เหนือ ถ้วน สกต ได้ ใน พระ ราช วั เช่น ที่ นี้

ทนต์   ถ้ากรมวัง จักรโกฏิ ให้ แบ่ง ขึ้น กับกรมม้า
กรมม้า จักรโกฏิ ให้ แบ่ง ส่วน เบ็ช ปรวิ   ให้ แก่
กรมวัง เปรน ราม วัลค่า จักรโกฏิ สม ควร   ให้ ท่าน ทั้ง
ปวง ทราบ ความ ดัง ประ กาศ นี้ เทย

ประ กาศ มา   ณ วัน พฤหัส ธิ คี เดือน เจ็ด ขึ้น
ค่ำ หัก   ขึ้น เมษ สัม ฤทธิ ศัก   เป็น วัน ที่ ๒๖๓๘
ใน ราช การ ประ จับ ณ

ขุน ปรวิภาต พิ จิตร   เปน ผู้ รับ สั่ง

สำนักหอสมุด

ประกาศตั้งผู้สำเร็จราชการสัก เลข แล ออก
 สั่งเลขเข้ามาสัก แล รัชหนึ่ง คือ พิมพ์ คุ่ม สัก
 ทั่วย ออกขา พระยา ราช สุภาวดี ศรี สัก เทพ
 นรายน์ สมุห มาตยา ริชติ ศรี สุเรนทรา เมศร จางวาง
 กรม พระ สุรัสวดี กลาง รัช พระ บรม ราช โองการ
 ไล่เกล้าไล่ กระ หม่อม ทรวงพระ กรุณา ไพรคเกล้า
 ไพรคกระหม่อมสั่งว่า แต่ก่อนได้ ไพรคเกล้า ไพรคกระ
 หม่อมให้ สมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาพิไชยญาติ นร เนตร
 นารถ ราช สุริยวงษ์ เป็นผู้สำเร็จราชการ ใน การ สัก เลข
 คุแลคคิ สิ้น เลขชราพิการ แจกหนึ่งคือ พิมพ์ คุ่ม สัก
 สม เต็จ เจ้า พระยา บรม มหาพิ ไชย ญาติ นร เนตร
 นารถ ราช สุริย วงษ์ ได้ ประทับ ตราจันทร มณฑล
 หนึ่ง คือ พิมพ์ คุ่ม สัก แจกให้ ขุนหมื่น ใน กรุง เทพ
 มหา นคร แล หัว เมือง ไปก็ มาก ครั้น ฅ วันอาทิตย์
 เกือน สาม แรม เก้า ค่ำ ยี่ มเสง นพ คัก สม เต็จ เจ้า
 พระยา บรม มหา พิไชย ญาติ นร เนตร นารถ ราช สุริย วงษ์
 ถึง พิลา ไลย์แล้ว การ สัก เลข แล แจกหนึ่ง คือ พิมพ์ ยิง
 ไม่สำเร็จจึง ไพรคเกล้า ไพรคกระหม่อม ให้ เจ้าพระ
 ยานิกร ปกัณฑรมคินทรมหากัลยาณมิตร ที่ สมุห นาย ก
 เป็นผู้สำเร็จ ราชการ ใน การ สัก เลข แจกหนึ่ง คือ

พิมพ์ คัมภีร์ ลักท้อ ไป ^{ให้} จัง พระราชทาน ตรำวิมาน ลอย
 ล้อมด้วยเมฆให้ สำหรับประทับหนึ่ง ลือพิมพ์คัมภีร์ลักเป็น
 ล้ำ คัญ ถ้า ข้าหลวง กอง ลัก ผู้ สำ เร็จ ราชการ เมือง
 แล กรม การ แขวง ดำ นัน พันผู้ใหญ่ บ้าน คำน คอย
 ชึ่ง คอย จับ เลข เห็นตรา วิมาน ลอย ล้อม ด้วย เมฆ
 กัษ ตรากรม พระ สุรัสวดี ใน พระ บรม มหาราชวัง
 พระ บวร ราชวัง ประทับ ถัด ด้ กั้น มาด บั บไต ก็ ให้ เชื้อ
 ถือกัษ หนึ่ง ลือ คัมภีร์ ชึ่ง ประทับ ตรำ จันทร มณฑล
 เหมือน กัน แล้ว ปล่อย ผู้ ใ้ รัย พระ ราช ทาน หนึ่ง ลือ
 พิมพ์ คัมภีร์ ไป มา โดย สทวัก ให้ กรม มหาค ไทย
 กรม พระ กระ ลา โหม กรม พระ สุรัสวดี ทนาย ขอก เจ้า
 ต่าง กรม เจ้า ยัง ไม่ ใ้ ด้ รัย กรม ข้า ราชการ ผู้ใหญ่
 ผู้ น้อย ฝ่าย ทหาร พล เรือน ใน พระ บรม มหาราชวัง
 ใน พระ บวร ราช วัง ให้ รัย ทั่ว แล้ว ให้ กรม
 มหาค ไทย กรม พระ กระ ลา โหม กรม ท้า มี ตระ
 ขอก ผู้ สำ เร็จ ราชการ เมือง กรม การ หัว เมือง ชึ่ง
 คัม เลข ข่า มา ลัก แล ขุนหมื่น เข้ามา รัย หนึ่ง ลือ
 พิมพ์ คัมภีร์ ณ กรุง เทพ มหา นคร ให้ ลีน เชิง ข่า
 ใ้ ขาค ใ้ ตาม รัย ลั้ง ทนาย ประ กาศ มา ณ วัน ประ หัศ
 เกอ น แปก ขร พาสา ท ขน แจก คำ บั เมียบ สัม ฤทธิ ศค

ประกาศ

ว่าง พระราชหัตถ์เกล้าฯ พระราชทาน นุพระ เจ้าลูก เขอ
 สมเด็จพระ ปรเมศวร มหา มงกุฏ พระจอม
 เกด้า เจ้ากรุง สยาม ซึ่ง เป็นพระ เจ้าแผ่นดิน ที่ ๔
 ในพระบรมราชวงศ์ ประจุบันนี้ ขอ ประกาศ แก่ชน
 ที่ควร จะรู้ คำประกาศ นี้ ว่า ที่ท้องทุ่งริม คลอง ชุกใหม่ ตั้ง
 แต่บางขวาง ไปออกบ้าน วั รายนัน เป็นแขวง เมือง
 นนทบุรี เมือง นคร ไชยศรี เกิม รั้ว วัง เปลา
 อยู่ท่า มี ผู้ เป็น เจ้า ของ ไม้ ครน เมื่อชด คลอง ตลอด ไป
 แล้ว ข้าพเจ้า ได้ ตั้ง เจ้าพระยาวิวงษ์มหาโกษา
 ธิปัตย์ ว่า ที่ พระคลัง ผู้ เป็น แม่กอง ชด คลอง ให้
 จัยที่ รั้ว วัง เปลา นั้น เป็นที่ ทา อยู่ใน แขวง เมือง
 นนทบุรี ฝั่ง เหนือ ๑๖๒๐ ไร่ อยู่ใน แขวง เมือง นคร
 ไชยศรี ฝั่ง เหนือ ๙๓๘๖ ไร่ ฝั่ง ใต้ ๕๑๘๕ ไร่ รวม
 เป็นที่ ทา ๑๖๒๐๐ ไร่ แบ่ง ๕๐ ส่วน ให้ ส่วน ละ ๓๒๔
 ไร่ เป็นที่ นายาว ๖๐ เส้น กว้าง ๕ เส้น ๖ วา ที่ ทา
 ทั้ง ปวงนี้ เพราะ ไม้ มี เจ้า ของ มา แต่ เกิม เป็น
 ที่ จัย ของ ของ ข้าพเจ้า แล้ว ข้าพเจ้า ขอ ยก ส่วน ที่ ว่า นี้
 ส่วน หนึ่ง ส่วน หนึ่ง ให้ บุตร ชาย หญิง ของ ข้า พเจ้า
 คน ละ ส่วน หนึ่ง สอง ส่วน ย่าง ให้ เป็น ที่ ให้ ข้า พเจ้า

ไปทั้ง ทำนา ฤๅ จะให้ ผู้อื่น เข้าทำ ก็ตาม

ส่วน หนึ่ง ซึ่ง จะ มี สำคัญ . ด้วย หนึ่ง สอพิมพ์
ฉบับ นี้น้ำพเจ้ายอมยกให้

ให้ . . . . . จงเอา หนึ่ง สอพิมพ์ ฉบับ .

นี้ ไป เป็น สำคัญ แล้ว . . . . . ขอ ให้ เจ้า พระยารวิ วงษ์

มหา โภชาธิภคิ . . . . . นำข้าหลวง ไปรารวัด แล้ว ทำตรา แดง

ให้ เป็น สำคัญ . . . . . ตาม อ่างธรรม เนียม แผ่นดิน เมือง เก็ด

นา รัช ของ ใหม่ . . . . . ไม่มี คำน ใน กำหนด ตาม

ประกาศ แต่ก่อน แล้ว . . . . . แต่ นาราช น ถ้า ยัง เป็น

ของ

อยู่ ตราบ ไต . . . . . ไม่ได้ ขาย ไม่ ได้ยก ให้ ผู้อื่น ไป ข้าพเจ้า

ผู้ มี อำนาจ แต่ ท่าน เสนาบดี . . . . . ยอม ไว้ ให้ ยก คำน

ให้แก่ นา ของ ผู้ใด ๆ ตาม ชอบใจ ได้ นี้ . . . . . ขอ ยก คำน

นา ให้ แก่ . . . . . ผู้ เป็น เจ้า ของ นา

ไป กว่า จะ ต้อง ทำ ตรา แดง ใหม่ . . . . . ภาย หลัง ตรา แดง

ใน ครั้ง นี้

ประกาศ ไว้ วัน พุศ ศศ ๒๓ . . . . . เดือน สิบ เดือน ขึ้น หก คำน

รกา ตรี ศก . . . . . ศก ราช ๑๒๒๓ . . . . . เป็น วันที่ ๓๘๐๒

ใน ราชการ ประจจุบันนี้

ประ กาศ

เรือ เรือ ข้าง แมว แล่ จันทอง เชือก เป็น คน โกง
 มี พระ บรม ราช โอง การ มาร พระ บดิน ทร สุร สิงห
 ชาติ ให้ ประ กาศ แก่ พระ ราช วง ษา นว ษ์ แล่ ขำ
 ราช การ ฝ่าย น้า ฝ่าย ใน แล่ ราช ฎร ใน กรง แล่ หัว
 เมือง ให้ ทรวบ ท้ว กั้น ว่า เสรี ข้าง แมว ซึ่ง เป็น ที่
 ขุน พิ นิต ไว ทาร เป็น คน มั่ง มี ก็ จริ ง แต่ เป็น คน โกง
 เจ้า ล้า นวน เจ้า ถ้อย หมอ ความ ใน หลวง จับ ล้า นวน
 ใต้ ชัก เห็น เป็น แหน่ ว่า เป็น คน โกง แต่ ไม่ ช้อ สัก ด้ย
 ไม่ มี ความ เมตตา ปราณี แก่ ราช ฎร คน คือ คน นี้ ที่
 ทาย จะ ส่ง เงิน ก็ ไม่ รัย เงิน เลียง ว่า น้า ไร่ น้า นา
 ทำ น้า จะ เขา ปลา ทำ นา จะ เขา เข้า ถ้า เกือน ๔ เกือน ๕ หลย
 ด้ย เลี้ย เกือน อื่น ไป ๑๐ เกือน ๑๑ เกือน ว่า น้า น้า
 เลี้ย ไม่ รัย เงิน ถึง สาม ปี ทาย อัง ทก ช้ ส่ง เงิน ยัง โรง
 ศาล ก็ ประ ลม ประ เล กับ ขน ศาล ไม่ รัย เงิน ถึง ๓ ปี ๔ ปี
 ครึง คน อื่น ๆ เขาก็ ร้อง ทก ช้ อยู่ มาก กล่าว ไทย
 เสรี ข้าง แมว คน นี้ แต่ เพราะ มั่ง มี ตระ ลา การ
 ทุก ศาล ก็ รุ่ น ไป แล้ว มี กเข้า เจ้า เข้า นาย เข้า ขุน
 นาง มี ผู้ ถ้อ ท้าย ถ้อ ทาง มี พระ บรม ราช โอง การ
 ให้ ประ กาศ แก่ นาย ขำ ราช การ ฝ่าย น้า ฝ่าย ใน

ให้ ใคร คบ เข้า ถ้อ ท้าย ถ้อ ทาง ถ้า ใคร ชื่น คย จะ ไม่
ทรง พระ กรุณา ใดๆ เลย

อนึ่ง จึ่ง ของ เช็ก ขตร จัน บัญ เลียง นาย อา กร เคา
สุรา แล นาย อา กร ส้ม อก ษร เมือง ส้ม ทสัง ความ
แต่ ก่อน ได้ มรฎก ของ บิดา ไว้ มาก ญาติ พี่ น้อง เขา
ห้าม มรฎก ถึง สาม พัน ชั่ง ก็ ยัก เรือง หลิ่ง จัน ที่ เข้า
ส่วน ทำ อา กร ด้วย ฟ้อง ว่า จัน ทอง เช็ก กั้น เขา ส่วน
กำ ไร อา กร แล ภาษี ไว้ เปน เงิน พัน ชั่ง เสก จัน ทอง
เช็ก สู้ ความ แพ้ โทษ ถึง ๔ สาส แล้ว ก็ ยิง ถวาย
ฎีกา ว่า ไป ไม่ หยุด ได้ ไป รุก ให้ พระ ยา ไช ฎีก ราช
เสริ พระ ยา พิพิช โภ คัย สวริย ขำ ระ แล้ว พระ ยา ไช
ฎีก ราช เสริ พระ ยา พิพิช โภ คัย สวริย ได้ รวย รวม
คำ หาคำ ให้ การ คำ พยาน ทั้ง สาม สาส แล ขา ญ ชี
แล ฎีกา ทั้ง สาม ฉบับ ไป พิจารณา เลอ อียบ แล้ว ได้ ตัก
สิม ให้ เลี้ยง เงิน ให้ แก่ จัน ผู้ เข้า ส่วน เพียง สี่ ร้อย ชั่ง
เสก จัน ทอง เช็ก ได้ ไร่ กว่า ห้า ร้อย ชั่ง คำ ตัก
สิน นั้น ได้ ถวาย ทรง ประ ทัย ให้ เปน เสริ จ แล้ว แต่ จัน
ทอง เช็ก ไม่ ชอบม เทียบ หาก คน ทำ ฎีกา โกง ร้อง ว่า
ไป ไม่ หยุด แล มี นาย นั่ว เข้า ถ้อ ท้าย ถ้อ ทาง นำ
ฎีกา เข้า ถวาย ผู้ ไป 2566 ความ เรื่อง นี้ ทรง พระ สัตินิฐาน

ทราบ อภัย ไลบ จินทอง เช็กแล้ว คนเจ้า ลำนวนไท่
 สิบ บน สิบ จ้าง ก็ แต่ง เรือง รว ให้ ว่า ใ ไป ก ล่าว ไทษ
 ขน สาล ตระ ลา การ เล็ก น้อย เสมียน ผู้คุม ผู้ที่ เข้า
 ถ้อย ท้าย ถ้อย หาง ไท่ ของ กำ นัน ไท่ สิบ บน จินทอง เช็ก
 ก็ ช่วย ว่า วุ่น ไป มี พระบรม ราช โอง การ ห้าม อย่า
 ให้ ใคร คบ จินทอง เช็ก ถ้า ใคร แต่ง ลำนวน เกิน ๆ
 ผิด ๆ ให้ แด ใคร ภา เขา เรือง รว มา ดวาย จะ เรือง เขา
 ด้ว ผู้ แต่ง ลำนวน ทำ ไทษ ความ เรือง นี้ แพบ แล้ว ใคร
 อย่า เขา มา ว่า อี ก เลย จิต จิต จิต ใคร ถ้อย ท้าย ถ้อย
 หาง เสริ จู ขาง แมว ก็ ที่ จินทอง เช็ก ก็ ที่ ผู้ นั้น จะ มี
 กิริยา เป็น ที่ เห็น ว่า เห็น แก่ เล็ก แก่ น้อย เป็น ของ
 กำ นัน แด สิบ บน

ประ ภาศ มา ให้ ขำ ราช การ รู ทั่ว กัน ณ วัน เสาร์
 ชน คำ หึง เตือน หก ปี เถาะ นพ ศก จุล คั ก ราช ๑๒๕๘
 ฤา เป็น วันที่ ๕๘๓๒ ใน ราช การ ประ ทุ บัน นี้

ประภาศทรงพระราชบัญญัติ

พระอการกรมหมื่นมเหศวรศิววิลาศประชวน

มีพระบรมราชโองการ ทรงบัญญัติประกาศ
ความจริงไม่ล่อลวงท่านผู้ใด ยันตาทมอ หลวงในพระ
บรมมหา ราชวังมเส ขวรราชวังตั้งแต่ างวางแผล เจ้ากรม
ปลัดกรมลงไป จนถึงชนหมื่น แผล พัน แผล แพทขสมข เสดลย
ศักดิ์ ทั้ง พระ สงฆ์ เณร เณร ประ ชาว รุ ป ชี แผล กฤ
หัฐ ใน กรุง นอก กรุง . เปน ข้ำ ราช การ แผล ชน หมื่น ใน
พระ บรม มหา ราช วัง แผล พระ ขวร ราช วัง หมื่น กรม
ต่าง ๆ ก็ ก็ เปน ข้ำ เจ้า ต่าง กรม แผล ยัง ไม่ ได้ ตั้ง กรม
แผล ข้าว ข้ำ ราช การ ก็ ก็ เปน หมอ ชาว ต่าง ประเทศ
คือ จีน แผล สกอตเฮอร์ แผล อื่น ๆ ก็ ก็ อื่น ๆ โปรด ให้
ประกาศ แก่ หม่อม เจ้า แผล หม่อม ข้าง ใน แผล ข้ำ ใน
กรม พระ เจ้า ลกยา เชน กรม หมื่น มเหศวร ศิว วิลาศ
ทั้ง ชาย ทั้ง หญิง แผล ผู้ ไป มา หา สู้ ชอบ พอ คู้ เชน ใน
วัง นั้น ก็ ก็ เปน มิตร สหาย ชาว เกลตอ ชอบ พอ กับ หม่อม เจ้า
หม่อม ข้าง ใน แผล ข้ำ ใน กรม แผล ข้ำ ราช การ ที่ มี ตำแหน่ง ราช
การ อยู่ ใน บั ก ขัย บัญชา ใน กรม นั้น ก็ ก็ ให้ ทราบ ทัว กัน
ว่า พระ อการ กรม หมื่น มเหศวร ศิว วิลาศ ประชวน ครัง นี้
มี อการ ฤ กชง มาก แผล ความ ชอบ พระ ไทย ของ

กรมหมื่นมเหศวรศิววิลาส ตรัส คัด ขาดไม่ให้ ใคร
 ใช้ ยา บัณฑิตยารุ่นเลยที่ เกี่ยว เพราะ ทรง เห็น ว่า
 ไม่ชอบ ไม่ สบาย * ไม่ได้ ทรง ใช้ ยา บัณฑิตยารุ่นถึง
 ๑๗ ปี มาแล้ว ทรง รัง เกียจหนัก แต่ ยา บัณฑิตยารุ่นเป็น
 กังวลร้อน รุน กลัวหนักแต่ ยา บัณฑิตยารุ่นไป ทรง สง โสย
 กระแสพระราชดำริห์ในหลวง ว่า จะ คัด แค่นแคะ
 ให้เสวยยา บัณฑิตยารุ่นด้วย อูบาย ต่าง ๆ เป็น นีวรณใหญ่
 อวารณใหญ่ที่ เกี่ยว จนหมอลหลวงก็ ทรง สง โสย รัง
 เกียจว่ากลัวจะทำตามกระแสพระราชดำริห์เพราะเหตุนี้บัค
 นี้โปรดให้มีคำประกาศพระราชบัญญัติ ให้มนุษย์เทวดา
 ทั้งปวงเป็นพยาน ว่าตั้งแต่บัดนี้ไป จะไม่ทรง คัด อ่า่น แคะ
 ไล่ เข้า กวน ชักชวน พระ เจ้า ลูก ยา เอด กรม หมื่น
 มเหศวรศิว วิ ลาส ให้เสวยยา บัณฑิตยารุ่น ยา ถ้าย อย่าง
 ไต อย่าง หนึ่ง เลยเป็น อัน ขาดที่ เกี่ยว หนึ่ง จะ ไม่
 ทรง ให้ ท้าย ถ้อทาง ทำ เล่ห์ ทำ กลย ขง ให้หมอล
 หลวง ลอบ ถวาย ยา บัณฑิตยารุ่น ยา ถ้าย อย่าง ไต อย่าง
 หนึ่ง เลย พระ โรคพระ เจ้า ลูก ยา เอด กรม หมื่น มเห
 ศวร ศิว วิ ลาส ด้้นถูกเท่าไรการ ก็ ทรง ข พระ ราช
 ฤฎ ไทย อยู่ แล้ว แล การ พระ อัทธ ยา ไศรย ที่ กลวิ
 ยา บัณฑิตยารุ่น ทรง เห็น เลี่ย ว่า ไม่ ชอบ หนึ่ง จะมีผล อย่าง

ไร ก็ เคย ทรง เห็น ทั่ว อย่าง มา มาก แล้ว   ถึง มี รัย สั่ง
 อย่าง นี้ ทั่ว ทั่ว   พระ เจ้า ลูก ยา เชน กร ม หมี น ม เชน ค ว ร คี ว
 วิ ล ล ศ   ก็ กู ง ไม่ เชื้อ ไม่ ถือ เชน ษั น ขา ก ท ร ร ย พระ
 อี ท ร ย ใ ส ร ย อ ย แล ้ว   บั ด นี้ ท ร ง ปร ฎิ ญา ณ ว่า ไม่ ท ร ง พ ย า
 ย า ม ท ่อ ไ ป   ท ี่ จะ ให้ พระ เจ้า ลูก ยา เชน กร ม หมี น ม เชน
 ค ว ร คี ว วิ ล ล ศ เสน ย ย ำ บั ก ย ำ ร ุ น ย ำ ถ ำ ย   ก็ ค น ษั ร ย ำ
 บั ก ย ำ ถ ำ ย ถ ก ก ำ ย อี ท ย ำ ไ ส ร ย พระ ลูก ยา เชน   กร ม
 หมี น ม เชน ค ว ร คี ว วิ ล ล ศ เชน ห ม ่อ ม เ จ้ า ใน กร ม ฎ ำ ห ม ่อ ม
 เ จ้ า ข ำ ง ใน แล ข ำ ใน กร ม ท ั้ง ซ ำ ย ท ั้ง ห ญิ ง   แล ค น
 ต ำ ง น อ ก ที่ ไ ป มา ซ อ บ ภ อ   ไ ค ร เ ค น ว่า แ พ ท ย ห ม อ
 พระ ส ง ษั   ค ฤ ห์ ฐู ช ำ ว วิ ก ช ำ ว ย ำ น มี ษั มี อ วิ ช ำ
 ก ำ ร ถ นั ก แ ต่ ข ำ ง ย ำ ด ำ บ พิ ศ ม   ไม่ ไ ช ย ำ บั ก ย ำ ร ุ น
 ฎ ำ วิ ช ำ เ ว ท ม น ษั ค ำ ถ ำ ค ำ ร ำ ค ำ ห ร ำ   ฎ ำ ห ม อ มี ไ ช
 ไ ท ย ช ำ ว ต ำ ง ปร ะ เ ท ศ จิ น แ ช ก ฝ ร ำ ง ก ี่ ค ี่   ก็ ไ ช ไ ป ห ำ
 ภ ำ ม ำ ถ ว ำ ย   พระ เจ้า ลูก ยา เชน กร ม หมี น ม เชน ค ว ร คี ว
 วิ ล ล ศ ท ร ง เลื อ ก เ ล ง   แล ปร ฎ ำ ย ำ ก ำ น ใน กร ม ไ ช
 ถ ว ำ ย ท ำ เถี ก   ผู้ ที่ มี ษั มี อ จะ มา อ ำ ส ำ ก ี่ ง มา ท ำ ไ ท ย
 ส ำ ว ก เถี ก   ไ ท ย ถ ว ำ ย ย ำ น ำ ค ี่ ไม่ ไ ช มี ไ ท ย   ถ ำ
 ถ ว ำ ย ย ำ ซ อ บ ก ี่ จะ พระ ร ำ ช ท ำ น ร ำ ง วิ ล   ไ ค ร อ ย ำ ม ำ น
 " ว่า ต ำ ง ส ำ อ น ทั่ว   ถ ล ำ ว ต ำ ง จะ เชน ห ม อ ห ล ว ง ท ร ง ปร ฎิ ญา ณ

ให้ ถ้าใคร ไม่ ต้มัก เป็นหมอลวง ก็จะไม่ เอาไปหมอลวง
 หลวง ข่า ว่ากลัว ความผิด ถ้า ไม่ หลอลวง เขา
 ข่าอื่น มาให้ คน เทียบคน ซิม ยอก ขื่อ ข่าอื่น แล้ว เขา
 ข่าอื่น มาตอขวาง แล้ว ไม่มี ผิดไม่มี โทษ
 หมอลวง ใด ๆ เช่น กรรม เนียม พระ อาการ เจ้า นายต้อง
 ให้ มี ผู้ ที่ เทียบ ที่ ซิม ทกลอง ก้อน จึง ควร แล หมอล
 หลวง ซึ่ง ยู่ จำ ตาม ขบวน ราช การ นั้น หมอล เซลย ศักดิ์
 ก็มัก ช่น ว่ากลัว หมอล หลวง เขา อิจ ฉา วิศยา เกียจกัน
 ช่ม ชี แลอื่น ๆ ก็ ใน พระ อาการ ครัง นี้ ใน หลวง
 ไปรด เกล้า ๑ ว่า ถ้า หมอล เซลย ศักดิ์ คน ใด พระ เจ้า
 ลุกขา เชอ กรม หมื่น มเหศวร ศิว วิลาศ ชอบ พระ ไทย
 จะ ให้ ถวาย ขา แล้ว ถ้า หมอล นั้น รัง เกียจ หมอล หลวง
 ก็ ให้ ไล่ หมอล หลวง มา เลี้ย จาก วัง นั้น เดิก ข่า ให้
 อยู่ เหย ถึง ข้า ราช การ ที่ ไป กำกับ พระ อา การ
 แล กำกับ หมอล ถ้า หมอล เซลย ศักดิ์ รัง เกียจ ก็ ให้
 ขับ ไล่ มา เลี้ย จาก วัง นั้น เดิก จะ ไม่ ทรง ถือ เป็น
 ความ ผิด เพราะ ความ คืด ความ รู้ ของ หมอล หลวง อย่าง ไ
 คืด ยู่ ที่ ไหน ทราบ พระ ราช หฤ ทัย อยู่ แล้ว เป็น
 แต่ ทรง ปฎิญาณ ญาณ ทาน ขน ไว้ ใคร รักษา พระ เจ้า
 ลุกขา เชอ กรม หมื่น มเหศวร ศิว วิลาศ ให้ พระ อา

๗๔๗

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
พระกรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ ให้
พระยาศรีสุทนต์วิเศษ
พระยาศรีสุทนต์วิเศษ

พระยาศรีสุทนต์วิเศษ

คำนำ

08/10/2566

ประกาศเพื่อกรมชนตั้งพระองค์

มีพระบรมราชโองการให้พระภาคแม่พระ

ราชวงษา นุ วงษ์ ผู้ใหญ่ ผู้ น้อย ฝ่าย ใน แล

ข้าราช การให้ ทราบว่า เสด็จ เถลิง ถวัลย ราชสม

บัติ ครอบ ครอบ แผ่นดินเป็น คณ แก่ ท่านทั้งหลายทั้ง ปวง

มา ข้า นาน ทรง เชื่อ ว่า การ พระ ราช ประ สงค์ เล็ก

น้อยไม่ โตใหญ่ สลัก สำัญ นก ถ้า ทรง ขช แก่ ท่าน

ทั้ง หลาย ทั้ง ปวง ให้ ยอม ตาม ก็ เห็น จะ ยอม ตาม

บัติน พระ เจ้า ลูก ยา เขอ พระ องค์ ใหญ่ ทั้ง สอง พระ

องค์ ก็ สิ้น พระ ชนม์ หมค แล้ว ไม่ มี ท่าน ผู้ จะ เป็น ที่

ล้ำ ราชู พระ ราช หฤ ไทย ใน การ ที่ คิด ถึง พระ ราช

วงษา นุ วงษ์ ซึ่ง ร่วม สุข ร่วม ทุกข์ โกล้ เคียง มา แต่

หลัง จึง ทรง พระ คำ วิหิ ว่า พระ เจ้า น้อย ยา เขอ กรม

หมื่น วัริ จักร ทราน ภาพ พระ องค์ หนึ่ง แต่ ยัง ทรง พระ

เขาว ยัง ไม่ ได้ โสภณ ค์ ได้ คิก ตาม เสด็จ อยู่ ด้วย ร่วม

สุข ร่วม ทุกข์ มา แลน เช่น ที่ ไร่ วา พระ ราช หฤ ไทย

ให้ ข้าง เจ้า เจ้า ข้าง ใน โกล้ เคียง มา คุ่ม บัติน อึ่ง

พระ เจ้า ราช วร วงษ์ เขอ กรม หมื่น ราช สห วิ กรม อัก

พระ องค์ หนึ่ง การ แต่ เติม ครั้ง แผ่นดิน พระ พุ ธิ

บอก ฟ้าง ฟา โลภย์ เมื่อ เจ้า รอม มา ภาย ยัง ไม่ ได้ ใฝ่ เป็น

ข้า ใน พระบาท สม เ็จ . . . พระ นิ่ง เกตุ เจ้า อยู่ หัว ยิง
 ทำ ราช การ อยู่ ใน พระ ราช วัง เติม . . . ได้ ทรง คุ้ม เคย
 ชอบ พอบ มา ก่อน นาน . . . ภาย หลัง พระ บาท สม เ็จ พระ
 พท เลิศ หล้า นภา โลย . . . กับ สม เ็จ พระ ศรี ศรี เชน ทรา
 มา ตย ึ่ง ได้ ทรง เลือก สัน พระ ราช ทาน . . . ไป เปน ข้า ใน
 พระ บาท สม เ็จ พระ นิ่ง เกตุ เจ้า อยู่ หัว . . . ึ่ง ได้ ประ
 สตร กรม หมัน ราช สห วิ กรม ต่อ ภาย หลัง กรม หมัน ราช สห
 วิ กรม . . . เมื่ ่ แผ่น ดิน พระ บาท สม เ็จ พระ นิ่ง เกตุ เจ้า
 อยู่ หัว ก็ ได้ ทรง คุ้ม เคย . . . ไป มา กลาง คิน กลาง วัน
 ร่ว ม ศี ข ร่ว ม ทก ข์ มาก กว่า พระ เจ้า ลก เช . . . ใน แผ่น
 ดิน นน ทก ๆ พระ องค์ . . . ท่าน ทั้ง หลาย ทั้ง ปวง ก็
 ู เห็น อยู่ ้วย กน เียง ไม่ ได้ แล บัด นี้ กรม หมัน ราช สห
 ทรา นุ ภา พ . . . กรม หมัน ราช สห วิ กรม สอง พระ องค์
 ก็ ทรง ทำ ราช การ แขง แรง . . . เปน การ คณิต การ ไหญ
 หลาย อย่าง ยาก ๆ มาก . . . กว่า พระ ราช วง ยาน วงษ์ พระ
 องค์ อน . . . เพราะ ฉนั้น จะ ขอ ทรง เลื่อน ท กรม หมัน ราช
 สห ทรา นุ ภา พ . . . กรม หมัน ราช สห วิ กรม สอง พระ องค์
 เปน กรม ขน . . . เพื่อ แสดง ความ ชอบ ซึ่ง มี มา แต่ หลัง
 ึ่ง ขอ เลี้ย อย่า ให้ ท่าน ทั้ง หลาย ทั้ง ปวง . . . บ่น ออก แอ ต
 ู้ ื่อ ว่า อย่าง นี้ อย่าง นั้น ะ ไร ๆ ไป เลย . . . เพราะ เียง

• พระภาคเพิ่ม เต็ม ว่า กว๊ายชายสวน ขายนา

มีพระบรมราชโองการ ให้ประกาศเพิ่มเติมมาให้
 ทราบทั่ว กัน ว่า ชายสวน ขายนานา ชายก็ ขวบ กัน ท
 เกี้ยวขาย ฝากก็ จำนำ ก็ ก็ ขยัน ให้ มีอย่าง ให้ ใคร
 ทักสิน ให้ ถ่าย ใต้ ผู้ซื้อ ผู้รับ จำนำ เขาให้ ถ่าย ฤ
 เขาให้ ซื้อ คั้น ก็ ซื้อ ใต้ ถ่าย ใต้ ถ้า เขา ไม่ ให้ คั้น เพรา
 เขา ใต้ เสีย เงิน มา แท่ ก่อน แลแล้ว ก็ ให้ เป็น สิทธิแก่
 เขา ถ้า โรง ไทศาล ไท ยิง ขึ้น เขา มา ว่า ชาย ฝาก จำ
 นำ ไม่ หลุด จะ ให้ มี โทษ แก่ โรง นั้น ศาล นั้น ถ้า มา พ้อง
 ศาล หลวง กว๊าย เรือง อย่าง นี้ ให้ ยึด เขา พ้อง ไว้ ทราบ
 ทล พระ กร ณา ถ้า หัว เมือง ให้ ส่ง มา จง ทล เรือง เว้น
 ไว้ แต่ โฉนด ยัง อยู่ กับ เจ้า ของ ที่ มี ชื่อ ต่อ ง ใน โฉนด ผู้
 อื่น เป็น ญาติ พี่ น้อง ลัก เขา ซื้อ สวน มา ขาย มา จำนำ ก็ ก็
 ขาย ไม่ ให้ โฉนด ไป ยึด โฉนด ไว้ ได้ จึง ดูร เห็น ว่า
 เป็น ชาย ฝาก เป็น จำนำ ถ้า เขา โฉนด ปล่อบ ไป ให้ เขา
 แล้ว เขา เป็น ขวบ ซาก เป็น หลุด

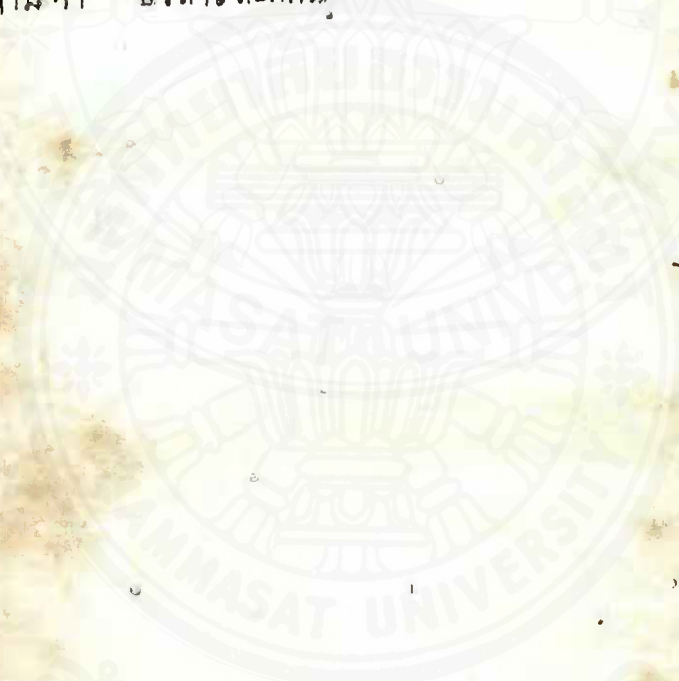
ประกาศ มา ณ วัน ศุกร เดือน เก้า แรม แปด ค่ำ
 ปี เถาะ นพ ศก ศักราช ๑๒๒๙ ใน ราชการ ประมุขนั้น

ยั้งระภาศว่าท้วยไม้ คำ รบ เสนาบกี้

มี พระบรมราชโองการ มาร พระยัด ชูรสว สังก
 หนาท ไปรค เกล้า ไปรค กระหม่อม ให้ คี พิมพ์ ประ กาศ
 แก้วชัย แขวง อำเภอกำ นัน พิน นายบ้าน ราชภูร แขวง
 กรุงเก่า ให้รู้ทั่ว กัน ว่า ฅวัน เสาร์ เดือน อ้าย แรม
 สิบสองค่ำ ปี เถาะ สปีชคัก เวลา กลาง คีน พระ
 ยา ไบราณ บุราณ รักันย์ เอา ข้อ พระ พิทักษ์ เทพ อานี
 หลวง ขก กระ บัทร หลวง มหาค ไทย หลวง บัน เทาท กข
 ราชภูร หลวง เทพ ชรรมนน หลวง แพ่ง หลวง สุนทร
 รัคคี้ ผู้ ช้อย เข้า ชอกราย บังคม ทูล พระ กรู ณา พ้อง
 กล่าว ไทย เจ้า พระ ยามหา คี ริชรรน ต่าง ๆ จึง มี
 พระ บรมราช โองการ ตรัสถาม ว่า ความ นี้ ได้ กราย
 เรียบ เจ้า พระ ยานี กรบ คินทร เจ้า พระ ยาศรี สรี ยวงษ์ ผู้ เปน
 อิศ มหาเสนาบคี้ ผู้ ใหญ่ แล้ว ฤา แล ได้ ขอกอง มา ยัง
 ศาลา เวณ มหาค ไทย ฤา ไม่ พระ ยา ไบราณ บุราณ รักันย์ กราย
 บังคม ทูล พระ กรู ณา ว่า ไม่ ได้ กราย เรียบ ศาลา เวณ
 มหาค ไทย ก็ ไม่ ได้ ขอก จึง มี พระ บรมราช โองการ
 ไปรค เกล้า ไปรค กระ หม่อม ว่า พระ ยา ไบราณ บุรา
 ณ รักันย์ ก็ เปน แต่ เพียง ปลัด หัว เมือง ควร จะ กราย
 เรียบ ท่าน เสนาบคี้ ผู้ ใหญ่ ให้ ทราบ ก่อน ฤา ให้ มหาค ไทย

นำขึ้น กราบ บังคมทูล พระ กรุณา ตาม ตำแหน่ง จึง จะ
 ชอบ ถ้า เห็น ว่า จะ กราบ เรียบ ท่าน เสนายก เกรง ว่า
 ความ จะ ไม่ ตลอด ไป ได้ ถึง ไหน ก็ ควร จะ ทำ เรื่อง รว ทูล
 เกลา ทูล กระ หม่อม ถวาย เหมือน ถวาย ฎีกา ตัว จะ
 ถวาย ถ้า จะ ให้ ผู้ใด ที่มี ตำแหน่ง เฝ้า ช่วย ถวาย ก็ ได้
 พระ ยา โย ราช บรณ รัถย์ เข้า มา กราบ บัง คม ทูล
 พระ กรุณา ฟ้อง กล่าว โทษ เข้า พระ ยา มหา ศี ริ ชร ม
 ใน ท่า ม กลาง ข้า ราช การ ผู้ใหญ่ ผู้ น้อย หาก ควร ไม่ จึง
 คำ รัส สั่ง ให้ ลง พระ ราช อาญา จำ พระ ยา โย ราช บรณ รัถย์
 กัย กรม การ ที่ เข้า ขอ ด้ว ซึ่ง กรม การ ต้อง รัย พระ
 ราช อาญา จำ นั้น จะ ได้ ต้อง เพราะ เรื่อง ที่ ฟ้อง หา มิ ได้
 ต้อง ด้ว ไม่ เคารพ ยา เกรง ต่อ ท่าน เสนายก ที่ ออก แต่
 เรื่อง ข้อ คดี ของ ราษฎร นั้น ไป รท เกลา ไป รท กระ
 หม่อม ด้ เข้า พระ ยา นิ กร บคิน ทร ม คิน ทร มหา
 ภัลยา ณ มิตร ที่ สม นาย ก พระ ยา จำ แล ณ บคิ เจ้า
 กรม มหา ก ไทย ฝ่าย พล ำ พัง พระ สุ ริ ย ภัก คี เจ้า กรม
 พระ คำ จว จ สนม ซ้าย ขึ้น มา ดำ รัส ให้ เห็น เท็จ จริง
 ว่า แท้ โดย ย คี ชร ม แล้ว จะ ได้ จัด แง งาน การ
 ยา เื่อ ง ให้ รัย บ รัย ราช คา ย เป น ปร กติ เพราะ ทรง
 พร หา กรุณา จะ มิ ให้ ราษฎร ได้ ความ เกิด รัย น ด้

อยู่เป็นเพศชาย ข้าให้ราษฎร ทั้ง ช่าง ทด ใจ คึก กว้าง
 ไปต่าง ๆ เลข
 ประ ภาค มา ฅวัน อว ทัดบ ฅื่น อ้าย แรม สิบ
 สาม จำ ฅ้ เถาะ สับคคค

สำนักหอสมุด

ประกาศเรื่องคนไทย

เรื่องถวายฎีกา ทางเสด็จพระราชดำเนิน

มีพระบรมราชโองการ ดำรัสสั่งให้ประ

กาศทกหมู่ ทกกรม ยืนคาที่ คนไทย จำไว้ คมไว้ ใน

ที่นั้น ๆ ว่า วิสัยคน ไทย ต้อง จำไว้ ด้วย เหตุ อันควร

ก็ คือ ด้วยเหตุ อัน ไม่ ควร ก็ คือ ก็ คง คิด ข้าง นั้น แต่ ที่

จะ ออก จะ หั้น ผู้ ที่ จะ สมัค คติ ไทย อยู่ นั้น ไม่ มี โดย

เป็น อ้าย ผู้ ร้าย ปล้น แล ช้อง เขา วิ่ง รวบรวม แล้ว มัน ก็ ยัง

อยาก จะ ออก ไป คม พวก ปล้น ภาย ช้อง เขา วิ่ง รวบรวม อีก

ตาม การ ถนัด ของ มัน จะ ว่า ไป ไบ เล่า ใน คน ไทย

ที่ เขา ๆ กว่า นั้น ที่ สุก ลง มา ถึง คน ไม่ มี ความ ผิด

ปน แต่ ต้อง เเกาะ ครอบ เป็น จำ น้า แทน ญาติ ญาติ

ใคร ๆ ผู้ ผิด ก็ คน ไพร เหล่า นี้ มี สติ สัก คำ อยู่ใน หัว

ใจ ลม ไม่ หาย ว่า เจ้า ชี วิตร อยู่ ญาติ อยู่ ไไร

สำคัญว่าสั่งแล้วไม่มีใครขัดได้ ถ้าจะตามใจอ้าย
 ไพเราะให้ร้องแต่แก่ในหลวงแล้ว -- จะตั้งขุนนางชั้น
 ใหญ่ชั้นรอง ชั้นสอง ชั้นสามไว้ทำไม ขุนนางชั้น
 ใหญ่ก็ได้ ไปรคให้มีอาญาสิทธิ์ สิ่งงานสั่งการ
 สำเร็จสิทธิ์ขาดได้ในกรมนั้น ๆ ไม่ใช่ๆ อหังคน
 ไทยที่ต้องถักต้องขึงสกปรกรุงรังมากนัก ผู้มี
 บันดาลศักดิ์ เช่นขุนนางจะไปเป็นผู้คุมเองได้ๆ ก็คง
 จะต้องตั้งอ้ายไพเราะที่ใจแข็งกล้าร้ายกาจ มีเมตตา
 กรุณา น้อยเป็นผู้คุมใหญ่ผู้คุมรอง เมื่อเป็นทั้ง
 ผู้คุมมันก็คงคุมเหงคนไทย ผิดๆ ถูกๆ เป็น
 ขรรคมดา ถ้าขุนนางเป็นนายใหญ่ขึ้นมาเอาใจใส่
 น้อยก็คงหนักเข้า ถ้าเอาใจใส่มากก็คงจะค่อย
 เบาลง ถึงกระนั้นจะให้สมประสงค์อ้ายคนไทย
 ก็ไม่ได้ตามใจของมัน คอยหาช่องแต่ที่จะมา
 ร้อง แก่ในหลวงทุกอย่างทุกสิ่งทั้งจริงทั้งเท็จ
 ถ้าในหลวง จะเข้ารับแขกห้ามเขาพูด คำร้องของ
 อ้ายคนไทย ทุกทิศทุกทางทุกคุดตรวจแลทิมแล้ว
 ในหลวงมีที่เสด็จไปทางไหน คนไทยในทิมใน
 ตรวจนั้นๆ ก็จจะร้องแซ่เสียงไปทุกทิมทุกตรวจไม่
 วางไม่เว้น เมื่อเป็นอย่างนี้ถามแก่พระบารมี

ในหลวง แลบ้านเมืองอยู่ แล้ว ๆ แต่ก่อนแล้ว ๆ
 ว่าในหลวง ย่อมอยู่ในกำแพง ขัง . . . ไม่ได้ ไพร่ เข้า
 มาทำ ชัก ซาก มี เวลา จะ ใ้ ออก ประ ภาศ ยี่ ละ
 ครั้ง แต่ น้า รุก กจีน ทาง เสด็จ ทาง เว็จ ก็ เป็น ทาง
 โกลด ถึง ร้อง ฎีกา อยู่ ริม ผัง ก็ ไม่ได้ ยิน จะ มี ที่ ร้อง
 แต่ ยน ยก ถึง ภาระ นน ทาง เสด็จ ไป ใน พระ นคร ก็มี รุก
 ฝูง ลัว มวง เสี้ย เข้า มา ไล่ ไล่ ไม่ได้ มี ทาง จะ ทอด เข้า
 มาร้อง ใ้ แต่ ที่ ข้าง โรง เว็จ หน้า ประ ตู เทวาภิรมย
 เคย วน ใน หลวง ก็ ออก อยู่ ที่ หน้า สท ไรช สวรรย เมือ ๆ
 มี วัน กำหนด นก ใ้ ราษฎร มาร้อง ฎีกา เกื่อ ละ ๘
 ครั้ง ๗ คำ ๗ คำ ๑๘ คำ แล แรม ๗ คำ แรม ๑๘ คำ ๆ
 แรม ๑๓ คำ โกลด วัน พระ ทุก เมธ ถึง ใน วัน เหล่า นั้น
 ไม่ได้ เสด็จ ออก ก็ ไป รุก ใ้ พระ เจ้า ลก เขอ ออก
 ไป รัย เข้า มา ถวาย ก็ วัน อื่น ๆ เมธ เสด็จ ออก ที่ หน้า
 พระ ที่ หนึ่ง ส ไรช สวรรย ใน ราษฎร ไคร ๆ จะ มา
 ชู ฎีกา ถวาย ก็ ใ้ ก็ ไป รุก ใ้ รัย ชนิง ญาติ พี่ น้อง
 พวง พ้อง ของ ไคร มี เมธ ผู้ ต้อง คก ติค กก ขง จอง
 จำ อยู่ มา ไม่ได้ เขียน ฎีกา มา ใ้ ร้อง แทน ก็ ทรง รัย
 ชนิง เจ้า ชน มล นาย ญาติ พี่ น้อง ของ ผู้ ต้อง คก มี
 ใ้ เป็น ข้าว ราช ถอร ๘๘ หน้า ฝ่าย ใน จะ รัย มา ถวาย

เมื่อเวลาหนึ่งเวลาใดก็ได้ ไม่ชอบพระ ราชศฤงคาร
 อยู่แต่ที่ ร้องสภกัของทางเสด็จนั้น ทรง พระ ราช
 คำไว้เห็นว่าไม่ควรไม่ชอบพระ ราชศฤงคารไทย เพราะ
 เป็นอันถือคำ ราเก่าไป ว่าผู้ จะ ได้ ภายเสด็จเพศ
 ทูลยาก จะ ได้ ช้อง ร้องฎีกาแต่เมื่อ เวลา เสด็จพระ
 ราชคำ เนินไป ไท่น ๆ ถ้าผู้ ร้อง ภาใจ จะ ไชยศ
 ว่า สภกั เสด็จ ให้อภัยได้ จึง ภาใจ ร้องเมื่อ เวลา
 เสด็จ ก็ ผู้ ที่ ร้อง เมื่อ เวลาเสด็จ พระ ราช คำ เนิน
 นี้ ก็ ก็ ไม่ ไปรดให้ชำระ สภกั เรืองหนึ่ง ก็ยังขึ้น ร้อง
 รำ ไป ไม่ ฟัง คำประภาศ เมื่อ เสด็จพระ ราช คำ
 เนิน ไป มี ผู้ ร้อง ทรง นึ่งเสียบ กระบวนเสด็จ ล่วง ไป
 ที่ ทุกวัน เรียกว่า เียบ เียบนี้ ผู้ ร้อง ก็ ลุก ขน วิ่ง
 ตามกระบวน เสด็จ ร้องเสียบทั้ง ตามมา ข้างหลัง ว่า
 ไปรด สภกัผู้ ยาก เจ้าข้า ไปรด สภกัผู้ ยาก เจ้าข้า
 สกั ๆ เสียบเหมือนหนึ่งร้องว่า เจ้าชีวิตร โวยหยุค
 ก่อน โวย เหมือนกัน งาม บ้านงาม เมือง อยู่ แล้ว ภา
 คนเกิดมา เป็น คน ก็ ควรจะ ต้อง มี ญาติ พี่น้อง พวก พี่
 เฝ้า พันช บคร ภรรยา เจ้า ชะ มุล นาย ผู้ ไท ผู้ คน
 ซึ่ง รู้จักมักคุ้น ควร จะ เป็นที่ ฟัง ได้ อย่าง ไท อย่าง หลิง
 ลาร ซึ่ง มวล ร้องฎีกา แทนกัน ถ้า ส่ง ตัว เจ้า ของ ฎีกา ได้

แล้ว การก็ ไม่ เกี้ยวข้องอะไร กับผู้เอาฎีกามา
 เว้นแต่ผู้เจ้าของที่ ว่า ให้เอาฎีกา มาหนังสือ ไม่รับ ว่าให้
 ร้องแลผู้ถวายฎีกา นั้น เกี้ยวข้อง ในความเรื่องนั้นด้วย
 ผู้ถวายฎีกาจึง ต้อง เป็น โทษด้วย ก็ อ้ายคนโทษซึ่ง ตัก
 ขังอยู่ จนหา ผู้ประกัน ตัวมา ให้ ร้องฎีกาก็ ตัก
 มา ร้องฎีกา แทนก็ ตักไม่ ได้แล้ว ก็ ย่อมจะเป็นที่ รู้
 ว่าผู้ นั้นมี คดีอันชด โขมทุกขัง ไม่มี ใคร เขาเห็น
 ก็ช่วยเขาจึง ไม่ ช่วย เขาเป็นชระ ก็ จะปล่อย ให้ มัน
 ร้องเอง เมื่อ เวลาเสด็จ พระ ราชดำเนิน ไป ใกล้
 คกก ใกล้ ทิม ก็จะเป็น อย่าง ให้ คน โทษแตกตื่นเอิก
 เกริกอ้อ อึง ไป ตั้งแต่ นั้นสืบไป เมื่อ นานจะมี ทาง
 เสด็จ พระ ราชดำเนินไป มา ที่ ไคทาง ไคใน ทางนั้น
 ถ้ามี ทิมมี ตราง มี คกก ที่ ขังคนโทษอยู่ที่คคไคดิน
 ไคก็ ให้ กรมวัง มี ฉาทหมายไป ให้ เข้า ของ มารวัง
 คน โทษใน ที่ ขังของ ตัว ๆ อย่าให้ ร้อง แรก วัน วาย
 ไป แล อย่าให้ ออก มว วังไล่ กระ บวนเสด็จ คน โทษ
 ทั้ง ชวง เมื่อ ผู้คุมคุม เหวง เกิน ฎาทำ อย่าง ไร
 ผิด ๆ นัก ก็ให้ ร้อง ต่อ เจ้าขุน มูล นายใน หม่นนั้น
 กรม นั้น จนถึง ผู้หลักผู้ใหญ่ใน กรม นั้นเป็น ที่ สุก อย่าให้
 ค่อย ร้อง สกต ทาง เสด็จ เลข ถ้าจะ ร้อง ใน หลวงก็

ให้หาผู้ นายหน้า มา ร้อง ถวาย เรื่อง ราว แทน ใน
 เวลาที่ไปรุดให้ ร้อง อย่าให้ ก้า เวย ใน เวลา ที่ เสด็จ
 พระ ราช คำ เนิน ถ้า ก้า เวย ร้อง ใน เวลา เสด็จ พระ ราช
 คำ เนิน ใน ทิม ไตตรง ไตการ ที่ ร้อง ก็ จะ ไม่ เคา เป็น
 ตกี้ เจ้า ของ ทิม เจ้า ของ ตรง ผู้ คน ใหญ่ ผู้ คน ร้อง
 จะ ต้อง รัย พระ ราช อาญา เฌน ให้ ผู้ หลัก ผู้ ใหญ่
 ทก หมวก ทก ด้รม เอา ใจ ใส่ ความ ทก ช้ ของ คน โทษ อย่า
 ให้ ผู้ คน ทำ เหลือ เกิน อย่าง ธรรม เฌน ไป เมื่อ คน
 โทศ มา ร้อง อย่าง ไร ก็ ให้ ไต่ ตาม ตัก สิน ให้ อย่า
 ปล่อย ให้ คน โทศ ข้าม เกิน เจ้า ขุน มล นาย เจ้า ของ ทิม
 เจ้า ทร รว มา เขิก เกริก แก่ ใน หลวง เมื่อ เสด็จ
 พระ ราช คำ เนิน ได้

ประ กาศ มา ณ วัน พุท เดือน เจ็ด แรม สิบ สอง คำ
 มีมโรง สัม ฤทธิ ค์ กิ รุ ล ศัก ราช ๑๒๓๐ ฤา เป็น วัน ที่
 ๒๒๔๔ ใน ราช การ ประ รุ บั น นี้

ประกาศว่าด้วยนาม วัดราช ประทีป

มี พระบรมราชโองการ ให้นำ พระบัณฑิต ชูรส
 สิ้นหนาท ให้ ประกาศ แก่ ข้าทูลลอองธุลีพระบาท
 ฝ่ายหน้า ฝ่ายใน ผู้ใหญ่ ผู้น้อย ทุกหมู่ ทุกกรม ทุก
 พนักงาน แล พระสงฆ์ สามเณร ทวยราษฎร ทั้ง
 ปวง ในกรุง เทพ ฯ แลหัวเมือง ให้ ทราบ ทักกันว่า
 พระอาราม ซึ่งทรงบริจาคนาม พระราชทรัพย์ ให้ จัดซื้อ ที่ แล
 ทรงสร้าง ภาสกรรังษี ในทิศ ทวัน ออก พระบรมมหา
 ราชวัง พระราชทานนามไว้ ว่า วัดราช ประทีป สฐิตย
 มหาสิมาราม ตามธรรมเนียม ไปราชนคร ซึ่ง เคย มี
 มา ในเมืองใหญ่ ๆ ที่ ตั้ง เป็นกรุง พระมหานคร อย่าง
 เมืองสุโขทัย เมืองสวรรคโลกย์ เมืองพระพิศณุโลกย์
 แลกรุงเก่า คือ มี วัดมหาธาตุ แล วัดราช ประทีป
 สฐาน แล วัดราชฎ์บูรณ เป็นของ สำหรับ เมือง ทก
 เมือง แล นาม ชื่อ ว่า วัดราช ประทีป ใน ครอง น แล
 เค็ม เริ่ม แรก สร้าง ก็ ได้ โปรด ให้ เขียนลง ในแผ่น
 กระดาษ ชักไว้ เป็น สำคัญ ภายหลัง โปรด ให้ จาก
 ชื่อ นั้นลง ใน เสาศิลา คติ ตาม กำแพง นั้น ก็มี แต่ บัด
 นี้ มี ผู้เรียก แล เขียนลง ใน หนังสือ ตาม คำวิหี ของ
 ตนุเอง ว่า วัดราช บดิน ฤคิตย บ้าง วัด ทรง ประทีป ชู บ้าง

เปลี่ยนแปลงไปไม่ถูกตามชื่อ ที่พระราชทานไว้แต่เดิม
 ทำให้ เป็นสอง อย่างสาม อย่าง เหมือนขนานชื่อชื่อใหม่
 เพราะ ฉนั้น ครั้นแต่ นิสัยต่อไป ห้าม เข้าให้ ใคร
 เรียกร้อง แล กราบ ขัง คม ทูลพระกรุณา แลเขียนลง
 ในหนังสือขาดหมาย ใน ราชการ ต่าง ๆ ให้ผิด ๆ ไป
 จากชื่อที่ พระ ราช ทานไว้ นั้นเป็นอันขาด ให้ ใช้ว่า
 วัด ราช ประ ทิษฐู ฤ ๆ ว่า ให้ สนิ ชื่อ วัด ราช ประ ทิษฐู
 สฐิตย มหา ส มา ราม ให้ ยัง ยืน คง อยู่ ดังนี้ ถ้า ผู้ใด
 ใ้ อ่าน แล้ว ฟัง คำ ประ กาศ นี้ แล้ว ชื่น จัก ใช้ ให้ ผิด
 เพี้ยน เปลี่ยน แปลง ไป จะ ให้ ปรีย์ ไทเม แก่ ผู้ นั้น เป็น
 เงิน ตรา ๒ ตำลึง มาซื้อ ทราข โปรบ ใน พระ อาราม
 วัด ราช ประ ทิษฐู นั้น แล

ประ กาศ มา ณ วัน จันทร์ เดือน เกาชน คำ หึง
 ปี มโรง สดับ ฤทธิ ศก

อนึ่ง ใน แผ่น ดินแต่ ไบราณ เมือง ไทน เบ็น
 เมือง หลวง ใน เวลาใด เวลาหนึ่ง มีอง นั้น มีวัด
 สำ คัญ สาม วัดชื่อ ดังนี้ วัด คือ มหาธาตุ ๑ วัด
 ราชภู บูรณ ๑ วัด ราชประ ทิษฐู ๑ ชื่อ สาม
 นกรุง เก่าก็ มี พิณ โลกย์ก็มี สุโขทัยก็มี สวรรค
 โลกย์ก็มี แต่ ใน กรุง เทพ ขางนอกนี้ ครั้นถึง

แผ่นดินที่หนึ่งสร้างกำแพงลงแล้ว ก็ทรงสร้าง
 พระอารามหลวง เป็นแต่แปลงชื่อเก่าที่มีชื่อมาแล้ว
 คือวัดสลักที่อยู่ใกล้ พระบรมมหาราชวังข้างใต้
 ที่เดิมก็น้อยสร้างต่อออกมาเป็นที่ใหญ่ แล้วขนาน
 นามว่า วัดนฤพานาราม แล้วให้โปรดแปลงเป็นวัด
 ศรีสรรเพชญ์ แล้วภายหลังทรงพระดำริที่ว่า ใน
 นครเทพบางกอกนี้ วัดมหาธาตุยังไม่มี ก็วัดมหา
 ธาตุเป็นที่อยู่ สมเด็จพระสังฆราช ๆ อยู่ในวัดสลัก
 ซึ่งแปลงมาเป็นวัดนฤพานาราม แล้วแปลง
 มาเป็นวัดศรีสรรเพชญ์นี้ ควรให้แปลงเป็นวัด
 มหาธาตุ ตามตำแหน่งสมเด็จพระสังฆราช
 เพราะฉะนั้น วัดนี้จึงเรียกวัดมหาธาตุทุกวันนี้นั้น คน
 เก่าคนแก่ยังหลงเรียกว่าวัดศรีสรรเพชญ์บ้าง แต่
 เกือบจะน้อยแล้ว ชื่อวัดนฤพานารามก็ไม่มีใคร
 เรียกเลย เกือบจะหาแต่ผู้รู้ก็ไม่มี ที่ท้ายพระ
 บรมมหาราชวังข้างใต้ มีวัดเดิมเป็นวัดใหญ่ชื่อ
 วัดโพธารามชาวบ้านชาวเมืองแต่โบราณมาเรียกวัด
 โพแผ่นดินที่หนึ่งได้สร้างลง พระราชทานนามว่า
 วัดเชคพนวิมลมังคลาราม ชื่อพระราชทานมีผู้
 เรียกอยู่แต่ในพระราชวัง แลคำเพชทุกบาทหมาย

นอกนั้นแล้ววัดนั้น เป็น เคาทร้ายยัง เรียก ว่า วัด โฟ
 อยู่ ที่ แผ่นดิน ควร เห็น ว่า ชื่อ พระ ราชทาน เป็นชื่อ
 ครั้ง ไม่ คิด ยึด ไม่ แน่น จะ คิด แผลง ใหม่ เหน้ ไม่ ชนั้ จะ

ยัง อีก วัด เลียบ เจ้าฟ้ากรมหลวงเทพทริ รักษ์ทรง
 สร้าง พระ อุโบสถ ใหม่ แลหอ ไตรยล ใน หลวง จึง
 พระ ราชทาน นาม ว่า วัด ราษฎร์บูรณ เพื่อ จะ ให้ เป็น
 คู่ กับ วัด วิชาชาต ก็ เป็น วัด เคาทร้าย เหมือนกัน
 คน เรียก วัด เลียบ อยู่ นั้น เอง ทั้ง บ้าน ทั้ง เมือง
 เพราะ เป็น คู่ กับ วัด โฟ เหมือน บ้าน เลียบ บ้านแพน
 บ้าน โฟ บ้าน ว่า แขวง กรง เก่า คลอง ปาก น้
 ยก ไม่ ไ้ อย่ ว่า แต่ คน อื่น เลย ฉานา นกรม ดาง องค์
 ใน วัด นั้น เอง ไม่ รู้ จัก ชื่อ ว่า วัด ราษฎร์บูรณ ก็ มี

ได้ ยิน ความ ตาม ลัทธินี้ เก่า ช้าง เมือง เห็น ือ เล่า ตี ย
 มา ว่า วัด วิชาชาต มี ทุก เมือง นั้น เพราะ เป็น พระ
 เจาศรัฐาน ของ พระ เจ้า อโศกมหาราช ทั้ง แต่ ครั้ง
 พระ เจ้า อโศกราช แล่ สาค นาทก บ้าน ทุก เมือง แก่
 เดิม ที่ ครั้น สาค นาทก แล้ว พระ เจ้า แผ่นดิน แล ราษฎร์ ใน
 เมือง นั้น ๆ คิด จะ ให้ มี วัด เป็น ที่ อยู่ พระ สงฆ์ ชน
 อีก สอง วัด พระ เจ้า แผ่นดิน จึง สร้าง วัด หนึ่ง ชน กว้ย
 พระ ราชทริ พย หลวง ราษฎร์ เรียบ ราย กัน สร้าง วัด หนึ่ง ชน

ด้วยทนต์เป็นของ เรียบ ไร จึงให้ชื่อ วัด ราชบูรณ แปล
ว่า ราชบูรทำให้เต็ม ก็ฝ่าย วัดที่ พระเจ้าแผ่นดิน
สร้าง จึงขนานนามว่า วัดราชประดิษฐฐาน แปลว่า วัดใน
หลวงสร้าง ด้วยทนต์หลวงอย่าง เดียว แต่ วัดมหา
ธาตุ นั้น เพราะเป็นที่ ตั้ง พระบรมธาตุ ซึ่งพระเจ้า
อโศกราช แจกมา แต่ เต็ม จึง เรียก วัดมหาธาตุ
คำ ไชยราณ เล่ามา อย่าง นี้

ก็ เมือง ใหญ่ ๆ มี วัด มหาธาตุ วัด ราช ประดิศ
ฐาน วัด ราชบูรณ ทุก เมือง แต่ ใน กรุง ยาง ออก
นี้ ยัง ไม่มี จึง ทรง สร้าง ขึ้น ที่ ที่ ศักดิ์ วัน ออก พระ
บรม มหา ราช วัง แล้ว ทรง พระ ราช ทาน นาม ว่า วัด
ราช ประดิศ ก็ คือ วัด ราช ประดิศ ฐาน นั้น เอง แต่
ลด ถาน ออก เล็ก เพราะ กลัว คน จะ เรียก ว่า วัดราช
ประดิศ ถาน เหมือน ที่ ฐาน กรุง เก่า ไป วัด นี้ ฐาน วัด เล็ก
ใหญ่ ก็ เก่า ๆ ถิ่น ถิ่น วัด ราช ประดิศ ฐาน ที่ กรุง เก่า แต่
เดี๋ยว นี้ คน มา เรียก ว่า วัด ราช บัณฑิตย เรียก อย่าง
นี้ ผิด ผจก ราช บัณฑิตย ไม่ ใต้ เข้า ทนต์ ด้วย ถ้า ใคร
ขึ้น เวียง ขึ้น เขียน อย่าง นี้ จะ ปรบ สอง คำ ดึง

ประ กาศ สุ รีย ป ระ คาศ ห ม ค ท ว ง

มี พระ บรม ราชา โองการ มา ร พระ บัณฑิต สุ ร สิงศ
นารถ ให้ ประ กาศ แก่ ข้าราชการ ผู้ ใหญ่ ผู้ น้อย

แล พระ สงฆ์ สาม เณร แล ทวย ราษฎร ทั้ง ปวง ใน
กรุง เทพ แล หัวเมือง ให้ ทราบ ทัก ว่า สุ รีย ป ระ คาศ
ครั้ง นี้ จะมี ใน วัน อังคาร เดือน สิบ หนึ่ง ค่ำ หนึ่ง ขึ้น โยง
สัมฤทธิ์ คีร์ท จะ จับ ใน เวลา เช้า ๔ โมง เสด็จ ไป จน
เวลา บ่าย โมง เสด็จ . จึง จะ โมกษบริ สทธิ กิ์ สุ รีย ป
ระ คาศ ครั้ง นี้ ใน กรุง เทพ . นี้ จะ ไม่ ได้ เห็น จับ
ห ม ค ท ว ง จะ เห็น ทวง พระ อา ทิ ตย์ เหลือ อยู่ น้อย
ข้าง เห็น อ แรก จับ จะ จับ ทิศ พายัพย์ ก่อน อคร
ใน เวลา เช้า ๔ โมง ภัย ฆาต หนึ่ง แล้ว หัน ครา ษ ไป
ข้าง ไต้ จน ถึง เวลา ๕ โมง ๘ ฆาต จะ สิ้น ทวง ข้าง ทิศ
อาค เณย์ ครั้น เวลา ๕ โมง ๘ ฆาต แล้ว พระ อา ทิ ตย์
จะ ออก จาก ที่ บัง ข้าง ทิศ พายัพย์ ครั้น บ่าย โมง ภัย
๖ ฆาต จะ โมกษบริ สทธิ หลุด ข้าง ทิศ อาค เณย์ คำ
ทาย นี้ ว่า ที่ คำ ฆาต หัว วาน

แต่ ใน กรุง เทพ . นี้ จะ จับ เวลา เช้า ๔ โมง
ภัย ฆาต หนึ่ง ก่อน ๆ จับ ทิศ พายัพย์ เหมือน กัน แล้ว
จะ หัน เร็ว ไป ข้าง ทิศ ป จิม แล ทว กิ์ แล ทัก ษิณ จะ จับ

มากที่สุกสัก ๕ ส่วนๆ ๖ ส่วนเหลือส่วนหนึ่ง เมื่อ
 เวลา ๕ โมง ๘ ยาท จะเหลืออยู่ข้าง ทิศอีสาน แลออก
 แลวก็ จะ เร็ว ไปคาย แลหลด ข้างทิศอา เหน้เหมือน
 กัน ต่อ ในทะเลลง ไป ในทิศใต้ โดย อย่าง ไกล
 ที่ เกี่ยว ถึงประมาณ ๖๐๐๐ เส้นเศษ จึง จะ ได้ เหน
 ยับ สันทอง พระอาทิตย์มีตมิตอยู่ นาน ถึง ยาทหนึ่ง
 ของ นาฬิกา คือ ๖ นาฬิกา กาล แต่ ในที่ต่าง ๆ
 เวลา ยับนั้น ยาทแล นาที่ ก็ คง ไม่ ต้อง กับ สุริยปรา
 ศาหมตดวง เช่นนี้ ใน พระ ราช อาณา จักร แผ่นดิน
 สยาม ล่วง กาล นาน ถึง ๕๖๐ ปีเศษ จึง จะ ได้ เป็น จะ ได้
 เหนคราวหนึ่ง เป็นการ แปลก ประหลาดอยู่

แลการ คำนวน สุริยปราศาศา . ที่ว่าจะ เป็น เช่น
 นี้ ได้ ทรง ด้วย พระ องค์ ทราบ เป็น แน่มา นาน ถอน
 ความ เล่า ภา ก็น ออ อั้ง . ใน คนต่าง ประ เเศจะ ทราบ
 เพราะ คนต่าง เเศ ออ อั้ง ใน เร็ว ๆ นี้ ก็ หา ไม่ ได้ ทรง
 กำหนดไว้ ว่า จะ เส็จ พระ ราช ทำ เนิลง ไป ทอดพระ
 เเนตรี . ยักนี้ กำหนดนี้ ถึง แล้ว จึง จะ เส็จ พระ ราช
 . ทำ เนิ ออก ไป เมือง ประ จวบ คีรี ชันชี่ พร้อม ด้วย พระ
 . ราชวงษา นู วงษ บาง พระ องค์ แล เสนา ขดี บาง
 . ท่าน ทอดพระ เเนตรี สุริยปราศาศา ที่ ใน อ่าวทะเล ชือ

อ่าวแม่รำพึง แขวงเมืองประจวบคีรีขันธ์

ในกรุงเทพฯ นี้ พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวง
 เทเวศร วัชรินทร์ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท
 กรมหมื่นวรศักดิ์พิศาล กรมหมื่นภบาลบริรักษ์
 พระเจ้าราชวรวงษ์เธอ กรมหมื่นนภมรินทร์ภักดี พระเจ้า
 จรวงษ์เธอ กรมหมื่นอนันตการฤทธิ พระเจ้าวรวงษ์เธอ
 กรมหมื่นสิทธิสุขุมการ แลเจ้าพระยาทิพากรวงษ์
 มหาโกษาธิบดี เจ้าพระยาบรมราช เจ้าพระยาธรรม
 มาธิกรณ์ เจ้าพระยาพลเทพ เจ้าพระยามขมมนตรี
 พระสังฆราชฤทธิไกร พระยามณเฑียรบาล จะได้อั
 ธิรักษาพระนคร สร้อยปราสาทครั้งนี้ ไม่มีใครมา
 ขอบอกอย่าให้ราษฎรเด่า ๆ ไป ว่าในหลวงถูก
 หลอกถูกลวง ไม่รู้เท่ารู้ทันคน ๆ คนงอะไร ๆ
 ประทศมาณวันพฤหัสบดี เดือนเก้าแรมสามค่ำ
 รุศคักราช ๑๒๓๐ ปีมะโรงสัมฤทธิศก

เดือน ๕ แรม ๑๓ ค่ำ จก ทมาถลง ซอชี่ใน ที่ตั้ง ปวง
 ให้ว่า บัชาน บัง เป็น สิบคคัก ถ้า จก เจล คัก ราช ก้วย ใต้ วาง
 เป็น ๑๒๒๗ อยู่ ตั้ง แต่ วัน เสาร์ เดือน ๕ แรม ๑๔ ค่ำ
 ไป ถึง วัน พฤศศ บคัก เดือน ๔ แรม ๑๕ ค่ำ จึง เป็น
 วัน ทรุศศ บัชาน นี้ ให้ ใช้ ว่า บัชาน อัฐ ศก ลง เลข
 จก คัก ราช ว่า ๑๒๒๘ แก้ เลข ๑๕ ตาม บั แผ่น กิน ซึ่ง
 เขียน ไว้ บน ศก นั้น เมื่อ เปลี่ยน อัฐ คัก แล้ว ให้
 เขียน เลข ๑๖ ไป กว่า จะ เปลี่ยน คัก ใหม่ เกิด

ใน บัชาน อัฐ คัก นั้น วัน จันทร์ เดือน ๕ ขึ้น ๓ ค่ำ วัน
 หนึ่ง วัน อาทิตย์ เดือน ๑๐ แรม ๑๓ ค่ำ วัน หนึ่ง เป็น
 วัน ประ ชม ถือ น้ำ พระ พิ พิณ น สัตยา

วัน ศุกร เดือน ๖ ขึ้น ๑๓ ค่ำ เป็น วัน จะ ได้ ทำ พระ
 ราช พิธี จรด พระ นัง คัล ให้ ราช ภูร ลง มือ ทำ นา
 ภาย หลัง วัน นั้น คือ ตั้ง แต่ วัน เสาร์ เดือน ๖ ขึ้น ๑๔
 ค่ำ ไป ห้าม มิ ให้ ลง มือ ทำ นาก่อน นั้น เข้า มา ตลอด
 พระ ราช อาณา เขต ฤา ใน วัน ศุกร เดือน ๖ ขึ้น ๑๓
 ค่ำ นั้น จะ ทำ ได้ แต่ แรก ษา กรุง เก่า แห่ง เดียว

วัน วิสาข บูชา ที่ ถือ ตาม ขรรณ เนียม ใน พระ อัฐ
 ถดา ว่า เป็น วัน ประ สตร แล ได้ ตรี ส รุ แล ปวิ นี พาน ของ
 พระ พุท ๓ เจ้า นั้น บัชาน นิก กัษ ๓ ฤกษ วิ ๓ ษา ขรรณ มิ

ตั้งแต่วันเสาร์ เดือน ๕ ขึ้น ค่ำหนึ่ง ไปจนถึงวันศุกร์
 เดือน ๕ แรม ๑๓ ค่ำ จก หมายลงชอช ในที่ทั้งข่วง
 ใ้ว่าบ้านยังเปน สืบตัก ถ้าจกเจดีย์ราชด้วยใ้วาง
 เปน ๑๒๒๗ อย่ ตั้งแต่วันเสาร์ เดือน ๕ แรม ๑๔ ค่ำ
 ไปถึงวันพฤหัสบดี เดือน ๕ แรม ๑๕ ค่ำ ซึ่งเปน
 วันตรุษศก บ้านนี้ใ้ใ้ว่าบ้านอัฐศก เลข
 จกเจดีย์ราชว่า ๑๒๒๘ แก่เลข ๑๕ ตามบ้านดินซึ่ง
 เขียนไว้บนคกนั้น เมื่อเปลี่ยนเปนอัฐศกใ้
 เขียนเปนเลข ๑๖ ไปกว่าจะเปลี่ยนคักใหม่เกิด

ในบ้านอัฐศกนี้ วันจันทร์ เดือน ๕ ขึ้น ๓ ค่ำ วัน
 หนึ่ง วันอาทิตย์ เดือน ๑๐ แรม ๑๓ ค่ำ วันหนึ่ง เปน
 วันประสม ถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา

วันศุกร์ เดือน ๖ ขึ้น ๑๑ ค่ำ เปนวันจะทำพระ
 ราชพิธีบูรพพระนริศ ใ้ราชภูรลงมือทำนา
 ภายหลังวันนั้น คือตั้งแต่วันเสาร์ เดือน ๖ ขึ้น ๑๔
 ค่ำไป ห้ามมิใ้ลงมือทำนาก่อนนั้น เข้ามาตลอด
 พระราชอาณาเขตฯ ฤาในวันศุกร์ เดือน ๖ ขึ้น ๑๓
 ค่ำนั้น จะทำได้แต่แรกขาดรุ่งเก่าแห่งเดียว

วันวิสาขบูชาที่ ถือน้ำตามธรรมเนียม ในพระอัฐ
 กดาว่า เปนวันประสูติ แลได้ ครัสต์ ภูแลประวิฬานของ

พระพุทฺธเจ้าหน้ ^๖ ขัน นกั ยัทร ฤกษวิ าสาขบรมม
 ไม่มีใน เดือน ๖ เพราะ เดือน นั้นวันเพ็ญ ไม่ ถึง ฤกษ
 วิสาข จะ ไป ได้ ฤกษ วิสาข บรมม มี คือ วัน อังคาร
 เดือน ๗ ขัน ๑๕ ค่ำ ใน กลาง เดือน ๖ นั้น มี แต่ การ
 ราช นัคร มง คต คือ ใน พระ บรม มหาราช วังนี้ จะมี การ
 สม โภช พระ มหา เสวตร นัคร ที่ พระ ที่ หนึ่ง ศีลิต มหา
 ยรา สาท วัน เสาร์ เดือน ๖ ขัน ๑๕ ค่ำ ที่ พระ ที่ หนึ่ง
 ไพ ศาล ทกั ยีณ วัน อา ทิตย เดือน ๖ ขัน ๑๕ ค่ำ ที่ พระ
 ที่ หนึ่ง อนน ตสมา คม วัน จันทร์ เดือน ๖ แรม ค่ำ หนึ่ง
 เปน การ มง คต สำหรับ พระ ราช วัง ตาม บั

ใน ขั ชาล อัญ คั กั นั มี อธิ กมาศ ๆ ตก ใน เดือน ๖ แต่
 ให้ เรียก เดือน ๘ เปน สอง หน เปน เดือน ด้วัน ทั้ง สอง
 เดือน ตาม เคย

เมื่อ เขียน เลข ๓ เดือน ๘ ก่อน ให้ เขียน เลข ๘
 เลข เดี่ยว แล้ว กา หมาย ไว้ ข้าง ล่าง ดัง ตัวอย่าง นี้ ๘

ให้ รุ ว่า จะมี เดือน ๘ หลัง ใน เดือน ๘ หลัง นั้น เลข
 ๘ เปน สอง ตัว ซ้อน กัน ไว้ ท้าย ๓ ดัง ตัวอย่าง นี้ ๘ เดิก

ใน ๑๙ บมอธิกมาศ ๗ ครั้ง จัดเป็นระยะ ๆ เป็น

อิศราเสมอไป คือ นับต้นแต่ปีที่กำหนดว่าไปนั้นกัน
 อย่างมีชวงกุดคือไป อธิกมาสมีในปีที่ ๓ ที่ ๖
 ที่ ๙ ที่ ๑๑ ที่ ๑๔ ที่ ๑๗ ที่ ๑๙ ว่า โดยย่อย่อเข้า ก็
 ควรว่า อธิกมาสมีในปีที่ ๓ เว้น ๒ ปีอย่าง มีในปีที่
 ๒ เว้น ๒ ปีหนึ่ง อย่าง ที่ว่า เว้นสามปี ๆ จึงมีอธิกมาส
 คราวหนึ่ง นั้น เป็นคำชาว วิก ๆ ไกลไกลไม่รู้จักอะไร
 ไม่ควรเชื่อฟัง เคยใช้ อย่างนี้ แต่โบราณมาอย่า
 สนิทเท่านี้เลย

ในปีชวด อัฐศักราช วันเสาร์ เดือนแปด อุตตรา
 สาธ แรมค่ำหนึ่ง เป็นวันเข้าปฐมพรรษา วันอาทิตย์
 เดือน ๙ ขึ้น ๑๕ ค่ำ เป็นวันเข้าขัณ्ณิมพรรษา เพราะ
 เดือนนี้ระ เป็นวันเพ็ญ แต่วันขึ้น ๑๔ ค่ำ วันพฤหัสบดี
 ยก ก็เดือน ๑๑ ขึ้น ๙ ค่ำ เป็นวันเฉลิมพระชนม์พรรษา
 ในพระบรมนหาราชวัง ตามกำหนดสรียคติกาถ

วันพฤหัสบดียก ก็เดือน ๑๒ ขึ้น ค่ำหนึ่ง เป็นวันพระ
 ราชพิธีของ เปரியงยก โคม วันอาทิตย์ เดือน ๑๒
 แรม ๓ ค่ำ เป็นวันตก โคม ให้พระ ราชวงษาน วงษ์
 แด่ข้าทูลลอองธุลีพระบาท แด่ราษฎร บันฑา ซึ่ง
 ะได้ยก โคมตก โคม รู้แล้วทำตามกำหนดนี้

วันศุกร์ เดือน ๑๒ แรมค่ำหนึ่ง เป็นวัน ขึ้นพ้อพราหมณ์

จะ ใ้ ทำ พระ ราช พิธี กฤติ เกยาด หอ พระ เทวสถาน
ถ้า จะ ทำ พิธี มาฆบูชา ใน บัน คก ใน วัน จันทร
เดือน ๓ ขึ้น ๑๔ ค่ำ ชี พ่อพราหมณ์ จะ ใ้ ทำ
พิธี ศิว ราตรี ใน หอ พระ เทวสถาน ด้วย

พระ ราช พิธี คเชนทร์ สว สนาณ ๒ ครั้ง คง ทำ
ใน วัน ขึ้น ๓ ค่ำ ขึ้น ๔ ค่ำ เดือน ๕ แล ขึ้น ๔ ค่ำ ๕
ค่ำ เดือน ๑๑ ตาม เคย ทก บ

แล พระ ราช พิธี สวรรค์ คง ทำ ใน วัน แรม ๑๓ ค่ำ ๑๔ ค่ำ
๑๕ ค่ำ เดือน สิบ ๓ ราตรี ใ้ การ เปน เสร็จ ใน วัน
ขึ้น ค่ำ หนึ่ง เดือน สิบ เอ็ด ลอย พระ ประชิป ใน วัน ขึ้น
๑๔ ค่ำ ๑๕ ค่ำ แรม ค่ำ หนึ่ง ทั้ง เดือน สิบ เอ็ด แล เดือน
สิบ สอง เปน ๒ วัน

พระ ราช พิธี ตรี ยัม พวาย เริ่ม แต่ วัน ขึ้น ๗ ค่ำ
เดือน ๒ ไป จน วัน แรม ค่ำ หนึ่ง เดือน ๒ สิบ ราตรี แล
พระ ราช พิธี ตรี พวาย เริ่ม แต่ วัน แรม ค่ำ หนึ่ง เดือน ๒ ไป
การ เปน เสร็จ ต่อ วัน แรม ๕ ค่ำ เดือน ๒ ห้า ราตรี

แล พระ ราช พิธี สัม พัจฉร นิณ คง ทำ แต่ วัน แรม
๑๑ ค่ำ เดือน ๔ ไป ๔ ราตรี ๕ วัน การ เปน เสร็จ ใน
วัน แรม ๑๕ ค่ำ เดือน ๔ ตาม เคย เหมือน อย่าง ทุก บ
ยัง บัน ไม่ ยก เขือง

ในรัชกาล ^๕ อัฐ ค่ำนี้ วันพฤหัสบดี เป็นวันรุ่ง ไขษ
วันอังคาร เป็น วันโลกวิภาค วันพุธ เป็น วันอุมาสูน
วันอาทิตย์ เป็น วันอิบตี

หนึ่งวัน ^๕ อโสด เป็นที่ รักษา ^๕ ไขษ คัดแล
ท่ามท่าธรรมเนียม สอนะ ซึ่งผิดกับวันที่ ^๕ นี้ ว่า วัน ^๕ อโโบ

สถ ^๕ ฤา วันพระตามเคย รู้ด้วย ^๕ กัน ใน ชาว สยาม
ทั้งปวง ^๕ นี้ ใน ^๕ รัชกาล ^๕ นี้ มี ๑๒ วัน คือ วัน ศุกร
แรม ๑๔ ค่ำ ใน เดือน ๘ อทราสาธ วัน เสาร์ ^๕ ๗ ค่ำ
๕ ๑๔ ค่ำ วันอาทิตย์ แรม ๗ ค่ำ ใน เดือน ๘ วัน จันทร์
แรม ๑๔ ค่ำ ใน เดือน สิบ วัน อังคาร ^๕ ๗ ค่ำ แล ^๕ ๕

๑๔ ค่ำ วัน พุธ แรม ๗ ค่ำ ใน เดือน สิบเอ็ด วัน ศุกร
๕ ๑๔ ค่ำ แล วัน เสาร์ แรม ๗ ค่ำ ใน เดือน อ้าย วัน จันทร์
๕ ๑๔ ค่ำ แล วัน อังคาร แรม ๗ ค่ำ ใน เดือน ๓ รวม ๑๒
วันเท่า ^๕ นี้ เป็น วัน รักษา ^๕ ไขษ แล ธรรมเนียม สอนะ โดยตรง

นอกจาก สิบสอง วัน ^๕ นี้ แล้ว ก็ คง ต้อง ^๕ กัน ในวัน
ตาม ^๕ เคย คือ วัน ^๕ ๗ ค่ำ ^๕ ๑๕ ค่ำ แล แรม ๘ ค่ำ
แรม ๑๕ ค่ำ ใน เดือน ๓ วัน ฤา แรม ๑๔ ค่ำ ใน เดือน ๓
ทุก ^๕ เดือน ตลอด ^๕ นี้ คง ^๕ ต้อง ^๕ กัน อยู่ วัน ศุกร ^๕ เดือน
๒ ^๕ ๑๓ ค่ำ พระ อาทิตย์ เวลา ^๕ เที่ยง ตรง ^๕ ค่ำ ใน

ประเทศ ^๕ ของ ^๕ ราชอาณาจักร ^๕ นี้ เห็น ^๕ วัน ^๕ พุธ ^๕ ค่ำ ^๕ เดือน

แยกปฐมาสาธณ ๘ คำ พระอาทิตย์เที่ยงสุดทางเหนือ
 จะกลับลงใต้ เป็นอาขันธ์สงกรานต์เหนือเข้าวัส
 สันตกฤต วันจันทร์ เดือน ๘ ปฐมาสาธณ แรม ๕ คำ
 ดวงพระอาทิตย์เป็นเล็กที่สุด เพราะชั้นสูงเป็นสถลคติ
 หรือพลุสงกรานต์เหนือ วันพฤหัสบดี เดือน ๘ ขึ้น ๕
 คำ พระอาทิตย์เที่ยงตรงคี่เศษประเทศบางออกซา
 ลงไปได้ วันอาทิตย์ เดือน ๑๐ ขึ้น ๑๔ คำ พระอาทิตย์
 เที่ยงถึงกลางทางที่ โอนไปเหนือไปได้ เป็น
 สามัญสงกรานต์ เข้าสารทก วันศุกร์ เดือน อ้าย
 ขึ้น สิบสี่ คำ พระอาทิตย์เที่ยงสุดทางใต้ จะกลับมา
 เหนือ เป็นอาขันธ์สงกรานต์ใต้ เข้าสิสิรวก วันอังคาร
 เดือน อ้าย แรม สิบคำ พระอาทิตย์เป็นดวงโตที่สุด
 เพราะตกนิตย เป็นสถลคติสงกรานต์ หรือพลุสง
 กรานต์ใต้ วันนั้นเรียกว่าสงกรานต์ฝรั่ง เพราะ
 ศักราชฝรั่ง ขึ้นเป็น ๑๘๖๗ ว่าให้พอให้คนใกล้ ๆ
 ฝรั่งได้รู้ ผู้ว่า จะได้ถือศาสนาฝรั่งหาไม่วันพฤ
 หัส เดือน ๔ แรม ๑๔ คำ พระอาทิตย์เที่ยงขึ้นมาถึงกลาง
 ทางที่จะ โอนไปเหนือไปได้ ชื่อสามัญสงกรานต์
 เข้านิทานระริค หนึ่งวันเวลา พระอาทิตย์ยกเปลี่ยน
 ฤดูราศีใหม่ ชูรเรียกว่าสงกรานต์เดือน ในบ้าน

อยู่ ศกนี้ พระอาทิตย์ตกดิน ราตรี เมศดัง แดจัน พก
 เกือนห้า แรม ๑๑ คำ เวลา ๗ ทุ่มกับ ๓๖ นาที อยู่ใน
 วันเสาร์ เกือน ๖ แรม ๑๓ คำ เวลา คำแล้ว ๔ ทุ่ม
 กับ ๔๘ นาที ใน เกือนนี้ วันขึ้น ๖ คำ วัน แรม ๖ คำ
 เป็นทีถิมหาสุญ แล้วยกไปอยู่ราตรี พฤศจิกายน
 พก เกือน ๘ ขึ้นคำ หนึ่งเวลาเช้า ๓ โมง กับ ๓๖ นาที
 ใน เกือนนี้ วันขึ้น ๔ คำ แรม ๘ คำ เป็นทีถิมหา
 สุญ แล้วยกไปอยู่ราตรีเมถุนจันวันเสาร์ เกือน ๘ ขึ้น

สอง คำ เวลา สองยาม ใน เกือนนี้ วันขึ้น ๘ คำ แรม
 ๘ คำ เป็นทีถิมหาสุญ แล้วยกไปอยู่ราตรีกรกฎ
 จันวัน เกือน ๘ ขึ้น ๔ คำ เวลาบ่าย ๒๔ นาที ใน เกือน
 นี้ วันขึ้น ๖ คำ วัน แรม ๖ คำ เป็นทีถิมหาสุญแล้ว
 ยกไปอยู่ราตรีสิงห์ จันวันเสาร์ เกือน ๑๐ ขึ้น ๖ คำ
 เวลาบ่าย ๒ โมง กับ ๔๘ นาที ใน เกือนนี้ วันขึ้น
 ๑๐ คำ วัน แรม ๑๐ คำ เป็นทีถิมหาสุญ แล้วยก
 ไปอยู่ราตรีกันย จันวันจันทร์ เกือน ๑๑ ขึ้น ๖ คำ เว
 ล่า ๗ ทุ่ม ใน เกือนนี้ วันขึ้น ๘ คำ แรม ๘ คำ เป็น
 ทีถิมหาสุญ แล้วยกไปอยู่ราตรีตุลย์ จันวัน พคม เกือน
 ๑๒ ขึ้น ๗ คำ เวลา ๒ ยาม กับ ๒๔ นาที ใน เกือนนี้ วัน

ชน ๑๒ คำ แรม ๑๒ คำ เป็นคติมหาสุณ แล้ว ยก ไป
 อยู่ ราชพิทักษ์ ในวันศุกร เดือน ๑๑ ชน ๓ คำ เวลา
 ย้าย ๒๔ นาที ในเดือนนี้ วันชน ๑๐ คำ แรม ๑๐ คำ
 เป็นคติมหาสุณ แล้ว ยก ไป อยู่ ราชพิทักษ์ จนวันเสาร์
 เดือน ๑๑ ชน ๓ คำ เวลา ๒ ชั่วโมง กับ ๒๔ นาที ใน
 เดือนนี้ วันชน ๒ คำ วันแรม ๒ คำ เป็นคติมหาสุณ
 แล้ว ยก ไป อยู่ ราชพิทักษ์ จนวันจันทร์ เดือน ๑๑
 เวลา ย้าย ในเดือนนี้ วันชน ๑๒ คำ แรม ๑๒ คำ
 เป็นคติมหาสุณ แล้ว ยก ไป อยู่ ราชพิทักษ์ จนวันอังคาร
 เดือน ๑๑ ชน ๓ คำ เวลา ๒ ชั่วโมง ในเดือนนี้ วันชน
 ๔ คำ แรม ๔ คำ เป็นคติมหาสุณ แล้ว ยก ไป อยู่ ราชพิ
 ทักษ์ จนวันศุกร เดือน ๑๑ ชน ๔ คำ บัดเดี๋ยวนี้ เป็นอยู่
 ศกอยู่ ในเดือนนี้ วันชน ๒ คำ แรม ๒ คำ เป็นคติ
 มหาสุณ แล ชงกล่าว มา นี้ เพื่อ จะ ให้ ท่าน ทั้ง ปวง
 ใ้รู้ เทียบ แเคียง หน้าฝน แล หน้า มา หน้า น้อย ใน ปี
 หลัง กับ ปี ปรุ ษัน นี้ เป็น ประโยชน์ เพราะ การ ชง จะ
 เทียบ แเคียง นี้ จะ คิด แต่ง ง่าย ๆ สั้น ๆ แต่ เพียง เดือน
 ๑๑ เดือน คือ เดือน ๓ เดือน ๘ ใน ปี หลัง มา เทียบ แเคียง
 ๑๑ เดือน ๓ เดือน ๘ ใน ปี นี้ แล เดือน ๑๑ เดือน ๑๒ ใน
 ปี หลัง มา เทียบ กับ เดือน ๑๑ เดือน ๑๒ ใน ปี นี้

08/10/2566

ทั้งนี้จะเป็นแน่ไม่ได้ ต้องเทียบเดือนตามระยะ
พระอาทิตย์ยกตั้งกล่าวแล้ว จึงเป็นแน่ได้

ท่านผู้ต้องการ จะหาฤกษ์ดีวันที่ เมื่อรู้วันพระ
อาทิตย์ยกเป็นวันห้ามการมงคลทั้งปวงแล้ว จะได้
หลักเล็งเสียแต่จะได้ประพฤติกการมงคล ในวัน
นั้น ๆ นอกจากวันทั้งวัน

ว่าตามอธิกมาศ โดยอธิกมาศตกในปีชานอธิก
ศกหรืออธิกมาศตกในเดือน ๕ นั้นกว่าเหมือนเดือน ๕ เป็นสอง
หนผู้จะหาฤกษ์ยาม ที่ต้องการให้ถูกแท้จะต้องคิดว่า
เดือน ๖ เหมือนเป็นเดือน ๕ เพราะวันเพ็ญ เดือน ๖
พระจันทร์ยังไม่ถึงวิสาขนักษัตรฤกษ์ ระทำวิสาข
บูชาก็ยังไม่หาชอยไม่ ต่อวันเพ็ญเดือน ๗ จึงได้
วิสาขนักษัตรฤกษ์ ควรทำวิสาขบูชา ว่าตามตำรา
ที่แท้ อธิกมาศนั้น เหมือนหนึ่งเดือน ๕ สองหน
เดือน ๗ มีนักษัตรฤกษ์เหมือนเดือน ๖ เดือน ๘ มี
นักษัตรฤกษ์ เหมือนเดือน ๗ ต่อเดือน ๘ จึงทรงเป็น

เดือน ๘ แท้ แต่อย่างธรรมเนียมลัทธิในสยามประเทศ
นี้ แลเมืองอื่น ๆ เป็นอันมาก ยันคาที่ใช้เดือน
ตามทางพระจันทร์แท้โบราณมา ดูท่วงทีจะเห็นว่า

นักยัตร์ถูกขอื่น ไม่สำคัญมากนัก สำคัญอยู่ที่แต่วัน
 เข้าพรรษา มากกว่านักยัตร์ถูกขอื่น ก็ถ้าจะเรียก
 ขอื่น เดือน เป็น สอง ขอื่น สองหน ใน เดือนต่าง ๆ ที่
 อธิกมาศตก ก็จะเป็นที่ คนชาวบ้านชาวเมืองที่ ไร่ ไร่นา
 จะจำยากไป จึงเรียก ขอื่น เดือน เข้าเป็นหนสองเฉพาะ
 แต่ในเดือน ๘ ทกคราว อธิกมาศ เพื่อจะมี ให้คลาด
 วัณเข้าพรรษา ผู้ซึ่งจะหาฤกษ์งามยามดี ให้ถูกต้อง
 แท้ จึงผ่อนผันคืน แลราศี พระอาทิตย์ แลฤกษ์
 พระจันทร์ ตาม ประ โภทิน ไทว ให้สมควร เกิด

วันจันทร์ เดือน ๑๐ ขึ้น ๑๕ ค่ำ ขัน อัฐ ศก ศักราช
 ๑๒๒๘ แต่เวลาพลบค่ำ ไป จะเห็น ขอบพระ จันทร์หมอง
 อยู่ข้างทิศบูรพา เยื้องทิศารครั้นถึง เวลา ๗ นาฬิกา
 ฤกษ์ ๑๐ นาที แต่เที่ยง คือใกล้ เวลาทุ่มหนึ่งจึงจะ
 เห็นพระจันทร์ ขาดขอบแปล แหว่งแต่ ต่อเวลา ๘ นา
 ฬิกาก็ ๘ นาที แต่เที่ยง คือ เวลา ๒ ทุ่มก็ ขาดหนึ่ง
 พระจันทร์ จะ เป็น สรรพเคราะห์ สิ้นดวง ครั้นเวลา ๘
 นาฬิกา ๘ นาที แต่เที่ยง จะ เป็นถึง คราว เวลา
 ๓ นาฬิกา ๓๖ นาที แต่เที่ยง คือยามหนึ่งกับ ๖
 ขาก พระจันทร์ จึง คาย เห็นดวง ออกมาข้างทิศบูรพา
 ต่อเวลา ๓๑ นาที ๓๕ นาที แต่เที่ยง คือ ๔

ท่อม กับ ๖ บาท พระ จันทร จึง จะ เป็น โมงษ บริสุทธขวิ
บูรณ เต็ม กว่ง แต่ จะ หอมอง ไป

วัน อังคาร เดือน ๓ แรม ๑๔ ค่ำ ยี่ชาน อัฐ ศก
ก็ เป็น คราว จะ มี สรีปราคา แต่ ยัง หา ได้ คำ นวน
เลื่อยก ทั้น เวลา ลง พิมพ์ ไม่ แคลง อยู่ ว่า จะ ไม่ เหน
ที่ กรร เทพ ๑ ค้วย หุก ทวิด อยู่ ถ้า จะ เหน ก็ เล็ก
น้อย เวลา ข่าย โมง เสศ ๓ ๒ โมง ยัง ไม่ ได้ ทำ
เลข เลื่อยก เลย

วัน อังคาร เดือน ๔ ขึ้น ๑๔ ค่ำ ยี่ชาน อัฐ ศก จะ
มี จันทรปราคา จะ จับ แต่ ใน เวลา ข่าย ไม่ เหน เมื่อ
จับ จะ เหน ต่อ เมื่อ เวลา จะ ปล่อย จะ คลาย ใน เวลา ท่อม
หนึ่ง เข้ามา ยัง หา ได้ ทำ เลื่อยก ไม่ เมื่อ ทำ เลื่อยก
ได้ ความ ว่า เป็น คราว อย่าง ไร จะ ปล่อย จะ คลาย กัน เว
ลา ไร จึง จะ ลง พิมพ์ ปรระ ภาศ มา ครัง หลัง ราช
การ อื่น ๆ มาก ยัง ไม่ ได้ ช้อง จะ คำ นวน เลข จะ ได้ ไตร
คำ นวน ก็ หาย นัก เขา แน่ ไม่ ได้

วัน จันทร เดือน ห้า แรม ๒ ค่ำ เวลา ๕ ท่อม เสศ
เกือบ ๒ ขาม วัน หนึ่ง วัน อาทิตย์ เดือน ๖ ขึ้น ๑๕ ค่ำ
เวลา ๘ ท่อม เสศ วัน หนึ่ง ใน สอง วัน นี้ ชาว พระ เสาร์
จะ เข้า ใน พระ จันทร เป็น แน่ เข้า มา ใน ค่ำ วัน ออก แล้ว

จะ ออกไป บ้าน ทวัน ตก ไคร ๆ ได้ เห็น แล้ว อย่าง นั้น ตาม พุก ชุบ ชิบ กัน ไป ต่าง ๆ สำ คัญ นึก ๆ เพราะ เป็น ควาว ทาว เกื้อ กัน เกิด ทรง ทาง ร่วม กัน ก็ จึง กัน โดย ขรรรมา อย่าง นั้น เอง ไม่ เป็น เหตุ การ อะไร

เมื่อ วัน นั้น เกิด นัย ล่วง ไป ๆ ครั้ง นี้ ชาย ของ มนุษย์ ทั้ง ปวง ใน โลก ย ครึ่ง นี้ ประมาณ ๘๐ ปี แล ทำ ลง มา กว่า นั้น ก็ หมก ไป สิ้น ไป โกลด์ ท่อ เวลา ที่ จะ ถึง แก่ ความ ตาย เข้า ไป ทุก วัน ๆ สิ้น เข้า ไป ทุก เวลา ความ ตาย ไม่ เลือ ก นำ ว่า ผู้ ไท เป็น คน จน คน มี ผู้ คี แล ไพร่ ชาว ขัน ชาว วัค ไม่ ล่วง พ้น จาก ความ ตาย ได้ เลย ก็ แล สัตว์ ทั้ง ปวง มนุษย์ ทั้ง ปวง ย่อม รัก ชี วิตร หมก คัว ยกัน กถัว ทาย ไม่ อยาก ตาย เป็น ขรรรมา ถึง ภาระ นี้ ก็ ไม่ ล่วง ความ ตาย ไป ได้ ตาม ปวารานา ชี วิตร ของ มนุษย์ ทั้ง ปวง ของ สัตว์ ทั้ง ปวง น้อย นึก น้อย หนา มี แต่ หมก ไป สิ้น ไป เหมือน หนึ่ง น้ำ ใ้ น้ น้ น้ น้อย ใน ควาว รค แล้ง มี แต่ แห้ง ไป หมก ไป ค่าย เกียว ก็ ชาย ของ มนุษย์ ทั้ง หลาย สัตว์ ทั้ง หลาย น้อย นึก ควาว ที่ ผู้ เป็น คน คี มี ชัญญา จะ พึ่ง เชื้อ หน้า ย เกล็ค คชัง แล้วย รیب เร่ง ประ พฤติ การ กิ การ ชอบ ที่ เป็น ที่ ตั้ง สุข ประ โยชน์ แก่ กัน ให้ มาก โดย

เป็นการ เร็ว การ กว้าง เหมือน คนที่ สี่ สะ เพลิง ไหม
 วิชา ร้อน หน้า เครื่อง เย็น ค่ำ เพลิง ใน สี่ สะ ฉะนั้น การ ประ
 พุทธิ ซอย ก็ เป็น คุณ เปน ประ โยชน แก่ กัน ซึ่ง สำ เร็จ
 เปน ที่ พึง ทำ นัก ของ สัตว์ ทั้ง ปวง ที่ นัก ปราช เชน อัน มาก
 เห็น ว่า ซอย ก็ พร้อ ม กัน นี้ คือ ความ เมตตา กรุณา
 แล สง เคราะห์ อุน เคราะห์ เพื่อ แผล้ว ความ สุข ให้ แก่ กัน
 ทั้ง ใน หมู่ มนุษย์ แล หมู่ สัตว์ แล คึง คน ไร่ ให้ เต็ม พร้อ ม
 ทั่วย ความ ดี ความ ซอย ๑๐ อย่าง คือ ไม่ ขำ สัตว์ เปน
 ให้ ทาย ไม่ ลัก ฉ้อ ทรัพย์ ของ ผู้ อื่น ไม่ ประ พุทธิ ฝึก
 ใน ที่ ๆ ไม่ ควร ล่วง เปน ผู้ ถู สัตย์ ไม่ กล่าว เท็จ พ้อ
 ล่วง ให้ ผู้ อื่น หลง ไม่ พุติ ขยง ส่อ เสียด ให้ ผู้ อื่น แทก
 ร้าว กัน ไม่ พุก คำ หยาบ ให้ เจ็บ ร้อน ใจ ผู้ อื่น ไม่ พุก
 เพื่อ เจ้อ เปลา จาก ประ โยชน ไม่ มุ่ง หมาย ออกจาก
 ใต้ ทรัพย์ ของ ผู้ อื่น ทั่วย ความ มก ใต้ ไม่มี ฝัก ใจ เจ็บ
 จน ถึง แช้ง ให้ ผู้ นั้น ทาย บ่อ ม ตรี ตรอง ทั่วย ปัญญา ที่
 ซอย ไม่ ถู มั่น ตาม ความ เห็น ฝึก ทาง ดี ทาง ชั่ว การ
 ประ พุทธิ ซอย ก็ ๑๐ อย่าง คึง ว่า มา นี้ เปน ความ ดี ความ
 ซอย มี สำ หรัย โลกย์ คึง อยู่ เสมอ ะ มี ผู้ ถู ก ก็ ไม่
 มี ใคร ถู ก ก็ ก็ คึง มี อยู่ อย่าง นั้น ไม่ แปร ผัน บก เข็อง
 เปน อย่าง อื่น ไป เลย เปน อัน ชาติ

แต่การฆ่าสัตว์นั้น ว่าตาม พระบัญญัติใน พระ
พุทธศาสนา เป็นอย่าง อุกฤษฏ์ ก็ ย่อม โทษหนัก โทษ
เขาตามที่ เป็นมนุษย์เป็นสัตว์ก็รักษา แต่ห้ามมิให้
ตัดฟัน ตัดไม้ กอฆ่า ห้อมมิ ให้ ชัก ให้ เขาทำแผ่นดิน
ให้ กำเรียบ   อนุโลม ตาม สัททวิชน บาง จำ พวก
ซึ่ง ถือกัน ในที่ บาง แห่ง ว่า เป็น ขาย เพราะ ถือว่า กัน
ไม่ว่า กอฆ่า แล แผ่นดิน มีชีวิต รั เป็น รั คาย เหมือนกัน
บาง พวก ถือว่า ฆ่ามนุษย์มี ชาติ เสมอกัน ด้รับ
จักศข รั จัก ทกข์ เหล่า เดียวกัน จึง เป็น ขาย ฆ่าสัตว์
อื่น นอก นั้น ไม่ ขาย   สัททวิชน สอง พวกนี้ ไม่ ต้อง กัน
แก่ง แยก กัน อยู่ ตั้ รั   นัก ปราชญ์ มี บัญญา เป็น อัน
มาก ใคร่ ครวน เทียบ เคียง ค. เห็น ว่า สัตว์ มี ชีวิต แล้ว
ใคร ฆ่า ก็ เป็น ขาย สัน แต่ ว่า สัตว์ มี คุณ มาก ขาย มาก
มี คุณ น้อย ขาย น้อย ค้าง ฆ่า ตั้ รั การ ขวเขววาย จัดหา
เตรียมการ มาก ก็ ขาย มาก   น้อย ก็ ขาย น้อย โดยสม
ควร   ใน การ ถือ เขาสิ่ง ของ ที่ เจ้า ของ หวง แตน ไม่
ยอม ด้ นั้น   เมื่อ ว่า ตาม บัญญา ใน พระ พุทธ ศาสนา
ก็ ย่อม โทษหนัก โทษ เขา   ตาม สิ่ง ของ ของ มนุษย์
ที่ มี ราคา มาก ราคา น้อย ตาม สมควร แต่ ฝ่าย ใน ของ
สัตว์ ชาติ อื่น หาก มนุษย์ ไม่ ว่า ไว้   แต่ เมื่อ ว่า ด้ รั การ

ที่ควรประพฤติทั่วไป ใน โลกขบถแล้ว ผู้มีปัญญาใคร่
 ครวญก็ เห็นว่า ของ ที่มี เจ้า ของ หวง เหน แล้วจะ
 มาก จะ น้อย ดี ก็ ต้อง คงเป็นชาย สัน เพราะ เจ้า ของ
 เขา ไม่ ขอม ใ้ - เพราะ ฉนั้น กาว ที่ เว้น จาก ถือ เฮ
 ของ ที่ เจ้า ของ หวง เหน เป็น ทาง แห้ง ความ ก็ ความงาม
 ใน โลกขบถ แต่ ผู้มี ปัญญา เหน พร้อ ม กัน ว่า เป็น กศล ก็
 การ ประพฤติ ผิด ใน ที่ ที่ ไม่ ควร ล่วง เล่า เมื่อ พิเคราะห์
 ดู เจ้า สัว ไม่ อบาท จะ ใ้ หญิง ผู้ เป็น เมีย ไป รัก ใคร
 ประปน กับ ชาย อื่น หญิง ผู้ ภรรยา เล่า ภอ ใจ จะ ใ้
 สัว ร่วม รัก อยู่ แต่ กับ คน บิ คามาร ภาณู ติ พ้น ้อง ฝ่าย
 หญิง ก็ ไม่ อบาท จะ ใ้ หญิง ผู้ บุตร แล ที่ เป็น ญา ติ พ้น
 ้อง ไป คบหา กับ ชาย อื่น นอก จาก ชาย ผู้ เจ้า ของ ดู
 ใ้ การ กำหนค ตาม ที่ กัง ไร ใน บาง ประเทศ เมื่อ ชาย
 มา ประพฤติ คง ที่ อยู่ ตาม ประสงค์ กัง ว่า มา นั้น ก็ เป็น
 อื่น ผูก พัน รัก ษา จิตร สัว เมีย บิ คามาร ภาณู ติ พ้น ้อง
 ไร ไม่ ใ้ กำ เรียบ ร้าว ราน เกิด เกลาะ วิ วาท ใ้ พรัก
 พร้อม เป็น คู่ ข ใน การ งาน นั้น ๆ เมื่อ มา เถมิค จาก ที่
 ว่า มา นั้น ก็ เป็น เหตุ ใ้ กำ เรียบ จิตร ร้าว ราน เกิด
 เกลาะ วิ วาท วุ่น วาย ไม่ พรัก พร้อม ใน กิ
 การ จึง เห็น ว่า การ ประพฤติ ผิด ใน ที่ ไม่ ควร ล่วง

เปนชาย การรงควั้น จากประพฤติ ผิด ถึง ว่า มา ^{นี้}
 เสีย ใต้ เปนความดีความชอบ โลกย การเจรจา
 คำเท็จแล้ว เมื่อ ว่าตาม บัญญัติ ใน พระพุทธศาสนา
 ก็ ปรีย โทษหนัก โทษเบา ตาม ความ ล่วง การ
 ผิด พุท บัญญัติ ถึง นักปราชก็ เห็น ต้อง กั้น ว่า เปน
 ชาย แท้ เพราะ พ้อ ลวง ให้ ผู้ ฟัง ทราบ ความ ผิด ไป
 สำคัญ ผิด ไป แต่ ความจริง พุค คำ ส่อ เสีย ผุค คำ
 หยาบ คาย พุค คำ เพ้อ เจ้อ ทั้ง ๓ นี้ เพราะมี โทษ ทำ ผู้
 พร้อม เปรียง ให้ แดก ร้าว ให้ ผู้ ฟัง เกิด ความ เจ็บ
 ซ้ำ ใจ ด้วย เรื่อง ที่ ไม่ ทร โยชน ทำ ให้ ผู้ ฟัง
 เสื่อม การ งาน เสีย ปร โยชน ที่ จะ ใต้ ทัว นักปราช
 จึง เห็น พร้อม กั้น ว่า เปน ชาย ความ โลกตยาก ใต้
 ของ ผู้ อื่น นัก คิด จะ เอา มา เปน ของ ตน เสีย ถ้าย เคี้ยว
 ไม่ คิด ขอ แล ซอหา แลก เปลี่ยน ตาม ควร ความ ประ
 ทษ ร้าย ผูก ใจ เจ็บ คำ ริห แช่ง สัตวนนี้ ๆ มนุษย นี้ ๆ
 ซึ่ง คน ไม่ ชอบ ใจ คิดจะ ให้ ขาด สุนจะ ไม่ ให้ มี ด้ว อยู่
 ใต้ แล ความ เห็น ผิด จาก คั้น เหตุ ของ บัญ ของ
 ชาย เห็น ส่วน ผิด ว่า เปน ชอบ เห็น ส่วน ชอบ ว่า เปน
 ผิด ความ เหลือ ว่า ทาง ความ ดี ทั้ง ๘ ไม่ เปน ความ ดี
 ทรง ความ ชั่ว ทั้ง ๘ ไม่ เปน ความ ผิด จึง ให้ เกิด ความ

08/10/2566

คยากได้ แล่ความประทุษร้ายแรงกล้า จนล่วงฆ่า
 สัตว์ สกัทรพย ประพฤติผิดในที่ ไม่ควรล่วง พุค
 เท็จ ส่อ เลียด หยาบ คาย เพ้อ เจ้อ มาก ญูล จน เลื่อม สุนดู
 จากทางชอบทางผิดทุกประการ เพราะฉะนั้นนักปราช
 ญ์ มี ปัญญา ใ้ ทราบ ความ ชอบ ความ ผิด คึง ว่า นี้ มา ว่า
 เป็นเหตุแห่งทางที่ไปดีไปชั่วแล้ว จึงประพฤติตนให้ดำรง
 อยู่ใน ความ ดี ความ ชอบ ละเว้น ความ ผิด ความ ชั่ว
 อันเป็นทาง จะ ให้ ทั้ง ที่ ชั่ว เลียด ให้ ห่าง ไกล ด้วยความ
 ไม่ เลิน เล่อ ใน ที่ ทุก แห่ง ใน การ ที่ จะ พึ่ง ทำ ทุก
 ประการ นั้น เทอญ

อหนึ่ง การ แสวงหา แล่ ดือ สาศนา ซึ่ง จะ เป็น ที่ พึ่ง
 ของ ตน ใน ซาคี นี้ ซาคี น้า ก็ เป็น การ ที่ สม ควร เป็น ที่ ยิง
 แล้ว ควร ที่ ทำ น ทั้ง ปวง ทุก ๆ คน จะ ตรี ตรอง ใคร
 ครวน ด้วย ปัญญา ตนเอง เมื่อ เห็น คน ประจักษ์ ว่า
 สาศนา ไค ใน หมู ไค พวก ไค จะ เป็น ที่ พึ่ง ได้ ควร แก่ ปัญ
 ญา แล้ว ก็ พง ดือ แล่ ปฏิบัติ ตาม สาศนา นั้น โดย หน้า
 ใจ ตนเอง อย่า ดือ ด้วย การ คั้น การ เกน แล่ การ ไร่า
 ภา แลว่า ธรรม เนียม เคย ดือ สิบ ๆ มา ฤา อ่าง การ ที่
 ไม่ เห็น ประ จักษ์ มา ว่า มา ชู ให้ กลัว ให้ ใ้ ใจ ก็ อย่า
 มีความ พิศวง ค้อ เหตุ ค่าง ๆ แล้ว ดือ ตาม ทำ ตาม มั่ง

ไว้ที่ฝั่งที่นี้ด้วยอันงามที่สมควรแล้ว จึงประกอบ
ความเลื่อมใสให้มาก จึงประวิติตามก็ระมีความ
เจริญดีแก่ตนทุกคน ๆ นี้แล

สำนักหอสมุด

ประ กาศ ให้ ใช้ คำ พด

ประ กาศ มา ให้ คน เขียน หนังสือ ทิ้ง ปวง ทราบ ทักกัน
 แล้ว ถึง เกต ใช้ ให้ ถูก ใน ที่ ควร จะ ว่า ว่า กับ ว่า แก่
 ว่า แต่ ว่า แต่ ว่า ต่อ แล คำ ว่า ทรง นั้น พง ถึง
 เกต ให้ แผล แล้ว ใช้ ให้ ถูก ไป กับ มา กับ นิ่ง กับ
 นอน กับ ยืน กับ เดิน กับ กิน กับ เย่ กับ ทำ ด้วย กับ
 คุย กับ เล่น กับ เทียว กับ พุด กับ คุย เจรจา กับ
 ปุจฉา กับ ศิทธา กับ เหมื่อน กับ เช่น กับ ชอบ กับ กับ
 ชอบ อธิหา ไครย์ กับ วิวาท กับ ชก คี กับ รัก ไคร่ กับ ชอบ
 ภาว กับ อยู่ ด้วย กับ อว ไครย์ อยู่ กับ เอา ไว้ กับ สมคณ กับ
 ร่วม กับ พร้อ ม กับ รวม กับ ผล กับ ศิทธ กับ ร้อย กับ ครึง
 กับ ตรง กับ กับ ต้อง กับ กับ เกี้ยว ช้อง กับ พย กับ
 สิ่ง นั้น กับ สิ่ง นั้น คน นั้น กับ คน นั้น ผัว กับ เมีย นาย
 กับ บ่าว ข้า กับ เจ้า ขตร กับ ยีดา ชาย กับ หญิง พระ
 สนม กับ ศฤหฺ์ ชาว วัด กับ ชาว บ้าน ช้าง กับ ม้า โค
 กับ เกวียน เงิน กับ ทอง หมื่อ เข้า กับ เขิง กราม ผลว้ย
 กรง ทหาร กับ ขน ร่วม กับ รองเท้า คน กับ เรือ เข้า
 กับ ผู้ มี ชื่อ กระจาด การ กับ ลก ความ โทษ กับ จำเลย
 หมอ กับ คน ใช้ ที่ บ้าน กับ ที่ สวน

08/10/2566 ให้ แก่ ไร่ แก่ มอช แก่ ขน แก่ สิ่ง แก่

วิชาแก่ ตือว่าแก่ ขอกแก่ เล่าแก่ คอยแก่ แจ้ง
 ความแก่ พ้องแก่ ร้องแก่ ท้อทเทแก่ ทับถมแก่
 ไร่ใจแก่ ปลงใจแก่ ไร่ชู่ระแก่ จำนำแก่ ฆ่าศึกแก่
 ควรแก่ สหควรแก่ ทำแก่ ทำคุณแก่ ลงโทษแก่
 จำแยกแก่ แย่งขึ้นแก่ เสียเงินแก่ ปรียบใหม่แก่
 ไร่ความแก่ ส่งให้แก่ เอรยัดไร่แก่ คักสินให้แก่
 เปนสิทธิแก่ ตกไปแก่ เอนดูแก่ สงเคราะห์แก่
 อนุเคราะห์แก่

ขอแต่ เอาแต่ รัยมาแต่ เอาไปแต่ เอามา
 แต่ ใต้มาแต่ เรียบแต่ รุ่งแต่ เก็บเงินแต่ บืม
 มาแต่ เรียบภาษีแต่ ซื่อแต่ เช่าแต่ กู้แต่ ใต้แต่

รับสารภาพต่อ รัชฉีกต่อ

ถึงชีพ ตักขยี่สำหรับหม่อมเจ้า ถึงแก่พิราไลย์
 สำหรับเจ้าประเทศราช ถึงแก่มรณภาพ สำหรับ
 พระสงฆ์มีบันฑาศักดิ์ ถึงอนิจกรรม สำหรับขุนนาง
 เจ้าพระยানা ๑๐๐๐๐ ถึงอาสัญกรรม สำหรับขุนนาง
 เปนพระยา ถึงแก่กรรม พระหลวงลง ไปนมทวด
 เล็กหลวง แดจางวาง นายเวน ปลัด เวณของ เจ้าต่าง
 กรม แด ยัง ไม่ได้ตั้งกรมแด พระสงฆ์สาม เณร สามัญ
 แด กง สุต แด ผู้ช่วยราชการ กง สุต ต่างประเทศ แด

ค่าแข่งแผ่นดินว่าไม่ได้ ให้ว่าขยายช้าต่อ
 แผ่นดิน ค่าแข่งต่อเจ้าว่าไม่ได้ ให้ว่าขยายช้า
 ต่อเจ้า ค่าแข่งคนอื่นไม่ใช่เจ้า ให้คงว่าค่าแข่ง
 จะว่าเจรจาขยายช้ามิได้ ค่าแข่งพระราชาคณะ
 ถาบันุกรมขยา เรียบญภิกษุสามเณร จะคงว่าค่าแข่ง
 ฤาจะว่าเจรจาขยายช้าก็ได้

พระ กาศ เคื่อน สติ ใน คำ ที่ เรียก ภาษา มา ลู

แล วัต.พนัญเชิง

ภาษามาตา คำนี้เรียกมาแต่ขรม ไบราณก็ จะ
กลับ เขาค้นเป่นปลาเรียกว่ามาลาภาษากศหุณัก เหมือน
จะ ไป เรียกมหาค ไทย ว่า ไทยมหาค กระลา โทมจะ
ไป เรียกว่า โทมกระลา ฟังไม่ ได้ เลยเพราะอย่าง
นี้ ให้ คง เรียกว่าภาษามาตาตามเดิม อย่าเรียกว่า
มาลาภาษากศหุณัก นำ เป่นหลัง เลย เป่นอิน ซาค ถ้า
ใคร อยาก เรียกอย่าง นั้น ย่อ ก็ ให้ ผูกคอ คาย เชือกคอ
คายน ฤ กิณ ยาคาย ไป เลียบ ให้ พ้น เมือง มนุษ เดิก ไป
เรียกอยู่ ใน เมือง ฉี ให้ สบาย

วัต.พนัญเชิง อีก คำหนึ่ง ว่า วัต.พระ เจ้า พนัญเชิง
ให้ คง เรียก อยู่ ตาม เดิม อย่าออก ตะ วิเล่ นลน เรียก
ว่า ผนังเชิง เพราะ เขา เรียก อย่าง นั้น ทั้ง บ้าน ทั้ง
เมือง แต่ ไทหน ๆ มา มา แปลง ว่า ผนังเชิง ก็ ไม่ เห็น
เพราะ เจาะ เป่นยศ เป่น เกียร ตีอะไร ลำ แดง แต่ ไร
ของ ผู้ แปลง ไม่ รู้ ภาษา เดิม ว่า เขา ตั้ง ว่า พนัญ
เชิง ด้วย เหตุ ไร ประ การ คนึง วัต.นี้ ก็ เป่น วัต.ราชภู
ไทย จีน เป่น อิน มาก : ขานับ ถือ ว่า ศักตีสัทธา ก็ ผู้ เจ้า
ของ วัต.เดิม ที่ คง ชื่อ นี้ ไว้ จะ เป่น ผู้ สาง เทวทาลิง

สั อยู่อย่าง ไรไม่รู้ มาแปลงเว็กรักใหม่ ๆ คุ เหมื่อ
ผู้แปลง ก็จะไม่สู้ สบาย ไม่ กอที่ จะ ย้ายก็อย่า
ยกไป เลยให้คง ไว้ตามเดิม เด็ด

สำนักหอสมุด

ประ กาศเงิน บั จิน ษ์ชวค ทำ ถนน

มี พระบรมราชโองการ ให้ ประ กาศ แก่ จิน
 ทัง ปวง ซึ่ง ต้อง เสีย เงิน ผู้ ก บ เข้า มา ช่วย ราช
 การ แผ่นดิน ทัง ปวง ให้ ทราบ ว่า เงิน ผู้ ก บ
 ราย ษั ระดาตรี ศก นั้น ใ้ จ่าย ทำ ถนน เจริญกรง แล
 ถนน หลวง ไหญ่ ตลอดจน ไป สำ เพ็ง แล คอก กระ บั
 แล ออก ไป กลาง ท่ง ทาง คลอง ตรง เปน ทาง ชน ใ้
 แล ้วย ยัง แต้ จะ ต้อง จัก ชช ซาย กรวด เพิ่ม เต็ม ใ้
 ทาง แชน ก ชน ยัง จะ แก่ ไซ ต่อ ไป อย ใ้ แต่ ถนน
 บำรุง เมือง นั้น ทรง พระ ราช ศรัทธา บิ จาก พระ ราช
 ทรมัย แต่ พระ คุล ใ ใน ที่ จ้าง จิน ทำ แล ชช คัลยา
 ภา ษณาย สอง ข้าง ถนน แล ใ้ ชช ซาย ดม แล เพิ่ม
 เต็ม แล จะ เพิ่ม เต็ม ต่อ ไป ถนน บำรุง เมือง นี้ ไม่
 ใ้ ใช้ เงิน บั จิน เลย ใน พระ ราช ทรมัย พระ
 คุล ใ ทัง สิ้น

เงิน บั จิน ษ์ชวค ลอ คก นั้น ใ้ โปรค ใ้ จ่าย จ้าง
 จิน ทำ ถนน ขวาง ตั้งแต่ วิก ยวม นิเวศน์ วิหาร ลง ฆา
 จน วิม วิ่ง พระ เจ้า น้อย ยา เชน กรม หลวง เทเวศร
 วัช รินทร ใ้ การ ใ้ เริ่ม ชน บ้าง แล ้วย ใ้ ทาง น

เสร็จแล้วจะไปรื้อให้ย้ายสร้างถนนลงไป แต่ขอทดลอง
 แลศาลเจ้าพระกาฬไชยศรี พระเสื่อเมือง พระ
 ทรงเมือง ลงไปจนตะพานหิน แล้วจะทำถนน
 สำเพ็งลงไปจนวัดสัมพันธวงษาราม แลวัดประ
 ทมคงคา แลแวงออกประจวบทางใหญ่เจริญกรุง
 ในที่ควร การทั้งปวงจะใช้ด้วยเงินผูกขี้ในข
 ขวคอกอกนี้ ให้เงินทั้งปวงขึ้นค่าซึ่งได้เสียเงิน
 ผูกขี้เข้ามาในหลวงทั้งปวงจึงขึ้นชื่อว่า ได้เสีย
 ไรกันสร้างถนนทางเจริญกรุง แลถนนทางถนนสำ
 เพ็งขึ้นเป็นประโยชน์แก่คนทั้งปวงนั้นเถิด อย่า
 คิดเสียใจว่า ต้องเสียเงินเข้ามาในหลวงเปล่า ๆ
 เลย ให้คิดว่า ได้เสียไรกันสร้างถนนใหญ่
 แล้วจะสร้างขึ้นทำนบบำรุงบ้านเมือง ซึ่งเป็นที่อยู่ที่ด้วย
 กัน เงินต้องเสียเงินเมื่อมีระกาหรือศึกแลมีชวคอกคอก
 นี้คุณละ สบาย ๆ สองคราวรวม เช่นคนละแปด
 บาทสร้างถนนใหญ่ ในหลวงก็ได้เสีย พระราชทรัพย์
 ของพระคลังในที่ สร้างถนนบำรุงเมืองขึ้น
 เหมือนเข้าเสียไรกันเงินนั้นนี้ ให้เงินทั้งปวงขึ้น
 ขึ้นขึ้นก็เถิด

ประ กาศ กําหนด การ เฉลิม พระ ชนม์ พรวรษา

มี พระ บรม ราชโอง การ คำว่า วั น กําหนด
 เฉลิม พระ ชนม์ พรวรษา เป็น สอง อย่าง คือ คึก ตาม
 คำ ชน แรม ของ เดือน อย่าง หนึ่ง คึก ตาม วั น น้ํา สง
 กรานต์ เดือน ฤๅ สง กรานต์ ยี่ หนึ่ง อย่าง หนึ่ง ก็ สอง
 อย่าง นี้ ไป ร่วม กัน เป็น วั น เดียว แต่ ใน ปี ที่ ๑๘
 ที่ ๓๘ ที่ ๕๗ ที่ ๗๖ แล ที่ ๘๕ นอก แต่ หนึ่ง กําหนด
 ตาม สง กรานต์ เดือน แล กําหนด ตาม ติ ถัด ๕ ของ
 วั น กัน ไป ไกล ย่าง ไกล ย่าง ใน ปี นี้ กําหนด เฉลิม
 พระ ชนม์ พรวรษา ที่ เต็ม ๖๐ เป็น การ ใหญ่ คง คึก
 ตาม สง กรานต์ เดือน ตก ลง คง เป็น วั น อัง คาร เดือน
 สิบ เอ็ด แรม สาม คำ แล วั น พท เดือน สิบ เอ็ด แรม
 สี่ คำ ต่อ กัน การ ที่ ให้ ผล ของ หนึ่ง ให้ คง ตาม หมาย
 ประ กาศ ที่ พิมพ์ ทั่ว แรก มา ก่อน หนึ่ง แล อย่า หลง ทำ
 เลอะ ไป

ของ เลียง พระ สงฆ์ ขอ ให้ ทำ แต่ เครื่อง หนึ่ง
 เต็ม ปลา เต็ม เป็น ของ แห่ง แล เครื่อง เต้า หู้
 เครื่อง ถั่ว ต่าง ๆ แล เครื่อง ผัก สด ผัก ต้ม
 เครื่อง ทอง แล ของ หวาน เป็น ผล ไม้ แล วั น อัง คาร ต่าง ๆ

ตามแต่จะคิดทำไป   ขยำ ทน ทำเครื่อง สก
 เครื่อง ราว เป็น การ ประ กวด กั้น เสย   เพราะ
 ทำด้วย กั้น มากกว่า มาก   จะ เป็น เหตุ ให้ สัตว์ ต้อง
 ทาย เป็น ขาป ไป   บ้าน เมือง ฝ่าย เรา เคย ถือ ว่า หน้า
 สัตว์ ขาป   จะ ทำ บุญ แล้ว ก็ คิด ขยำ ให้ เป็น ขาป จึง คี

ประกาศการทำขอ

เลียงพระ ในการเฉลิมพระชนม์พรรษา
มีพระบรมราชโองการดำรัสว่า ไก่ทรง

ศัตย์ว่า ข้าราชการ แลราษฎร ในกรุง นอกกรุง
คนทั้ง ทำของจะเลียงพระสงฆ์ ในวันซึ่ง การ เดือน
สิบเอ็ดแรม สามค่ำ มากนัก ทุกแห่งทุกตำบลทั่ว
ไปนั้นก็ชอบแล้ว แต่ทรงพระราชมดำรัสเห็นว่า
จะฆ่าสัตว์มีชีวิตคือ สุนัข เป็ด ไก่ แก ปลา แล
อื่น ๆ ให้ตาย เป็นอันมาก จะเห็นไปว่าเป็น เวลาเฉลิม
พระชนมพรรษา สัตว์ที่มีชีวิต จึงต้องตาย
เป็นอันมากดังนี้ เป็นเวลาทำบุญแล้ว จะมา
ทำบุญเล่าคุณไม่ควร เพราะบ้านเมืองนี้คือ
บรมพุทธศาสนา แลมีลัทธิถือว่าการฆ่าสัตว์เป็น
บาป ขอให้ท่านทั้งปวง ชันดาที่ เริ่มการทำบุญ
ในครั้งนี้ คิดนึกย้ายทำของ เลียงพระสงฆ์
แต่ที่ควร จะเป็นเครื่อง เค็มเครื่อง ขวช วันจาก
ทำให้สัตว์มีชีวิตรายเป็นอันตายนั้นเช่นการดี เพราะเป็น
การพระราชพิธีมงคลกรรมาอันใหญ่ แล้วจะเจ็บไปด้วย
การบาปเล่า ให้ท่านทั้งปวง ชันดาที่ เริ่มการมงคล
เฉลิมพระชนม์พรรษาครั้งนี้ คิดการให้สมควรเพื่อ

บ่ระ กาศ ทัง หนังสือ แล ลง หนังสือ พิมพ์

มี พระบรมราชโองการดำรัส ได้ บ่ระ กาศ
 ว่า หนังสือ ทัง แล หนังสือ ไป ลง พิมพ์ บ้าน หมอ
 อเมริกา ทั้ง สอง อย่าง นี้ จะ เชื้อ ฟัง เขา เช่น จริง ไม่
 ได้ เห็น เช่น การ พิ รุ ทธ นั ก เพราะ ใคร ทำ อย่าง
 นี้ เห็น ชัด ว่า จะ ว่า เขา ตรง ๆ ไม่ได้ จะ แกล้ง
 นิ ทา ว่า ประจํา เขา ให้ ความ อธิง ๆ ไป เท่านั้น ไม่ เช่น
 ความจริง ถ้าจริง แล้ว ทาง ที่ จะ ว่า นั้น มี อยู่ คือก
 โรง ศาล แล ร้อง ถวาย ฎีกา เข้ ก เผย อย ไม่ ห้าม
 ทรง พระ กรุณา ไป รท ว่า ผู้ ที่ มี ทุก ขั ร ชน เกยว ขั ร
 อย่าง ไร ๆ ให้ มา ร้อง ถวาย ฎีกา ถ้า ใคร ผู้ นี้ ค้ อ ง
 ฎีก ขั ร จดง จำ อยู่ มา ไม่ได้ จะ ให้ เจ้า ชน มน
 แล ย ฎำ ญา ตี พิ น อ ง พว ก พ้อ ร ใคร ๆ มา ถวาย แท ก
 ได้ ถวาย ข้าง นอ ก ได้ ข้าง ใน ก้ ได้ ทาง มี อย่าง
 นี้ ไม่ เติ น ตาม ทาง กลับ ไป ลง หนังสือ พิมพ์ บ้าง
 ทำ หนังสือ ทัง บ้าง เห็น เช่น พิ รุ ทธ นั ก ถึง จะ ว่า ช้ ก
 ทน ำ ค่ำ ช้ อ ฎำ กล่าว โทษ บ้าน เมือง ต่าง ๆ จะ ให้ ใน
 หลวง ทรง หิ ยิบ เรื่ ก ใน หนังสือ พิมพ์ ออก ให้ ชำระ เขา
 เช่น เหตุ เช่น ผล เห็น ไม่ได้ ใคร ไป ทำ อย่าง นี้

เหนื่อยเปล่า ทำหน้าที่ไว้ รื้อหนังสือพิมพ์ไปอ่าน
 แล้วอ่านซ้ำ เชื่อมฟัง เขาเป็นจริง ได้เข้าใจถึงประ
 ทาศน์ เทอญ

ประกาศ ร่าง พระ ราชหัตถ์ เลขา
พระ ราชทาน เงิน เจ้า นาย

สมเด็จพระ ประเมธมทร มหามกุฎ พระ จอมเกล้า
เจ้าแผ่นดิน ทรง สยาม บัญญาญไว้ เปน สำคัญ ว่า
เงิน ตรา เปน พระ ราชทรัพย์ ข้าง ใน ขึ้น นอก จาก จำ
นวน งวด ขึ้น ท้อง พระ ค้าง สำหรั บำจ่าย แจก เขียว วัต
แล จ่าย ใช้ ราชการ บัด นี้ ทรง พระ เมตตา ปรานี
อารี รักรัย ต่อ พระ บรม ญาตี ซึ่ง เปน พระ เจ้า ลูก เสด
ใน พระ บาท สมเด็จ พระ พุทธ เลิศ หล้า นภา ไลย์ แล
พระ บาท สมเด็จ พระ หนึ่ง เกล้า เจ้า อยู่ หัว แล
พระ เจ้า ลูก เสด ใน แผ่น ดิน ประ จุบัน นี้ จึง ยก พระ
ราชทาน นี้ ส่วน หนึ่ง เท่า นี้ เปน
รางวัล เล็ก น้อย เพ้ม เติม เขียว วัต เพราะ
ได้ ทำ ราชการ มา ใน แผ่น ดิน ประ จุบัน นี้ ได้ ๕ ปี กง
มาแล้ว ไม่ มี ถ้อย ความ เปน เหตุ ให้ ทรง รั้ง เกียร
ยศ เคียง เปน ข้อ ใหญ่ ใจ ความ เถย อัน นี้ ก็ เปน
ความ ชอบ อธิ ใหญ่ อยู่ แล้ว อนึ่ง คำ ว่า เขียว วัต
แล รางวัล ก็ เปน คุณ ธิ เขียว วัต พระ ราชทาน ทุก

๕ แล้ว ถึงเพิ่มข้างก็ขอว่าเขยหัวคไป . . . ๕
 พระ ราชทาน ครั้งนี้ อีกเล็กน้อย ให้ปรากฏว่า เขย
 ราชวัล แล เพราะที่ กตัว
 ความผิด อยู่ไม่ได้หาทรัพย์สินด้วยขยายต่าง ๆ ที่ซัดขวาง
 ต่อ ราชการ แผ่นดิน จนมีที่ ได้ น้อยกว่าที่ เสีย
 ไป จึงพระ ราชทาน ให้ ครั้งนี้ ด้วย ทรง พระ
 ราช คำ รั้ ว่า ให้ ไป เป็น ต้น ทน ประ กอบ การหา ก้า
 ไร ไว้ ใช้ สอย ต่อไป เป็น ก้า ลัง ราชการ แต่ ทรง ขอ
 เสีย ว่าอย่าเอา ไป ใช้ นี้ สิ้น แล เล่น ไป ซ้อ ฝน แล
 ใช้ การ ที่ ไม่ชอบ พระ ราช หฤ ไทย์ แล ประ กอบ การ
 อย่าง ไค ๆ ที่ จะ ให้ ต้น ทน สบาย สบาย เสีย นี้ อย่าทำ
 เลย จึง คิด อาน ประ กอบ การ โดย ขยาย ต่าง ๆ ที่ ชอบ
 ธรรม ให้ เกิด ภัก ผล ตาม ก้า ลัง เด็ด ก้า ไร ที่
 ได้ มา จะ ใช้ สอย เสีย . . . ถ้าทำ บุญ ให้ ทาน ก็ ตาม
 จะ เพิ่ม เข้า ใน ทน ทำ หา ผล ต่อไป ก็ ตาม เด็ด ซึ่ง
 พระ ราช ทาน ครั้ง นี้ จะ ประ สงค์ ต้น ทน แล ผล ก้า
 ไร คั้น นี้ ทาน มิ ได้ ต้อง พระ ราช ประ สงค์ จะ ไค ไร ได้ แต่
 ความ ยิน ดี ว่า ทำ ได้ ผล มาก เจริญ แก่ ผู้ รับ พระ ราช
 ทาน ไป เท่า นี้ เพราะ ฉนั้น บั หนึ่ง ทำ หา ผล
 ได้ เท่า ไค ให้ กราย ทูล ให้ ทรง ทราบ เจียม ๆ แต่

ที่จริงจะทรงสืบสวน ถ้าได้ ความว่าจริงก็จะทรง
 ยินดี มาก ถ้า นาน ไป พระ รวช ทรัพย์ เช่น นี้ ยัง
 หา ได้ อีก สบายพระ ราชฤๅไทย เมื่อ ไต่ ก็ จะ พระ
 ราช ทาน เพิ่ม มา ให้ เช่น ทุน อีก ต่อ ไป ใน ภาย หน้า เพื่อ
 ทำ ธุ ข้าง พระ บรม ญาตี ให้ มี กำ ลัง วิชา ช่วย กัน
 รักษา พระ เกียรติ ยศ กิติ คุณ ของ พระ บาท สม เด็จ
 พระ พุทธ เลิศ หล้า นภา ไลย์ แด พระ บาท สม เด็จ
 พระ หนึ่ง เกล้า เจ้า อยู่ หัว ซึ่ง ได้ ทรง ดำ รง แผ่นดิน
 สืบ พระ เกียรติ ยศ กิติ คุณ ใน พระ บาท สม เด็จ พระ
 พุทธ ยอด พ้า พ้า โลก ย์ ซึ่ง เป็น ต้น ใน พระ บรม
 ราช วงษ์ นี้ ให้ ดำ รง ทั่ว ยศ เป็น ปรกติ อย่า ให้
 ลุก ษย ่อน เสื่อม ทราบ ห่าง เห็น ไป ได้ ทั่ว ทั่ว ใจ
 เหตุ หนึ่ง ได้ เลย แด ให้ ความ สัม พันธ ประ ภู ิพั ฑ ของ
 พระ ราช ครอบ ฎ กับ ครอบ ฎ เจ้า ราช ินิกุล เชอ พระ วงษ์ ซึ่ง
 ได้ เป็น ผู้ มี บัน ฑา ศัก ดิ์ ทำ ความ ชอบ แก่ แผ่นดิน
 มา แด ก่อน จน บัด นี้ นี้ ติ กพัน ธิ ฉาว รัณ ย์ ยัง ยืน ไม่
 ห่าง เห็น เสื่อม ถอย ่น อย ไป ทั่ว ทั่ว ใจ ช่วย กัน ติ กการ
 ทั้ง ฝั่ง ซึ่ง เป็น เกรอง ประ คับ พระ เกียรติ ยศ
 พระ บาท สม เด็จ พระ เจ้า อยู่ หัว ทุก พระ องค์ ใน

พระวงษน เป็นไปคงที่ ดาวจรต้งยืนนอชยพร้อม
 มลทุกประการ เป็นอันตลอดพระเศษพระ
 คณ เทย
 พระราชทานฉวณ

สำนักหอสมุด

ประกาศวิธีขอกศักราช

ลัทธิขอกศักราชอย่างเก่าเป็นสองอย่าง อย่าง
หนึ่งตั้งแต่เพ็ญเดือน ๖ ล่วงแล้ว ก็ขอกับนอ
อย่างขีไม่มีอีกมาก ว่าล่วงเสศวัน (เท่านั้น)
ยัง ๑๑ เดือนเสศวัน (เท่านั้น) เมื่อพ้นเดือน ๗ เพ็ญ
ไปแล้ว ก็ว่าล่วงแล้วเดือนหนึ่งกับเสศวัน ยัง
๑๐ เดือนกับเสศวัน เมื่อล่วงเดือนแปดขีมาสาขเพ็ญ
แล้วขอกล่วง ๒ เดือนกับเวศวัน แล้วจึงขอกขี

นอขีว่า ๑๐ เดือนกับเสศวัน ด้วยอำนาจแห่งอิ
กมาศ

ครั้นล่วงถึงเพ็ญเดือนแปด ขีมาสาขแล้ว
ก็ขอกล่วงสามเดือนกับเสศวัน แล้วขอกขีเก่า

เดือนกับเสศวัน ด้วยสามารถฤอำนาจแห่งอิ
กมาศ ครั้นลตหลังเพิ่มนำไปจนถึงเพ็ญเดือน ๕

ก็ขอกว่าล่วงแล้ว ๑๒ เดือนกับเสศวัน ด้วย
อำนาจ

อิกมาศ เขาไว้ข้างหลัง ตั้งแต่เพ็ญเดือนแปด
ขีมาสาขมาจนเดือน ๖ ขีปีใหม่ อย่างหนึ่ง

ตั้งแต่ แรม เดือน ๖ มาแล้ว ก็ บอกว่า เสตวันล่วง
แล้ว (เท่านี้) ยัง ๑๒ เดือน กับ เสตวัน ด้วย สามารถ
อำนาจ

อีก มาศ ว่าอย่างนี้ไปตกเดือนเพิ่ม นำลดหลัง ไป จน
ขึ้น เดือน ๖ ขึ้นใหม่ว่าข้าง หลัง เสมออยู่

พวกที่ใช้ อย่าง หลัง ก็ อย่าง ก่อน ว่า การ ก็
รู้ อยู่ แล้ว ว่า จะมี อีก มาศ ด้วย คำ แนวน ได้ เอง
ๆ ฟัง หมายถึง สงคราม สำหรับ ปี ว่า ปี นี้ จะมี อีก
มาศ ก็ มา บอก ยัง ๑๑ เดือน ตั้งแต่ เพ็ญ เดือน ๖ มา จน
เพ็ญ เดือน ๗ แล บอก ว่า ยัง ๑๐ เดือน ตั้งแต่
เพ็ญ เดือน ๗ มา จน เพ็ญ ๒ ชู มา สาข นี้ ทำ เป็น ไม่
รู้ ไม่ เห็น ว่า จะมี อีก มาศ แล้ว ทำ เป็น ฟัง รู้ เข้า
ว่า ปี นี้ มี อีก มาศ เมื่อ วัน เพ็ญ เดือน แยก ๒ ชู มา
สาข นี้ จึง ชี้ บอก ว่า ยัง ๑๐ เดือน ด้วย สามารถ
อำนาจ

อีก มาศ คง นี้ เป็น ปกติ ไป อด ตั้ว ว่า ไม่ รู้ ไม่
เห็น อะไร ข้าง ไทว ต่อ ไม่ ได้ เข้า พรรษา จึง รู้
ว่า มี อีก มาศ แก่ ตั้ว ใหม่ นี้ ไม่ ดี เลย ไม่ งาม เลย
อย่าง หลัง นี้ คื ลัทธินี้ เก่า เป็น สอง อย่าง ๆ นี้ แล คง
ว่า แต่ ข้าง หลัง ทั้ง สอง อย่าง

ในพวกกรรมบุคคล คิดว่าผิดปรกติอยู่ที่ไหน
 ๕ เดือน ๕ เดือน คือ บอกว่า ล่วง แต่ เสศวัน แต่
 หน้า เพ็ญ เดือน ๖ แล บอก ล่วง เดือนหนึ่ง แต่ หน้า
 เพ็ญ เดือน ๗ บอก ล่วง ๒ เดือน ตัด หน้า เพ็ญ เดือน ๘
 การ เป็น ปรกติ ไม่ผิดที่ เคยทุกข แต่ ที่ บอก ว่า
 ล่วง ๑๒ เดือน แต่ หน้า เพ็ญ เดือน ๖ บอกว่า ยัง ๑๑ เดือน
 แต่ เพ็ญ เดือน ๗ บอกว่า ยัง ๑๐ เดือน แต่ หน้า เพ็ญ
 เดือน ๘ นั้นผิดปรกติที่ เคยบอก ทกขที่ ไม่มี อธิก
 มาศ จึง ต้อง วาง ข้าง หลัง ข้างยัง แก้ว ที่ บอก ผิดปรกติ
 ก็ ตั้ง แต่ เพ็ญ เดือน แปร ทติยา สาร ไปแล้ว ต้องยกเอา
 มาวาง ข้าง ล่วง ทก เดือน ไป เพราะ บอกว่า ล่วง แล้ว
 สาม เดือน หน้า เพ็ญ เดือน แปร แล เดือนอื่น ต่อ ๆ ไป
 จน บอก ว่า ล่วง แล้ว ๑๒ เดือน ใน เบื้อง หน้า เพ็ญ
 เดือน ๕ นั้นผิดปรกติที่ เคยบอก ทก เดือน ๆ ใน ข
 ที่ ไม่มี อธิก มาศ จึง ต้อง วาง ไว้ ข้าง ล่วง ก็ บอก ว่า
 ยัง ๘ เดือน ใน เบื้อง หน้า เพ็ญ เดือน แปร ทติยา สาร ไป
 แล บอก ว่า ยัง ๘ เดือน ๗ เดือน แต่ หน้า เพ็ญ เดือน
 ๘ แล เดือน ๑๐ ไปจน บอก ว่า ยัง แต่ เสศวัน ใน
 กาล เบื้อง หน้า เพ็ญ เดือน ๕ นั้น เป็น คำ ไม่ผิดปรกติ
 ที่ เคย บอก จึง ไม่ให้ ว่า ข้าง บอก ยัง ว่า สั้น ๆ สติ

ธรรมยุติกานั่น ขี้ม^๕ อธิกมาค^๕ให้วาง ข้าง
 ขอกยังตั้ง^๕แต่แรมเดือน ๖ ไป จนถึง^๕ชนเดือน ๘
 ทศกัณฐะ ตั้งแต่^๕แรมเดือน ๘ ทศกัณฐะไปให้วาง
 ข้าง^๕ขอกล่วง ข้าง^๕ขอกยังยกเสียบ การ
 เช่น^๕แยช คายโยนิโสการิตา^๕อ^๕อย่าง^๕นี้ แต่
 เคย^๕ว^๕นี้ พวก^๕ธรรมยุติกานี้^๕ไม่^๕สัง^๕เกต^๕สง^๕กา^๕ ถ้อย^๕แต่
 ล^๕ทธิ^๕คาม^๕ ๆ ก^๕น^๕ง^๕ม^๕ง^๕ม^๕ไป^๕ไม่^๕พ^๕ิจ^๕าร^๕ณา^๕ จะ^๕ไ^๕่^๕เข^๕า^๕
 ก^๕ะ^๕เล^๕อะ^๕ไม่^๕ร^๕ู้^๕จัก^๕ล^๕ทธิ^๕เก^๕า^๕ใหม่^๕เขา^๕เรา^๕เลย

ธรรมยุติกานั่น ขี้ม^๕ อธิกมาค^๕ให้วาง ข้าง
 ขอกยังตั้ง^๕แต่แรมเดือน ๖ ไป จนถึง^๕ชนเดือน ๘
 ทศกัณฐะ ตั้งแต่^๕แรมเดือน ๘ ทศกัณฐะไปให้วาง
 ข้าง^๕ขอกล่วง ข้าง^๕ขอกยังยกเสียบ การ
 เช่น^๕แยช คายโยนิโสการิตา^๕อ^๕อย่าง^๕นี้ แต่
 เคย^๕ว^๕นี้ พวก^๕ธรรมยุติกานี้^๕ไม่^๕สัง^๕เกต^๕สง^๕กา^๕ ถ้อย^๕แต่
 ล^๕ทธิ^๕คาม^๕ ๆ ก^๕น^๕ง^๕ม^๕ง^๕ม^๕ไป^๕ไม่^๕พ^๕ิจ^๕าร^๕ณา^๕ จะ^๕ไ^๕่^๕เข^๕า^๕
 ก^๕ะ^๕เล^๕อะ^๕ไม่^๕ร^๕ู้^๕จัก^๕ล^๕ทธิ^๕เก^๕า^๕ใหม่^๕เขา^๕เรา^๕เลย

พระบรมราชาธิราช เรื่อง เคนเป็นขุนนาง

พระยานคร สวรรคฤๅณ แก่กำมั่วแล้ว แต่
 เกือนห้าข้างแรม ทรงพระราชาดำริว่า พระ
 ยอดเมืองขวางปลัด เติมเป็นหลวง เทียบมราชยก
 ไตร มานาน แต่ครั้งแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระ
 หนึ่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ครั้นเมื่อพระยานคร สวรรคฤๅณ
 เป็นพระยานคร สวรรคฤๅณ พระยอดเมืองขวางเก่า
 เป็นพระยาบรรพตภูมาธิการแล้ว ก็ได้โปรดให้
 เป็นพระยอดเมืองขวางปลัดทำราชการมา ที่แท้
 พระยานคร สวรรคฤๅณ แต่ก่อนเป็นแต่หลวง อรรมา
 กรมการผู้น้อย ต่ำศักดิ์กว่าพระยอดเมืองขวาง
 ผู้ใหญ่ เมื่อเป็นหลวง เทียบมราชยก ยี่ตรนั้นอีก แต่
 เพราะเป็นข้าหลวงเติมมา จึงโปรดเกล้าโปรดกระ
 ษัตริย์ให้ เป็นพระยานคร สวรรคฤๅณ ก็ยี่ตรนั้นถึงแก่
 กรรมแล้ว ทรงพระราชาดำริเห็นว่า ควรจะ
 ให้ พระยอดเมืองขวางปลัด เป็นพระยานคร
 สวรรคฤๅณ ทำราชการ ผดุงพระเดชพระคุณต่อไป
 เพราะราชการในเมืองนคร สวรรคฤๅณ ประการ ไท ๆ พระ
 ยอดเมืองขวางผู้น้อยเข้าใจ จะให้ทำราชการดังนี้

ถัดจากผู้หนึ่งจะไป เช่น ก็ผู้หนึ่งจะไป เช่นนี้ ถ้า
 ผู้มีบรรดาศักดิ์สูง อย่าง ครั้งหนึ่ง พระยาอนิเขต ราช
 าทอง วรกรรม พระคำรวจ ไป เช่น ครั้งหนึ่ง พระยา
 อภัย สงคราม เจ้ากรมอาษาใหญ่ ฝ่าย พระยวร ราชวิ
 ไป เช่น ผู้มีบรรดาศักดิ์ใหญ่ในกรร เทพ อยู่นอกแล้ว
 ไป เช่นผู้สำเร็จราชการ เมือง กังนี้ ยกไว้แต่ผู้
 น้อย ๆ มิใช่ผู้มีบรรดาศักดิ์ใหญ่ในกรร เทพ ถ้า
 ขึ้นไป เช่นที่ พระยานคร สวรรค์ เห็น ขนบ ราชการ
 ใน เมือง นั้น จะ ใ้ ถัด ถ้วนที ไปกว่าพระยอก เมืองขวาง
 ซึ่ง ทำราชการ อยู่ใน เมือง นั้น มา นาน กังนี้ จะหมาย
 เชื้อว่าจะ เป็นที่ กังนี้ ไม่ ใ้ เพราะ ใคร ทะ กย ทะ
 ภาย ขึ้น ไป ก็ กังจะ เติบ เห็น เสีย สิบบน ๕๐ ซึ่ง ๕๐ ซึ่ง
 ขึ้น ไป เงิน สิบบน นั้น จะเอา มา แต่ ไทโย ที่ มี ของ
 ตัวก็ จะ ลงทุน ของ ตัว มา ได้ ยู สิบบน ถ้า ไม่ มี ก็ กัง
 จะ ก็ ยืม เชน มา เสีย สิบบน ต้อง เสีย ดอก เข็ย ไป
 พลาง คั้นทุน แล ดอก เข็ย นั้น จะเอา มา ที่ ไทโย ก็
 กังจะ ไป รัทเอาที่ ไพร บ้าน พล เมือง แล ลูก คำ วา
 นิชคิย ๆ สก ๆ ไปต่าง ๆ ทำให้ ราษฎร ใ้ ความ
 เกิด ร้อน ยิ่ง ไปกว่าปรกติ เป็นแน่ จึง เห็น เช่น
 แต่ อยู่ แล้วว่า ผู้ใด เติบ เห็น จะ ไป เช่น ผู้ สำ เร็

ราชการหัวเมือง คนนั้นลี้ภัยหนีกับข้าศึก
ที่เรียกว่าค่า • ผู้ใดรับสินบนเกินเกิน ช่วยแก้ไข
ได้ คนเช่นนั้นได้ไปเป็นตุลาการราชการเมือง จะ
ได้บาปกรรมมากนัก เหมือนกับเขาทำไปปล่อย
ในบ้านในเมือง เช่นที่ อยู่ ของมนุษย์ ขอเสียเด็ก
อย่าเอาเลย

ที่เมืองนครสวรรค์ นั้น จะโปรดให้ พระยอด
เมืองขวางปลัดเป็นพระยานครสวรรค์ หลวง
เทพราชยกบัตร จะโปรดให้ เลื่อนเป็น พระยอด
เมืองขวาง นายเทศมณฑล เล็กบุตร นายมีหมื่น
ภักดี เสียจักษุข้าหลวงเดิม จะโปรดให้ เป็นหลวง
เทพราชยกบัตร

นายมีนั้นได้ เคยทรงใช้ สร้อยมาแต่เดิมซ้ำ
นาน เคยทรงเห็นสติปัญญาปากคำมา • เคยรับ
สั่งใช้ให้ไปเฝ้าไปหาเจ้านาย แด่ขุนนางในกรุง
เทพ มาแต่ก่อน บัดนี้ก็ยังไม่อยู่แต่ชรามาก
อายุเกือบ ๘๐ แล้ว เสียจักษุทั้งสองข้างเป็นราช
การไม่ได้ ถ้ายังหนุ่มอยู่ก็ไม่เสียจักษุก็ทรง
พระราชดำริเห็นว่า ควรจะ เช่นพระยานคร
สวรรค์ได้ นายมี มีบุตรชาย ๓ คน นายกอน

โรดจิบเจ้า นายเดิม ของตัว ไป จึง ได้ คีมียศนั้น เพราะ
คนนั้นอย่าง ไร ๆ ก็คงจะ ไปรตนายเอกให้ เป็น หลวง เทียบ
ฉราชยก ขัตติ เมือง นคร สวรรค์ ให้ จึง ได้ ถึง จะ ไร
ฉลาด อย่าง ไร นายมี เลียบ จักมี ผู้บิคา ก็ คง จะ ช่วย
ทำนุบำรุง

ที่ เมือง ไชยนาถนั้น พระยา ไชยราชช่วยหนัก เป็น
วรรณโรค ใน ท้อง ถึง ขวม แล้ว ถ้า ถึง แด่ กรรม
ลง ก็ ทรง พระราช คำริห์ไว้ จะ ให้ พระ ยา อัญจนคค
ทศ รักษา เมือง กระ ฤา พระ ยา อภัย สงคราม ฤา
จมีน เต็กชาย นาย ไท นายหนึ่ง ไป เป็น ห้าม อย่า
ให้ ใคร คิด เห็น ผิด ๆ ไป ตะกาย ตะกย วัน วาย อาณ
เขา เลียบ เปล่า ใคร คิด เห็น เห็น เอา ที่ ผู้ ส่า เร็จราช
การ เมือง ต่าง ๆ ห้าง พระ เนตร พระ กรรม ค้วย เลียบ
สิน ขน ข้าง นี้ ข้าง นั้น อย่าง นี้ ควร ที่ นัก ปรวช ผู้
ฉลาด รู้ จะ คิด เห็น ว่า ผู้ นั้น ไม่ ใช้ มนุค คิด
แต่ จะ ไป กิน เนื้อ เตื่อ หมิง มนุค เป็น เทียง แท้ ถ้า
ใคร ช่วย แก่ ช่วย ไซ ผู้ นั้น ก็ ขาป นักหนา

เรื่อง เมือง นคร สวรรค์ เมือง ไชยนาถ ใคร อย่า
คิด อย่าง ไร เลย ถ้า ขึ้น เพ็ค ทุด จะ เอา ใคร
ไป ก็ จะ ทรง เห็น ว่า ผู้อยาก ใ้ เป็น ผู้ ส่า เร็จราช

ถาวร เห็น เห็น นั้น ก็ คือ ผู้ เพ็ด ทูล แก่ ไซ ก็ คือ ว่า
 อมนุษย์ ภู มิ เข้า สิ่ง จึง คิด การ จะ ภู มิ เหนอ มนุษย์ ให้
 เกิด ไซ จะ ทำ ให้ ไพร ไร่ ไร่ ความ ยาก ไม่ ต้อง การ เลย
 เที่ยวนั้น แต่ คน คำ ๆ เลว ๆ แขน ก็ ไม่ เป็น แขน
 คน ก็ ยัง คิด เจ้อ เจอะ จะ เอา ที่ พระ ยาน คร สวรรค์
 จะ เสีย เงิน สิบ บหม ๘ พัน บาท ๕ พัน บาท แล ขุน นาง
 ยาง นาย ไซ ที่ ไทเมว ทิศ นั้น ทำ ยศ เกิด ๆ จน ต้อง ไทษ ทัณฑ์
 เลื่อง ฎา ซื่อ ฉาว มา แต่ ก่อน ยัง เกิด เห็น จะ เอา ที่
 พระ ยา ไซ ยา ก็ เมือง ไซ ยา ชาติ ร้าย ใคร ไป
 เป็น ผู้ สำ เร็จ ราช การ เมือง ต้อง ถอด กลั บ มา เป็น
 พระ ยา ไซ ยา นอก ราช การ อยู่ ถึง สาม นาย แต่ ก่อน คือ
 พระ ยา ไซ ยา หอ ๑ พระ ยา ไซ ยา ปลอก ๑ พระ ยา
 ไซ ยา กลั บ ๑ ก็ ถ้า เขา คน เช่น นี้ คือ ไป ที่ ไทเมว
 ฉาว ที่ นี้ มา หลาย ครั้ง ไป เป็น กลั ว จะ ต้อง เป็น เกิด ไซ
 กว่า พระ ยา ไซ ยา นอก ราช การ จะ เป็น พระ ยา
 ไซ ยา ตี ตัก ฆน ตาย ไป

คำ ที่ ว่า มา นี้ จะ เรียก ว่า คำ ประ ภา ศัก ก็ ไม่ ได้
 เพราะ ย่น เพ้อ นก ไคร อย่า ว่า เพ้อ รตย ผู้ แต่ง ฐ
 ติ อยุ่ แล้ว ว่า เพ้อ

ก็ พระราชทาน ตรา ภูมิ พิเศษคุ้มค่ามาให้ โดยสมควร
 ครั้น เมื่อ บั้น เมื่อย สัมฤทธิศก เสกตั้งพระราชดำเนิน
 ไป ประภาษ เมือง เพชรบุรี ได้ทอดพระเนตร เขามหา
 สนนทรง เห็นว่า เป็นที่ สบาย ชอบยกสสมควร จะ
 เป็นที่ ประทับ ได้ จึง มี พระบรมราชโองการ ดำริค
 เห็นอเดฉำฯ สั่งให้ เจ้าพระยาศรีสุริยวงษ์ เป็นแม่
 กอง ทำนารที่ เขามหาสนน เจ้าพระยาศรีสุริยวงษ์
 จึง เกณฑ์ พวกลาวพวนลาวทรงดำ มา ทำทาง แลการ
 คัดขนศิลาถมที่ ลุ่ม แล ปราย ที่ ตอน เป็น ราชการ
 หนักแรงมาก เพราะ ฉะนั้น บัดนี้ จึง เจ้าพระยาศรี
 สุริยวงษ์ สมันตพงษ์ พิเศษ มหาบุรุษรัตโนคม บรมอัคร
 มหาเสนา ยศ ภัยพิริยปรากกรมพาศู ที่ สมุหพระ
 กระลา โหม กราย บังคม พูลพระ กรุณาว่า ลาว พวน
 ลาวทรงดำ ได้ รับ ราชการ ตลอด พระ เศษ พระคุณ
 มากกว่า ไพร่ หลวง หมูอื่น ตรา ภูมิ ซึ่ง พระ ราช ทอน
 ไว้ ให้ คุ้ม ห้าม ขวกรสมภักดิ์ ปรตลาด คำน้ำ ทั้ง ปวง นั้น
 ก็ ไม่มี ที่ จะ ใช้ คุ้ม ห้าม สิ่ง ไท ให้ วิเศษ กว่า ไพร่ หลวง
 หมูอื่น ได้ เพราะ ใน เมือง เพชรบุรี การ ทำ ไร่
 ปลูก เพราะ พืช ผล ต่าง ๆ แล การ หา รัง หา ปลา แล ค้า ขาย

อย่างอื่น - ลาวหมุน ๆ ไม่ได้ทำเป็นที่เลียงชีวิตของคน
 ได้ ๓ ไตรย แต่การกระทำอย่าง เดียว เป็น ที่เลียงชีวิต
 จะขอ รัย พระ ราชทานยกค่า มา ได้ โดย สมควร เพื่อ
 จะ ได้ เป็น กำ ลัง ทำ ราชการ ผลอง พระ เกษพระคุณ มาก
 กว่า ไพร่ หลวง สามัญ จะ ได้ เช่น ที่ ยินดี ไม่ เช่น
 ที่ เลีย ใจ ว่า ต้อง รัย ราชการ มาก กว่า ไพร่ หลวง
 หมู่อื่น ครั้น ได้ ทรง ศึก บั กั ทรง พระ ราช ทา รัย เห็น
 ชอบ คั้วย แล้ว จึง ทรง พระ มหา กรุณา ไพร่ ก เตลา
 ได้ ทำ ทวากุม พิ เสศ เป็น สำ คัญ ได้ ยก ค่า แด พระ ราชทาน
 ได้ แก่ ไพร่ หลวง ลาว พงษ์ ลาว พงษ์ เมื่อ รัช พระ ตรี
 เสม อ คน ละ แยก ยาก ตั้ง แต่ จำนวน ยี่ ม เหม เอก คัก
 ไป ทก ยี่ แล้ว ได้ คี พิ มพ์ แจก ไป เป็น สำ คัญ ใน เมื่อ
 ไพร่ หลวง หมู่นั้น คน ละ ๓ ยี่ มี กำ หน ก ได้ เขียน ชื่อ คน
 แล คำ นี้ แล คำ ขน บ้าน จำนวน นา ถ้วน ถี่ แล้ว ประ ทัย
 ตรรก ภูมิ คุ่ม ห้าม แล ตรรก ภูมิ เกษ ตรา ชีย ก็ ว่า การ
 นามา เป็น สำ คัญ ทุก ๓ ยี่

ให้ ผู้ สำ เร็จ ราชการ เมือง กรม ด้ว ข้า หลวง เสนา
 ชุง ไป เรือก เงิน ต่า นา แต่ ราช ฎร นั้น ตรวจ ๓ คน
 แล คำ นี้ ขตร ๓ รรยา คำ ขล บ้าน จำนวน นาคาม
 คนี้ รัย พิ มพ์ ๐๘/๑๐/๒๕๖๐ ถ้า เห็น ว่า นาราย ใด เจ้า ของ

โต ของ โพร่ หลวง ลาว พวน ลาว ทรง คำ ที่ ออก ชื่อ มา
แล้ว นั้น ทำ ได้ น้อย มี คำ นา คำ กง่า แยก ขาท ลง มา
ก็ ขยำ ให้ เรียก เงิน คำ นา แต่ เจ้า ของ นาราย นั้น เลย ถ้า
นาราย โต เจ้า ของ โต ทำ ได้ มาก มี คำ นา เกิน กว่า
แยก ขาท ขึ้น ไป ให้ ยก เงิน คำ นาราย นั้น ให้ เจ้า ของ
นั้น เสมอ แต่ คน ละ แยก ขาท ที่ เหลือ เกิน กว่า นั้น
จึง ให้ ผู้ สำ เร็จ ราชการ เมือง กกรม ภาร แล ข้า หลวง
เสนา เรียก มา เป็น คำ นา ตาม ธรรมเนียม ถ้า
มี หนังสือ ชื่อ ไคร อ่าง อย่าง ไท ๆ เป็น หนังสือ เขียน มิ
ใช่ หนังสือ พิมพ์ แล ไม่มี トラ ฎุม คุ้ม ห้าม แล ตรา
กรม เกษ トラ ธิ ยติ ใน พระบรม มหาร าช วัง มา เป็น
สำคัญ กงนี้ แล ขยำ ให้ เชื้อ พง เลย เป็น อัน ซาก ที่ เคย
ให้ จับ เขา トラ ฎุม ปลอม กับ ตัว ผู้ ถู นี้ มา ส่ง ยัง
กรม เกษ トラ ธิ ยติ จะ ให้ พระ ราช ทาน รวง วัต แก่ ผู้ จับ
โดย สม ควร

หนังสือ พิมพ์ ขยับ นี้ ทรง พระ มหาก รุณา ไพร ต เกลา
ไพร ต กระ หม่อม พระ ราช ทาน ให้ แก่ นาย รูป พร รณ
ผิว เนื้อ คำ นี้ ภรรยา ชื่อ ย้าน อยู่ แขวง
ตั้ง กต ๒๖๖/2566

ได้รับตราหนังสือพิมพ์ไป ๓ วัน คำ สี่

ออก โทคัง กุล ศักราช ๑๒๓๒ ๗

สำนักหอสมุด

ว่าด้วย วันกรรมสวนะ

ในกาลบัดนี้ พระสงฆ์ที่มีคฤหัสถ์ที่มีเป็น
 อัมมมาก ที่มีอุสาหะไร้วินัยทำกรรมสวนะแลรักษา
 อโงศสัสสให้ถูกตรง วันเพ็ญวันตย์ที่แท้แลวัน
 ที่ ๘ นับแต่วันเพ็ญวันตย์นั้นไป ก็เพื่อจะอนุ
 เคารวะแก่ชนพวกนี้ ให้รู้วันเพ็ญวันตย์ แลวัน
 ที่ ๘ ที่แท้ จึงให้เขียนรายวันเพ็ญวันตย์
 แลวันชน ๘ คำ แรม ๘ คำไว้ตลอดด้วย ใน
 ระกาตรีศกนี้ เดือน ๕ วันชน ๘ คำชน ๑๕ คำ
 เป็นวันอังคาร แรม ๘ คำเป็นวันพุธ แรม ๑๔ คำ
 เป็นวันอังคาร เดือน ๖ ชน ๘ คำชน ๑๕ คำ
 เป็นวันพุธ แรม ๘ คำ แรม ๑๕ คำ เป็นวันพฤ
 หัสศกนี้ เดือน ๗ ชน ๘ คำชน ๑๕ คำเป็นวันศุกร์
 แรม ๘ คำเป็นวันเสาร์ แรม ๑๔ คำเป็นวันศุกร์
 เดือน ๘ ชน ๘ คำชน ๑๕ คำเป็นวันเสาร์ แรม
 ๘ คำ แรม ๑๕ คำเป็นวันอาทิตย์ เดือน ๘ ชน
 ๘ คำชน ๑๕ คำเป็นวันจันทร์ วันแรม ๘ คำ แรม
 ๑๕ คำเป็นวันอังคาร เดือน ๘ ชน ๘ คำเป็น

วันพุท. ขน ๑๕ คำ เป็นวันอังคาร วันแรม ๗ คำ
 แรม ๑๔ คำ เป็นวันพุท เดือน ๑๐ ขน ๘ คำ
 ขน ๑๕ คำ เป็นวันพฤหัสบดี วันแรม ๘ คำ แรม
 ๑๕ คำ เป็นวันศุกร์ เดือน ๑๑ ขน ๘ คำ เป็นวัน
 เสาร์ ขน ๑๕ คำ เป็นวันศุกร์ วันแรม ๗ คำ แรม
 ๑๔ คำ เป็นวันเสาร์ เดือน ๑๒ ขน ๘ คำ ขน ๑๕
 คำ เป็นวันอาทิตย์ แรม ๘ คำ แรม ๑๕ คำ เป็น
 วันจันทร์ เดือน ๑ ขน ๘ คำ เป็นวันอังคาร ขน
 ๑๕ คำ เป็นวันจันทร์ แรม ๗ คำ แรม ๑๔ คำ เป็น
 วันอังคาร เดือน ๒ ขน ๘ คำ ขน ๑๕ คำ เป็นวัน
 พุท แรม ๘ คำ แรม ๑๕ คำ เป็นวันพฤหัสบดี
 เดือน ๓ ขน ๘ คำ เป็นวันศุกร์ ขน ๑๕ คำ เป็น
 วันพฤหัสบดี แรม ๗ คำ แรม ๑๔ คำ เป็นวันศุกร์
 เดือน ๔ ขน ๘ คำ ขน ๑๕ คำ เป็นวันเสาร์ แรม
 ๘ คำ แรม ๑๕ คำ เป็นวันอาทิตย์ ให้สังเกตวัน
 เหล่านี้ให้แน่ นอก แล้วจะทำกรรม สอนะ แลรักษา
 อุโบสถสี่สัปดาห์ให้สมควรแก่ความเลื่อมใส

อนึ่งถ้าจะทำพิธีมาฆบูชา ตามนิยมซึ่งมี
 กำหนดในคำภีร์ อรรถฎะดาว่า เป็นวันที่ชุมนุม
 พระสาวก ๑๒๕๐ แล พระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ได้ทรง แสวงหา วิชา ปาฏิโมกข์ นั้น ให้ทำ ใน วัน ชน
 ๑๔ คำ ขึ้น ๑๕ คำ ทั้ง สอง วัน เป็น อัน ถูก ต้อง
 แล้ว ย่า ได้ สง ใส ย์ เลย ถ้า ไม่ เชื่อ ก็ ให้ พิ เหวระ ที่
 ๒ พระ จันทร ใน อา กาศ นั้น เทอญ

ประกาศว่า ค้วย ผัว สัน ถัก

ผ้าซ้อ (นิสิตหนัง) เป็นของอย่างหนึ่ง มีพทธานุญาตให้ทำ ให้ใช้ว่าไว้ ในจิวร ชนง แล มีประมาณยิ่ง คับ ในปา จิต คติย กัณฑ์ วรรคปลาย เป็น สิก ขา บทอันหนึ่ง เป็นผ้าวิเสศอย่างหนึ่ง ซึ่งควรระ เล็ดกว่าผ้า ไทรย จิวร ทั้ง สาม ผืน สำหรับ ภิกษุ จะ ได้ ใช้ รักษา ภาย รักษา จิวร แล รักษา เสนา ศนะ มี อยู่ ใน วินัย บัญญัติ แต่ผ้า นั้น เคี้ยว หัก ไม่ ได้ ใช้ มา นาน แล้วย ก็ เมื่อ จะ ไม่ ใช้ ก็ ได้ ไม่มี โทษ ก็ เพราะ ภิกษุ ถือ เต จิวริก ก็ ต้อง ยก เสียบ ไม่ ใช้ แต่ ถึง กระ นั้น พทท บัญญัติ เป็น สิก ขา บท ภิกษุ ก็ จำ ระบุ ค้อง คัก ษา วั ไ่ว ึ่ง จะ ชอบ แต่ บัด นี้ ความ ใน สิก ขา บท นั้น ถึง พระ รา ษา คณะ บาง องค์ ที่ มี บัณฑิต คัก มาก เลื่อน ที่ เป็น ถึง สม เ็จ พระ รา ษา คณะ แล้วยัง เป็น พระ รา ษา คณะ สูง อายุ แก่ จน ถึง ๖๐ พรรษา แล้วยัง ก็ ไม่ รั เมื่อ ยาม จะ มา ค้อง เทศนา ค้อง เกรงา ถึง ผ้า นิสิตหนัง นั้น ก็ ว่า งม ภาย มี คม ทไม่ เข้า ใจ เถย จน ถึง แผล คำ ขา พิ (อะ ทะ สกั ง นิสิตะ หนึ่ง) ว่า สัน ถัก ไม่ มี ผ้า ยัก ว่า ได้ หน้า อายุ แก่ ฤ หัฐ ที่ เป็น สิบ

อย่างไรให้ เป็น คน โดยทางธรรมตาม วิไลย พัด
 ปรารถนา ทรง ปรนนิบัติ ไป อย่าง นี้เอง เหมือน กับการ
 ถวาย เงินทอง แก่ พระ สงฆ์ ด้วย กับ ขี้บ ไวหาร ถึง
 ทรง ทราบ แล้วว่า พระ สงฆ์ ไม่ ต้องการ ด้วยกับ ขี้บ
 ไวหาร ก็ ก้าว รัล ไป อย่าง นี้เอง ด้วยกับ ขี้บ ไวหาร
 แต่ กอ ไม่ ให้ เลียบ ถิ่น ภาณวาท เพราะ ฉนั้น บัดนี้ จึง
 มี พระบรมราชโองการ ให้ เจ้าพนักงาน จัด แจง
 แต่ง คัด ผ่าน สี ทะ นัง นั้น ให้ ต้อง อย่าง ต้อง ประมาท
 ตาม ความ ใน ขา พิ แล อรรชุกะ ภาณู กะ เป็น ผ่าน สี ทะ
 นัง วิชัย ฝน พระ ราชทาน มา แก่ พระ ราชาคณะ แล
 พระ ราชวงษา นวงษ ซึ่ง ทรง ผนวช มี ถานันดร เป็น
 พระ ราชาคณะ แล ขว เวียง แล พระ ราชฐานานุ กรม ขา
 เรียบ ผู้ใหญ่ ซึ่ง ควร จะ เลื่อน ที่ เป็น พระ ราชาคณะ
 ต่อ ไป รปลด ฝน เพื่อ จะ ให้ รู้ จัก ว่า ผ่าน สี ทะ นัง ตาม
 วิ นัย บัญ ญัติ เป็น ดัง นั้น จะ เชื่อก ก็ ตาม ไม่ เชื่อก ก็ ตาม
 จะ เขา ใจ ใส่ ก็ ตาม ไม่ เขา ใจ ใส่ ก็ ตาม เมื่อ เวลา จะ
 ออก ชื่อ ถึง ผ่าน สี ทะ นัง นั้น เมื่อ เทศ นาท คิยสัง คาย นาย
 จะ ไม่ ใส่ ว่า ผู้ สัน ถัก ไม่ มี ฝ้าย ฎา ว่า ล้อม ๆ แล่ม ๆ
 แอ้ม ๆ อ้อม ๆ อย หน้า อย หน้า บัด สี ๆ อหัง พระ สงฆ์
 เมื่อ จะ เทศ นานี้ ก็ จะ พก ยก ตม ก็ ตี มก พก บ่อย ๆ ที่

08/10/2566

เกี้ยว ว่า ภิกษุตั้งอยู่ในศีล ๒๒๗ ฝ่ายผู้ใดไป
 นั้น จนผู้หญิงแลเด็ก ๆ ก็พูดกันออกไปว่า พระสงฆ์
 นี้ ศีล ๒๒๗ ก็นิสัยทะนะ ลึก ขาบทที่ว่าด้วยประ
 มาณผ้า นิสัยทะนะ เช่น นั้น ก็มิในพระปาฏิโมกษณ์
 เปนหนึ่งใน ๒๒๗ ข ก็ถ้าพระสงฆ์รูปใดมาเทศนา
 ว่า เลื่อนเขื่อน ไม่รู้จักผ้า นิสัยทะนะ ไม่เข้าใจ แล้ว
 ผู้หญิงก็เด็ก ๆ ก็จะมีว่า ศีล ๒๒๗ ของพระสงฆ์
 รูปนี้ ไม่ครบๆ เปนที่อัประยศ อตธาย เพราะไม่
 สมกับ คำปฏิญาณว่า ศีล ๒๒๗ นั้น ว่า มาทั้งนี้ทราบ
 แล้วว่าจะ ไม่เป็นที่ยินดีแก่ท่านผู้อ่าน แต่เข้าใจ
 ว่า คำที่ว่ามานี้ ท่านผู้ใดที่ฟังแล้วไม่ชอบใจ ท่าน
 ผู้นั้น จะ ไม่เป็นเขตร ให้ เกิด ขาป แก่ผู้ว่าหนักอก ท่าน
 ผู้ใดที่ ใด อ่าน คำที่ว่ามานี้แล้ว มีความยินดีสัก
 การ เห็นชอบด้วย ท่านผู้นั้น จะ เป็น บุญเขตร แร่ง
 ยิ่งกว่าเขตรขาปจึงได้ ว่า มา เมื่อท่านผู้ใดเห็นว่า ล่วง
 ว่า จู้จี้ ไม่ต้องการ ขอ ขมาโทษ เสีย เกิด อย่างซัก
 ครอบเลย

ประกาศว่าด้วยเรื่องพืชนี้

มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมดำรัสสั่งให้เลขาธิการหลวงให้ท่านทั้งปวงฟังแลเตือนสติให้ท่านทั้งปวงรู้ว่าพืชนี้แต่ก่อนมาคนมักนี้ ก็เป็นเยี่ยมอย่างประเพณีผู้มียศในพระสงฆ์ท่านองค์ใดรูปใดไปเป็นราชาคณะถานานุกรมแลเจ้าอธิการแล้ว ก็ไม่ถือคารลียกขัยลาตามธรรมเนียมถือพืชนี้แทนคำลียกขัยทุกแห่งทุกตำบลสืบ ๆ มา ก็ฝ่ายคฤหัสถ์นี้ แต่ก่อนนี้ถือพืชนี้เป็นเครื่องยศมั่นในหลวงอยู่งานในที่พระบันทม แลที่ทรงเครื่องแลที่เสวย ฤ็มาหากได้คอยู่งานข้างนั้นก็ใช้พืชนี้ทั้งสิ้น ต่อเสด็จออกแขกเมืองฤ็ออกพลับพลา จึงอยู่งานพืชโยก ว่าด้วยเจ้าชายทั้งปวงก็ใช้พืชนี้เป็นเครื่องยศอยู่งานทุกหนทุกแห่ง ขุนนางแต่สระสนานแลแต่ยืนชิงช้า ก็มีทนายแยกพืชนี้ตามสองเล่ม เมื่อลงจากข้างไปแต่แล้ว ทนายก็ถือพืชนี้พัดไปทั้งสองข้าง เพราะแต่เดิมชาวบ้านใช้พืชนี้เป็นเครื่องยศอย่างนี้แล้ว บางที่ผู้มียศเป็นเจ้าของพืชนี้ล้มตายหายไป ก็เก็บ

เอาพืชนี้ที่ ใช้ ไป ถวาย พระสงฆ์ ไป ใช้ เป็น ตาลปัตร
 ฝ่าย พระสงฆ์ ได้ เครื่องยศ ของ ศกฺขี ไป ใช้ ก็ ดี ใจ
 ว่า ไม้ ของ ผู้ กิ ก็ ได้ ลก ลี ค ถือ พัก วั ประ ภู ย ี ตี ด้ ว ตาม
 ยศ บ้าง ถือ เป็น ตาล ปัตร บ้าง | นัย ถือ ก็น่า เป็น
 พระ สงฆ์ มี บัน ตาคัก กิ่ง ใช้ พืช นี้ ความ นี้ เปรียบ
 เหมือน เครื่อง ลำ ของ ฉ้อ ฟา ไบรดา มาก เขื่อน มาก
 เสวย ทาง หงษ์ เครื่อง ประ ตัย หลั กา แล ชุ่ม ู ร นำ คหุ
 เครื่อง เหล่า นี้ ก็ มี ก็ เป็น เครื่อง ประ ตัย สำ รบ ราช
 อิศรียยศ คือ ทำ ใน พระ ที่ นิ่ง น้อย ใหญ่ ใน พระ ราช
 วัง แล วัง เจ้า ต่าง ๆ ภาย หลัง ใน หลวง ทรง พระ ราช
 ครัทธา ให้ ไป ทำ ถวาย ใน พระ สาศ นหา คือ ทำ ใน พระ
 วิหาร พระ อุ โย สตุ หอ ไตรย โรง ธรรม แล กฏี ที่ อย
 พระ สงฆ์ ผู้ ใหญ่ ฝ่าย พระ สงฆ์ เมื่อ ได้ ขอ รอย ่าง
 เช่น พระ ราช วัง แล วัง เจ้า พระ เจ้า แผ่น ดิน ได้ มี
 ขึ้น ได้ ใน วั ตก็ ่ ขอ ย ก็ ใจ ก็ ผู้ ที่ จะ ประ ภู ย ี ตี พระ สงฆ์
 ให้ ขอ ย ใจ แล จะ ทำ บญ ให้ มาก ก็ ทำ ถวาย ชัน สร ้าง
 ถวาย ชัน ชก ชุม มาก ทั้ง หัว เมือง แล ใน ก รุง อย ่าง
 พืช นี้ แม้ ไม้ มี เจ้า ของ เสี่ย หาย ล้ม ตาย ผู้ ที่
 จะ ทำ บญ เห็น ว่า พระ สงฆ์ ขอ ย ใจ มาก อยาก ถือ
 อยาก ใช้ ก็ ทำ ชัน ถวาย เป็น การ บญ ไป จน ถึง มี ผู้

ทำพิธี เจต กาน เจต ชำ โหม ครอบแก้ว อย่าง ครุรม เข็ม
 หลวง บัด โหมศ แพร บัด ขาย เป็น ของ เครื่อง ตำหริย
 ผู้จะ ซ้อ ไป ทำ ขนญ ให้ ทาน ครัน ถาด นาน มา พระ สงฆ์
 ใน กรง เทพ ๑ ก็ รู้ จัก ชัก ว่า พัก เก้า ชั เก้า เส้น
 เป็น พัก อย่าง เครื่อง ครอบ ศ แต่ ก็ พัก เจต ชัน เป็น แต่
 ของ คน ทำ ขาย โดย ความ มัด ง่าย หามิ ท่าน องค์
 ไค ใช้ ไม่ ยัง หลง ใช้ แต่ พระ สงฆ์ บ้าน นอก ขอก น
 ไม่ สง เกศ สง กา จึง ยัง ใช้ อยู่ แต่ การ ข้าง บ้าน นาน
 มา แล้ว ผัน แพร ไป แต่ ฝ่าย พระ สงฆ์ ยัง ไม่ หัน เห็น
 ตาม ไป เลย เปรียบ เหมือน อย่าง เครื่อง ล้า ของ
 น้อย ฟ้า ไชรกา ชุ่ม รนำ เมื่อ มี ผู้ ทำ ที่ วัค มากมาย
 หลาย แห่ง หลาย ตำ บล มาก ไป กว่า พระ ราช มณ
 เข็ยร แล ตำหนัก เจ้า นาย ตาคน ทั้ง หลาย ที่ เห็น ของ
 อย่าง นี้ มี ใน วัค โดย มาก ก็ สำคัญ ไป เสีย ว่า ของ อย่าง
 นี้ เป็น ของ วัค มิ ไซ้ ของ บ้าน คน ไป มา ต่าง ๆ ก็ มัก
 ว่า พระ ราช มณ เข็ยร เหมือน พระ วิหาร แล พระ อ
 ไย สด แต่ แรก เห็น นึก ว่า วัค เล่า ตำหนัก เจ้า ก็
 ว่า เหมือน โรง ขรรม แล วัค เมื่อ แรก เห็น นึก
 ว่า วัค เล่า เพราะ การ เป็น ตั้ง นี้ เจ้า นาย ทั้ง ปวง ก็
 ขาย ไป ถึง สร้าง ตำหนัก สร้าง วัค ก็ ยัก ย้าย เป็น

คิด เช่น เก้ง ไปต่าง ๆ ไม่ใคร่จะทำ ล้ายอริ น้อยฟ้า
 ไวรกาจนในหลวง ก็ทนไม่ได้ พระที่นั่งใหม่ ๆ
 ก็ยกย้ายเป็น คัก มีหลายชั้น ประหลาด ๆ ไป บังค
 ปรน ล้ายของ น้อยฟ้า ไวรกา อยู่แต่ ของ เก่า แดที่ไว้
 พระพุทธรูป ชุ่มจร นำ นั้นต่าง แห่งก็ แปลง ของ
 เก่า เสีย เป็น ชุ่มหลายชั้น ต่าง ๆ ไปก็มี เพราะ
 รัง เกียง ที่ คน ไปมา ว่า เหมือน รัต นั้น เป็น เหตุ ฉนั้น ไท
 ถึง พชนี้ ช่าง ชาว บ้าน ก็ เกิด ยศ ภาย หาย น้อย ดือ นาน
 นาน แล้ว เพราะ เหตุ ที่ เหน พระ สงฆ์ ผู้ มี ยศ เขา
 ไป ดือ เป็น คา ลี บั ก ทก ทน ทก แห่ง ไป มากกว่า ผู้
 ที่ ใช้ ใน บ้าน แต่ ครั้ง ปลาย แผ่นดิน พระ บาท สม
 เด็จ พระ พุท เลิศ หล้า นภา ไลย เจ้า นาย เป็น อัน
 มาก หลาย แห่ง ด้วย ก็น เลิก พชนี้ เสีย ไม่ ใช้ ใช้
 พัก จน นก เป็น เครื่อง อยู่ งาน ยัง คง ใช้ อยู่ แต่ ใน
 หลวง ครั้น มา ถึง แผ่นดิน พระ บาท สม เด็จ พระ
 นัง เกล้า เจ้า อยู่ หัว ถึง พัก อยู่ งาน ก็ ใช้ พัก จน นก
 สัน ทั้ง ช่าง นำ ช่าง ใน พชนี้ ของ เก่า ที่ มี กำ เป็น
 ทอง เป็น แต่ สำ หรับ เชิญ ตาม เสด็จ ดู ชัก นำ ก็นาน
 เรือ พระ ที่ นัง ไป ตาม เคย อย่าง แต่ ก่อน มา ถึง แผ่น
 ดิน ยศ ยศ นี พชนี้ เลิก หลุด ที่ เกียว ถึง พชนี้ กำ ทอง

ก็ทำกำทอง คอเข้ากับชนนท   ไม่ได้ใช้พชนี้หุ้ม
 โหมคหุ้มตากเลย   พชนี้ยังเหลือใช้ในข้างบ้าน
 บัดนี้ อยู่สอง อย่าง   คือสำหรับอยู่งาน เจ้า นายเล็ก ๆ
 เมื่อ ไปหนึ่ง ฟัง สวด ภา สม โภช โสภณต์อย่างหนึ่ง   สำ
 หรัย เล่นละครมีนาง ไปหนึ่ง พักตัวขึ้นเครื่อง   เมื่อทำ
 บค รำ สง สรง ทรง เครื่อง อย่างหนึ่ง   ก็ การ เล่น ละคร
 นั้น   เขา การ โยราธมา สำ แทง   เหมือนกับหญิง
 โยราธไว้ ผม ยาว ละคร ก็ต้อง รัคช้อง   ทำ เป็น ผม
 ยาว เหมือนคน โยราธ   แล อยู่งาน โสภณต์ เจ้า นั้น
 เพราะ การ โสภณต์ก็คล้ายกับเล่นละคร   อย่าง แยมรณัต
 แล เชิญ เครื่อง   ก็ ใกล้ การ เล่น ละคร ที่ เคย วั พช
 นี้ ใช้ ข้าง บ้าน บัด นี้ เหลือ อยู่ แต่ เท่านั้น   นอก นั้น ถึง พช
 นี้ ที่ ชน ก็ เป็น แต่ สำหรับ ถวาย พระ สงฆ์   เพราะ พระ
 สงฆ์ ยัง คง ชอบ ใจ ว่า เป็น เครื่อง   ประ คับ สำ รบ ุช
 ผู้ ใหญ่   ไม่ กระจ ก เลข จน เท่า ทุก วัน นี้   ก็ แต่
 ยัง ได้ ยิน พระ สงฆ์ รุบ หัน ว่า   ประ หลาก อยู่ วั ย
 พช นี้   แต่ ใน แล่น กิน พระ ยาท สม ิเ็จ พระ หนึ่ง เกลา
 เจ้า อยู่ วั   แต่ หา มี ผู้ ไค เขา ใจ ไล่ ตาม ไม่ ท่าน
 วั ว่า นั้น คือ พระ ญาณ สม โภชิ ที่ วั ง วั ท นาค กลาง ท่าน
 นั้น แล่น เป็น พระ รา ชา ณะ แล วั   ไม่ ถือ พช นี้ เลข

คง ติออยู่แต่กาลชั้ก ไชยกาล แต่คักค้า เสียให้สั้ก
 ผิดกันกับพระสงฆ์อนักร น้อยหนึ่ง เพื่อจะ ได้ ติอ
 พิชโยภย สมเองโดยสทวอกด้วย เมื่อมีผู้ทักถามท่าน
 ว่าทำไมไม่เข้าคณ จึงไม่ ติอพิชนีอย่างท่าน ทั้งปวง
 ที่มี ยันคา คักคัก ท่านตอบว่า พิชนี นั้น ท่านคิดไปค
 รูปว่าง เทน เป็นหน้า ยักสั้ ใดร คิดอ่านทำขึ้น เมื่อ
 ไรให้ เป็นรูปอย่างนี้ ผู้ นั้นจะ ไม่ได้ พิจารณาให้
 เลอียดเลข ทำขึ้นโดย ใจ มั่งง่าย ท่านทั้ง หลายที่
 รัย ไซ้ ก็ คัก ใจ ไซ้ ไปไม่มี สติ นึก ได้ ย่าง เลย ว่า
 รูปว่าง ไม่ คัก ไม่ เป็น มง คต เลข เอม มา ติอ ยิง หน้า
 ยิง คาคกร อัย หวั ครอช หั อย่าง ไร มิ รั้อย หน้า ว่า คาณ
 ใจ คักคก เกิด ยัน อ้น เมือง อ้น พระ สงฆ์ ทม ทา ลี ชัค
 ยัก อย่าง ไป ต่วง ๆ อย่าง คาลี ชัค พม่า ก็ เช่น ไช
 กาล ก้าน ชุก อย่าง สังกาก็ เป็น พัก ก้างาวง พัก กักรูป
 ไซ้ มน ๆ พัก จีน เป็น อ้น มาก หลาย อย่าง ทั้ง ของ เตะ
 ที่ ง้อม มา ค้าง หน้า ก็ มี ที่ ซึ่ง อยู่ ก็ มี ก็ ไม่มี เช่น
 พิชนี ของ ไทย เลย พิชนี ของ ไทย นี้ รูป ว่าง หน้า รั
 เกียร หน้า ยักสั้ นึก ผู้ ที่ ทำ ที่ ไซ้ ไม่ คักคค ย่าง เลย ว่า
 รูปว่าง ไม่ สู้ ชอบ มกล

ประกาศว่าด้วยเนื้อนิลกลาปน

มีพระบรมราชโองการ ให้ประกาศแก่ผู้
 ที่ใต้รั้วพระราชทาน แหวนนากปลอกมิดไปให้
 ทราบ ว่าแหวนนี้ทำด้วยทองผสมชื่อเนื้อนิลกล
 ลาปนผสมตามคำราของโบราณทุกซ่ง คือเข้า
 ทองนพคุณ หงสกุที่ สุกจนบริบูรณ์แท้ส่วนหนึ่ง เงิน
 ไล่ให้จนสิ้นชิ้นแลทองแดง เช่นเงินบริสุทธิ์แท้
 ส่วนหนึ่ง ทองแดงไล่ให้สิ้นสังสัทธิชุกแลชิ้น
 ที่เกี่ยวสองส่วน แล้วจึงผสมโลหสามอย่างนี้
 ให้กินกันเป็นอันเดียว เรียกว่าเนื้อนิลกลาปน
 เป็นของโบราณ กาลก่อนเมื่อเวลาแรกตั้งพุทธศาสนา
 ในเมืองมคธ เขาใช้เนื้อโลหนี้เป็นรูปเขยหนัก
 ๕๐ ถลาคือสองสลึงเพอง เรียกว่าเนื้อนิลกลาปน
 ก็คือ นิลกลาปนนี้ ก็เขาถ่วงเขยคือส่วนที่ ๕
 ของนิลกลาปนนี้ คือเนื้อเขยหนัก ๕๐ ถลาคือ
 เรียกว่าบาท ก็ด้วยบาทอันนี้แลพระพุทธรเจ้าทรง
 มุญญุตคือหินนาทานปราชิกแก่ภิกษุ แลภิกษุนั้นทั้ง
 หลาย ว่าภิกษุแลภิกษุนีซ่งลิกแลเนื้อเนื้อโลห

08/10/2566

อย่างนี้หนัก ๑๐ ถ้ำขึ้นไปก็ถึง ของอินทิตรา
 คาเท่าๆ สูงกว่าเนื้อโลหิน ซึ่งหนัก ๑๐ ถ้ำก็ถึง
 แลภิกษุนี้ เป็นปราสาท ถ้าต่ำกว่านั้นอาบัติไม่ถึงปรา
 ชิก คือถ้ำแลเนื้อโลหินเช่นนี้ หนักแต่ถ้ำหนึ่งสอง
 ถ้ำ ถ้าถึงของอินทิตรา ค่าเพียงเท่านี้ เป็นแต่อา
 บัติทุกถ้ำ ถ้าเนื้อโลหินมากกว่าสอง ถ้ำขึ้นไป
 ค่ากว่า ๑๐ ถ้ำลงมา ถ้าของอินทิตราเนื้อโลหินเท่า
 นี้ ภิกษุแลภิกษุผู้ลักเนื้อก็ ต้องอาบัติถุลลัจ
 จัย พระบัญญัติวินัยของโบราณ ยังคับด้วย
 เนื้อนิลกสาปนี้ มีในพระคำภีร์แลตำราของเก่า
 แนนอน ครั้นพระศาสนาแผ่ไปในนานาประเทศ
 ที่ไม่มีเนื้อนิลกสาปนี้ใช้ โบราณท่านจึงคิด
 ตามลัทธินี้ ว่าทองหนักหนึ่ง ๒๐ เมต เข้าเปลือก
 ราคาเท่ากับเนื้อนิลกสาปนี้หนัก ๑๐ ถ้ำ ที่เรียก
 ว่าบาท คิดค่าเนื้อทองในเนื้อนิลกสาปนี้ ๑๐ ถ้ำ
 นี้ ถ้ำหนึ่งหนัก ๔ เมต เข้าเปลือก ๑๐ ถ้ำ
 เช่น ๔๐ เมต เข้าเปลือก ก็ใน ๑๐ ถ้ำนี้ ๑ เนื้อ
 ทองแต่ ๑๐ เมต เข้าเปลือก เนื้อเงิน ๑๐ เมต
 เข้าเปลือก เนื้อทองแดง ๒๐ เมต เข้าเปลือก
 ก็เมื่อจะแยกคิดว่าทองแดงราคาเท่าใด ราคา

ทองแดงก็ จะ น้อย เมื่อมาผสมเข้ากับเงินที่หนัก
 เท่ากับทอง ส่วนหนึ่ง อีก ราคา ก็จะไม่ เท่ากับรา
 คาของนพคุณ ที่โดยทำเป็น ๑๖ หนักโดยสูง
 เป็น ๑๘ หนัก แต่ท่านคิดโดยคุณของผสมแล้ว
 ท่านตัดความว่า เนื้อนิลกลสายน์หนัก ๑๐ กล้า
 ราคา เท่ากับ ราคาของนพคุณ หนัก ๒๐ เมกเข้า
 เปลือก เมื่อคิด ๑๖ หนักก็ เป็นเงิน ๕ สลึง ก็
 เนื้อนิลกลสายน์ ๑๐ กล้านั้น ถ้าคิดแต่ ๘ หนักอย่าง
 ราคานาค ในกาลทุกวันนี้ ก็ เป็นเงิน ๕ สลึง ถูก
 ต้องกัน เนื้อนิลกลสายน์ราคา ก็ เท่ากับ ราคานาค
 ที่ใช้ซื้อขายกันโดยมาก ในกาลทุกวันนี้ แต่อาจารีย์
 ที่ไม่รู้จัก เนื้อนิลกลสายน์ แลไม่ได้คิดเทียบ
 ราคานาคที่คนซื้อขายกันอยู่ ก็มักคิดราคา
 ยาทเป็นวัตถุ อทินนาทานวัน ๆ ไปไม่ต้องกัน เนื้อ
 นิลกลสายน์ที่ เป็นแหวนพระ ราชทานมานี้ ได้มี
 พระบรมราชโองการ ให้ช่างทองชำระไล่หล่อ
 หลอมทำให้ ถูกต้อง ตามคำจริง ๆ แล้วจึงทำ
 เป็นแหวนปลอกมีกลระวง ๆ หนักวงละ สอง สลึง เพื่อง
 หนักว่าเนื้อนิลกลสายน์หนึ่ง เมื่อพระ ราชทานไปแก่
 ผู้ใดให้ผู้นั้น เก็บไว้ ๐๘๑๑๕๖๖ ฤาสรวมนี้ว่ามีไว้สำหรับ

รุกก ถึง พระ เกษ พระ คุณ เมื่อ เล็ก ไปกว่า นว ของ
 ผู้ ไ้ รัย พระ ราช ทาน ไป แล้ว จะ ไป ให้ ช่าง รวย
 รัต ให้ เชื่อง ออก ไป ควร แก่ นว ของ ทั่ว ก็ ตาม ถ้า ถ้า
 จะ เอา เป็น เครื่อง รวง เช่น วัตถุ ที่ เช่น สวัสดิ มง คล
 เมื่อ เวลา สบาย ๆ จะ ถวาย ให้ ทรง ลง อภิ มร ซึ่ง เป็น มง
 คล สำ คัญ ๆ ก็ จะ ลง พระ ราช ทาน เอา ไว้ ให้ สร. ม นว
 ทำ การ มง คล คือ โทน ทุ ก ทั ค ฒ ฤ ด้ วั ง หน้า แด
 เจิม อย่า เอา ไป สร. ม นว ที่ จะ รัย ของ สร. ม ม ไม่
 เป็น มง คล ผู้ ไ้ รัย พระ ราช ทาน แหวน เนื้อ นิล ก
 สำ ป น์ ไป สร. ม นว ให้ สร. ม ย ทรง พระ อธิ ฐาน พระ
 ราช ทาน ส่วน พระ ราช ฤ ค ฒ เป็น พระ ราช วร าสา ขอ
 ให้ ท่าน ผู้ นี้ เจริญ อยา ย วรร ฒ สุข พล ประ ฎิ ภา ฒ สุน ทร
 สร. สร. ม บ ติ ศิ วั ส วั ส วั ค พิ พ ฒ มง คล สร. พ ศ วั ค ฒ
 ที่ ภา ประ ภา ฒ เท อย

ประ กาศ มี ลคร ผลอง พระ ศรี รัตน
มหา เจดีย์ ให้ ผู้ ที่ จะ มา ดู มี เงิน เข้า ส่วน บุญ

ไปรดเกล้าไปรดกระหม่อม ให้ ประ กาศ แด่
ข้า ราช การ แล ราษฎร ที่ จะ เข้า ไป ทูล คร ที่ มี ใน
วัน แรม ๑๑ ค่ำ แรม ๑๒ ค่ำ แรม ๑๓ ค่ำ ขึ้น ให้ รู้
ว่า การ ครัง นี้ มี ลคร เป็น การ สม โภช ผลอง พระ
ศรี รัตน มหา เจดีย์ ที่ เค็ม ก่อ ราก ใน วัด พระ ศรี
รัตน สาค ทวาราม มี ใช้ เป็น การ เล่น ใคร ๆ จะ มา
ทูล คร จึง ช่วย ขุน ใน ก่อ ราก พระ มหา เจดีย์ นี้
ตาม ศรี ทักษิณา แล อ สาท คือ จง เอา เงิน ตั้งแต่ คน ละ
เพ็ช หนึ่ง ขึ้น ไป มา ทัก เทียน ที่ โรง ที่ รับ เงิน กระ
ตาม นั้น ทุก คน ก่อน จึง เข้า ไป ดู ๆ จะ ถวาย อัฐ
แผ่น อัฐ หัก ปูน ผง น้ำ อ้อย เหลว แล ทราย บ้าง
ตาม มี ตาม ได้ ช่วย ใน การ พระ มหา เจดีย์ แล้ว
จึง เข้า ไป ทูล คร ได้ พระ ราช ทาน ส่วน พระ ราช กุศล
ให้ ทุก คน ขอ ให้ ท่าน ผู้ ได้ ช่วย ใน การ พระ ราช
กุศล นี้ เป็น สุข สวัสดิ์ ทุก คน เทอญ

ใคร มา ทูล คร เปลา ไม่ ช่วย ใน การ ก่อ พระ

เจกีย์ไม่ควรเลย   ควรจะติเตียนว่า ไม่คิดถึง
 พระเดชพระคุณ   ศระหนักของ เล็กน้อย   ซึ่งโปรด
 เกล้าโปรดกระหม่อม ให้ประกาศทั้งนี้   ด้วยพระ
 ราชประสงค์จะใคร่ให้ท่านทั้งปวง   ได้ส่วนพระ
 ราชกุศล   มิใช่จะไว้ของเรื้อไร เท่าใดนักหนา

ประกาศแม่พระราชกุศล

บอกเข้าบิณฑิไกรกระเทียมมถมพิน วัตราช ประคิษฐ

ฎีกาแม่กุศลมาถึงท่านทั้งหลายทั้งปวงผู้มีศรัทธา วัตราชประคิษฐ พระอารามหลวงใหม่ ซึ่งสร้างขึ้นใต้จังหวัด สนามทหาร ตึกคั้นแก่นั้น มีพระราชประสงค์ จะถมพินชานนอกพระวิหาร พระเจดีย์ให้สูงกว่าพินดินเดิมสี่ศอกเศษ ให้งามเหมือนพระอารามในแขวงกรุงเก่า แต่ครั้งจะถมด้วยดินแลทราย กลัวจะหนักรากหนักซอกเซไป จึงต้องพระราชประสงค์ให้กระเทียมที่เป็นดินมาแต่เมืองจีน จะเอามาถมพินให้เขาราก เพราะดินใกรกระเทียมแดง ไม่ผูกไม่เข้ดอยเหมือนดินตม ใครมีใกรกระเทียมแตกไว้ อยู่ก็ตีก็อยู่ ก็ตีถ้ามีศรัทธาก็ให้เอามาทุลเกล้า ถวาย เพิ่มพระราชกุศล ถ้าจะขายก็ให้พระราชทานราคาให้ของสองอัฐ สามอัฐ การประกาศนี้เป็นบอกเข้าบิณฑิไกรกระเทียมอย่างเดียว ไม่เรียกเงินทองอะไร ถ้าหากจะมีละครรับเข้า

บิน ไท กระเทียม วัน พทช วัน พท หักขบต์ วัน สักกร
 เกือน อ้าย ชน เก้าคำ ชน ลีบ คำ ชน ลีบ เอกคำ . ผู้
 จะ มาตุ ลคร ให้หา ไท กระ เทียม มา ถ้าหา ไท กระ
 เทียม ไม่ ได้ ก็ ให้หา ไท เลก ไท น้อย ขวด ก้า ซา ฤ
 กระ ตวง แดก ๆ เลียบ ๆ บันคา ที่ เป็น ของ มา แต่
 เมือง จีน ฤา ตุ่ม เลก ๆ ที่ ไม่ แกร ร้าว เป็น เกรือง
 จะ ถม ที่ ได้ มา ส่ง แล้วย จึง จะ ให้ คุ ลคร

จะ เอา ไท กระ เทียม เรียบ เรียง ถม ที่ ซาน พระ วิ
 ทาร พระ เจดีย์ วัด ราช ประ ทิษฐ ฤา ซาน กุฎิ นั้น เพื่
 จะ ให้ เขาราก ใคร ขย่ำ คั้น ฤา ไป ว่า จะ ผั่ง เงิน ผั่ง
 ทอง เงิน ทอง ดึง มี ก็ ไม่ ผั่ง เลย จะ จ้าง คน ทำงาน
 การ วิชา อาราม รั้ว มัง บ้าน เมือง ถนน เหนทาง ฤา แจก ย้าย
 พระ ราช วงษา หวงษ์ แล ผู้ มี ความ ชอบ ที่ คุ้ม จะ ได้
 รั้ว พระ ราชทาน แล บำ เพญ พระ ราช กศล แจก ย้าย
 แก่ สมนพราหมณ์ว่า จารย์ คน ชรา พิ การ ท่วง ๆ ที่
 กว่า ไม่ ต้อง กลัว คัก เลือ เหนือ ได้ อะ ไร ไม่ ได้
 คิค ช่อน เร้น ใคร จะ เอา มา ผั่ง เลียบ ทำ ไม ขย่ำ ฤา
 ไป ผิด ๆ แล้วย คิค ขควัต ให้ ยับ เย็น เลียบ เปล่า เลย ทำ
 มุญจริง ๆ ไม่ ว่า เท็จ ไร่ ทอก ใคร ไม่ เช็ด เมื่อ เวลา
 ถม ไท กระ เทียม นี้ มา ก็ คุ้ม มอง คอย คุ เอา เดิก กง

จะ เหน้ แต่ ไท เป่ล่า ๆ ทั้ง นี้ห้ ไม่ มี เงินทอง เลย ถึง
 ทางจณ การก็ ไม่ ได้ ยึด ยิง อะไร คนที่ ทำการ ก็
 แต่ ล้วน ลุก ข้าง ไม่ ไซ่ คน หลว่ ไม่ เชื่อก ก็ สืบ
 งาม เขา เด็ด

ประ กาศ กำ หนกที่ จะเอาทอง แปะ มา^{ขึ้น}
เอา เงิน ไป แปะ ท้อง พระ คตัง

ประ กาศ แก่ ผู้ รัย พระ ราช ทาน ทอง ทศ ทอง
พิศ ทอง พัก คิงส์ ไป แทน ส่วน เงิน เขี้ยว ศึก เดก
น้อย ทุก นาย ได้ ทวาย ว่า ผู้ โภ ได้ รัย ทอง แปะ ไป
ถ้า จะ ใคร ได้ เงิน ใช้ เร็ว ๆ ก็ ให้ แลก ล้ำ กับ เงิน ของ
ผู้ อื่น ใช้ ไป พลาด ก่อน ทั้ง แปะ นี้ ไป จน สิ้น เกือน สิบ
สอง ผู้ ที่ ได้ รัย พระ ราช ทาน เขี้ยว ศึก เป็น ทอง
แปะ ไป อย่า เพื่อ มา แลก เปลี่ยน เอา เงิน คืน ขอ
ให้ รอ ไว้ จน สิ้น เกือน สิบ สอง จึง เอา มา แลก แต่ ผู้
อื่น นอก จาก ผู้ ได้ รัย พระ ราช ทาน ทอง แปะ ไป - ถึง
เป็น คน ใน เขี้ยว ศึก ก็ คน นอก เขี้ยว ศึก ลุก ต้า
วานิช ใน ประเทศ นอก ประเทศ ก็ ได้ ซ้อ ทอง แปะ
ไป แล้ว จาก ผู้ ได้ ทอง แปะ ก็ ได้ ไซ้ ของ ให้ ผู้ ได้
ทอง แปะ แล้ว รัย เอา ทอง แปะ ไป ก็ จะ เอา ทอง แปะ มา ขึ้น
เอา เงิน ไป แปะ ท้อง พระ คตัง นั้น ได้ ทุก วัน ไม่ ห้าม
ไม่ ขัด ทาง ค้า ขาย อย่า สดุง สเทือน ไป ใคร เอา
ทอง แปะ ผอ^{ขึ้น} เอา เงิน ไป แปะ ท้อง พระ คตัง เงิน ที่

เปลี่ยนทอง แปะ ก็ จะ ให้ แก่ ผู้ นี้ เป็น ของ ผู้ นี้ แต่
 จะ มา พ้อง ร้อง กัน ว่า ใช้ ฤๅ วาน . ให้ เขา ทอง แปะ มา
 แลก เงิน แล้ว ผู้ รัย วาน ขอ เงิน เสีย ไม่ ให้ ก็ ก็ ให้
 แต่ น้อย ก็ ก็ ไม่ รัย ตัก สิ้น ให้ ความ แต่ จะ ไร่ ไร่ กัน

ผู้ที่ ไร่ ขอ ทอง แปะ ไป ฤๅ ขาย ของ ไร่ ทอง แปะ ไป
 ฤๅ ผู้ ที่ ไร่ รัย พระ ราช ทาน ทอง แปะ ไป เกษ ไร่ จน
 ถึง กำหนด ทั้ง สาม พวคนั้น ถ้า เขา ทอง แปะ มา แลก
 เงิน ที่ คลัง ชาว คลัง ไม่ ให้ ก็ ก็ ให้ ไม่ เติม
 กำหนด ราคา ทศ พิศ พิศ ดึง สี่ ทั้ง ประ กาศ แล้ว ก็ ก็
 อยู่ ไร่ เพื่อ เขา ทอง แปะ ไร่ ไร่ ที่ คลัง ให้ พา ทอง แปะ
 มา ร้อง ถวาย ฎีกา เติบ จะ พระ ราช ทาน เปลี่ยน
 เงิน ให้ โดย เร็ว

ประการนี้ ถัดมาคนที่รับทองทศพิศ พัดกิมส์
 ครั้งนี้ ได้พระราชทาน ทองทศ ทองพิศ ทอง
 พัดกิมส์ ไป เป็นเบี้ยหวัด แก่ข้าราชการ เป็นอัน
 มาก ถึงก่อนนี้ ไปก็ได้ ทรง ทงทานบ้าง พระ
 ราชทานบ้าง ถ้าผู้ที่ได้รับพระราชทานทองแปไป เอา
 ไปขอซื้อของที่ดี แลกเงินนั้นก็ ใช้หนี้ก็ดี ข
 ขายให้ จึงเปลี่ยนเงินให้ จึงรับ แทนหนี้โดยสะดวก
 เด็ดอย่างจริงจังเลย ลูกค้าวานิชๆ ผู้ใด ๆ ขาย
 ของได้ทองแปไว้ ถ้าลูกนี้มา ใช้หนี้ให้ เป็นทอง
 แป ถ้าได้ซื้อทองแปไว้ ถ้าต้องการเงินให้มา
 ชนเอาเงินแก่ชาวพระ คลังมหาสมบัติ ที่คอยรับ
 อยู่ที่ศาลาริมประตู ข้างพระที่นั่ง สุทไทยย์ สวรรีย์
 ข้างเหนือทุกวัน ไม่ขัดขวางอะไรให้เสีย
 ประโยชน์ แต่ทองแปนั้น ถัดไป เาะ ไปตัดเสียแล้ว
 ไม่รับใช้ให้

สำนักหอสมุด

ท้าวพระ ราชทาน กำกับทองแป้ พักกิ่งส์

ทองแป้ จำพวกนี้ เป็นทอง เนื้อ แปรต เสกสอง คือ
ทอง ไบย ช้ออันเสง มีน้ำหนักเพองหน่งกับวิ
ต่างค้หน่ง คือหนักกว่าเงินเพองซน ไบ้เท่า
ส่วนที่ ยี่สิบของเพอง ๆ ๆ ถ้าถ้ำหนักเรียกอย่างเงิน
ก็ควรจะว่าเพองหน่งกับกิงหน แปะ เช่นนี้ รา
คาสิบแปดหนัก เป็นราคาแป้ละ สิบ สลึง ที่ เรียก
ว่าค่า สิบเงิน แปะ เช่นนี้ ผู้ใดได้ ไป เมื่อต้องการ
ทอง แล้วจะ ขยทำรูปพรรณก็ ได้ ไม่เสียเปรียบนัก
เพราะ สิบแปดหนักนั้น ก็ โกลั ราคาทอง อย่างสูง
อยู่ แล้ว แต่ ถ้ำว่าเมื่อ ไม่ชอบใจก็ ให้ เขาทองแป้นั้น
มา เปลี่ยน เขา เงิน สิบ สลึง ที่ เจ้าพนักงาน พระ
คลังมหา สมบัติ ซึ่ง ไป คอย รับหมาย ใช้ แทนเงิน
อยู่ตามเคยนั้น ก็จะ ได้ เงิน ไปทันที ไม่มี ชัก
ขวาง ไม่ ควรจะ เกือบเลยง แปะหน่ง ราคา สิบ สลึง
สองแป้ ราคาห้าบาท สิบแป้ ราคาสิบบาท แปะแป้
ราคาห้าตำลึง สิบหกแป้ ราคา เป็น ซ้ง เงินคือ สิบ
ตำลึง ไทย สาม สิบสองแป้ เป็น ราคา ซ้ง ไทย
หน่ง ย้ง ยน ถ้า เขาทองแป้ ครานี้ มา ซนที่ พระ
คลังมหา สมบัติเท่าใดก็ จะ คิคเงินให้ราคาแป้ละ สิบ สลึง

ประ กาศ ว่า ทั่วย ประ ภู สัจ ษรณ วัค ษณ แส น

มี พระ บรม ราช โอง การ ใน พระ บาท สม เเก้
 พระ จอม เกล่า เจ้า อยู่ หัว คำ รัศ สัจ ให้ ประ กาศ พระ
 ราช ทาน พระ ราช กุศ ล แก่ ราช ภูว ชาว ทรง เเก้ ให้
 ทราบ ว่า พระ มหา สด ุပ္ เจ กิ ย วัค ษณ แส น เป็น ของ
 สูง ใหญ่ อยู่ ไกล พระ ราช วัจ จันทร เกษ ม เป็น ที่ ประ
 ทัษ พระ มหา สด ุပ္ เจ กิ ย นั้น ข้า รุท ษุค ไซม มา นาน
 ทอก พระ เนตร เหนือ ๆ ทรง วัค ษณ พระ เนตร แด
 ทรง เสียบ ตาย ของ ใหญ่ ของ เเก้ จึง มี พระ บรม ราช
 โอง การ คำ รัศ สัจ พระ ษร ราช สง คราม จ้าง ลก
 จ้าง ประ ภู สัจ ษรณ วัค ษณ ให้ ใหม่ ให้ เชื้อ ใหญ่ กว่า
 เเก้ มัน คง ดจรร ลี ไซ ไป ให้ ภาย หน้า แด ให้ ประ ภู สัจ
 ษรณ พระ วัค ษณ หลวง สำ หรับ พระ เจ กิ ย แด กำ แพง
 ล้อม แด ชุค คุ ล้อม ถม กิน ให้ ตอน ทั่วย คำ จ้าง เท่ว
 ไท จะ ทรง ขริว าคา เป็น พระ พุท ษ บุ ชา ภาย หลัง มี กรม
 การ ทรง เเก้ กราย ทล พระ กรุณา ว่า พระ มหา สด ุပ္
 เจ กิ ย พระ อร คุ ณ คุ ก คุ ลี ทัษ มี ประ ภู สัจ ษรณ เห็น เป็น
 วัค ษณ แส น สว่าง ขาง คราว มี ผู้ รั ึ เห็น หลาย คน ราช ภูว

ที่ วิเหณี-เหต อัครรรณ นน นย ถิต มาก อยู่ ใต้ ทรง สติข
 ติงน งาม มี พระ บรม ราช โองการ คำ ว่า ถ้า
 ราษฎร นย ถิต พระ มหาสอุป เจกัย วัค ขน แส น มาก ก็
 ทรง พระ โสมน คยิ น ตี ก้วย ไป รท พระ ราช ทาน ชอง
 โอ ภาศ แก่ ราษฎร ให้ ทำ บุญ เป็น พระ พุทท ุชชา ช่วย
 ใน การ พระ ราช กุศล ประ ฎี สย ขรณ พระ มหาสอุป
 เจกัย พระ วิหาร ทลวง แล ศาสา คำ แพง แก้ว ทััง
 ปวง ใน วัค ขน แส น นี้ ตาม แต่ ศรัทธา อู สาท เกิด
 ใน วัน อัง การ เกื้อน อ้าย ขน สาม คำ แล วัน พุท
 เกื้อน อ้าย ขน ส คำ บั ผล สย ทศ กน จะ เสค จ พระ
 ราช คำ เนิน มา เริ่ม การ ก่อ เป็น กุณ แล จะ ไป รท
 ให้ มี ละ คร ข้าง ใน เล่น เรื่อง พระ เมาราย น์ ปราช นนท
 ยักษณ เรื่อง พิราพ ใน เวลา เชน วัน ที่ หนึ่ง กอน แล
 เล่น เรื่อง พระ อุน รุท ใน วัน ที่ สอง เพื่อ จะ ให้ ราษฎร
 ประ ชุม ถิน ณ พระ ราช วัง จันทร เกษม อนุ โมทนา
 พีระ ราช กุศล นี้ แล ให้ ราษฎร ที่ มี ศรัทธา อู สาท
 ขริ ภาศ ช่วย ใน การ พระ ราช กุศล นี้ คณะ อัฐ หึง
 สอง อัฐ ขน ไป จน เพง สลึง ขา ท คำ ลึง ขน ไป ตาม ใต้
 ตาม มี เดก การ นี้ ไม่ กณ ที่ ยิง คยิ ขยู ซา อะ ไร ทอก
 ชึ่ง ให้ ประ ภาศ ทััง นี้ เพื่อ จะ ให้ ราษฎร ได้ มี ความ ยิน

ก็ได้รับ ส่วน พระ ราช กุศล   เข็ม เงิน ที่ ร่าย ฎี จะ
 เข้า ด้ว ย ให้ มา คิด เห็น ที่ โรง ตะ กร   พระ ราช วั ง
 จันทร เกษม   ฅวัน อัง คาร เกื้อ น อ้าย ขน สาม คำ
 แล วัน พุศ ม เกื้อ น อ้าย ขน ส คำ พร้อ ม กัน   จะ ไป ร ก
 ให้ พระ ย าร าช สง คราม แม่ กอง แล ผู้ กัก ษ รั วั   ง่าย
 ใน การ วั ท ขน แส น   เมื่อ พระ มหา ส ต ุ ป เจ กั ย แล พระ
 อาราม นั น เสร้ จ แล วั   ท่าน ทัง ปวง ที่ ด้ ด้   เข้า เงิน ช่ว ย
 ก็ จะ ด้ ด้ เหน   ด้ น มั ค ุ การ อยู่ เหน อ ง ๆ   จะ ด้ ด้ เจริญ กุ
 ศล ส ม ข ติ เป น เหน อ ง นิต ย ์ ไป

    ประกาศ นั น ด้ ด้ ด้ ไทย   จัน มอญ ดาว ท นั น ด้ ด้
 พระ พท ุ ศา ศ น า   ไม้ ว่า อะ ไร ด้ ด้ แชน แล ฝ รัง ท ุ น ด้ ด้
 ศา ศ น า อื่น   คน ด้ ด้ ศา ศ น า อื่น อ ย ่า ทัว ไร ะ เยา ะ เข้ ย อ ย ่า
 ลั ง มา ทัง ข หวง ว่า อะ ไร ไป เล ย

สำนักหอสมุด

ประกาศว่า ด้วย เครื่อง ร่อง หน้าฝนอย่างยุโรป

ท่านทั้ง บัณฑิต ทรงทราบ เล็ด ว่า เมื่อ เดือน อ้าย
 ปีเมเสง นพ ศก เซอ รอ เบ็คส จอม เบิก กง สล อิง กฤษ
 คน ใหม่ สม เต็จ พระ นาง กวิน วิก ตอ เรียบ พระ เจ้า
 กรุง ลอน ทอน ตั้ง ให้ เข้า มา กำ กับ ลก ค้า ฝ้าย อิง
 กฤษ อย ใน กรุง เทพ ๑ ใน เดือน กง สล คน หนึ่ง นาม หนึ่ง กวิน
 วิก ตอ เรียบ พระ เจ้า กรุง ลอน ทอน ให้ มอ ย ให้ คม
 พระ ราช สาส์น แล เครื่อง มง กล ราช ขรรณาการ เข้า
 มา ทล เกลา ๑ แด พระ บำ ที่ สม เต็จ พระ จอม เกลา
 เจ้า อย หัว ด้วย ใน เครื่อง ราช ขรรณาการ จำ พวก
 หนึ่ง เครื่อง ร่อง หน้า ฝน วิก ประ มา ณ ฐึ ว่า หน้า ฝน ตก
 ลง จะ มาก น้อย เท่า ไท จะ รั ใ้ ไ้ โดย เลอ ย ักกว่า เครื่อง
 มือ ที่ ัก แง ไร ใช้ มา แด่ ก่อ ม คือนว อย่าง อิง กฤษ
 นว หนึ่ง แ่ง ฝ่อ น บรณ ใ้ เหน ใ้ ถึง รั ย สั ว น เครื่อง
 มือ น ัก มาก แด ว่า คน ที่ ร่อง หน้า ฝน แด่ ก่อน สัน
 ตาน ไพร อยา ย คาย เลว หนัก รั ัก แด่ จะ หง เข้า ต้ม
 แแก คำ หน้า ปรัก กิน เข้า แล วั เกย จ คราน ท์ จะ ล้าง มือ
 แล ทา ฝ้า เซค มือ เอม มือ เซค หัว ด้วย เอง ไม้ รั ัก

คุดูแลใช้ของดี ๆ เลย โกลนัททนมแต่ความรู้
 เลือดยก เพราะฉนั้นก่อนนี้ไปด้วยเครื่องมือนั้นหา
 ไร ความเพนแม่ไม่ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า
 เจ้าอยู่หัว ก็ยังไม่ได้ทรงพิจารณาถึงเหตุทวาย
 โดยฉนั้น ฟังได้ทรงตั้งแต่วันจันทร์ เดือนหก แรมหก
 ค่ำ มาได้ ความเพนแม่ฉนั้นแล้ว แต่ครั้งนี้จะไปรค
 ให้ลงพิมพ์หนังสือข่าวบอกมาโดยกำหนดนี้ อย่าง
 อิงถอยตามเครื่องมือ คนไทยทั้งปวงเคยถึงเหตุ
 ทั่วไทย อย่างไทย ก็จะไม่เข้าใจจึงทรงกำหนด
 เพนขนาดนี้ อย่างไทย คือ เจดเมคเข้าเปลือก
 ตะแคงเป็นหนึ่ง แต่จะแบ่งเป็นสี่กระเชียบ ภา
 แยกกระเชียบอย่างนี้ ไทยนั้นอย่าหนัก ฝนตกน้อย
 ไม่ได้ถึงกระเชียบก็ไม่มีจำนวนจกชาญไว้ เสีย
 เสสไปทุกเวลาฝนตก อย่างเก่าจึงได้แบ่งหนึ่ง
 เป็นสี่กระเชียบเรียกว่าทสางค์ ถึงกระนั้นก็ต่าง
 เวลาฝนตกน้อยกว่าทสางค์ ก็ยังว่าไม่ได้หน้า
 เครื่องมือที่มาจากเมืองอังกฤษใหม่นี้ แบ่งหนึ่ง
 ไปได้ถึง ๑๐๐ ส่วน เรียกว่าสทสางค์ สิบสทสางค์ จึง
 เป็นทสางค์ สิบทสางค์ จึงเป็นนิ้วให้รู้ดังนี้เดิศจำข้อไว้
 ให้แม่เทศน

ประกาศว่า ด้วยวิธี คณิต อธิ กมาศ

อธิ กมาศ นั้น ใน ๑๙ ปี มี ๗ ครั้ง จำไว้ให้มัน อย่า
 หลงไหลว่า ๓ ปี มี หก ครั้ง ถัดตามธรรมเนียม
 เมือง ปี มี อธิ กมาศ เกือบแปดเป็นสองหน ครั้ง ระยะเวลา
 ยาวเท่านี้ จำชื่อ องค์ กษัตริย์ ไว้ให้มัน ในชั่วอายุ
 คนที่เรา รู้จัก เป็น ขุน ญา ตายาย ของ เรามา คือ
 ให้นับแต่ ขุน ตรี ศก จุล ศัก ราช ๑๑๙๓ มาจนถึง ปี
 มเส่ง เอก ศก จุล ศัก ราช ๑๑๑๑ เป็น ๑๙ ปี ระยะ หนึ่ง
 แต่ ปี มี เมีย โท ศก จุล ศัก ราช ๑๑๑๒ มาจนถึง ปี ชวต
 สัมภู ธิ ศก จุล ศัก ราช ๑๑๓๐ เป็น ๑๙ ปี อีก ระยะ หนึ่ง
 เป็น ๒ ครั้ง แต่ ปี ผล เอก ศก จุล ศัก ราช ๑๑๓๑ มา
 จนถึง ปี แผล ศก จุล ศัก ราช ๑๑๔๙ เป็น ๑๙ ปี อีก ระยะ
 หนึ่ง เป็น ๓ ครั้ง แต่ ปี ออก สัมภู ธิ ศก จุล ศัก ราช ๑๑๕๐
 มาจนถึง ปี ขาน อัฐ ศก จุล ศัก ราช ๑๑๖๘ เป็น ๑๙ ปี อีก
 ระยะ หนึ่ง เป็น ๔ ครั้ง แต่ ปี เจา แผล ศก จุล ศัก ราช ๑๑๖๙
 มา จนถึง ปี ภา สย ติ ศก จุล ศัก ราช ๑๑๘๗ เป็น ๑๙
 ปี ระยะ หนึ่ง เป็น ๕ ครั้ง แต่ ปี จอ อัฐ ศก จุล ศัก ราช
 ๑๑๘๘ มา จนถึง ปี มี ริง ผล ศก จุล ศัก ราช ๑๒๐๖ เป็น

๑๙ บัณฑิตพระยะหนึ่ง เปนที่ ๖ ตั้งแต่ บัณฑิตพระยะปลัดศักดิ์
 จุลศักดิ์ราช ๑๒๐๗ มา จนถึง บัณฑิตพระยะจตุรศักดิ์ราช
 ๑๒๙๕ เปน ๑๙ บัณฑิตพระยะหนึ่ง เปนที่ ๗ ตั้งแต่ บัณฑิตพระยะ
 จตุรศักดิ์ราช ๑๒๒๖ ไป จนถึง บัณฑิตพระยะเจ้าจัตวา ศก
 จุลศักดิ์ราช ๑๒๔๕ เปน ๑๙ บัณฑิตพระยะหนึ่ง เปนที่ ๘
 ตั้งแต่ บัณฑิตพระยะแม่เบญจศักดิ์ จุลศักดิ์ราช ๑๒๔๕ ไป จนถึง
 บัณฑิตพระยะจตุรศักดิ์ จุลศักดิ์ราช ๑๒๖๓ เปน ๑๙ บัณฑิตพระยะ
 หนึ่ง เปนที่ ๙ ตั้งแต่ บัณฑิตพระยะจัตวา ศก จุลศักดิ์ราช ๑๒๖๔
 ไป จนถึง บัณฑิตพระยะวอกโทศก จุลศักดิ์ราช ๑๒๘๒ เปน ๑๙ บั
 ษิตพระยะหนึ่ง เปนที่ ๑๐ ตั้งแต่ บัณฑิตพระยะรกาตรี ศก จุลศักดิ์ราช
 ๑๒๘๓ ไป จนถึง บัณฑิตพระยะเอกศก จุลศักดิ์ราช ๑๓๐๑ เปน
 ๑๙ บัณฑิตพระยะหนึ่ง เปนที่ สิบเอก

ใน ระยะ ๆ เหล่านี้ให้นับแต่ บัณฑิตพระยะขึ้นถึง
 บัณฑิตพระยะ สิบหก ที่ เก้า ที่ สิบเอก อย่างว่า ที่ สิบสอง
 ที่ สิบสี่ ที่ สิบเจ็ด ที่ สิบเก้า เปน บัณฑิตพระยะมาศทุก
 ระยะเหมือนกัน ถ้าจะจำให้สั้น ๆ ให้เล่าไว้ว่า
 ๓๑, ๓๒, ๓๓๒, เปน บัณฑิตพระยะมาศ ๗ คนแล แต่เมื่อ
 คิดอย่างนี้ เปน การ ขยาย นักษัตริศคุณ พระจันทร์
 วันเพ็ญ มักคลาไคลไปหลาย ๆ เดือน ถ้าจะคิด
 ให้ถูก นักษัตริศคุณ ตาม บัณฑิตพระยะมาศ ตกต้อง ให้ รู้ว่า

ขี้ปลา ยระยะ ก้อน ขี้ตัน ยระยะ ที่ ออก ซอ มู นั้น คง
 แต่ ขี้ จอ โท ศก จล สัก ราช ๑๐๘๒ นั้น ลง มา ขี้
 ปลา ยระยะ ที่ ออก ซอ แล้ว ทั้ง ปวง คือ ขี้ มเสะ เขก ศก
 ขี้ ชวค สัม ถทศ ศก ขี้ มแมน พศก ขี้ ขาน อัง จุศก ขี้ ภา
 สปัต ศก ขี้ มโรง ฉศก ขี้ กน เบญจ ศก ขี้ มเมียบ ัจฉว ศก
 ขี้ ฉลุ ตวี ศก ขี้ วอก โท ศก ขี้ เจาะ เขก ศก ขี้ เหล่า นั้น
 เก็บ แยก แปะ ทศ ศก . เป็น เก็บ นอก อีก มาก แต่ ตร
 ท ที่ เก็บ ขี้ แต่ เก็บ ๘ หน้า เก็บ นั้น ไป ๓๓ เก็บ ตก
 สก เพียง เก็บ ๕ คง ซอ เต็ม เก็บ ที่ ๓๔ ซึ่ง เรียก
 ว่า เก็บ ๖ นั้น เป็น เก็บ นอก อีก คือ เป็น เหมือน เก็บ ๕
 เก็บ นอก อีก ยก เสีย ไม่ ขี้ ขี้ แต่ เก็บ ที่ เป็น
 หน้า เก็บ เก็บ นั้น ไม่ ขี้ ขี้ แต่ หน้า เก็บ นั้น ไป ๓๓
 เก็บ ตก สก เก็บ ๑๒ เก็บ ที่ ๓๔ เป็น เก็บ นอก อีก เป็น
 เหมือน เก็บ ๑๒ สอง หน เก็บ นั้น ยก เสีย ไม่ ขี้ ขี้
 แต่ หน้า เก็บ นั้น ไป ๓๒ เก็บ อีก ตก เก็บ ๘ ขี้ มา
 สก เก็บ ๘ ทศ ศก นั้น เป็น เก็บ นอก อีก คง ท
 ตาม ขี้ สก ยระยะ แล ๗ ถ้า จะ เล่า ให้ สั้น ๆ ก็ ให้
 เล่า ว่า ๓๓, ๓๓, ๓๒, ๓๓, ๓๒, ๓๓, ๓๒,
 เป็น ยระยะ อย่าง นี้ แล ให้ เล่า ซอ เก็บ ๘ สอง หน ๕
 สอง หน ๒ สอง หน ๑๐ สอง หน ๗ สอง หน ๓ สอง หน ๑๒

สองหม ในลัทธิ ๘ สองหมอีก คิดไปอย่างนี้ อย่าง
 หลงอย่าลืมแล้ว ใช้ไปได้ นานถึง ๘๐๐ ปี แต่ประจวบ
 ๘๐๐ ปี เพราะ ๘๐๐ ปี ๑๖๐๐ ปี ๒๔๐๐ ปี จะ
 ค้อระแก้ว รยะ เลียบใหม่ แต่อย่าให้ว่า เลยเกินอว
 ยไป เพราะ ๘๐๐ ปี คลาค ๑๐ วัน ๑๖๐๐ ปี คลาค ๒๐
 วัน ๒๔๐๐ ปี คลาค ๓๐ วันแต่ไม่ตรงแท้ ต้องตรวจ
 ให้แน่ จึง แก้วได้ ฤาจะให้ว่าแต่สิ้น คือว่าถึง ๘๐๐
 ปีแล้ว ให้ เขารยะที่ ควรจะเป็น ๓๓, ๓๓, ๓๒, นี่
 เขาแต่เป็น ๓๓, ๓๒, ซ้ำเข้า แล้วถึง ๓๓, ๓๓, ๓๒,
 ไปใหม่ ถ้าได้ แก้วใน ๘๐๐ ปี เสศเสมอไปได้ ทุกคราว
 อย่างนี้ เป็นดี ถ้างมงาม อยู่ จน ถึง ๑๖๐๐ ปี จะ
 ต้อง แก้ว เช่น สอง ซ้ำ ใกล้เคียง ๆ กัน ถ้างมงาม อยู่ จน ถึง
 ๒๔๐๐ ปี มาศ เกณฑ์ เกิน ขึ้น ถึง เกือบหนึ่ง ๒.๑๐ นั้น
 ถ้าจะ แก้ว ใน ปี ที่ ไม่มี อธิกมาศ ก็ วาง อธิ กมาศ ลอย
 ลง เกือบหนึ่ง จน อธิ กมาศ สอง ปีติดกันก็ได้ ฤา
 ทำอย่างนั้นจะเป็นที่ ตกใจ ว่า สิดไป แก้ว ใน ปี
 ที่ สอง เช่นว่า ก่อน เป็น สาม ซ้ำก็ได้ ฤา ใน ลัทธิ
 ละ เขียคนี่ ต้อง เลื่อน ๓๓, ๓๒, เข้าให้ ต้อง ซอบ ด้วย
 นักยัตร์ ฤกษวันเพญ ถ้า เหนจะ คลาค ไป ก็ ให้ แก้ว
 ตาม ควร ๘/๑๓๖๖ นำ หลัง ให้ ต้องกัน หนึ่ง ปี ใด เว้น ปี

เก็บไว้ มีอธิกมาศอีก ขึ้นนี้ วิสาขบูชา ครึ่งเดือน ๖ ปี
 ไท เว้นสอง ปี แล้ว จึงมีอธิกมาศ.. ขึ้นนี้ วิสาขบูชา
 ออกกลาง เดือน ๗ ว่าด้วยลักษณะอธิกมาศนี้ เพื่อจะ
 ให้รู้ง่าย ๆ ด้วยกันทั้งตามธรรมเนียมแลการเลียบค
 เพื่อจะให้ถูกนักยศรฤกษ์ แลประการหนึ่ง ในปีที่
 มีอธิกมาศตกในรศฝน คือเดือน ๑๐ สองหน
 แลเดือน ๑๒ สองหนนี้ ตำราโบราณฉบับหนึ่งท่าน
 ว่าไว้ว่าจะยกเอาอธิกมาศที่ควรจะวางขึ้นนำต่อ
 นั้นไปมาวางเสียในขึ้นนี้ ถึงวันเพ็ญเดือน ๘ พระ
 จันทรเพ็ญอยู่ในฤกษ์บรรพาสาธ อตราสาธ วันแรมค่ำ
 หนึ่ง ลวรเป็นวันเข้าพรรษาได้ อยู่ที่เอาเดือนนั้น
 ให้เป็นเดือน ๘ ปฐมาสาธ เอาเดือน ๘ เป็นทศ
 ยวิสาขจึงฤกษ์วันเพ็ญเป็นสามวัน แรมค่ำหนึ่ง
 ค่อนั้นมา พระสงฆ์ก็เข้าพรรษาได้ เป็นชู้ฉิมพรร
 ษา ถ้าได้เข้าชู้ฉิมพรรษาในขึ้นนี้ พวกนี้
 พวกนี้ก็จะได้จิรกาล ในเดือนที่เป็นปลายรศ
 ฝนมีที่สุกในวันเพ็ญที่มี พระจันทร์เสวยฤกษ์กติก
 ขึ้นนี้ พระสงฆ์เข้าชู้ฉิมพรรษา ในวันแรมค่ำหนึ่ง
 เดือน ๘ ก็ควรแต่จะไม่ได้จิรกาล เพราะออก
 พรรษาแล้ว ๐8/4/2566 ถึงเดือนที่สุกรศ ฝน อธิกมาศ

เช่นนี้ เรียก ใน คำ รา ว่า อากมีญญาชีกมาศ เรียก
 ใน บาฬี ว่า วัส สุก ทัม นัง มิ ใน วัส สิก สาสฎีกา สิกขา
 ยท วิภังค์ แล วัส ุป นายิก ชันธ์ แต่ พวก ชาว วัท ไม่ รั
 จิก อะ ไร ข้าง ทาง พระ อาทิตย พระ จันทร ก็ รั
 งาม ถือ เขา คำ ว่า วัส สุก ทัม นัง แผล ว่า อชิ กมาศ
 สามีญญากร ทุก วัน จึง ไม่ ไ้ ถือ ไ้ ทำ ถึง จะ ประ
 กาศ ให้ ทำ กั ญจะ ไม่ มี ไ้ ไร เชื้อ ถึง พระ สงฆ์ พวก
 ขรรณ มยติ กา แลวง เขา ว่า จะ ทำ ให้ ถู ก สาคณา แล
 ก็ ยิง มงาย ออ ไม่ ไ้ ไร จะ เจ็บ ห ฟัง ไม่ สึง เกศ สึง
 กา ที่ วัจ ญ นน เรือง น หิง บาฬี แล คำ รา มี ร่ว ม กั น
 เมอ ตวิ ทรอง โทษ เลอ ยศ แล วั ควร จะ เหน วัจ ญ กั ว ย
 ไ้ คำ ว่า วัส สุก ทัม นัง นัน จะ มา แผล ว่า อชิ กมาศ
 สามีญ ไม่ ถู ก เลย วัจ ญ ๆ ไม่ ส ม ก บั ความ ที่ ว่า ใน
 บาฬี วัส สิก สาสฎีกา สิกขา ยท วิภังค์ แล นิ ทาน หึง
 ใน วัส ุป นายิก ชันธ์ นัน เลย พิ เคะ ราะ หตุ ความ ุ ให้
 เชน แต้ ญ์ เติค

ถึง คำ รา อาก มีญญา ชีกมาศ นัน ก็ มี ไซ่ เชน
 คำ รา ภาษา ไทย ใหม่ ๆ ที่ แต้ กั นี เชน คน ภา ภาษา
 สึง สก ฤ ฏ ของ ไย ราณ แต้ ทั ใ้ เติชว ขอ ทาน ผู้ เชน นั ก
 ปราช แต้ 8/10/2566 ไม่ เชน แต้ ผู้ แต้ ไ้ ภา มิ ศ วัจ สึง คุ ุ ให้ วั

แลศีกพิหารณาให้เข้าใจความเกิด

อภิมาศนี้ เปน ของ สำ หรั ย ยี่ สำ หรั ย เกื่อ น ประ
 จำ โลก ย มา นวน ก่อ น พทท กาล ถ้า จะ ไม่ มี แล้ว หนี ย
 ยี่ เกื่อ น รท ก็ จะ เกลื่อ น กลาก ไป หมก แต่ วัส สุก ฏ ทั
 เปน ของ มี ชั น ใน พทท กาล ด้วย พระ ราช ตำ วิ ทั
 สม เก็ จ พระ เจ้า พิม พิ สาร เจ้า มคธ ราชู คึก ทรวง ประ
 กาศ ให้ อนุ โลม แก่ พระ วิ หนี ย บัญ ญา ทั เพื่อ เปน ประ
 โยชน แก่ พระ สงฆ์ จะ ให้ ใ ก้ จี วร ตาก สม ครร แก่
 พระ พุ ทธ บัญ ญา ทั ใน จี วร กาล แล วัส สูป ภา ย ึ ก กาล
 ไม่ เปน ของ ตาม ทาง พระ อา ทิศ ย พระ จันทร แท้ ผู้
 กถำ ว คัจ หนี เหน ความ เปน แน่ แล้ว ผู้ อำน อย่าง ว่า
 ผู้ กถำ ว เล็ ย จริ ต เลย คุ บยา พื่ คุ บยา ภา เติ ก่อ อย่าง เชอ
 คำ คหะ มงาย หนี กถำ รว อภิมาศ อย่าง อื่น ๆ ก็
 มี มาก แต่ เปน การ ไม่ ใ ก้ ใ ช้ จะ ว่า ไป ก็ ไม่ ค้อง การ
 ว่า แต่ เพียง เทำ ท ว่า หนี ก็ เหน ว่า ภา ก อยู่ แล้ว ทั
 จะ สั ง เกต ล่วง ภา คลย หลั ง ไป ไ ต่ นาน เมื่อ ค้อง การ
 ขำ ง หยา ย สำ หรั ย ขำ น สำ หรั ย เมื่อง จะ เร็ บ ช่อ เกื่อ น
 ก็ ให้ เชา ต กณ ทั ว่า ๓๓, ๓๓, ๓๒, ๓๓, ๓๒, ๓๓,
 ๓๒, คื่อ บ ทั ๓ ทั ๖ ทั ๙ ทั ๑๑ ทั ๑๔
 ทั ๑๗ ทั ๑๘ ๐/25 ภา ม ระ ยะ ฤ ถ้า จำ ระ ยะ ไม่ ไ ก

สิบ ไสยว่า ขี้ใหม่มี อธิกมาศ ๓๓ ไม่มี อธิกมาศ ให้ตั้ง
 จุลศักราช ขี้ใหม่ลง... เขา ๘ ลงเต็ม เขา ๑๘ ทหาร
 ใต้ เสศสูญ กิติ ๓ กิติ ๖ กิติ ๙ กิติ ๑๑ กิติ
 ๑๔ กิติ ๑๗ กิติ เสศ ๖ อย่าง กิติทั้งสูญ เปน ๗ อย่าง
 นี้ มีใน ขี้โค ขี้ใหม่ เปน ขี้มี อธิกมาศ เปน แยก สอง คน
 เสศ นอก นี้ เปน ขี้ปรกติ ถ้าจะ รั โดย ละ เอียด เพื่อ
 จะ ให้ ถูก นัก ษัตริ ฤ กษ ก็ ให้ ดู เขา ลัก ษณ ที่ ให้ นับ ว่า
 ๓๓, ๓๓, ๓๒, ๓๓, ๓๒, ๓๓, ๓๒, นั้น เกิด ถ้า จำ ระยะ
 ไม่ได้ ว่า จะ นับ มา แต่ ไหน ก็ ให้ ตั้ง จุล ศั กรา ช ขี้
 ใหม่ ลง เขา แยก ลง เขา ๘ ทหาร ถ้า ใต้ เสศ สูญ นับ ขึ้น
 ตั้ง แต่ เดือน ๘ ขี้ นี้ ไป ถ้า เสศ ไม่ สูญ ก็ นับ ขี้ ดอย
 หลัว แต่ ขี้ นี้ เข้า ไป หา ขี้ ที่ มี เสศ สูญ แล้ว นับ แต่
 หน้า เดือน ๘ ขึ้น ขี้ นี้ ไป ๓๔ เดือน เขา เดือน ๓๔
 เปน อธิกมาศ แล้ว นับ แต่ หน้า เดือน นั้น ไป อีก ๓๔ เดือน
 ผลสม เปน ๖๘ เดือน แต่ แรก นับ เดือน ที่ หกสิบแปด
 เปน อธิกมาศ แล้ว นับ แต่ หน้า เดือน นั้น ไป อีก ๓๓
 เดือน เปน ๑๐๑ เดือน เดือน ที่ ๑๐๑ เปน อธิกมาศ
 แล้ว นับ แต่ หน้า เดือน นั้น ไป อีก ๓๔ เดือน รวม แต่ แรก
 นับ มา เปน ๑๓๕ เดือน เดือน ที่ ๑๓๕ เปน อธิกมาศ
 แล้ว นับ ต่อ ไป อีก ๓๓ เดือน รวม เปน ๑๖๘ เดือน

เดือนที่ ๑๖๘ เป็นอธิกมาส แล้วนับต่อไปอีก ๓๔
 เดือน เป็น ๒๐๒ เดือน นับแต่ต้นมา เดือนที่ ๒๐๒ เป็นอ
 ธิกมาส แล้วนับต่อไปอีก ๓๓ เดือน เป็น ๒๓๕ เดือน
 เดือนที่ ๒๓๕ ก็ เป็นอธิกมาสว่า อย่างนี้ ก็ เหมือนกัน
 ที่ว่าก่อน เดือนท้ายระ ะ ษั เป็น เดือน ๘ สองหน
 ต่อไปเป็นเดือน ๕ สองหน ต่อไปเป็นเดือน ๖ สอง
 หน ต่อไปเป็นเดือน ๑๐ สองหน ต่อไปเป็นเดือน ๗
 สองหน ต่อไปเป็นเดือน ๓ สองหน ต่อไปเป็นเดือน
 ๑๒ สองหน ต่อไปก็กลับเป็นเดือน ๘ สองหนอีก
 เมื่อ นับอย่างนี้ ก็ ให้ เล่าว่า ๓๕, ๓๕, ๓๓, ๓๔
 ๓๓, ๓๕, ๓๓, นับอย่างนี้ มาก ไปกว่าก่อน เพราะ
 นับเอาเดือน อธิกมาส เข้า ด้วย ฟัง รู้ว่า ใน ระ ะ ษั ๑๘
 ๖ เป็น ๒๓๕ เดือนทุกเมื่อ ก็เป็นเดือนอธิกมาส
 ๗ เดือน เดือนสำหรับ ปี ๆ ละ ๑๒ ใน ๑๘ ปี เป็น
 ๒๒๘ ผสมกับอธิกมาส ๗ เดือน เป็น ๒๓๕ คณงม ๆ
 เพอน ๆ ว่าสามปี จึงมีอธิกมาสเสมอไป เมื่อถึง
 ปีมีอธิกมาสมาเร็ว ใน ปีที่ ๒ ก็ตาม อะระ ะ คัชหา
 ไป ไม่ใคร่จะ เชื่อเช่นทั้งนี้ ก็เพราะไม่จำนำจำหลัง
 แลเป็นเพราะงมงาย วิชานี้ ใคร ๆ เขารู้มีอยู่ถม
 ไป ไม่เรียกให้รู้แล้วมีหน้าซ้ำไม่เชื่อด้วยฤ

พระ คำกร เชื้อ ไม่ ไ้ฎา เมื่อมี อยู่ ชัด เย่าง นั ก
จะ ขอ ตอช ตาม ความ คืด เหนว่า อรรช ฎดา จารย
นั้น ท่าน ก็ เปน ชาว วัคมี ไซ้ ชาว บัณ แต่ ท่าน คี
ฎว่า ชาว วัคทุก วัน ใน บัณ เมือง เรา คัวย แ่ง ภา
ษามคช ไ้ คล่อ พด ถก คัอง ลักษณ บังคช แล หมัน
หมัก ฎกถึ แ่ง ใน ภาษา ที่ ร่ว ม กัย ขา พืล็ก ว่า พระ
สงฆ์ ใน บัณ เมือง เรา ใหลาย ลีบ เท่า การ นั้น เปน
วิชา ของ ท่าน แท แต่ ใน การ คำนวร คติ พระ อา
ทิกตย คติ พระ จันทร เปน คัน ษณ ฎคิ ษึ เดือน คัน วัน
ที่ ถก แท นั้น ไม่ เปน วิชา ของ ท่าน เหน ท่าน จะ ไม่
เข้า ใจ ว่า ถึง วิชา คำนวร ทาง พระ อา ทิกตย พระ จันทร
ษึ เดือน คัน วัน แล้วย ท่าน เหน ก็ จะ จม จะ ไหล เหมือน
พระ สงฆ์ ใน บัณ เรา เมือง เรอ แล คฤหัฐ แ่ง วัค
งมอเย เช่น คน เมือง เรา นี้ เอง จำ ไม่ ไ้ฎ ก็ สำ คัญ
ว่า จำ ไ้ฎ จึง ว่า ลง ไร่ ผิด ๆ เมื่อ จะ เอา คำ นั้น
มา เชิด ชู ก็ เชิด ชู เสี้ย เปลว่า ไซ้ อะ ไร ไม่ ไ้ฎ
อย่าง หนึ่ง คำ ราวว่า ไร่ อิก ว่า เดือน ไร ไม่ มี
อา ทิกตย ยก ขั้ ษ ราษี เปน วัน คัย สอง หน ใน ราษี เทียว
เดือน นั้น ไทร เรียกว่า ปา ยะ มาศ เปน เดือน ไร่ ย ไม่
มี ฤกษ เดือน ปา ยะ มาศ นั้น คี เดือน อธิก มาศ เมื่อ

08/10/2566

ว่าอย่างนี้ ก็ถูกอยู่ไม่ผิด แต่ว่าไม่ให้ใช้แล้ว
 อย่างว่ามากไปเลย ระยะก็ไม่เสมซี เมื่อเป็นอย่าง
 นั้น อธิกมาศในกาลบัดนี้ คงจะตกแต่ในเดือน ๕
 เดือน ๕ เดือน ๖ เดือน ๗ เดือน ๘ เดือน ๙
 เดือน ๑๐ เพราะพระอาทิตย์โคจรเข้า ราศีหนึ่งถึง
 ๓๑ วัน ๓๒ วัน ตั้งแต่เดือน ๑๑ ไปจนเดือน ๓
 นั้น พระอาทิตย์โคจรเร็วแต่เดือนละ ๓๐ วัน แล
 ๒๙ วัน วันอาทิตย์ยกพร้อมก็ถึงเดือนกันทุกราศี จะ
 มีคัมภ์สองหน ในราศีเดียวกันไม่ได้

กล่าวด้วยลักษณะอธิกมาศนี้ ก็ วิสาขบูชา
 ก็ดี ถ้าวันพระเลื่อนตามลักษณะปักชัศนาก็ดี
 ให้ผู้อ่านรู้ว่าผู้ตกกับคนที่พอใจจะถืออะไร ๆ ให้
 ถูกไม่ยังคัมภ์มีบูชาใครให้ถือ ผิดกรรมเนียมบ้าน
 เมืองต่อกว่าด้วยธรรมเนียมบ้านธรรมเนียมเมือง แล้ว
 ก็อ่านแต่ข้างต้นเกิดการวิเสศอีกอย่างหนึ่ง ตาม
 ธรรมเนียมบ้านเมืองก็เคยมี คือ นางบูโหรเขา
 เห็นว่าวันเข้าพรรษา ก็ดียังไม่เต็มเป็น ๑๕ ฤๅ
 ฟังเต็มหน้าที้อ่อน ถ้าฤๅกษวันเข้าพรรษาไม่ถึง ๒๐
 แล้ว เขามักเพิ่มเดือนเจกเป็นเดือนถ้วน เรียกอธิก
 วาร ๆ ^{๐๘} ^{๐/๒๕๖๑} นี้ มีในระยะ ๕ ปี ๖ ปี ฤๅถ่วงมา ถึง ๗

ขึงมี^๕คู่^๕ไป^๕อีก ๓ ข^๕เขาก^๕ก็^๕วาง^๕การ^๕ท^๕ไทร^๕ทำ^๕น^๕นี้^๕ก็
 พาล^๕จะ^๕วุ่น^๕ๆ^๕อยู่^๕ค^๕ใน^๕สม^๕ค^๕ป^๕น^๕น^๕ย^๕ย^๕เก^๕า^๕ๆ^๕อ^๕ธิ^๕ก^๕ว^๕าร^๕
 ต^๕ิ^๕ก^๕น^๕๒^๕ข^๕ี้^๕ก็^๕มี^๕เป^๕น^๕ท^๕ง^๕นี้^๕ก็^๕เพ^๕ร^๕า^๕ะ^๕ท^๕ด^๕ง^๕ไ^๕ท^๕ล^๕ไม่^๕ว^๕าง^๕
 อ^๕ธิ^๕ก^๕ว^๕าร^๕มา^๕แ^๕ค^๕่^๕ห^๕ล^๕ง^๕ทำ^๕ให้^๕เล^๕อ^๕น^๕เข^๕อ^๕น^๕ไว้^๕ไม่^๕เ^๕า^๕ใจ^๕
 ใ^๕ส^๕เ^๕น^๕เล^๕อะ^๕เข้า^๕มา^๕ด^๕ัง^๕ส^๕อง^๕ว^๕ัน^๕ด^๕ัง^๕ไ^๕ท^๕ร^๕ท^๕ุ^๕ก^๕ว^๕ัน^๕ก็^๕ไม่^๕
 ไ^๕ค^๕ร^๕จะ^๕แ^๕น^๕เป^๕น^๕แ^๕ค^๕่^๕ค^๕ุ^๕สม^๕ค^๕ุ^๕อ^๕า^๕ท^๕ิ^๕ค^๕ย^๕สม^๕ค^๕ุ^๕จ^๕ัน^๕ท^๕ร^๕
 ล^๕ย^๕ก^๕ัน^๕เป^๕น^๕เพ^๕ีย^๕น^๕แ^๕ล^๕ว^๕ำ^๕เป^๕น^๕ก^๕ุ^๕ย^๕แ^๕ล^๕ต^๕ิ^๕ด^๕ี^๕เป^๕น^๕แ^๕ค^๕่^๕
 ค^๕ว^๕า^๕ม^๕ป^๕ล^๕าย^๕ไม่^๕มี^๕ล^๕ก^๕ิ^๕ย^๕ณ^๕ซ^๕ึง^๕เป^๕น^๕พ^๕ิน^๕สม^๕ค^๕ุ^๕น^๕ี้^๕แ^๕ปร^๕
 ปร^๕ว^๕น^๕ส^๕ัน^๕ๆ^๕ย^๕าว^๕ๆ^๕เพ^๕ร^๕า^๕ะ^๕อ^๕ุ^๕พ^๕ระ^๕จ^๕ัน^๕ท^๕ค^๕อ^๕จ^๕ร^๕ไป^๕ท^๕ุ^๕ก^๕ร^๕
 ษ^๕ี^๕ก็^๕ทำ^๕ให้^๕พ^๕ระ^๕จ^๕ัน^๕ท^๕ร^๕เท^๕ิน^๕เร^๕ว^๕เท^๕ิน^๕ซ^๕้ำ^๕ห^๕า^๕เส^๕ม^๕อ^๕ไม่^๕
 ไ^๕น^๕เ^๕น^๕เ^๕ก^๕ิ^๕น^๕พ^๕ระ^๕บ^๕า^๕ท^๕ส^๕ม^๕เท^๕็^๕จ^๕พ^๕ระ^๕จ^๕อ^๕ม^๕เก^๕ล^๕้า^๕เข้า^๕อยู่^๕ห^๕ัว^๕ใ^๕้^๕
 มี^๕อ^๕ธิ^๕ก^๕ว^๕าร^๕เท^๕็^๕น^๕๗^๕เป^๕น^๕เท^๕็^๕น^๕ถ^๕ัว^๕น^๕เม^๕ือ^๕บ^๕ี^๕ข^๕า^๕น^๕ค^๕ค^๕ก^๕
 ศ^๕ั^๕ก^๕ร^๕า^๕ช^๕ ๑๒๑๖ คร^๕ั^๕ง^๕ห^๕น^๕ึง^๕แ^๕ล^๕ว^๕มา^๕มี^๕ใ^๕บ^๕ี^๕ว^๕อ^๕ก^๕ท^๕อ^๕ค^๕ก^๕
 ศ^๕ั^๕ก^๕ร^๕า^๕ช^๕ ๑๒๒๒ คร^๕ั^๕ง^๕ห^๕น^๕ึง^๕แ^๕ล^๕ว^๕มี^๕มา^๕เม^๕ือ^๕บ^๕ี^๕ค^๕ล^๕ส^๕ั^๕ป^๕ค^๕ค^๕ก^๕
 ศ^๕ั^๕ก^๕ร^๕า^๕ช^๕ ๑๒๒๗ คร^๕ั^๕ง^๕ห^๕น^๕ึง^๕แ^๕ล^๕ท^๕่^๕ข^๕ไป^๕ซ^๕ำ^๕ง^๕นำ^๕ไ^๕ท^๕ร^๕ว^๕่า^๕จะ^๕
 มี^๕ใ^๕บ^๕ี^๕ม^๕แ^๕ม^๕ต^๕ริ^๕ศ^๕ก^๕ ศ^๕ั^๕ก^๕ร^๕ว^๕ช^๕ ๑๒๓๓ อ^๕ิ^๕ก^๕คร^๕ั^๕ง^๕ห^๕น^๕ึง^๕แ^๕ล^๕ว^๕
 จะ^๕ไป^๕มี^๕ใ^๕บ^๕ี^๕ช^๕ว^๕ค^๕อ^๕ฐ^๕ศ^๕ก^๕ ศ^๕ั^๕ก^๕ร^๕า^๕ช^๕ ๑๒๓๘ อ^๕ิ^๕ก^๕คร^๕ั^๕ง^๕ห^๕น^๕ึง^๕
 จะ^๕พ^๕ุ^๕ค^๕ด^๕ัง^๕อ^๕ธิ^๕ก^๕ว^๕าร^๕เซ^๕น^๕น^๕ค^๕น^๕แ^๕ก^๕ๆ^๕ที่^๕ใ^๕้^๕เท^๕็^๕เก^๕ิ^๕ต^๕ก^๕ย^๕อ^๕ธิ^๕
 ก^๕ว^๕าร^๕๘^๕คร^๕ั^๕ง^๕๑๐^๕คร^๕ั^๕ง^๕๑๑^๕คร^๕ั^๕ง^๕๑๒^๕คร^๕ั^๕ง^๕แ^๕ล^๕ว^๕
 ก็^๕มี^๕จ^๕ำ^๕ไม่^๕ใ^๕้^๕มี^๕ค^๕ร^๕ว^๕ว^๕ไ^๕ร^๕ก็^๕มี^๕ก^๕บ^๕่น^๕ว^๕่า^๕เท^๕็^๕น^๕๗^๕เป^๕น

เกิดคนขาด จะ เป็น เกิดคน ถ้วน อย่าง ไ้ ไ้ ไม่ เคย
 ภัย เคย เชน แล ชื่น ๆ ไป เป็น ทั้ง นี้ ก็ เพราะ ไม่ สังกศ
 สังกศ แต่ การ อธิ กวาว ไทร ทนาย นี้ ก็ ที่ การ วาง
 อธิ กมาศ เช่น ว่า มา แต่ หลัง นี้ นี้ ก็ ที่ จะ ตก กัน ตก เมือง
 ทุก บ้าน ก็ ทา ไม่ เมือง ที่ ถี อล ทิ อื่น ถี อล ศาสนา อื่น อย่าง
 แยก อย่าง ฝรั่ง ยก เลียบ เด็ด เพราะ เขา ถี อล ศาสนา
 อย่าง อื่น อรรม เนียม ไซ้ ไซ้ เกิด คน วัน คั้น ก็ จำ จะ มี ต่าง
 หาก ก็ ที่ ถี อล พระ พทท ศาสนา เดียว กัน พระ สงฆ์ ก
 ไป มา ดึง กัน ร่วม อาศน ชุม นม ใน สังกศ กรม แล
 การ นิมนต์ คิว ย กับ การ ถี อล วัน พระ ๘ คำ วัน พระ ๑๕
 คำ แล เข้า พรรษา ออก พรรษา ใน เมือง ต่าง ๆ เหล่า
 นี้ คือ เมือง เขมร เมือง ลาว เมือง มอญ เมือง พม่า
 เมือง ลัง กา ลาง ที่ ก็ ถี อล กัน ลาง ที่ ก็ เลื่อน วัน นี้ ก็ ไป
 เหมือน กับ แยก เจ้า เซน แล แยก สทนต์ คือ ทิว พม่า
 เข้า รัต แยก เรียกว่า แยก ไน เมือง นี้ กับ แยก จริ งู ๆ
 ไน เมือง อารบิ เมือง ตรเก เมือง ปาว สี่ ถี อล วัน คั้น
 ลาง ที่ ก็ ถี อล กัน ลาง ที่ ก็ ไม่ ถี อล กัน แยก เมือง นี้ ก็
 งม เตม ที่ ไม่มี วิสา เปน คำ มุด ที่ จะ วิ ได้ ถี อล คั้น
 วัน เปน แต่ เจ็บ ห พัง ช้าง ไทย วัน ไ้ ไทย ว่า ชน คำ
 หลิง ถี อล สอ คำ นว นี้ ไป เปน วัน คำ หลิง ของ

๑. ๒. ๓. ๔. ๕. ๖. ๗. ๘. ๙. ๑๐. ๑๑. ๑๒. ๑๓. ๑๔. ๑๕. ๑๖. ๑๗. ๑๘. ๑๙. ๒๐. ๒๑. ๒๒. ๒๓. ๒๔. ๒๕. ๒๖. ๒๗. ๒๘. ๒๙. ๓๐. ๓๑. ๓๒. ๓๓. ๓๔. ๓๕. ๓๖. ๓๗. ๓๘. ๓๙. ๔๐. ๔๑. ๔๒. ๔๓. ๔๔. ๔๕. ๔๖. ๔๗. ๔๘. ๔๙. ๕๐. ๕๑. ๕๒. ๕๓. ๕๔. ๕๕. ๕๖. ๕๗. ๕๘. ๕๙. ๖๐. ๖๑. ๖๒. ๖๓. ๖๔. ๖๕. ๖๖. ๖๗. ๖๘. ๖๙. ๗๐. ๗๑. ๗๒. ๗๓. ๗๔. ๗๕. ๗๖. ๗๗. ๗๘. ๗๙. ๘๐. ๘๑. ๘๒. ๘๓. ๘๔. ๘๕. ๘๖. ๘๗. ๘๘. ๘๙. ๙๐. ๙๑. ๙๒. ๙๓. ๙๔. ๙๕. ๙๖. ๙๗. ๙๘. ๙๙. ๑๐๐.

คิวทุกเมื่อ ไม่มีหลักหลายในวิชาข้างเขตกเลข
 เหมือนอย่างที่เมืองเขมรเคยเห็น ก็ใช้วัน
 เลื่อนกับวันในกรุงเทพ ๆ อยู่แต่ขลุ่ยตีคอก
 มา หาไว้วางอชิกวารไม่ วันในกรุงเทพ
 เป็น ๗ คำก็ว่า ๘ คำวันอื่น ๆ ก็เลื่อนไปวันหนึ่ง
 หกเมืองทั้งปวงที่มีพระพุทธรูปสาสนา ถัดวันคืน
 ต่างก็ตรงกัน ต่างก็เอียงกันดังนี้ ผู้ที่จะประ
 ฏิบัติพระพุทธรูปสาสนา จำคิด แลฟังพระธรรมให้
 ถัดวันอโยสถ ๆ เป็นพระสงฆ์จะถือกำหนดต่าง ๆ
 ที่มีในวินัย ถือว่าสถิตสาฎิกาศรีเขตร แล
 ว่าสถิตสาฎิกาศรีเขตร แลวันเข้าบุรีพรหม
 ยี่เจ็ดมพรรษา แลอจเจกจิ๋วเขตร แลวันมหาขวาร
 ๑๖. ๑๗. ๑๘. ๑๙. ๒๐. ๒๑. ๒๒. ๒๓. ๒๔. ๒๕. ๒๖. ๒๗. ๒๘. ๒๙. ๓๐. ๓๑. ๓๒. ๓๓. ๓๔. ๓๕. ๓๖. ๓๗. ๓๘. ๓๙. ๔๐. ๔๑. ๔๒. ๔๓. ๔๔. ๔๕. ๔๖. ๔๗. ๔๘. ๔๙. ๕๐. ๕๑. ๕๒. ๕๓. ๕๔. ๕๕. ๕๖. ๕๗. ๕๘. ๕๙. ๖๐. ๖๑. ๖๒. ๖๓. ๖๔. ๖๕. ๖๖. ๖๗. ๖๘. ๖๙. ๗๐. ๗๑. ๗๒. ๗๓. ๗๔. ๗๕. ๗๖. ๗๗. ๗๘. ๗๙. ๘๐. ๘๑. ๘๒. ๘๓. ๘๔. ๘๕. ๘๖. ๘๗. ๘๘. ๘๙. ๙๐. ๙๑. ๙๒. ๙๓. ๙๔. ๙๕. ๙๖. ๙๗. ๙๘. ๙๙. ๑๐๐.

๑. ๒. ๓. ๔. ๕. ๖. ๗. ๘. ๙. ๑๐. ๑๑. ๑๒. ๑๓. ๑๔. ๑๕. ๑๖. ๑๗. ๑๘. ๑๙. ๒๐. ๒๑. ๒๒. ๒๓. ๒๔. ๒๕. ๒๖. ๒๗. ๒๘. ๒๙. ๓๐. ๓๑. ๓๒. ๓๓. ๓๔. ๓๕. ๓๖. ๓๗. ๓๘. ๓๙. ๔๐. ๔๑. ๔๒. ๔๓. ๔๔. ๔๕. ๔๖. ๔๗. ๔๘. ๔๙. ๕๐. ๕๑. ๕๒. ๕๓. ๕๔. ๕๕. ๕๖. ๕๗. ๕๘. ๕๙. ๖๐. ๖๑. ๖๒. ๖๓. ๖๔. ๖๕. ๖๖. ๖๗. ๖๘. ๖๙. ๗๐. ๗๑. ๗๒. ๗๓. ๗๔. ๗๕. ๗๖. ๗๗. ๗๘. ๗๙. ๘๐. ๘๑. ๘๒. ๘๓. ๘๔. ๘๕. ๘๖. ๘๗. ๘๘. ๘๙. ๙๐. ๙๑. ๙๒. ๙๓. ๙๔. ๙๕. ๙๖. ๙๗. ๙๘. ๙๙. ๑๐๐.

ถูกต้อง จะถือวันคืนอย่างเมืองไหน จึงจะเป็นบุญ
 เป็นกุศลมาก แลจะไม่เป็นอาบัติ เพราะคลาดกำ
 หนดไป ๆ ไม่ได้กำหนดนั้น ๆ ถ้ามีผู้ถามอย่างนี้
 ก็เห็นจะมีผู้คอยห้าม ๆ ย่าง ๆ ละเอียดยอดกัน
 มาหาห้าม ย่าง ก็ที่คอยห้าม ๆ นั้นก็จะคอย
 ว่าอยู่เมืองไหนก็ควรถือตามเมืองนั้น จะมีก็ตาม

พระลูกก็ตาม เหมือนกับเขาทั้งหลายมา ๆ ด้วย
 กัน แล้วเป็นที ที่จะตอบ ละ เกียกของกัน ม่อหัน มา
 คำขยาย นั้น ก็ จะ ว่า เพราะ มี พระ ขา พิ ใน วิส สย
 นย ยิน ชัย ช ว่า ให้ ประ พก ติ ตาม พระ เจ้า แผ่น ดิน
 ใน หลวง ขา ค หมาย ให้ ทำ อย่าง ไร ก็ ต้อง ทำ อย่าง นั้น
 ให้ ดิ อย่าง ไร ก็ ต้อง ดิ อย่าง นั้น ซึ่ง ว่า อย่าง นั้น
 ก็ คือ ว่า ตาม ใจ คน ที่ จะ ไม่ ชัด เพื่อบ้านเมือง เกียว
 กัน แล จะ ไม่ ชัด อ้า หา ผู้ มี บัณ ฑา คัก กค คำ ที่ ว่า อย่าง
 นี้ คือ จะ จก หมาย วิธ ี คน ใน ที่ ทศ โท โณ น ะ ขา ค หมาย
 แล สล มา ศ วิธ ี คน ใน กรม ขรรหม ขว ี คน ต่าง ๆ ตาม
 กฎ หมาย นั้น ก็ คื ตาม พระ ราช ก้า ทน วิธ ี จือ ม้า
 พระ พิ พัฒ สัต ษา แล วิธ ี ตร กว ี สร กราน ์ สร ท
 เป็น การ เล่น นั ก ษั ทร กุ ข แล วิธ ี วิ เสศ ก้า ษ ม ต พระ
 ราช พิ ชี มง ศล ภา ด ะ ะ มง ศล การ ต่าง ๆ ก็ คื ตาม
 ขรรหม เนียม บ้าน เมือง ไม่ เกียว ข้อง ด้วย การ พระ พท ช
 สาค ษา นั้น ควร แท้ แล วั แต่ การ ท มา เกียว ข้อง
 แก่ การ พระ พท ช สาค ษา จะ ต้อง สับ ษา ที่ แท้ ที่ ริง
 ริง จะ ได้ แล คำ ที่ อ้า ง ว่า พระ พท ช เจ้า อนุ ญา ต
 ให้ ทำ ตาม พระ เจ้า แผ่น ดิน นั้น คือ ผู้ ที่ จะ ว่า อย่าง
 นั้น ไป ลอย เขา ขา พิ ที่ ว่า ด้วย วิส ส กั ฒ ก ิง ว่า ก้อน

นั้นมาว่า ฤๅอย่างหนึ่งก็ เพราะเขา คำ อรรสู กถา
 ที่ว่า วิสรมคามสิม๑ ซึ่ง เปน ข้อง ไม่มี ในบาฬี นั้น
 มาพูดมาก ไป อย่าให้ ว่า มาก ไป เลย จะ ขอ ว่า เขา
 แต่ ความ ประสงค์ จำ โลก ย บัญญัติ ทก ย้าน ทก เมือง
 ซึ่ง ข้อ สืบ กัน มา ว่า ยี่ ว่า รก ว่า เค็ชณ ว่า กัณษณ
 ว่า ชัณษณ แล ว่า กั คำ ๆ ทั้ง ปวง จึง ใคร ไม่ ได้ ซึ่ง
 ใคร ไม่ ได้ ยัง คับ พระ อา ทิตย พระ จันทร ทวง ดวง
 โคจร ใน จักร รา ลี ถึง ที่ นั้น ๆ ทิศ นั้น ๆ ก็ เห็น ค้วย
 อากา รต่าง ๆ ใน นก ยัศ ตรี กฤษ นั้น ๆ เปน คดี ดี ใน ชัณษ
 ณะ ๕
 นน ชน เอะ รก ร้อน รก หนาว รก ฝน เวียน ไป ครบ
 สาม แล้วยัง เปน ยี่ เมื่อ พระ จันทร ทวง เคม อยู่ กั ย
 กฤติ กา ฤา โร หิน นี้ คือ กฤษ ๒ แก่นา คี ฤา ๓ ช่อน น
 ที่ จึง เข้า รก หนาว เมื่อ พระ จันทร ทวง เคม อยู่ กั ย
 ทาว กฤษ ยุร พค ฤา อคร มค ฤา คือ กฤษ ๑๑ กฤษ
 ๑๒ กั ฤา ๑๓ จึง เข้า รก ร้อน เมื่อ พระ จันทร ทวง
 เคม อยู่ กั ย ทาว ยุร พาสา ธิ อคร วาสา ธิ คือ กฤษ ๒๐
 ฤา ๒๑ จึง เข้า รก ฝน ต่อ รก ประ จวบ กัน จึง จะ ว่า
 เปน ยี่ ได้ แต่ ตาม ธรรมเนียม ที่ ใช้ ใน คัน สาค น
 เขา รหมัน ตร กู เปน คัน วิส สานะ รก เปน ปลาย เพราะ
 รก หนาว สม มต ๑๖ เปน เข้า รก ร้อน สม มต ว่า เปน

X

กลางวัน รก ฝน เวลาที่ คน จะ พัก จะ หยด สิ้น มค ว่า
 เป็นกลางคืน เพราะ คนนี้ ขรรณ เข็ม นัย อ้าย น้ สาม
 สี่ จึง ตั้ง คน หน้า เกษณ ๑๒ เป็น ขรรณ เข็ม มา
 ก็ อธิก มาค มี แทรก ทั้ง ๓ รก ทำให้ รก หนึ่ง เป็น ๕
 เกษณ ไป ลง ครัง ลง คราว ก็ เพราะ นำ หนต พระ จันทร
 เพญ ไม่ ถึง ฤกษ ที่ เป็น ที่ เปลี่ยน รก ตั้ง ว่า จึง ค้อง
 มี อธิก มาค รก จะ มา ออก กัน เขา เปล่า ๆ ไม่ แล คน
 นก ยักร ฤกษ ใน ท้อง ฟ้า จะ ว่า เป็น ถก ไม่ ใค ถ้า พระ
 จันทร เพญ ไม่ ถึง ฤกษ อาสาธ แล้ว ถึง เจ้า แผ่นดิน
 จะ มา ยัง คับ ให้ พระ สงฆ์ เข้า พรรษา แต่ เกษณ ๖
 ก็ ก็ เกษณ ๗ ก็ ก็ ก็ ไม่ เป็น พรรษา ใค นั้น ไค ถึง
 X ว่า การ ละ เอียด ลง ไป ใน วัน คับ วัน เพญ แล วัน แปก
 คำ ทก เกษณ ก็ เหมือน กัน เมื่อ มี ใ้ วัน คับ แท้ เพญ
 แท้ แล มี ใ้ วันที่ ๘ หน้า คับ แท้ เพญ แท้ ถึง
 เจ้า แผ่นดิน จะ มา ยัง คับ ให้ เป็น วัน พระ ให้ เป็น วัน
 อุโบสถ ก็ ไม่ เป็น เหมือน กัน ตาม พระ พุทธ สาค ณา
 เพราะ บัญญัติ ใน พระ พุทธ สาค ณา เขา จาก ทสี่ ฤ
 ยักร สี่ ที่ เป็น คับ แท้ เพญ แท้ แล วันที่ ๘ หน้า
 คับ แท้ เพญ แท้ นั้น ไป เป็น วัน พระ เป็น วัน อุโบสถ
 ถ้า จะ ทำ ตาม สาค ณา แล้ว ก็ ค้อง อธิ สาค ณา อย่าง เก็ชว

08/10/2566

พระจันทร์ที่เพนียดลับนั้น เป็นผู้ซึ่งวันพระแก่คน
ทั้งปวง

ก็ถว้จะตั้งเกดว่าพระจันทร์เพนียดลับ
เมื่อไร พระจันทร์เพนียดลับตั้งเกดง่าย คือวัน
ไหนพระจันทร์ดวงกลมแท้ ไม่ร่อยนาร่อยหลังวัน
นั้นเป็นวันเพนียดลับ แต่เมื่อพิเคราะห์เข้าโดยละเอียด
เวลาที่ จะเห็นพระจันทร์เต็มดวง อยู่นั้นเห็นอยู่
๑๒ ชั่วโมง คือก่อนเวลาเพนียดลับ ๖ ชั่วโมง แลที่
หลังเวลาเพนียดลับ ๖ ชั่วโมง การคคิแลพระจันทร์
แดงกับพระอาทิตย์ เช่นมัทยมนเสมอ ไปสมมิต
ว่าเท่ากัน

ประกาศว่าด้วย ทำเงินแดง

ด้วยมีพระบรมราชโองการมาพระยาศรีสุริยราชเจ้า
 ทรงเห็นว่า การที่เห็นแก่เงินแดงที่หม่อมเจ้า
 ทำหน้าที่สืบพิมพ์ประกาศกับอาณาประชาราษฎร์ ใน
 กรณนอกกรณหัวเมืองปากใต้ฝ่ายเหนือ ให้รู้ทั่ว
 กันว่า คนที่ทำเงินแดงปลอมใช้สอยรคนปนกับ
 เงินดี ในพระราชกำหนดกฎหมายเก่าให้ลง
 พระราชอาญา ๖๐ ปีแล้วให้ตัดมือเสียอย่าให้กุม
 ค้อนคีมได้ แล้วจำใส่คุกไว้จนตาย ภายหลัง
 มาโปรดให้ยกโทษตัดมือเสียให้ลงพระราชอาญา ๖๐
 ปีแล้วจำใส่คุกไว้ ๘ ปีข้าง ๑๐ ปีข้าง เห็นว่า
 เชือกหลายแล้ว ก็โปรดให้พ้นโทษมาทำราชการอยู่
 ในกรมช่างเงิน สืบต่อมาคนทำเงินแดงปลอม
 ใช้สอยมีมากขึ้น ราษฎรที่ทูลเงินไม่ขึ้นก็ตัด
 ขาดทรงพระราชดำริเห็นว่าคนที่ทำเงิน
 แดงนี้ มิโทษมากตั้งใจจะฉ้อคนทั้งที่พระ
 ราชอาณาเขตร ฉ้อทั้งพระฉ้อทั้งคฤหีฐฉ้อทั้งวัดฉ้อ
 ทั้งบ้าน วิถีโดยที่ที่ประจำนี้จำเพาะมีแต่เจ้าพนักงาน

งานแต่ง เคี้ยว เหมือนกับ ในหลวง เสนอ นาย ประ
 ก็นำ เงิน สูง ข้า แลหนักเบา กับ คน ทั้งหลาย ทวี
 พระราชอาณาเขต อ้ายพวก เหล่านี้ ทำเงิน แดง
 ปลอม เงิน ก็ ทำตรา ที่ ปลอม ตรา หลวง มี โทษ เช่น
 มหันตโทษ จึงโปรด ให้ คัด มือ เสียบ เพียง ข้อ แล้ว
 จำไว้ ณ คณทนาย ตาม พระราชกำหนด เก่า แต่ คน
 ที่ เป็น ลูก มือ นั้น ให้ คัด นิ้ว เสียบ คน ที่ รับ เขา เงิน
 แดง ไป ใช้ นั้น ให้ เขา ไป เป็น ตะ พุ่น หนุ่ ข้าง คน ที่
 ทำ เงิน แดง คน ที่ ใช้ เงิน แดง ใน กรุง เพชร มหานคร
 ทุกวัน นี้ ก็ เขา ขาง กว่า แต่ ก่อน สืบ ได้ ความ ว่า
 ยังมี อยู่ บ้าง เล็ก น้อย ไป เทียบ ลอ ปลัก ทำ ต ม บ้าน แดง
 แล หัว เมือง ทรง พระ มหา กรุณา อาณา ประ ชา
 ราช ไร เวศ พระ ราช ทาน โองาคว่า ถ้า ผู้ใด ทำ เงิน
 แดง ก็ คัด ใช้ เงิน แดง ก็ คัด เป็น ผู้ สำนัก ให้ ทำ เงิน แดง
 ก็ คัด ให้ มา สุกะ โทษ ทวี ต่อ พระ ราช รong เมือง พระ
 เทพ ผล เจ้า กรม กอง กระเวร พระ ศรี ไกร ลาศ เจ้า
 กรม ข้าง เงิน เครื่อง มือ ของ ทวี มี อยู่ เท่า ไร ให้
 เขา มา สุกะ เสียบ ให้ สิ้น ถ้า อยู่ ที่ แขวง เมือง ไท ก็
 ให้ ไป สุกะ โทษ ทวี ต่อ เจ้า เมือง กรม การ เมือง นั้น แต่
 ให้ เจ้า เมือง กรม การ ร่อง ออก ลง มา คยา ให้ นิ่ง

ความไว้จนล่วงเวลา ถ้ายังไม่ มีผู้ฟ้องร้องซัก
 ทอดถึง ก่อนวัน ลุกะโทษ ก็ จะไปรุดให้ ยกโทษเสีย
 ทำหนังสือ ทานชนไว้ แล้ว ให้ มีนาย ประกันตัว
 ไว้ เป็นช่าง คีทอง บ คีทอง แดง แลอื่น ๆ ถ้า ลุกะ
 โทษว่า ใต้ เป็น ลูกมือ คนนี้ ๆ ใต้รับเอา เงิน แกร
 ของ คนนี้ ๆ ไป ใช้ ใต้ เป็นที่ สำนัก ให้ คนนี้ ๆ
 ทำ เงิน แกร กระจาการ ใต้ ตัวผู้ ทำ เงิน แกร มา
 ชำ ระ เป็น สัจ จะไปรุด พระ ราช ทานรางวัล ให้ กับ
 ผู้ มา ลุกะโทษ ตาม สม ควร แล้ว จะไปรุด ยกโทษ
 ผู้ นี้ เสีย ไม่ ได้ ต้อง เข้มย น ตี จอง จำ แล เสีย เงิน ทอง
 ถ้า ไม่ มา ลุกะโทษ มี ผู้ มา ฟ้อง ร้อง ซัก ทอด ถึง ก่อน
 ก็ จะ เอา ตัว ผู้ นี้ เป็น โทษ ตาม พระ ราช กำหนด ไปรุด
 เกลา ไปรุด หม่อม ให้ คี พิมพ์ ประ กาศ มา ให้ ท้าย
 ทั้ง ปวง เชื้อ แท้ เทศณู ประ กาศ มา ฅวัน อัง คาร แรม
 คำ ทนง เกื้อน อ้าย บั เาะ สปี ตศก

ยระ กาศเทือน สติ คำว่า ใ้

คำว่า ใ้ ใช้ในคำกรายทูลได้ แต่ของ ไม่
 มีตัว คือ ใ้ความ ใ้โทษ เอาใจใ้ ใ้ใจ
 รักษ์ใคร่ ใ้จริต แลอื่น ๆ ใ้ขอมีตัวไม่ได้หมด
 อย่าง ใ้บวทรต้อง ว่าภักขาทร ฤาเจ้านายก็ ว่าทรง
 ขาทร ใ้เลื่อใ้ถึง เกง ก็ ว่าห่ม เลื่อ หุ่น ถึง เกง
 ฤาทรง พระ สนิษ เพลา แล ผลของ พระ องค์ ใ้หมวก
 ว่าสวมหมวกแลทรงพระหามาธา ใ้คุมว่า ชักคุมใ้
 กำไลใ้ เกี่ยวว่าสวมกำไลสวมเกี่ยว ใ้ขึ้นว่า
 ปักขึ้น ใ้สร้อย ใ้จ้ว่าผูกสร้อยผูกจ้ ใ้โซ่
 ใ้ตรวน ใ้ชื่อ ใ้คา . ว่าจำโซ่ จำตรวน จำ
 ชื่อ จำคา ใ้คุณ ว่าจำคุณขึ้นคุณส่ง คุณชิง คุณ
 เข้าคุณ ใ้ตรง ใ้ทิม ว่าซ้ตรง ซ้ทิม ใ้
 เล้า ว่าซ้เล้า ใ้กรง ว่าซ้กรง ฤาไว้ในกรง
 ใ้หม้อใ้ไหใ้ขวด ว่ากรอกหม้อกรอกไหกรอก
 ขวด ใ้เรือ ว่าขึ้นทุกเรือ ใ้คลัง ว่าขึ้นคลัง
 ส่งคลังเข้าคลัง ฤาเก็บไว้ในคลัง ใ้คืบใ้คู้
 ใ้ดง

081012566

ถ้าพูดถึงกิริยาที่ว่าเข้าหีบ เข้าตู้เข้าถ้ำ ใส่งู
 ใส่งูว่าชั้นสูง ชั้นฉาง ถ้าเป็นสัน ค้ำถ้ำว่า
 ชั้นทุกกำชั้น ชั้นทุกสำเภาะ ถ้าเป็นของถ้ำว่าเอา
 ไว้ในกำชั้น ในสำเภาะ ใส่งูข้าง ใส่งูเกวียน ใส่งูต่าง
 ถ้ามามาก ก็ว่า ชั้นทุกข้าง ชั้นทุกเกวียนชั้น ทุกต่าง
 ถ้าน้อย ก็ว่า ชั้นข้าง ชั้นเกวียน ชั้นต่าง ฤๅไป
 บนข้างบนเกวียนบนต่าง ใส่งูกะ บง ตะกร้าตะแกรง
 ก็ว่าไว้ในกระ บง ตะกร้าตะแกรง ใส่งูคนแจ ใส่งูกลอน
 ว่า ล้นคนแจ ชักกลอน ตกน้ำใส่งูตุ่ม ใส่งูถึง ว่าข้าง
 ตุ่ม ข้างถึง ใส่งูหมุดค้ำนี้ ถ้าเป็นหมุดแปลว่า สอก
 หมุด ถ้าเป็นหมุดตรึงแลชักสิ่งของ ไท ๆ ก็ว่า ตรึง
 หมุด ชักหมุด ใส่งูยา ก็ว่า ทายา ฤๅให้ยา ชักยาตาม
 สมควร ไม่ว่า ใส่งู บ้วนใส่งูกะ โดอนว่า บ้วนลง กะ โดอน

ตราภูม คุ่มห้าม

สำนักราชธานีเจ้าพระยาจักรี ตรี องค์ รัชนี สมุทราช
 อรรคมหาเสนาธิบดี อภัย พิริย ปรารถนา พาศุ พริ้ม
 กับ เจ้าพระยา อรรคมหาเสนาธิบดี อภัย พิริย ปรารถนา
 กรม พาศุ สมุท พระกระลาโหม ได้ รั้ง พระบรม
 ราชโอง การโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม แล้วทำให้
 ไว้ กษัย ไพร่ หลวง ใน พระ บรม มหาราช วัง แดพระ
 ขวร ราช วัง ทุก คน เพื่อ จะ ให้ ไป ทำ การ ทา กิน โดย
 สดวก ตาม แขวง หัว เมือง บันดา ชัน กรม พระ
 มหาด ไทย กรม พระ กระลาโหม กรม ท้า เป็น สำ
 คัญ ให้ ผู้ รักษา เมือง ผู้ รั้ง รั้ว แขวง กรม การ
 แล นาย น้ำ กำ นิล สดวก แล นาย อ่า กร สม พัก ยร ทั้ง
 ปรอง ให้ ทราบ ทัก กัน ว่า บัด นี้ มี พระ บรม ราช โอง การ
 มาร พระ มัณ ชูร สุร สี่ หะ นาท ใน พระ บาท สัม เค็จ
 พระ จอม เกด้า เจ้า อยู่ หัว คำ รัส เห็น อ เกด้า เห็น อ กระ
 หม่อม สั่ง ว่า ตรา ภูม คุ่ม ห้าม ซึ่ง ทำ แต่ ครั้ง
 แผ่น ดิน ที่ ล่วง แล้ว มา ยัง ตก อยู่ ใน มือ ไพร่ หลวง
 เป็น สำ คัญ ทุก คน นั้น ครั้น กาล ล่วง นาน มา เนื้อ
 ความ ก็ เช่น ความ เก่า ไม่ สม ควร แก่ กาล

แต่เดิมประจวบนั้น แลตัวไพร่หลวงซึ่งได้ตราคุม
 ไปแต่ครั้งนั้น บัดนี้ก็ตายเสียแล้ว เป็นอันมาก
 เจ้าหม่อมตนาย ก็หาเอาตราคุมห้ามนี้มาคืนให้
 กับเจ้าพนักงาน ไม่ซื้อขายกันต่อๆ ไปก็มี ข้างท
 ภรรยาได้ฉ้อใหม่เป็นคนที่ไม่ควร จะได้ตรา คุม
 ห้าม ก็ได้ตรา คุมห้ามไปแอบอ้างชักขวางไม่
 ได้เรียกสมปักศรอากรค่าน้ำ ต่ำตลาด ที่ เป็น
 ล้วนควร จะเก็บมาจ่าย ใช้ ในการแผ่นดิน มีเหตุ
 ชวนแล้วให้ความมาเป็นหลายราย แลไพร่หลวง
 ที่สักขมใหม่ก็มีมาก ยังหาได้ รับพระ ราชทานตรา
 คุมห้ามสำหรับตัวไม่ บัดนี้ไพร่หลวงใหม่เก่า
 ก็รับราชการตามพนักงานด้วยกันทุกคน เช่นแต่
 หนักแรงมากบ้าง พอประมาณบ้าง จึงทรงพระกรุณา
 โปรดเกล้า โปรดกระหม่อม ให้ ทำตรา คุมห้าม
 ใต้ใหม่ เป็นหนังสือพิมพ์ ในท้องความเช่นแต่มีเส้น
 ดินสอดำเขียน ในคำที่แปลกันทุกฉบับ ได้ ประทับ
 ตราสามดวงไว้ ในที่ สี่สถาน ๆ ทุกฉบับเป็น สำคัญ
 คือกรมขุนพลเรือน ได้ บัดตรา พระ ราช สักประจำ
 ชื่อคน แห่งหนึ่ง บัด ตราประจำศกแห่งหนึ่ง
 บัดตรา พระ กษัตริ์ ประจำศกกำกับมาด้วย ถ้ากรม

ขุนกรมพระกลาโหม ได้ บัด ครอบครอง สี่ หัก ดวง หนึ่ง
 ประจําชื่อคนแห่งหนึ่ง ประจําศอกแห่งหนึ่ง บัด ครอบ
 พระราชสี่ หัก ดวง หนึ่ง ประจําศอกกำ กั๊ย มาด้วย
 แล กั๊ย นี เพ็ล จะ ให้ ไพร่ หลวง ได้ ไป เท็ยว ทำ การ หา กั๊น
 ตาม หัว เมือง ขน กรม พระ มะ หาด ไทย กรม พระ
 กลาโหม กรม ท้า ทัง ป่อง โดย สดวก จะ ได้ เป็น ที่ เชื้อ
 ถือ ตาม ดวง ครอบ ทัก เคย ใช้ ท้อง ครอบ ถัง หัว มา แต่ ก่อ น
 แล มี ครอบ ข้าง ที่ ทุ มี อัก ยร ว่า ครอบ ทุ ม คั๊ย ห้า ม เป็น อัก ยร บ่อ
 อัก ดวง หนึ่ง เป็น ครอบ พระ ราช ทาน ออก มา ให้ เจ้า พนักงาน
 พระ คลัง มะ หาด สม บั๊ย ผู้ กำ กั๊ย ประทับ ที่ จำ นวน เงิน
 ช่ง ไปรค กำ หนค ให้ ยก แล ไพร่ หลวง ตาม กรม ต่าง ๆ
 โดย ครอบ นี้น มา เป็น สำ คัญ ให้ กั๊ย หมู ไพร่ หลวง
 คม ละ ฉบั๊ย แล ตัง แต่ นี ไป ถ้า ครอบ ทุ ม คั๊ย ห้า ม เก่า
 ตก ค้าง อยู่ ที่ ผู้ ไค ๆ ทุ หนึ่ง สี่ ครอบ ปลอม ประ
 ทับ ครอบ อื่น นอก จาก ครอบ สาม ดวง ที่ ว่า แล วั กั๊ย มี
 ผู้ เขา ไป อ้าง คั๊ย หัว ก็ อย่า ให้ ผู้ ริ กษา เมือง ผู้ ริ
 ฎรม การ นาย บ้าน นาย อำ เภอ นาย หน้า นาย อาก ร
 ขน นอน ตลาต เชื้อ พัง เขา ว่า เป็น ครอบ ทุ ม เป็น อื่น ขาด
 ที่ เท็ยว ให้ จับ เขา มา ส่ง กั๊ย เจ้า พนักงาน ฎกร
 เท็ย ม หาน คร เล็ย ทัง สัน แต่ ครอบ ทุ ม ใหม่ ที่ เป็น

ครั้ง ลือ พิมพ มีดวงตราสำคัญ พร้อม คิง ว่าพลเรือน
 เป็นตรากรมแท้ มี บัง คับ เป็นอัน ซาก มาว่า ถ้า
 แดไฟร์หลวงจะไปซื้อ ชาย สิ่ง ของ สาร์พ เหตุ ต่าง ๆ แด
 ทำมาหากิน ในที่ น้ำที่ ยก ในแขวงหัว เมือง ปาก
 ได้ ฝ่าย เหนือ ไท ๆ ก็ ได้ ทุก แขวง ทก เมือง ถ้า มี
 อากร คำ หน้า สม พักษร ตลา ตจะ ต้อง เลี้ย ทรง พระ
 กรณา ไปรต เกลา ไปรต กระหม่อม ยกต พระราชทาน
 ให้ แก่ ไฟร์หลวง - ตาม ควร แก่ ราช การใหญ่ น้อย
 แดใช้ ไกล ใช้ ไกล ใช้ ชิด ใช้ ห่าง ต่าง ๆ กัน คำ สิ่ง นึ่ง
 ย่าง ห้า ยาท ย่าง หก ยาท ย่าง เจ็ด ยาท ย่าง
 แปด ยาท ย่าง ตาม กำหนด มา ใน เรือน เงิน สำหรับ
 คับ ยัน ๆ ประทับ ตราข้าง ที่ เชน สำคัญ อึ่ง บัง คับ
 มาว่า ถ้า แด ไฟร์หลวง กรม เคียวกัน เกิด วิ วาท กัน
 เชน แด เมือ ความ ถึง เดียงกัน แด เหตุ เล็ก น้อย มี ได้
 เป็น เหนือ ความ ประทุษร้าย แก่ แผ่นดิน ความ ฆ่า พันกัน
 แด ความ ผู้ร้าย ปล้นชิง แด อื่น ๆ ซึ่ง เป็น ข้อใหญ่ แด แล้ว ให้ เจ้า
 กรม ปลัด กรม สมุห์ ขาญ ชี เจ้า หมู มน นาย คิค อ่า น
 ประอง คง ว่ากล่าว เป็น ความ ไกล เกลี่ย เปรียบ เทียบ
 ลง ได้ เป็น อัน แดแล้ว แก่กัน แต่ ใน หมู ใน กรม นั้น ๆ เอง
 อย่า ให้ ผู้ รักษา เมือง ผู้ รังกรมการ ใน เมือง ขน กรม พระ

มหาดไทย กรมพระ กตาท โหม กรมท่า ทุก เมือง รับ
 ค่ะดี . แล้ว เจะ กุม เขาไปพิจารณา เรียกค่าฤชาตระ
 ลาการสิน โหม พิไทย์แก่ไพร่หลวง กรม เทียว กั้นเลย
 ฉ้าแลไพร่หลวงต่าง หมู่ แลไพร่สังกัดพันจะฟ้อง
 หากกล่าวโทษ แก่ไพร่หลวง ๆ จะฟ้องหากกล่าวโทษ
 ไพร่หลวงต่าง หมู่ แลไพร่หลวงสังกัดพัน จึงให้
 ผู้รักษาเมือง ผู้รั้งกรมการ หาตัวเขาไปพิจารณา
 สืบสวนหาความจริง ตามพระราชกำหนดกฎหมาย
 ถ้าไพร่หลวงแพ่งแก่คดีผู้ใด ๆ ก็ดี จะต้อง ปรบ โหม
 ส่วนซึ่งเงินพิไทย์ มากน้อยเท่าใด ทรง พระกรุณา
 โปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ยกพระ ราชทานให้แก่
 ไพร่หลวง อย่าให้ตระลาการเรียกเอาเงินพิไทย์
 กับไพร่หลวงเลย เช่นอันชาติ . ถ้าไพร่หลวง จะไปมา
 ค้าขาย แลหาปลาในที่มีค่าน้ำ ทำไร่ปลูกของ
 ที่ต้องเรียกสมปักษร ชายของที่ จะต้องเสียค่าที่
 ขาย แก่กำนันตลาด เมื่อนาย อากรค่า นำนายอากร
 สมปักษร จะเรียกเอา ค่าตลาดค่าน้ำ ค่าสมปักษร
 ผู้เจ้าของบอกว่าเป็นไพร่หลวงก็ให้เรียกตราฎมคุ้ม
 ห้ามหาตรวจดวงตรา แลรูปพรรณสูงต่ำ คำขาว แลคำ
 นี้นี่ในตัว แลกำหนดจำ หวนเงินที่ โปรดพระราชทาน

08/10/2566

ยกให้เฉพาะผู้นั้นเท่าใด แล สอบข้อเท็จจริง ภรรยา
 ทำ บ้าน สังกัณณ นาย ให้ ถ้วน ถี่ ถ้า ถูก ต้อง กษัตริย์
 ยรเขียน เส้น คิน สอ ที่ ค่อหนึ่ง สือ พิมพี แล ทวง ทรา
 แนนอน แลแล้ว ก็ ให้ ยก ค่า ตลาต ค่า หน้า ค่า สม พัก ยร
 ให้ กษัตริย์ ไพร่ หลวง ผู้นั้น เท่า จำนวน เงิน ที่ จก หมายถึง ไว้
 แลแล้ว ประทับตรา ข้าง ที่ เป็น สำคัญ มา นั้น ถ้า ค่า
 ตลาต แล ค่า หน้า ค่า สม พัก ยร จะ ต้อง เสีย มาก เกิน จาก
 ที่ ไปรค พระ ราชทาน ขกลด ให้ ๆ กำหนด ตลาต แล นาย อากร ค่า
 หน้า ค่า สม พัก ยร เรียก เขา แต่ ส่วน ที่ เกิน มา เบน
 หลวง ตาม แต่ อย่าง ใน พิ กติ คอ ตรา อย่า ให้ ผู้ ออคน กช
 เรียก เขา เหลือ เกิน ไป เป็น เหตุ ให้ ไพร่ หลวง ได้ ความ
 เดือด ร้อ น ไค้ เลย ให้ นาย อากร ค่า หน้า แล สม พัก ยร
 แล กำหนด ตลาต ทั้ง ปวง จึง ขูราย กำหนด วิเสศ ใน ตรา
 ภาพ นบ ขี้ ว่า ทรง พระ มะทา กรณา ไปรค ยก ให้ อากร
 ค่า หน้า แล สม พัก ยร แล ค่า ตลาต ซึ่ง ค่า กว่า จำนวน เงิน
 จะ ต้อง เสีย เป็น เงิน

ลงมาให้ แก่ นาย
 ผัว นอ มี คำ นี้

คน นร ปร พรณ
 ภรรยา ขอ

ประกาศ พักตัว อากรร คำน้ำ

มี พระบรมราชโองการ หมาย พระขัติยวงษา สรรเสริญ
ชาติ ประ กาศ แก่ ราษฎร ซึ่ง อยู่ ใน กรุง เทพ มห
นคร แล แขวง จัหวัด หัวเมือง ปาก ใต้ ฝ่าย เหนือ ให้
รู้ พักตัว อากรร คำน้ำ • ซึ่ง เคย มี ยั้ง ยืน มา แต่ โย ราช
หน้า ให้ ทราบ ขง ทวักัน เพื่อ จะ มี ให้ นาย อากรร ลวง หลอก
เรียก เหลือ เกิน ไป พักตัว อากรร คำน้ำ นั้น ดังนี้

หน้า จัก เรือ แห พาน ลำ หนึ่ง ให้ เรียก บั ๗ ละ สอง
คำ ลึง กง เรือ แห โปง ลำ หนึ่ง ให้ เรียก บั ๗ ละ คำ ลึง กง
เรือ แห ทอด ลำ หนึ่ง ให้ เรียก บั ๗ ละ บาท เรือ ซ้อน
ใหญ่ ลำ หนึ่ง ให้ เรียก บั ๗ ละ สอง สลึง เรือ ซ้อน เล็ก
ลำ หนึ่ง ให้ เรียก บั ๗ ละ สลึง สุ่ม คน หนึ่ง ให้ เรียก บั ๗
สลึง ชาย คัก ปลา ตะ เพียน คน หนึ่ง ให้ เรียก บั ๗
บาท แทง ทรข คน หนึ่ง ให้ เรียก บั ๗ ละ สลึง ฉมวก
คน หนึ่ง ให้ เรียก บั ๗ ละ เพื่อง ลอย ยืน คน หนึ่ง ให้ เรียก
๗ ละ ๒ สลึง ลอย นอน คน หนึ่ง ให้ เรียก บั ๗ ละ บาท
คัก ตุ่ม คน หนึ่ง ให้ เรียก บั ๗ ละ สลึง คัก ไทร คน หนึ่ง
ให้ เรียก บั ๗ ละ ๒ สลึง คัก ลม คน หนึ่ง ให้ เรียก บั ๗

08/10/2566

๕๖
 เพลง เบต ราว คนหนึ่ง ให้เรียก ขั้ ละ ๒ สลึง ตก
 เบต ปลาหางปลาแมงคัก คนหนึ่ง ให้เรียก ขั้ ละ ๕๖
 สวิง กุ้ง คนหนึ่ง ให้เรียก ขั้ ละ ๕๖ เพลง สวิง ปลาคน
 หนึ่ง ให้เรียก ขั้ ละ ๕๖ อวน ลำ หนึ่ง ให้ เรียก ขั้ ละ
 สอง ตำ ลึง กง เซงเลง คนหนึ่ง ให้ เรียก ขั้ ละ บาท
 ขกข เลข ปากกว้าง คำกว่า ๕ คอก ลงมา คนหนึ่ง
 ให้ เรียก ขั้ ละ สลึง กัก จัน คนหนึ่ง ให้ เรียก ขั้ ละ
 สลึง ซนาง คนหนึ่ง ให้ เรียก ขั้ ละ สลึง ตก เบต ทรง ขั้ หนึ่ง
 ให้ เรียก ร้อย ละ สอง ๒ สลึง โพงพาง ช่อง หนึ่ง ให้ เรียก
 ขั้ ละ ตำ ลึง ตัก ชุก ๑๐ ชุก ให้ เรียก ขั้ ละ ๕๖
 ขกข ขัน ซ่อ ปากกว้าง ตั้งแต่ ๕ หนึ่ง ขึ้น ไป -วา หนึ่ง
 ให้ เรียก ขั้ ละ ๒ สลึง จีบปาก หนึ่ง ให้ เรียก ขั้ ละ บาท
 กักราลำ หนึ่ง ให้ เรียก ขั้ ละ ตำ ลึง กง ลอยพาย ให้
 เรียก ขั้ ละ ตำ ลึง ขัน ลอย เสน่ห์ ปากกว้าง ตั้งแต่ ๑๐
 คอก ขึ้น ไป ให้ เรียก ขั้ ละ กง ตำ ลึง ถ้า ราษฎร ชุก
 ฝัก ลอย น้ำ ปลุก ไร่ น้ำ ย้าน กว้าง ๕ คอก ๖ คอก
 ยาว ๓ วา ๔ วา ไม่ เรียก อากร ถ้า ยาว ตั้งแต่ ๕ วา ๖ วา
 ขึ้น ไป เรียก เป็น กร่า คีต กว้าง ๕ คอก ยาว ๕ คอก
 จักร สวัด ไร่ เท่า ไถ ให้ เรียก ขั้ หนึ่ง กว้าง ๔ คอก ยาว ๔ คอก
 เป็น เงิน เพลง ถ้า ราษฎร ชุก บ่อ ขึง น้ำ ไร่ กั้น

^๕ ข ๒ สลึง   รั้ว โพงพางลำแม่ น้ำ ให้เรียก ^๕ ข ๒ คำ
 สลึง   รั้ว กัดปู ให้เรียก ^๕ ข ๒ สลึง   ประกักคอกปลา
^๕ เรือ ผดอม ขก นาย เรือ เสี้ย   นอกนั้น คนหนึ่ง ให้เรียก
^๕ ข ๒ ขาท   ไส้ กุ้ง ไส้ เคย   คนหนึ่ง ให้ เรียก ^๕ ข ๑๐
 สลึง   ครองขี้ ให้ เรียก ๖ สลึง   เกือกหนึ่ง ให้ เรียก
 ลองสลึง   รั้ว ทาง กุ้ง กาง เคย น้ำ จัก น้ำ เคม รั้วหนึ่ง
 ให้ เรียก ^๕ ข ๒ ขาท   เบต ลาก กระ เบน ลำหนึ่ง ให้ เรียก
^๕ ข ๒ ขาท   เบต พ่อ กระ พง คนหนึ่ง   ให้ เรียก ^๕ ข
 ๒ สลึง   เบต ราว ปลา หาง กว   ให้ เรียก ^๕ ข
 ๒ สลึง   เบต สาย ปลา หาง กว   ให้ เรียก ^๕ ข ๒
 สลึง   เบต ปลา มิว น้ำ ลำหนึ่ง   ให้ เรียก ^๕ ข ๒ สลึง
 อวน ราก ขก นาย เรือ เสี้ย   นอกนั้น คนหนึ่ง ให้ เรียก
^๕ ข ๒ ขาท   รั้ว ไทร มา นกลาง คลอง   ให้ เรียก ^๕ ข ๒
 คำ สลึง   รั้ว ไทร มา นริม คลอง   ให้ เรียก ^๕ ข ๒ สลึง
 คำ สลึง กิ่ง   ผดอม กู เรา ให้ เรียก ^๕ ข ๒ คำ สลึง   ประกัก
 คอก ตะ พง ลำหนึ่ง   ให้ เรียก ^๕ ข ๒ คำ สลึง กิ่ง   ขก หอย
 ไส้ เคย ริม ผัง ให้ เรียก ^๕ ข ๒ สลึง   กระ ตาน ไส้ หาค เคย
 แด หาค สลึง ต่าง ๆ คนหนึ่ง   ให้ เรียก ^๕ ข ๒ สลึง   กระ ตาน
 ล้วงหมัก   ให้ เรียก ^๕ ข ๒ สลึง   ขก หอย ปลา เบต
 ให้ เรียก ^๕ ข ๒ สลึง   หมวก คนหนึ่ง ให้ เรียก ^๕ ข

๑. สดง • สดงตกกึ่งไม่มีคน ให้เรียกข้๕ เพอง
 เขตวาสาตากเขตลำหนึ่ง ให้เรียกข้๖ สดง
 เรือหาหอยแครงคนหนึ่งให้เรียกข้๗ บาท เรือหาหอย
 ตะพงลำหนึ่ง ให้เรียกข้๘ บาท เรือหาหอย
 หลอดคนหนึ่งให้เรียกข้๙ บาท เรือหาหอยแมงภ
 คนหนึ่งให้เรียกข้๑๐ บาท ตะมจับน้ำแห้งมี
 ขกไม่มีเปลือกให้เรียกข้๑๑ ตำลึง ตะมจับน้ำ
 ลึกมีเปลือกมีก้นมีขกให้เรียกข้๑๒ ตำลึง เปลือก
 โย้จับน้ำแห้งให้เรียกข้๑๓ ตำลึง เปลือกวัง
 มีก้นจับน้ำไม่แห้งให้เรียกข้๑๔ ตำลึง ขวน
 รังให้เรียกข้๑๕ ตำลึง ขวนคิเคยให้เรียกข้
 ๑๖ ตำลึง ขวนตากปลิงให้เรียกข้๑๗ ตำลึง
 แกลนแทงปลิง ๑ คนักแทงปลิงจับปลิงลำหนึ่งสองคน
 ให้เรียกข้๑๘ ตำลึง • คนักแทงกระจับตัวกระลำ
 หนึ่ง ๒ คน ให้เรียกข้๑๙ ตำลึง ราษฎรทำขวน
 ไส้รวีจับปลาทะเลกลางโคลงริมคลอง ยาวตั้งแต่
 หัววาหกวาให้เรียกข้หนึ่งวาตะบาท แต่ที่หนองน้ำ
 นั้นไม่เช่นที่ตมทางราษฎรไปมาหากิน ก็ให้เพน
 ของนายอากรทำไปตามเดิม ถ้าราษฎรจะทำก็
 ให้ไปว่ากล่าวกับนายอากรให้ตกลงกัน ถ้านาย

ไปฟ้องต่อเจ้าเมืองกรมการ ให้ชำระให้แล้ว
 ใน ๑๕ วัน ถ้าเจ้าเมืองกรมการไม่ชำระให้ไว้ก็ให้
 เจ้าเมืองกรมการ เร่งบอกส่งลงมาต่อเจ้าพนักงาน
 งานพระคลังมหาสมบัติณกรุงเทพมหานคร ให้ชำระ
 ให้แล้ว ใน ๑๕ วัน ถ้าเจ้าพนักงานพระคลังมหาสมบัติ
 หนึ่งเสียไม่ชำระให้ใน ๑๕ วัน ก็ให้ราษฎรทั้งใน
 กรุงแลนอกกรุง ทำเรื่องราวร้องถวายฎีกา แต่
 เรื่องราวนี้ให้เร่งลงให้คดี อย่าให้มีคำ
 ขยายแลอย่าว่าเป็นสำนวนยืดยาว ไปให้ว่าแต่ใจความ
 ของตัวตรง ๆ ถ้าทำเองไม่ได้ก็ให้ไปหากกรม
 ล้อม พระราชวังให้ช่วยทำให้ เรื่องราวที่ทำ
 เองก็ดีที่กรมล้อมพระราชวังทำก็ได้ก็ให้ไปวาน
 ข้าราชการฝ่ายหน้าฝ่ายใน . ที่เปนญาติพี่น้องญาติ
 ชอบพอกันช่วยถวายให้เวลาไร ๆ ก็ไม่ห้าม . จะ
 ทรงรับ - ผู้ที่รับเรื่องราวของราษฎรมาทูลเกล้า
 ทูลกระหม่อมถวาย ให้ภาควิเจ้าของเรื่องราวมา
 ด้วย . จะไม่มีโทษแก่ผู้รับเรื่องราวมาถวายเลย
 ถ้าไม่มีผู้ใดช่วยถวายให้ ก็ให้ราษฎรคอยในวัน
 เจ็ดค่ำสิบห้าค่ำ ทกๆ เกือน จะดีกลองวินิจฉัยเกร
 เมื่อไต่บัณทลองวินิจฉัยแล้ว ถ้าเสด็จออก

ก็ให้เอาเรื่อง รวาทลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย ถ้า
ไม่เสด็จออก ก็ให้มรย่นกับเจ้าพนักงานผู้รับท
หน้า ทอดทองวินิจฉัย เภาวิ เทอญ

ประกาศมาตวัน พทอ ขน สิบห้าค่ำ เดือนธันวาคม
ปีมโรง นกษัตร อัฐศก

เจ้าพนักงานหอสมุด

ประ กาศ มหา สง กรานต์

มี พระบรมราชโองการ ให้ ประกาศแก่ชนทั้งปวง
 ยืน ตา ท นั บ ถือ พระ พทท ศาสนา แล ธรรม เนียม ช
 เกื้อน วัน คิน อย่าง เช่น ไซ ใน เมือง ไทย ให้ ทราช
 ทวั กน ว่า ใน ชั ม โรง สัม กุ ทธิ ค์ กั นั วัน เสาร เกื้อน
 จิตร คือ เกื้อน ห้า แรม สี่ ค่ำ เปน วัน มหา สง กรานต์
 พระ อา ทิตย จะ ชน รา สี่ เมศ ใน เว ลา ย่ำ โมง หนึ่ง กั บ
 ๑๒ นา ทิ วัน อา ทิตย เกื้อน จิตร คือ เกื้อน ห้า แรม ห้า
 ค่ำ เปน วัน เนาว วัน จันทร เกื้อน จิตร คือ เกื้อน ห้า แรม หก
 ค่ำ เปน วัน เถลิง ศก ชน ศั ก รา ช ใหม่ เปน ๑๒๓๐ ใน
 เว ลา ย่ำ ห้า โมง กั บ ๒๔ นา ทิ เพราะ ฉนั นั ใน ชั นั การ
 ทำ บุญ แล เล่น นั กั ยั ตริ ฤ กย สง กรานต์ เปน ๓ วัน
 ตาม เคย มี โด ย มาก ชั นั สง กรานต์ นาม กร อย่ าง ไ
 ทรง พา ษะ ะ ไ ภั กษา ทาร ะ ไ . ถือ ะ ไ จะ ว่า
 มา กั ไม่ ค้อง การ ไคร จะ ไคร ทราย กั มา คุ รุ ป ท
 เขียน แชน ไว้ ใน พระ บรม มหา รา ช วัง เถอญ

ลักษณะ จต หมาย วัน คิน เกื้อน ชั ไซ กั นั ค้อ ตง
 ๐๘/๒๕/๒๕๖๓
 แต้ วัน ช้ง คาร เกื้อน จิตร ค้อ เกื้อน ห้า ชน ค่ำ หนึ่ง ไป

จน ถึง วันอาทิตย์ เดือน จิตร คือ เดือนห้า แรมห้า
 คำ เจตหมาย ลงชื่อ ในที่ ทั้ง ปวง ให้ ว่า บั่มโรง
 ยัง เป็น นพ คัก ก็ ถ้า เจต จุล คัก ราช ให้ คง เป็น ๑๒๓๔
 อยู่ ตั้ง แต่ วัน จันทร เดือน จิตร คือ เดือนห้า แรมหก
 คำ ไป จน ถึง วัน ศุกร เดือน ผดณ คือ เดือนสี่ แรม
 สิบห้า คำ ซึ่ง เป็น วัน ทรุษ สิบห้า นั้น ให้ ใช้ ว่า บั่ม
 มโรง นัก ษัตริ สัมภูทิก คัก ก็ ลง เลข จุล คัก ราช ว่า ๑๒๕๐
 แล เลข ๑๗ ตาม บั่ม แผ่นดิน ซึ่ง เขียน ไว้ บน ศก นั้น
 เมื่อ เปลี่ยน นพ ศก แล้ว ให้ เขียน เลข ๑๗ ไป กว่า จะ
 เปลี่ยน ศก ใหม่ เด็ด

ใน บั่ม โรง สัมภูทิก คัก นี้ วัน พุท ศก คือ เดือน จิตร
 คือ เดือนห้า ขึ้น สาม คำ วันหนึ่ง วัน จันทร เดือน ภัทร
 ยท คือ เดือน สิบ แรม สิบ สาม คำ วันหนึ่ง เป็น วัน
 ประชุม ถือน้ำ พระ พิพัฑฒ สัตยา วัน จันทร เดือน พิสาข
 คือ เดือน ๖ ขึ้นห้า คำ พระ อาทิตย เวลาเที่ยง ตรง สี่
 ใน ประ เทศ บาง กอก ขา ขน ไป เห็น

วัน จันทร เดือน พิสาข คือ เดือน ๖ ขึ้น ๑๓ คำ
 เป็น วัน จะ ทำ พระ ราช พิธี จรด พระ นังคัล ให้ ราษฎร
 ลง มือ ทำ นา ภาย หลัง วัน นั้น คือ ตั้ง แต่ วัน พุท เดือน
 พิสาข คือ เดือน ๖ ขึ้น คำ หนึ่ง ไป ห้าม มี ให้ ลง มือ ทำ

นารก่อด ฉ. ฎาในวันเดือน ๖ ขึ้น ๑๓ ค่ำนี้ ตลอด
พระ ราช อาณา เขต

วันวิสาขบูชาที่ถือตามนิยมในพระบรมราชูปถัมภ์
ว่าเป็นวันประสูติแรกเกิดของพระ
พุทธเจ้า นั้น ย็นนักยัตถกษวิสาขบรมมัตถก ใน
วันพุธเดือน ๖ ขึ้น ๑๕ ค่ำ เป็นขัณษาในข้างขึ้น

ในพระบรมมหาราชวังนี้ จะมี กัรสมโภช
พระมหาเสวตกรัตนตรีที่พระที่นั่งสุทไธสน์ ปราสาทวัน
ชิงคาร เดือนหกขึ้นสิบสี่ ค่ำ ที่พระที่นั่งไพศาล
ทักษิณวัน พุทธเดือนหกขึ้น ๑๕ ค่ำที่พระที่นั่งอนันต
สมาคม วันพฤหัสบดี เดือนหกแรม ค่ำหนึ่ง เป็น
การมงคล สำหรับพระ ราช วังตามเคยอย่างทุกปี

วันอาทิตย์ เดือนอาสาฬห คือเดือนแปด ขึ้น
สอง ค่ำ พระอาทิตย์ตกทางเหนือจะกลับลงใต้ เป็น
อาษันสงกรานต์เหนือ เข้าวิสาขขึ้นตรุษ

วันอาทิตย์ เดือนอาสาฬห คือเดือนแปดแรม ค่ำ
หนึ่ง เป็นวันเข้าพรรษา

วันพฤหัสบดี เดือนอาสาฬห คือเดือนแปด ขึ้น
สิบสาม ค่ำ พระอาทิตย์เป็นเล็กที่สุดเพราะขึ้นอยู่เป็น

ขลุ่ยสิริ ฎาพลสงกรานต์เหนือ

วันอังคาร เดือนสามวัน คือเดือนเก้า แรมห้าค่ำ
เป็นวันเข้าขัณฉิมพรรษา

วันอาทิตย์ เดือนสามวัน คือเดือนเก้า แรมสิบ
สามค่ำ พระอาทิตย์เที่ยงตรงคือ ค่ำพระเพท
ษาร กอดขา ลงไปได้

วันอังคาร เดือนอ้ายคือ เดือนสิบเอ็ด
๒ ค่ำ พระอาทิตย์เที่ยงถึงกลางทางที่จะ
โอบไปเหนือไปได้ เป็นสามัญสงกรานต์เข้าสารทศ

วันพฤหัสบดี เดือนอ้ายคือ เดือนสิบเอ็ด
สิบห้าค่ำ เป็นวันมหาปวารณา

วันอาทิตย์ เดือนกฏติกาคือ เดือนสิบสอง
สองค่ำ เป็นวันพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา

วันพฤหัสบดี เดือนกฏติกาคือ เดือนสิบสอง
สิบสามค่ำ เป็นวันเริ่มพระราชพิธีจองเปรียงจะ
ได้ยกโคม

วันพุธ เดือนมฤคศีร คือเดือนอ้าย
สิบห้าค่ำ เป็นวันลตโคม ให้พระราชวงษานวงษ
แลข้าทูล
ลของขลุ้พระบาท แลราษฎร
บันดาซึ่งจะได้ยกโคม
ลตโคมให้รู้แล้วทำตามกำหนดนี้

ใคร ๆ ถือตามอย่างธรรมเนียมสยามมิใช่ทำ
ตามคำคนทรงเจ้าผี ค่างจีนอย่ายกโคมก่อน วัน

พท. เดือน ๑๒ ขึ้น ๑๓ ค่ำ ตรีศก ว่าถึงเดือน
 ๑๒ แล้ว อนึ่งอย่าเพื่อชิงลก โคมก่อนวัน พท เดือน
 ขึ้น ๔ ค่ำ ตรีศก ว่าพัน เดือน ๑๒ แล้ว ฤกษ์
 ขึ้น ซอข อย่างนั้น ถ้า ถ้อ ค่าง เงิน จะยก โคม ลก โคม
 ก่อน ฤกษ์ หลัง กำหนดนี้ ให้ผูก ปลาย เส้า โคม ด้วย
 กิ่ง ไม้ ตาม อย่าง เงิน

วันจันทร์ เดือน ฤกศ สิริ คือ เดือน ขึ้น แรม ค่ำ
 ห้าง เป็นวัน ชี พื่อ พราหมณ์ จะ ไ้ ทำ พระ ราช พิธี
 ฤกศ เกษณ หอ พระ เทวสถาน

วันจันทร์ เดือน บุษบ คือ เดือน ขึ้น ๕ ขึ้น แแป ค่ำ
 พระ อาทิตย เทียง ลก ทาง ไ้ จะ กลับ มา เหนือ เป็น อา
 ยัน สง กราน ไ้ เข้า สิริ รศ วัน สกกร เดือน บุษบ
 คือ เดือน ขึ้น แรม ค่ำ พระ อาทิตย เป็น ดวง โด ที่ ลก
 เพราะ ตก นิตย เป็น ฆฎ สิริ ฤกษ์ สง กราน ไ้ เป็น
 ยี่ ใหม่ อย่าง ชาว ต่าง ประเทศ รู้ ด้วย กัน มาก

ถ้า จะ ทำ พิธี มา ชุม ชา คาม ลัทธิ มี นิยม ใน คำ
 ภัร อรรช ฤกศ ว่า เป็น วัน ที่ ชุม ชุม พระ สวาก ๑๒๕๐
 นล พระ สัม มา สัม พท เจ้า ไ้ ทรง แส กง โอ วาท ภา
 ฏ โม กช นั้น ใน ๕ วัน เพญ มา ชุม บรณ มี ตก ใน วัน สกกร
 เดือน ฤกศ คือ เดือน ขึ้น แรม ค่ำ ห้าง แล ชี พื่อ พราหมณ์

จะได้ ทำพิธี สิวาราตรี ฌทศพระ เทวสถาน. วันอา
ทิตย เดือนจิตร คือเดือนห้า ขึ้นเก้าค่ำ ยี่มเสงยัง
เป็น สัมฤทธิ ค่ำก็ พระอาทิตย์ขึ้นมาถึงกึ่งกลางทาง
ที่จะ โอนไปเหนือไปใต้ ชื่อ สามีญ สงกรานต์ เข้า
นิทานรฤ

พระ ราช พิธี คเชนทรวศิว สนาทสอง ครั้ง คง ทำ
ในวันขึ้น ๔ ค่ำ ๕ ค่ำ ในเดือนจิตร คือเดือนห้า
แถม ๔ ค่ำ ๕ ค่ำ ในเดือนอศุข คือเดือนสิบ
เอกแถมพระ ราช พิธี สาราทคง ทำในวันแรม ๑๓ ค่ำ
แรม ๑๔ ค่ำ แรม ๑๕ ค่ำ ในเดือนพัทรยก คือ
เดือนสิบ ให้การ เป็นเสร็จ ในวันขึ้น ค่ำหนึ่ง เดือน
อศุข คือเดือนสิบเอก

พระ ราช พิธี ตรียม พวาย เริ่มแต่วันขึ้น ๗ ค่ำ
เดือนขศย คือเดือนยี่ ไปจนวันแรม ค่ำหนึ่ง เดือน
ขษย สิบราตรี

แถมพระ ราช พิธี ตรี พวาย เริ่มแต่วันแรม ค่ำ
หนึ่ง เดือนขศย คือเดือนยี่ ไป การ เป็นเสร็จต่อวัน
แรม ๕ ค่ำ เดือนขศย ๕ ราตรี

แถมพระ ราช พิธี สัมพัจฉระ ฉิน คง ทำตั้งแต่แรม
๑๑ ค่ำ เดือนศกุน คือเดือน ๔ ไป ๔ ราตรีห้า

วัน ก้าว เป็นเสร็จในวัน แรม สิบห้าค่ำ เดือนพฤศจิกายน
ตามที่เคยเหมือนอย่างทุกปีไม่ยกย่องอะไร

ในขั้มโรงสัมฤทธิ์ศักดิ์นี้ วันพุธเป็นวันของไชย
วันพฤหัสบดีเป็นโลกวินาศ วันอังคารเป็นวันอุษาสน์
แฉะ เช่น วันอธิยัติ

หนึ่งวันอุโบสถเป็นที่รักษอุโบสถคือ แดทำ
มหากรรม สวณะ ซึ่งผิดกับวันที่นับว่า วันอุโบสถ
ฤๅวันพระตามเคยรู้ตัวกัน ในชาวสยามทั้งปวง
นั้น ในขั้มโรงสัมฤทธิ์ศักดิ์นี้มี ๑๘ วัน คือวันพุธ
ขึ้นค่ำหนึ่ง แฉะวันพฤหัสบดี ขึ้น ๘ ค่ำ ในเดือนพ
สาช คือเดือน ๖

วันเสาร์ขึ้นค่ำหนึ่ง แฉะวันอาทิตย์ขึ้น ๘ ค่ำ ใน
เดือนอาสาช คือเดือน ๘.

วันอังคารขึ้นค่ำหนึ่ง แฉะวันพุธขึ้น ๘ ค่ำ ใน
เดือนภัทรบท คือเดือน ๑๐

วันศกขึ้นค่ำหนึ่ง แฉะวันเสาร์ ขึ้น ๘ ค่ำ แรม
ค่ำหนึ่ง แฉะวันอาทิตย์แรม ๘ ค่ำ ในเดือนกฤตีกา
คือเดือน ๑๒

วันจันทร์ขึ้นค่ำหนึ่ง แฉะวันอังคาร ขึ้น ๘ ค่ำ
แรม ค่ำหนึ่ง 08/10/2566 วันพุธ แรม ๘ ค่ำ ในเดือนบุศย

คช. เดือน ยี่

วันพฤหัสบดี ขึ้น ค่ำ ห้าง แลวันศุกร์ ขึ้น ๙ ค่ำ
 แรม ค่ำ ห้าง แลวันเสาร์ แรม ๙ ค่ำ ในเดือนพฤศจิกายน
 คช. เดือน ๔ รวมเป็น ๑๘ วันเท่านี้ เป็นวันรักษา
 ยาอุโบสถศีลแลทำมหากรรมสวณะโดยตรง นอก
 จาก ๑๘ วันนี้แล้ว ก็คงต้องกันในวันตามเคย
 คช. ในวันขึ้น ๘ ค่ำ ขึ้น ๑๕ ค่ำ แลแรม ๘ ค่ำ
 แรม ๑๕ ค่ำ ฤาแรม ๑๔ ค่ำ ในเดือนขาดทุก
 เดือน ตลอดช่วยไม่ยกเองอะไร

วันเวลาพระอาทิตย์เปลี่ยนขั้วราศีใหม่ ซึ่งเรียก
 ว่าสงกรานต์เดือน ในชั้นโรงสัมฤทธิ์ คักนี้ พระอา
 ทิตยยกขั้วราศีเมศ ตั้งแต่วันเสาร์ เดือนจิตรี คช.
 เดือน ๕ แรม ๔ ค่ำ เวลาบ่ายโมง ๑ กับ ๑๒ นา
 ทิ อยู่จนวันอังคาร เดือนพิจสาข คช. เดือน ๖ แรม
 ๖ ค่ำ เวลาบ่ายเที่ยง ในเดือนนี้ วันขึ้น ๒ ค่ำ แรม
 ๒ ค่ำ แรม ๖ ค่ำ เป็นกีดมหาสุญญ แล้วยกไป
 อยู่ราศีพฤกษ จนถึงวันศุกร์ เดือนเชษฐ คช. เดือน ๗
 แรม ๗ ค่ำ เวลา ๒ ทุ่มกับ ๔๘ นาที ในเดือนนี้
 วันขึ้น ๖ ค่ำ แรม ๖ ค่ำ เป็นกีดมหาสุญญ แล้ว
 ยกไปอยู่ราศีเมถุน จนถึงวันอังคาร เดือนอาสาข คช.

08/10/2066

เดือน ๘ แรม ๑๐ ค่ำ เวลาบ่ายโมง ๑ กับ ๓๒
 นาที ในเดือนนี้วันขึ้น ๔ ค่ำ แรม ๔ ค่ำ แรม
 ๘ ค่ำ เป็นที่ถือมหาสุญญ แล้วยกไปอยู่ ราชภัฏ
 จนวนันศุกรเดือนสาวัน คือเดือน ๘ แรม ๑๑ ค่ำ
 เวลา ๗ ทุ่ม กับ ๓๖ นาที ในเดือนนี้วันขึ้น ๖
 ค่ำ แรม ๖ ค่ำ เป็นที่ถือมหาสุญญ แล้วยกไปอยู่ ราช
 ภัฏสังข จนวนันจันทร์เดือนภัทรบศ คือเดือน ๑๐ แรม
 ๑๓ ค่ำ เวลา ๓๐ ขาม กับ ๑๒ นาที ในเดือนนี้วัน
 ขึ้น ๑๐ ค่ำ แรม ๑๐ ค่ำ เป็นที่ถือมหาสุญญ แล้วยก
 ไปอยู่ ราชภัฏ จนวนันพฤหัสศก คือเดือน ๑๑ แรม
 ๑๑ ค่ำ เวลาบ่าย ๒ โมง กับ ๔๘ นา
 ที่ ในเดือนนี้วันขึ้น ๘ ค่ำ แรม ๘ ค่ำ เป็นที่ถือ
 มหาสุญญ แล้วยกไปอยู่ ราชภัฏสังข จนวนันเสาร์เดือน
 ฤทธิยา คือเดือน ๑๒ แรม ๑๕ ค่ำ เวลาเที่ยงแล้ว
 ๒๔ นาที ในเดือนนี้วันขึ้น ๑๒ ค่ำ แรม ๑๒ ค่ำ เป็นที่ถือมหา
 สุญญ แล้วยกไปอยู่ ราชภัฏพิจัก จนวนันอาทิตย์
 เดือนมฤตสิร คือเดือน ๑ แรม ๑๔ ค่ำ เวลาสอง
 ขามกับ ๔๘ นาที ในเดือนนี้วันขึ้น ๑๐ ค่ำ แรม ๑๐ ค่ำ
 เป็นที่ถือมหาสุญญ แล้วยกไปอยู่ ราชภัฏจนวนัน
 อังควรเดือนบศ คือเดือน ๒ แรม ๑๕ ค่ำ เวลา

เช้า ๒ โมง ดับ ๒๔ นาที ใน เดือนนี้ วันขึ้น ๒ ค่ำ
 แรม ๒ ค่ำ เป็น คติ มหาสุณ แล้ว ยก ไป อยู่ ราช
 มังกร วัน พท เดือน มาฆ คือ เดือน ๓ แรม ๑๔ ค่ำ
 เวลา ค่ำ แล้ว ๔๕ นาที ใน วัน ขึ้น ๑๒ ค่ำ แรม ๑๒ ค่ำ
 เป็น คติ มหาสุณ แล้ว ยก ไป อยู่ ราช กุมภ วัน
 วัน ศุกร เดือน ผกคณ คือ เดือน ๔ แรม ๑๕ ค่ำ เวลา
 บ่าย ๒๔ นาที ใน เดือนนี้ วันขึ้น ๔ ค่ำ แรม ๔ ค่ำ
 เป็น คติ มหาสุณ แล้ว ยก ไป อยู่ ราช มีน วัน
 อาทิตย์ เดือน วิสาข คือ เดือน ๖ ขึ้น ค่ำหนึ่ง ยม
 เสง ยัง เป็น สัมฤทธิ ศก อยู่

ใน ยม โรง สัมฤทธิ ศก นี้ วัน อังคาร เดือน
 ภัทร มท คือ เดือน ๑๐ ขึ้น ค่ำหนึ่ง จะมี สุริยุปราคา
 ที่ กรุง เทพมหานคร จะ เห็น ใน เวลา สาย ๆ ไป แล สุริ
 ยุปราคา ครึ่งนี้ จะ เห็น ทั่ว กัน ตลอด พระ
 ราช อาณาจักร ตั้งแต่ หัว เมือง ปาก ใต้ ฝ่าย เหนือ
 ยัน ทาที่ จะ ใต้ รัช ทัง ลือ พิณ พิน แต่ เวลา เมื่อ จะ ขึ้น นี้
 จะ เห็น ไม่ เสมอ กัน คือ หัว เมือง ฝ่าย ตะวัน ออก ไป
 โกล จะ เห็น ใน เวลา สาย ไป กว่า กรุง เทพมหานคร
 ฝ่าย หัว เมือง ตะวัน ตก แล้ว จะ เห็น เข้า ไป กว่า เวลา
 ใน กรุง เทพมหานคร เวลา แรก ไข จะ ไข ช่าง ตะวัน

ตกค่อ: ข้างทิศพายัพ เมื่อจะหลุด ๆ ข้างตะวัน ออก
 ค่อนข้างทิศอาคินเย์ ที่ตำบลใกล้เมือง กย
 เมืองประจวบคีรีขันธ์ ทั้งในเขตแดนในทะเลจะเห็น
 จัปหมกดวงพระอาทิตย์ที่เดียว จะมีแต่แสง
 เรือง ๆ รอบพระอาทิตย์ อยู่สักนาทีหนึ่งสองนาที
 แต่ซึ่งจะเห็นอย่างนั้นอยู่ตำบลที่เดียว ที่จะเห็นจับไม่
 หมกดวงนั้นมาก ข้างเมืองเหนือเห็นแหวงข้าง
 ใต้ น้อย ในหัวเมืองปากใต้ เมือง กย ชนม่าจะ
 เห็นแหวงข้างใต้มากแต่ไม่หมกดวง ในกรุงเทพ
 มหา นคร ก็ จะเห็น แวงข้างใต้มาก แต่ไม่หมกดวง
 ใต้ เมือง กย ลงไป คือเมือง ชุมกร เมืองไชยา
 แล เมือง นครศรีธรรมราช แล สงขลา จะ
 เห็นแหวงข้างเหนือมากแต่ไม่หมกดวง เมื่อเวลา
 ค่ำพิมพ์นี้ ยังไม่ได้คำนวณเวลา ลงเป็นแน่ ว่าแต่
 อยช ๆ ไว้ เมื่อกำหนดลงได้เป็นแน่แล้ว จึง
 จะประกาศมาต่อคราวหลัง

วันพฤหัสบดีที่ เดือนสามคือเดือนสาม แรม
 ค่ำหนึ่ง เป็นวันจะมี จันทรปราดา แต่ว่าจะไม่เห็น ใน
 พระราชอาณาจักรสยามนี้เลย เพราะจับเวลา
 แล้ว ๓ โมง หลุด ๑๔๕๖๕๖ ชั่วโมง ๑๔๕๖๕๖ ชั่วโมง กลางวัน จะ

เห็น แรกจับ แต่ที่ เกาะ ลังกา นอกพระ วาชี อณาจักร
แต่ ไทร ชุ่ม ๆ ซ้ำม ๆ ลางคน จะ ทาย ว่า เป้ ภาระ
มี ถ้า ทาย ก็ คง ไม่ ตก

เมื่อ จัน คัน เตือน ยี่ ล่วง ๆ ไป ถึง นี้ ออ
ย ของ มนุษย์ ทั้ง ปวง ใน โลกย์ ครัง นี้ ประมาณ แยก ลิบ
ยี่ แล ต่ำ ลง มา กว่า นั้น ก็ หมก ไป ลึน ไป ไกล ทั่ อ
เวลา ที่ จะ ถึง แก่ ความ ตาย เข้า ไป ทุก วัน ๆ สิ้น เข้า
ไป ทั่ ก เวลา ความ ตาย ไม่ เล็ด หนี ว่า ผู้ ไต่
เป็น คน จน คน มี ผู้ ตี แล ไพร่ ชาว บ้าน ชาว วัต ไม่
ล่วง พ้น จาก ความ ตาย ได้ เลย ก็ แล สัตว์ ทั้ง ปวง
มนุษย์ ทั้ง ปวง ย่อม รัก ชีวิต ร้อย ทั่ ย กัน หมก
กลัว ตาย ไม่ ยาก ตาย เป็น ชรรมา ถึง กระ นั้น ไม่
ล่วง ความ ตาย ไป ทั่ ตาม ปราณูชา ชีวิต ของ มนุษย์
ทั้ง ปวง ของ สัตว์ ทั้ง ปวง น้อย นึก น้อย หนา มี แต่ หมก
ไป ลึน ไป เหมือน หนึ่ง น้ำ ไน แม่ น้ำ น้อย ใน คราว
ฤดู แล้ง มี แต่ แห้ง ไป หมก ไป ถ้าย เคียว ก็ อาย
ของ มนุษย์ ทั้ง หลาย สัตว์ ทั้ง หลาย น้อย นึก ควร ทั่
เป็น คน ก็ มี ปัญญา ระ พึง เขื่อน หน้า ย เกลียค ชัง แล
รีบ เร่ง ยระ พฤติ การ ซอย ทั่ เป็น ทั่ คึง คุช ประ โยชน
แก่ ทั่น 08/10/2556 โดย เป็น การ เร็ว การ ทั่วน เหมือน คน

พระพุทฺธศาสนา เป็น อย่ง อุกฤษฏ์ ก็ ปรวิทย์ โทษ หนัก โทษ
 เขาตามที เป็น มนุษย์ เป็น สัตว์ ทีวี จาณิ แล ห้า มมี
 ให้ คัด พัน ต้น ไม้ แล กอ หน้่า มี ให้ ชุค ให้ เผา ทำ
 แผ่นดิน ให้ กำ เรียบ อนุ โดม ตาม ลัทธิ ชน บาง จำ พวก
 ใช้ ถือกัน ใน ที บาง แห่ง ว่า เป็น ขาป เพราะ ถือ ว่า
 ต้น ไม้ กอ หน้่า แล แผ่นดิน มี ชีวิต รั เป็น รั ตาย เหมือน กัน
 บาง พวก ถือ ว่า ฆ่า มนุษย์ มี ซาคี เสมอ กับ
 คน รั จัก คุกร รั จัก ทกซ์ เหล่า เกี้ยว จึง เป็น ขาป
 ฆ่า สัตว์ อื่น นอก นั้น ไม่ ขาป ลัทธิ คน สอง พวก นี้ ไม่
 ค้อง กัน แ่ง แ่ง กัน อยู่ ด้ว นี้ นัก ปราช ผู้ มี ษัญญา
 เป็น อนิน มาก ใคร ทร วญ เทียบ เคียง คุ เห็น ว่า สัตว์
 มี ชีวิต ใคร ฆ่า ก็ เป็น ขาป สัน แต่ ว่า สัตว์ มี คุณ
 มาก ขาป มาก มี คุณ น้อย ขาป น้อย ต้อง ฆ่า สัตว์ ด้ว
 การ ชวน ชวาย จัก หา เตรี ยม กัร มาก ก็ ขาป มาก น้อย
 ก็ ขาป น้อย โดย สม ควร ใน การ เจือ เอา สิ่ง ของ คุ
 เจ้า ของ หวง แหน ไม่ ยอม ให้ นั้น เมื่อ ว่า ตาม ษัญญา คุ
 ใน พระ พุทฺธ ศาสนา ก็ ปรวิทย์ โทษ หนัก โทษ เขา ตาม สิ่ง
 ของ ของ มนุษย์ ที มี รา คา มาก น้อย ตาม ควร แต่ ฝ่าย
 ใน ของ สัตว์ ซาคี อื่น จาก มนุษย์ ไม่ ว่า ไร แต่ เมื่อ
 ว่า ด้ว การ ที คุร ปร ะ พุค ติ ทั่ว ไป ใน โลก ย์

08/19/2566

ผู้มีปัญญาใคร่ครวญดูก็เห็นว่า ของที่ เจ้า ของ
 หวงแค้นแล้ว จะ มาก จะ น้อย ก็... ก็ คง เป็น ขาป สัน
 เพราะ เจ้า ของ เขา ไม่ ยอม ให้ เพราะ ฉนั้น การ ที่
 เว้น จาก เขา ของ ที่ เจ้า ของ หวง แค้น เป็น ทาง แห่ง
 ความ ดี ความ ราม ใน โลก ย์ แท้ ผู้ มี ปัญญา เห็น
 พร้อม กัน ว่า เช่น กุศล ก็ การ ประ พุ ทิ ธิ ก ใน ที่ ที่
 ไม่ ควร ล่วง เล่า เมื่อ ติ เคาระ ดู เจ้า ด้ว ไม่ หยา ก จะ
 ให้ ผู้ หึง ผู้ เบ่ น เมื่ ย ไป รัก ใคร ประ ปรน กับ ชาย อื่น
 หึง ผู้ ภรรยา เล่า ภอ ใจ จะ ให้ ด้ว ร่วม รัก อยู่ แต่
 กับ คน บิดา มารดา ญาติ พี่ น้อง ฝ่าย หึง ก็ ไม่
 อยาก จะ ให้ หึง ผู้ บุ ตร แล ที่ เป็น ญาติ พี่ น้อง ไป
 คบ หา กับ ชาย อื่น นอก จาก ชาย ผู้ เจ้า ของ ญา ใน
 การ กั าศ เตก ที่ ไ้ ตัง ไร ใน บาง ประ เทศ เมื่อ ชาย
 มา ประ พุ ทิ คง ที่ อยู่ ตวม ประ สง ค์ ตัง ว่า มา นั้น ก็
 เป็น อัน ผูก พัน ธ์ รัก ษา จิตร ด้ว เมื่ ย บิดา มารดา ญาติ
 พี่ น้อง ไร ไม่ ใ้ กั าว เรียบ ร้า ว ราน เกิด เผลา ระ วิ
 วา ท ใ้ พรัก พร้อม เช่น คุช ใน การ นั้น ๆ เมื่อ มา
 ละ เมื่ ก จาก ที่ ว่า มา นั้น ก็ เป็น เหตุ ใ้ กั าว เรียบ จิตร
 ร้า ว ราน เกิด เผลา ระ วิ วา ท วุ่น วาย ไม่ พรัก พร้อม ใน
 กั าว การ จึง เห็น ว่า การ ประ พุ ทิ ธิ ก ใน ที่ ไม่ ควร

ล้ม เป็น ขาขี้   การ งก เว้น จาก ประ พดุด ผลิต กัง ว่า
 มา นั้น เสีย ได้   ุปน ความ ก็ ความ ชอบ ใน โลก นี้
 การ เจริญ คำ เท็จ เล่า   เมื่อ ว่า ตาม ขัน ญัตติ ใน พระ
 พุทธ สาคณา ก็ ปรีย โทษ นัก โทษ เขา   ตาม ความ ล่วง
 การ ผลิต พุทธ ขัน ญัตติ   ถึง นัก ปราช ก็ เห็น ต้อง กัน ว่า
 เป็น ขาขี้ แท้   เพราะ พ้อ ลวง ให้ ผู้ ฝั่ง ทราบ ความ ผลิต
 ไป สำ คัญ ผลิต ต่อ การ เจริญ   คัว พก ส่อ เสีย คพูด คำ
 อยาย คาย พก คำ เพื่อ เจ้อ ทั้ง สาม นี้   เพราะ มี โทษ ทำ
 ให้ ผู้ พร้อ ม เพรียง ให้ แดก ร้าว   ให้ ผู้ ฝั่ง เกิด ความ
 เจ็บ ข้ำ ใจ คัว ย เรือง ที่ ไม่ พอด ปรโยชน์   ทำให้ ผู้ ฝั่ง เสื่อ ม
 การ งาน เสีย ปรโยชน์ ที่ จะ ได้ ทำ   นัก ปราช จึง เห็น
 พร้อ ม กัน ว่า เป็น ขาขี้   ความ โลก อยาก ได้ ของ ผู้
 อ้น นัก   คิก จะ เขา เป็น ของ ตน เสีย ถ้าย เกี้ยว ไม่
 ผลิต ขอ แล ซ้อ หา แล แลก เปลี่ย น ตาม ควร   ความ
 ปรทะ ษ ร้า ย ผูก ใจ เจ็บ   คำ วิศ์ แชน่ สัตว์ นี้ ๆ มนุษย
 นี้ ๆ ซึ่ง คน ไม่ ชอบ ใจ   คิก ระ ชาค สุน ญ จะ ไม่ ให้ มี อยู่
 ได้   แล ความ เห็น ผลิต จาก ท้น เหตุ ของ มุญ ญของ ขาขี้
 เห็น ส่วน ผลิต ว่า เป็น ชอบ   เห็น ส่วน ชอบ ว่า เป็น ผลิต
 ความ เห็น ว่า ทาง ความ คี ทั้ง ๆ   ไม่ เช่น ความ คี ทาง
 ความ ชั่ว ทั้ง ๆ   ไม่ เป็น ความ ผลิต   จึง ให้ เกิด ความ

ชยากได้ ก็ ความ ประทศร้ายแรงกล้า จนล่วง
 ฆ่าสัตว์ สก ทรพีย์ ประพฤติผิด ในที่ ไม่ควร ล่วง
 พุค เต็จ ส่อ เสียดหยาม คาบ เพื่อ เจื่อมาก มุล จน เสื่อม
 สูญ จากทาง ซอของ ผิดทุก ประการ เพราะ คนนี้ นึก
 ปราศ ผู้ มี ปัญญา ได้ ทราย ความ ชอบ ความ ผิดถึง
 ว่า มา นี้ ว่า เป็น เหตุ แห่ง ทาง ที่ ไป ที่ ไป ชั่ว แล้ว
 ึ่ง ประพฤติ ให้ ค้ำรง อยู่ ใน ความ ดี ความ ชอบ ละ
 เว้น ความ ผิด ทำ ความ ชอบ อัน เป็น ทาง จะ ให้ ถึง ที่ ชั่ว
 ให้ ทาง ไกล ด้วย ความ ไม่ เลิน เล่อ ใน ที่ ทุก แห่ง
 ใน การ ที่ จะ พึ่ง ทำ ทุก ประการ นั้น เหนอญ

อนึ่ง การ แสวงหา แล ด้อ สาคณา ซึ่ง จะ เป็น
 ที่ พึ่ง ของ ตน ใน ชาต นี้ ก็ เป็น การ ที่ สมควร เปน ที่
 ยั้ง แล้ว ควร ที่ ทำ น ทั้ง ปวง ทุก ๆ คน จะ ตรี
 ครอบ ครอบ ครอบ ด้วย ปัญญา ตน เอง เมื่อ เห็น คุณ
 ประจักษ์ ว่า สาคณา ไท ใน หมู่ ไท พวก ไท จะ เป็น ที่
 พึ่ง ได้ ควร แก่ ปัญญา แล้ว ก็ จง ด้อ แล ปฏิบัติ ตาม
 สาคณา นั้น โดย หน้า ใจ ตน เอง อย่า ด้อ ด้วย การ ค่น
 การ เหนอญ . มล การ เล่า ด้อ แล ว่า ธรรม เนียม เคย
 ด้อ สย ๆ มา ๆ ๆ อากการ ที่ ไม่ เห็น มา ว่า มา ชู้ ให้
 ด้ว ให้ ดี ใจ ก็ อย่า มี ความ พิศวง ค่อ เหตุ ทำง ๆ

08/10/2566

แล้ว ถอดตาม ทำตาม เมื่อ ใต้ ที่ พัง ที่ แยก ถัด อี้นาง
ก็ ควร แล้ว จง ประ กอบ ความ เล็ดม ใส ให้ มาก ใจ
ปฏิบัตตาม ก็ จะ มี ความ เจริญ ที่ แก่ คน ทุก ๆ คน
นใน แด

หนึ่ง ใน หัว เมือง ฝ่าย เหนือ ตั้งแต่ กรุง เก่า
ขึ้น ไป ปาก ใต้ ตั้งแต่ เมือง สมท ปราการ ออก ไป
ถ้า มี ผู้ใด ไป อยู่ ตั้ง ตัว เป็น เจ้า ก็ ให้ ผู้รักษา เมือง
กรมการ ขอ ค หนังสือ สำคัญ สำหรับ ตัว ถ้า
ไม่มี หนังสือ สำคัญ แล้ว ให้ ผู้รักษา เมือง กรม
การ เมือง นั้น จับ ตัว ผู้ นั้น ส่ง เข้า มา ยัง กรุง เทพ
จะ ใต้ นำ ขึ้น กราย ยัง คม ทูล พระ กรุณา ให้ ความ
ทราบ ฝ่าย ลอง ชาติ พระ บาท เป็น ความ ชอบ แก่
หัว เมือง นั้น ถ้า มี ผู้ มา โจทย์ ก่อว วน ก่อ น ว่า
มี ผู้ ตั้ง ตัว เป็น เจ้า อยู่ ที่ หัว เมือง นั้น ๆ ผู้ รักษา
เมือง กรมการ หวัง ความ เล็ด หา จับ ตัว ส่ง มา ไม่
ถ้า เป็น อย่าง นี้ จะ ให้ ลงโทษ แก่ ผู้ รักษา เมือง กรมการ
ใน หัว เมือง นั้น ให้ ึ่งหนัก

จำนวนหนังสือขายที่โรงพิมพ์คือ

ประกาศพระราชบัญญัติในรัชการที่ ๕ .

เล่ม ๕

ราคา ๕ บาท

๓ พระลวาลิลิต ๑ เล่ม

ราคา ๓ บาท

๔ สวคมนตรี ๑ เล่ม

ราคา ๑ บาท

๕ วิธีอุปสมบทฝ่ายขรรษยัติแลมหานิกาย

คำแปลแลคำมคอ ๑ เล่ม

ราคา ๓ สลึง

๖ โคลงโลกนิติ ๑ เล่ม

ราคา ๑ สลึง

๗ สุภาสิตสอนหนุ่ม ๑ เล่ม

ราคา ๕ อัฐ

๘ สุภาสิตสอนสตรี ๑ เล่ม

ราคา สลึงเพอง

๙ ประถมกกาแจกลูก ๑ เล่ม

ราคา สลึงเพอง

๑๐ มุลขทขรพกิจ ๑ เล่ม

ราคา สองสลึงเพอง

๑๑ ประถมกกาหัดอ่าน ๒ เล่ม

ราคา สลึงหนึ่ง

๑๒ โอเวโกล้ำทำรทายเคราะห์ ๑ เล่ม

ราคา สลึงหนึ่ง

๑๓ วิธีทำกษีเข้าฝรัง ๑ เล่ม

ราคา เพองหนึ่ง

แลหนังสือเรื่องที่เป็นสารประโยชน์ กำลัง

พิมพ์อีกหลายเรื่อง ถ้าผู้ใดจะจ้างพิมพ์ฎีกา

ใบเสร็จหนังสือเรื่องต่างๆ จะคิดราคาแต่พอสมควร